

LES BIBLIOTEQUES D'ALTRES LAICS

Els menestrals, mercaders, ciutadans i habitants

En l'estudi de les biblioteques de la població secularment no lletrada, diferencio entre les que són propietat de mercaders (20 docs.) de les dels menestrals (35 docs.), altres oficis no menestrals (11 docs.), dels ciutadans (29 docs.) i, finalment, dels que no es dóna cap identificació del possessor, que identifico com habitants (17 docs.). Es perceben diferències entre els grups, però sempre d'una manera general, tant pel que fa al tipus de llibres com al nombre, atès que les fronteres entre uns i altres eren molt permeables i per tant la classificació que faig no pot ser rigorosa. En conjunt són 112 documents, que corresponen a més d'un terç de la documentació!, però que en canvi constitueixen, de mitjana, les biblioteques més petites en nombre de còdexs.

Menestrals i mercaders

La distinció entre menestrals i mercaders, en funció de la seva activitat, és en la documentació sovint purament formal. Normalment eren tots ells ciutadans, és a dir, pagaven impostos i per això accedien a formar part del consell municipal. En una ciutat mitjana com Manresa –comparat, per exemple, amb Barcelona– el desenvolupament de l'activitat econòmica no sempre era el suficient com per tal que existís una clara especialització entre el que era la producció del producte i la seva comercialització. Els menestrals eren, no sempre però sí, en general, mercaders que venien el producte que ells mateixos havien elaborat. Tot i així s'ha documentat a Manresa l'existència de companyies creades amb la finalitat d'exportació de safrà a l'estranger⁷³⁴. En aquestes sí que existí una clara diferenciació entre la tasca de distribució i comercialització del producte i la seva producció, per a la qual cosa es necessitaven coneixements mercantils específics per als delegats de la companyia al país receptor, els quals n'asseguraven la distribució i aconseguien noves comandes. Ara bé, en general, el comerç manresà es feia dins el territori català, pel que els guanys eren més modestos. En tot cas, l'activitat comercial i econòmica obligava als mercaders i menestrals a utilitzar els coneixements

⁷³⁴ RAFAT I SELGA, Francesc: “Manresa en l'exportació de safrà, s XIV”, dins *Masos, safrà i occitans*. Estudis d'història de la Catalunya Central. Miscel·lània d'Estudis Bagencs, nº 11.

aprosos a l'escola: llegir, escriure i fer operacions aritmètiques. De molts d'aquests es conserva a l'Arxiu Històric Comarcal de Manresa el llibre particular del mercader o menestral, pel que un estudi encara més aprofundit revelaria el grau d'implicació del titular en la gestió directa del seu patrimoni⁷³⁵.

Atès el modest nombre de mencions libràries per document i el gran nombre de documents, procediré a fer unes apreciacions de caràcter general per després passar a estudiar els casos individuals més rellevants.

Evidentment, els llibres que més destaquen són els de *comptes* i *capbreus*, acompanyats de *cartes*, *títols de propietat*, *cèdules*, *albarans* i *comptes*, que són els tipus de documentació que generava l'activitat econòmica. En aquest sentit cal entendre la presència de les típiques *tauletes de fusta*, encerades, per tal de realitzar comptes o prendre notes en el moment de la transacció, el contingut de la qual era traslladat posteriorment a la documentació. Però la documentació comercial no és exclusiva, ja que el mercader i menestral manresà, el qual obtenia uns guanys notables respecte als seus conciutadans, a l'hora de la seva mort sovint disposava que es pagués a diverses persones quantitats a les quals creia havia perjudicat en vida, i en aquesta direcció feia llegats pietosos per trobar la salvació de la seva ànima. Sovint aquestes disposicions eren escrites pel mateix interessat i lliurades al seu confessor, a voltes en papers esparsos, i que a vegades havien de constituir un petit quadern⁷³⁶, però aquesta documentació no sempre és present.

Els llibres més freqüents, exceptuant els de comptabilitat, són evidentment els llibres escolars: *Cato*, *Contentus*, *Tobies*, *Parts*, *Regles* i *Doctrinal*⁷³⁷. Aquestes reduïdes "biblioteques" de dos, tres o quatre llibres, són documentades en la seva majoria per inventaris de béns relictos del mercader. No podem dir res, document en

⁷³⁵ Tinc en procés d'elaboració un estudi dels arxius personals dels manresans per a aquest mateix segle XIV, en el qual estudio tots els esments de notes, comptes i deutes que he trobat al llarg del buidatge de la documentació, i tenen, per tant, un caràcter exhaustiu; constitueixen un corpus d'uns 350 documents, i sí bé, per al present treball, l'objecte d'estudi és exclusivament el llibre, el seu estudi permetrà veure la perícia en la comptabilitat i determinar la formació cultural del mercader o menestral i saber, per exemple, si utilitzaven llibres de mercaderia, tipologia aquesta que no he trobat en cap document.

⁷³⁶ Testament de Jaume Amergos. AHPM. *Testamentorum I* 1352-1361. Tr. 464, ff. 35vº-38rº. doc. 86; Testament de Jaume Sarta (senior). AHPM. *Testamentorum VII* 1387-1388. Tr. 471, ffsn. doc. 178.

⁷³⁷ AHPM. Llibre particular de la família Camp 1349-1411. Tr 217, ffsn. doc. 175.

mà, de la seva circulació, si bé és de suposar que, conservats tota la vida, serien llegats a les noves generacions per a l'estudi.

Encara que sigui mostrar el que és evident, aquests llibres, eren utilitzats a les escoles de Manresa, com arreu, tal com es veu en el contracte que signa Guillem de Valeriola, de Manresa, el qual promet a Berenguer Blanquer, el prevere que en tindria la custòdia, d'ensenyar a llegir els llibres *Tobias, Partes Orationum*, és a dir, un *Donatum, Contemptum, Summa* i “alios libros minutos”, pel temps que va de finals d'any fins la festa de Sant Joan Baptista, a canvi del pagament de 70 sous⁷³⁸.

El tercer tipus de literatura és la devocional: els petits quaderns que serien els *Salms penitencials*⁷³⁹, o bé el “libret, petit, *de oració*, escrit en pergami”, i amb la mateixa finalitat d'una formació i autoformació moral, cal considerar un libret de proverbis⁷⁴⁰, o bé els ja pròpiament llibres, com són els llibres d'*Hores*⁷⁴¹, uns *Evangelis*⁷⁴², o bé el *Saltiri*⁷⁴³; aquest llistat s'amplia al llibre del *Gènesi*, no documentat entre els mercaders i les seves esposes, però sí entre els menestrals⁷⁴⁴, i que no és clar

⁷³⁸ AHPM. [Llibre comú] *Liber XX* 1329-1330. Tr. 124. ffsn. doc. 40.

⁷³⁹ AHPM. llibre particular de Jaume de Morera 1379-1386. Tr. 350, ffsn. doc. 166; Inventari dels béns relictos de Joan de Pontons, mercader, ASM. Lligall d'inventaris, segles XIV-XV. ASM 76, ffsn. doc. 160; Inventari dels béns relictos de Pere Draper, a AHPM. *Inventariorum IIII* 1394-1398. Tr. 486, ff. 171r^o-173v^o. doc. 254.

⁷⁴⁰ Inventari dels béns relictos de Pere de Mas, mercader, a AHPM. Llibre particular d'Arnau de Mas (pare i fill) 1363-1425. Tr. 271, ffsn. doc. 280.

⁷⁴¹ Inventari dels béns relictos d'Arnau Roig, mercader, a Llibre particular de Guillem Feliu i Arnau Roig 1332-1383. Tr. 136, ffsn., i ASM. Lligall d'inventari s. XIV. ASM 77, ffsn. doc. 132.

⁷⁴² Inventari dels béns relictos de Saurina, vídua de Bartomeu Bellsolà, mercader. AHPM. *Inventariorum III* 1391-1393, ff. 67r^o-69v^o. doc. 214.

⁷⁴³ Inventari dels béns relictos de Jaume Ballot, mercader, a AHPM. *Inventariorum IIII* 1394-1398. Tr. 486, ff. 3v^o-9v^o. doc. 229.

⁷⁴⁴ Inventari dels béns relictos de Guillem de Santacreu, paraire, dins AHPM. *Inventariorum II* 1388-1389. Tr. 483, ff. 161r^o-162v^o. doc. 192; Inventari dels béns relictos de Pere Riba, sabater, dins AHPM. *Inventariorum IIII* 1394-1398. Tr. 486, ff. 60r^o-65v^o. doc. 240; Inventari dels béns relictos de Pere de Matestac, paraire, dins AHPM. *Inventariorum IIII* 1394-1398. Tr. 486, ff. 119r^o-121v^o, i ASM. Lligall d'inventaris dels segles XIV-XV. ASM 76, ffsn. doc. 248; Inventari dels béns relictos de Francesc Estrada, sabater, dins AHPM. *Inventariorum IIII* 1394-1398. Tr. 486, ff. 136v^o-138r^o, i ASM. Lligall d'inventaris. S. XIV-XV. ASM 116, ffsn. doc. 251. Inventari dels béns relictos de Guillem Vidal, blanquer, dins AHPM. *Inventariorum IIII* 1394-1398. Tr. 486, ff. 177v^o-178v^o. doc. 258.

que s'hagi de considerar necessàriament exclusiu d'aquest grup social. Amb caràcter excepcional Berenguer de Solanes, mercader, llegà al seu fill, a més de dos llibres de dret, un *Breuiari* de la seva propietat (*Breuiarium meum*, expressió que no empra per als altres còdexs), i que aquest utilitzava per a l'estudi⁷⁴⁵. Aquí és present una altra dimensió de la lectura devocional, la de ser utilitzada per a l'aprenentatge de les lletres.

Però el que és realment un canvi profund en l'actitud religiosa, és la dedicació d'un espai temporal i físic exclusivament a la lectura, fos personal o familiar, en silenci, veu baixa o veu alta, d'aquests textos, en general breus, susceptibles fàcilment de relectures i de la interiorització del seu contingut. Suposaren l'assumpció d'una responsabilitat personal en la vivència religiosa, i per tant mostra d'una necessitat d'anar més enllà de la dimensió social de la religió, en segles anteriors per si sola plenament satisfactòria, abans que economia i moralitat seguissin camins divergents. Això revela el que s'anomena "emergència" de l'individu, pròpia de la Baixa Edat Mitjana en les grans ciutats i del renaixement primerenc italià, un aspecte que a Manresa és incipient, com es pot veure per l'escassetat de mencions, i que conviu amb la dimensió més social i comunitària de la praxi religiosa.

Els inventaris que més destaquen pel nombre de les seves mencions libràries presenten, en general, les característiques esmentades per a aquest grup, però de les quals se n'extreuen també interessants conclusions.

Dels llibres de Bernat Canyelles⁷⁴⁶, sabater, es pot fer una major distinció entre el que era destinat a un ús personal i el que era destinat a la venda, o a l'empenyorament, en el cas de problemes econòmics: així, Bernat Canyelles disposava de tres llibres litúrgics: un *Missal*, un *Breuiari* i un *Oficier*, juntament un altre llibre de la mateixa temàtica, segons es dedueix de l'explicít: "Sancta Maria"; un llibre de dret anomenat *Constitucions*, i Posseïa encara un "*libre, sotil, de pergamí, de la letra antiga*", això és, escrit en lletra carolina o visigòtica, juntament amb tres llibres de paper, petits, potser de gramàtica, ja que entre ells s'hi troba un *Contemptus*. És clar que, com era freqüent a altres ciutats, aquests llibres serien destinats a la venda. Al respecte J. Alturo comenta:

⁷⁴⁵ AHPM. *Testamentorum III* 1365-1372. Tr. 466, ffsn. doc. 128.

⁷⁴⁶ AHPM. *Inventariorum II* 1388-1389. Tr. 483, ffs. 178rº-180rº, i ASM. Lligall d'inventaris s. XIV-XV. ASM 77. doc. 198.

Alguns menestrals tenien documentada una petita biblioteca, però ja he exposat el meu parer que en aquests casos la possessió de llibres es devia, fonamentalment, a una activitat professional paral·lela que consistia en la venda de llibres. I en aquests casos més aïllats, en les còpies per encàrrec que alguns menestrals, aprofitant la seva escolarització i les seves facultats cal·ligràfiques feien també com a activitat complementària i amb finalitat lucrativa. No dubto, tanmateix, que en algun cas particular la presència de determinats llibres entre els béns dels menestrals, particularment en català o devocionals, pogués deure's a l'afecció literària que cal sospitar en qui vivia en part de la producció i venda de llibres. Però trobar un Boeci el 1439 entre les propietats d'un argenter o veure com un altre argenter comprà el 1449 ni més ni menys que una *Lectura super logicam ueterem*, sembla prou indicatiu de la destinació que aquests menestrals pensaven de donar a aquests llibres. J. A. Iglesias ha documentat fins i tot les adquisicions fetes per un peller anomenat Agustí Galí, entre 1438 i 1461, de llibres de dret, de medicina i de litúrgia!⁷⁴⁷.

Més pobre en indicacions és l'inventari de Ramon Sarta⁷⁴⁸, mercader, sense que pugui assegurar l'existència d'un parentiu amb l'anterior Jaume Sarta. Els únics títols que s'esmenten són els dels tradicionals llibres de gramàtica: dos *Tobies* i dos *Doctrinals* d'Alexander de Villa-Dei, però completen la biblioteca de catorze còdexs!, tres *capbreus*, un llibre que conté *letres*, a saber, cartes, i cinc llibres de paper i un de pergamí no especificat, a més a més del corresponent arxiu personal.

Més agraït és l'inventari dels béns relictos de Bonanat Cerola. Hi destaquen deu *llibres de comptes*, juntament amb setze llibres petits de paper, quatre tauletes d'escriure, una d'elles amb estoig, és a dir, per a portar damunt en els desplaçaments. Aquests mercaders duïen normalment ells mateixos, o les seves esposes, la comptabilitat dels seus negocis, i sovint es troben entre els seus béns tinters: un "motlle de fust de tinter", un "tinter de terra" i dos "tinters de plom". També és patent la religiositat d'aquest mercader, ja que posseïa uns *Euangelis*, i a casa hi tenia "un oratori ab sa cortineta", que seria una mena de capella domèstica. És per això que dels setze llibres que es troben a l'inventari sense cap títol i aplegats en dos ítem algun correspongui a una altra lectura litúrgicodevocional, a més a més dels obligats llibres

⁷⁴⁷ ALTURO, J.: *El llibre manuscrit a Catalunya: orígens i esplendor*, p. 203.

⁷⁴⁸ AHPM. *Inventariorum III* 1391-1393. Tr. 485. ff. 194vº-198rº. doc. 228, i AHPM. Llibre particular de Joan i Domènec Vidal 1397-1419. Tr. 426. ffsn. doc. 269.

d'escola (dels quals l'inventari no en fa cap menció), i difícilment serien llibres de dret destinats a la venda, ja que el document diu que són de petita mida.

Ja he esmentat anteriorment a Pere Ricolf, mercader, com a ciutadà i hereu universal de l'important jurisperit Ramon d'Esglésies, del qui era germà uteri⁷⁴⁹, i que rebé dels seus marmessors un destacat lot de llibres de tretze còdexs (els llibres eren, recordem-ho: *Distinctionum magistri Petri de Gostemps*, *Summula Açonis*, *De ordine iudiciorum Rotfredi*, *Lectura super primo libro Codicis*, *Liber Iudiciorum*, *Summula de matrimoniis*, *Aparatus [...] constitutionum de Matheum Anglesii*, *Enforciatum*, *Liber Usaticorum* et *Constitutionum Cathalonie*, juntament amb la *Summula sancti Thome de Aquino*, el de *Summo Bono* de Isidor de Sevilla, un *Ignocentius* i un *De crònica*), en data del 5 de novembre de 1350⁷⁵⁰. El segon document recull en un inventari de béns relictos, en data de 28 de febrer de 1396⁷⁵¹, nou de tots els llibres del llegat, més set còdexs propietat del mercader, juntament amb una indeterminada quantitat de llibres de *comptes* i *escriptures* que foren heretats. Però d'aquell lot de llibres jurídics tan sols en són esmentats dos pel seu títol: uns *Usatges* i unes *Constitucions amb calendari*, i la resta s'apleguen en un sol ítem d'una manera genèrica: *.VII. llibres, sotils, de dret*. Es pot veure com conservà tota la vida molts dels llibres que li llegà el seu germà. Destaquen d'entre els còdexs no heretats un de filosofia: *Dicta filosoforum*, que seria un aplec o florilegi de sentències de filòsofs, unes *Vides de sants* (possiblement un *Flos sanctorum*), *Dels scachs* de Iacobus de Cessulis, i un *Contemptum mundi* mencionat amb el seu nom sencer: *De miseria humane conditionis*; completen aquesta biblioteca de vint-i-vuit llibres un *romanç* i dos llibres de *medicina*. Com en el cas anterior (el del menestral Bernat Canyelles) aquesta vegada és un mercader, Pere Ricolf, qui acumula llibres. Amb objectiu de vendre'ls, sí, però conservant-ne una gran part com qui guarda un bé de gran valor que, en cas de dificultats econòmiques, pot ajudar a sortir de l'atzucac al possessor. La varietat de llibres, com s'ha dit, fa suposar que bé deuria tenir un cert interès per a la lectura.

⁷⁴⁹ AHPM. Llibre particular dels marmessors de Ramon d'Esglésies i del Benefici de Santa Anna a la Seu 1350-1410. AHCM/Ecles B-66. ffsn. doc. 82.

⁷⁵⁰ AHPM. Llibre particular dels marmessors de Ramon d'Esglésies i del Benefici de Santa Anna, a la Seu 1350-1410, 1350, octubre, 12 - 1410, març, 9. AHCM/Ecles. B-66. ffsn. doc. 82.

⁷⁵¹ AHPM. Llibre particular de Pere Ricolf 1351-1404. Tr. 254. ffsn. doc. 247.

Jaume Sarta, ciutadà i mercader, fou delegat de la companyia que formaren els manresans Bernat Amargós i Bernat Valls, que es dedicava a l'exportació de safrà a ciutats com París, Bruges, Hairfleur, Pruyns i Lagni. Jaume Sarta, també fou gestor a Bruges, i acabaria per entrar dins la companyia com a soci.⁷⁵² Antoni de Capmany parla d'un litigi a Bruges l'any 1405, entre un mercader anomenat Jaume Sarta i un mercader flamenc en motiu d'una partida de safrà. si bé cal tenir en compte que l'inventari de béns relictos de Jaume Sarta data del 1401⁷⁵³. Entre els diversos béns esmentats en l'inventari destaca “.II. draps pintats flandeses, la .I. storiat de storia de Thobies, e l'altre de la passió de Iesucrist”, que a l'època eren penjats a la paret com a decoració, a més a més d'“una arpa de sonar ab ses cordes”. És fàcil que a rel de la seva estada a l'estranger fos més receptiu al nou corrent espiritual de la *Devotio Moderna*, i de fet hi trobem dues *Hores*, unes de les quals de “*madona Sancta Maria*, guarnides de uellut blau”, una enquadernació gens usual entre els llibres que circulaven per Manresa, i que per això atragué l'atenció del notari redactor del document; unes altres *Hores* amb cobertes de pergamí; el llibre *Pàssies*, que penso que cal identificar amb unes *Hores de Passió*, per la seua petit format, també “ab ses cubertes uermelles”, i encara un *Flos Sanctorum*, ab ses posts cubertes de cuyr vert. Es veu doncs com dos dels llibres que tenien un caràcter espiritual i personal, presentaven unes característiques físiques més aviat luxoses, com si el material amb que eren fets volgués ser l'expressió física de la riquesa espiritual que el lector volia descobrir entre les seves pàgines, o bé es tractaria simplement ostentació. La resta de llibres són els usuals en les petites biblioteques: gramaticals, un nombre indeterminat de tractats dels que no s'esmenta el títol, uns quatre llibres petits i el llibre de dret *Summa Bernardina* del Bernardus Papiensis. Entre altres béns destaquen unes taules d'escriure grans i la presència d'un escriptori que es troba a “la sala gran”, pel que el lloc destinat al treball i estudi era en una gran habitació, potser per a rebre-hi visites, i, per tant, la importància de la seva activitat queda reflectida.

És molt possible que Berenguer Salamó també fos mercader, malgrat no consti el seu ofici en l'inventari dels béns relictos de la seva vídua Maria, fet en data del 10

⁷⁵² CAPMANY, A. de: *L'antic comerç de Barcelona*, Barcelona 1937. pàg. 64.

⁷⁵³ AHPM. Llibre particular de la família Sarta 1390-1457. Tr. 407. ffsn. doc. 278.

d'octubres de 1409⁷⁵⁴, si ho jutgem pel caràcter de la seva biblioteca: dos *capbreus de comptes*, tres *llibres de comptes*, un *quadern de comptes* i una important quantitat de *cartes i escriptures* referents a la comptabilitat; el mateix ús hauria tingut el *libre de la mà major, on no ha res escrit*. Mencionat amb el títol de *Gracisme* hi trobem el llibre gramatical d'Eberhardus Bethuniensis, un *Flos sanctorum* i un llibre hagiogràfic de títol inespecificat. D'entre tots els llibres, tan sols destaca un “*libre, de pergami, de profecies, sotil*”. Malgrat aquest títol sigui ambigu, es pot relacionar amb les heretgies que en el segle XIII nasqueren a l'Europa cristiana, i de les quals la més destacada fou la de Joaquim de Fiore, mentre que a Catalunya el gran “pertorbador” fou Arnau de Vilanova. Aquest llibre de profecies podria ser un dels nombrosos tractats que el metge escrigué sobre el tema, com foren el *Tractatus de aduentus Antichristi* (1297-1300), *De cymbalis ecclesiae* (1301), *Philosophia catholica et diuina* (1302), i la *Expositio Apochalipsis*⁷⁵⁵, si bé cal tenir encara en compte altres possibilitats, com les profecies de Ciril, o bé el llibre de Pere Joan Olivi *Postilla super Apochalipsi*, entre altres autors espirituals i per citar només les obres més difoses.

Joan Vidal, que a la documentació consta com a ciutadà, sens dubte també fou mercader. Conec la seva biblioteca per l'inventari de béns relictos que fou fet a instància de la seva vídua Magdalena⁷⁵⁶. Hi ha fins a nou llibres *de comptes* dins d'uns armaris (lloc on era comú guardar els llibres) un nombre indeterminat de *llibres de comptabilitat*, dels quals un és en blanc, juntament amb una enorme arxiu personal: una gran quantitat d'*encartaments*, i *escriptures, translats e processos* que es guarden en sacs, caixes, cistelles, coves, cofres, saques i sacots, resultat de la gestió d'un patrimoni notable, amb una gran quantitat de béns mobles i immobles, tal com es pot veure al llarg de les vint-i-sis pàgines de l'inventari. Entre els llibres que el notari identificà amb el títol hi ha els llibres gramaticals: dos *Doctrinals*, dos *Tobies*, unes *Parts, Regles, Cato* e

⁷⁵⁴ AHPM. Llibre particular de Berenguer Salamó, Maria, la seva esposa, i el benefici de l'Alba a la Seu de Manresa 1367-1502. Tr. 302. ffsn. doc. 289.

⁷⁵⁵ Obra acceptada pel pare Batllori (vid. GEC. veu: “Arnau de Vilanova”, vol 24, p. 152-153), si bé darrerament no hi ha unanimitat en l'atribució (vid. Jaume de Mensa a “Els estudis sobre Arnau de Vilanova, pròleg de la *Historia de la Filosofia Española* dels germans Tomàs i Joaquim Carreras Artau, Edició facsimil de 2001, p 29 ss).

⁷⁵⁶ AHPM. Llibre particular de Joan i Domènec Vidal 1397-1419. Tr. 426. ffsn. doc. 295.

Contemptus. Tan sols un *Flos Sanctorum* i alguns quaderns de *Saltiri*, i uns tractats escrits, dels quals l'enunciat res ens diu, donen un to humà a la relació de Joan Vidal amb la lectura.

Pere Morera consta com a ciutadà, i si bé no puc determinar quina activitat econòmica exercia, l'inventari de béns relictos té les mateixes característiques que les dels mercaders fins ara estudiats. Pere Morera guardava a casa seva uns vint-i-quatre llibres, segons l'inventari fet en data del 30 de març de 1391⁷⁵⁷, i atès que fou propietari de dues cases (*item en la casa a part*), permet pensar en una situació econòmica seria bona, malgrat que pels títols hom pot veure que, en general, no es tractava de llibres cars, sinó senzills i de petit format. D'aquests vint-i-quatre llibres, sis no presenten cap referència sobre el seu contingut, i només s'indica el tipus de suport librari, o bé el tipus d'enquadrernació o la seva absència (“posts de fust”, “cuberta tinyada”, “cuberta de pergamí”, o bé “sens cuberta”). L'inventari presenta els grups habituals: gramàtica (*Tobies*, *Parts*, *Cató* i *Contemptus*); litúrgicodevocionals: quatre llibres de *sermons*; unes *Oretes de Sancta Maria ab Salms penitencials*, pel que deuria ser de petita mida, unes altres *Ores de Sancta Maria*, uns quants “qüerns de *Saltiri*”, esmentats en dos item, pel que potser podria correspondre a un mateix *Saltiri* sense enquadrernar; uns *Salms penitencials* i uns *Salms uesprals*, llibres tots ells, com dic, de petit format. Destaca un llibre monàstic: uns *quoerns en què és la Regla de Sent Agustí*. Com és habitual hom desconeix quins llibres foren heretats i quins foren destinats a l'ús personal o bé a la venda. De llibres *de dret*, però sense que se'ns digui el títol, n'hi ha dos: un llibre *de rúbriques de dret*, i un altre llibre *en que ha glosa de dret*. Tanca el llistat un incert *romanç* i un llibre del qual es dóna l'incipit “Qui habitat”, i que no he pogut identificar. Cal destacar també que Pere de Morera posseïa dos llibres en penyora: un *llibre iudaich*, i com que és clar que només un cristià molt culte sabia llegir hebreu, és evident que acceptà el llibre, segurament d'un jueu, pel seu valor crematístic; tenia també en penyora el llibret que aplega els set *Salms Penitencials*.

⁷⁵⁷ AHPM. *Inventariorum III* 1391-1393. Tr. 485. ff. 157r^o-164r^o. doc. 205.

Oficis no menestrals

Entre els oficis que no són considerats menestrals, he documentat en possessió de llibres a un moliner, un traginer, dos picapedrers, dos hostalers, quatre pagesos i un infant (fill d'un pagès), i, finalment, un artista.

Els criteris per a interpretar la possessió de llibres d'aquest grup, són els mateixos que amb els menestrals, però s'observa clarament dues coses: l'omnipresència de les *cartes de possessions* (propietats immobles) i ja no *llibres de comptes*, i que el nombre de llibres posseïts és normalment menor: així, Antoni Serra, moliner, era un home que havia anat a l'escola, i encara guardava els llibres de gramàtica usuals amb que aprengué a llegir i a escriure, juntament amb, com dic, força cartes de possessions, pel que cal suposar-li una situació econòmica benestant⁷⁵⁸. Però, si alguna cosa en comú tenen aquests documents, és que no hi ha llibres destinats a la venda. Els “.VI. coerns de *Antifener e Responser* antich” que posseïa el pagès Bonanat de Pla, semblen més aviat resultat d'una herència, ja que estan desenquadernats i són vells⁷⁵⁹. No manquen els llibres litúrgicodevocionals com el petit llibret de *Psalms uesprals*, que consta en l'inventari dels béns relictos de Bernat Guises, picapedrer⁷⁶⁰. Per posar un exemple d'entre els traginers, Pere Roviralta⁷⁶¹ posseïa uns *Salms*, “sotils”, pel que serien els *Vesprals* o els *Penitencials* (i no el *Saltiri* complet), i un llibret de pergamí, també “sotil”.

D'entre els hostalers, és de destacar l'inventari de béns relictos de Pere Soler⁷⁶², ja que en el menjador de l'hostal (“en lo meniador del dit alberch”) es trobaren tres llibrets i unes *tauletes de scriure ab lur stoig de cuir*, que en l'encant de béns relictos foren venudes per un sou. Sens dubte, aquestes *tauletes* estotjades i portàtils eren destinades a prendre notes durant el treball. De fet, els hostals que servien menjars, bé deurien disposar d'aquests estris per a escriure, on era fàcil de prendre notes i fer operacions aritmètiques, tal com hem vist amb els mercaders i menestrals amb el seus negocis. El costum –d'origen àrab– de menjar diversos plats i fer postres era ja

⁷⁵⁸ AHPM. *Inventariorum II* 1388-1389. Tr. 483. ff. 50r^o-52r^o. doc. 185.

⁷⁵⁹ AHPM. *Inventariorum II* 1388-1389. Tr. 483. ff. 111v^o-113v^o. doc. 190.

⁷⁶⁰ AHPM. *Inventariorum III* 1391-1393. Tr. 485. ff. 24r^o-34v^o. doc. 209.

⁷⁶¹ AHPM. *Inventariorum IIII* 1394-1398. Tr. 486. ff. 19v^o-22r^o. doc. 223.

⁷⁶² AHPM. *Inventariorum V* 1398-1403. Tr. 487. ff. 89v^o-93r^o. doc. 276.

plenament estès en el segle XIV. Els usos culinaris, especialment a les festes, ja podien ser força complexos, amb salses i condiments, verdures, diverses carns tant de quadrúpedes com de volàtils, cuits a l'ast o bé a l'olla, les fruites i els vins adobats i finalment el pa⁷⁶³. Menjar “era un acte solemne i públic⁷⁶⁴”, i dur un menjador requeria ja una capacitat d'organització i planificació, a més a més, evidentment, de fer bé els comptes.

Pere de la Conomina⁷⁶⁵ era propietari del mas de la Conomina, de la parròquia de Viladordis, i per a la gestió del que havia de ser el considerable patrimoni (si ho jutgem per l'enorme quantitat de *contractes* i *cartes de propietats*), disposava d'unes altres tauletes, i unes *Ores de Passió* i tres *librets* més. Almenys, per la lectura de les Hores, cal veure que disposaria de temps per llegir, sobretot durant les llargues nits d'hivern.

Per finalitzar, mencionar només com entre les possessions relictas de l'infant orfe Bernat de la Torra⁷⁶⁶, fill de Pere de la Torra, propietari del mas de la Torra, es consignà com a propietat seva dos exemplars del llibre gramatical *Parts*, del Donatus. És clar que l'atribució d'aquesta possessió és justificada per l'absència dels dos genitors (l'inventari dels béns és fet a instància del seu tutor Gerard Puig), però és l'únic cas en què un nen és possessor d'un llibre. De fet, tots els altres llibres gramaticals que apareixen en la documentació al llarg d'aquest estudi, no eren guardats sistemàticament en baguls a la casa, sinó que eren utilitzats per a l'estudi per la descendència, cosa que, per evident, calla sempre la documentació.

Bernat de Montflorit ha estat l'únic artista que he pogut documentar, tant pel seu inventari de béns relictas, com per l'encant públic que s'en feu, a iniciativa d'Hug Nicolau, tutor de Joan, fill del difunt. Malgrat consti a l'inventari com a “pintor”, la seva tasca com a artista abastaria també l'escultura. Així, trobem en l'inventari, entre altres béns: “Item, un capitell de creu de pedra. Item, una creu de pedra no acabada.

⁷⁶³ TORRAS I SERRA, Marc: *Un àpat de casament a la Manresa medieval*, dins “Dovella”, n° 41, Manresa, 1994.

⁷⁶⁴ *Historia de la vida privada. Poder privado y poder público en la Europa feudal*, Madrid, 1992, vol. 3, p. 85.

⁷⁶⁵ AHPM. *Inventariorum IIII* 1394-1398. Tr. 486. ff. 163r°-166r°. doc. 253.

⁷⁶⁶ AHPM. *Inventariorum V* 1398-1403. Tr. 487. ff. 73r°-74v°. doc. 275.

Item, un tabernagle de fust no acabat ab son retaule que fahia fer mossèn Iohan dez Far. Item, una ymage de santa Agnès que ha feta fer una dona de Terraça. Item, un retaule acabat que ha fet fer mossèn Matheu de Calders”. Així, hom veu com rebia encàrrecs tant de les rodalies (Calders), com d’indrets més llunyans (Terrassa), i amb un client il·lustre com la família del jurisperit de Far.

Les lectures que hi ha a l’inventari pertanyen a la literatura lúdica i profana: a part dels dos “troços de pergami entretallats”, trobem tres quaderns, “de paperot, de romanços”, i un *Romanç de la Guineu*, que fou venut pel preu d’un sou i tres diners. El *Romanç de na Guineu* era una faula, molt difosa aleshores. Ja a l’antiguitat, aquest gènere va ser conreat per diversos autors, dels quals el més important era Isop; com és sabut, les faules atribuïen als animals facultats i caràcters humans, narrats amb caràcter moralitzador.

Ciudadans

La categoria jurídica de ciutadà venia atorgada pel pagament de tributs, i això suposava poder participar en el govern de la ciutat, també accedir a l’arrendament d’impostos i viatjar a les corts amb la possibilitat de fer coneixences i de fer nous negocis amb persones més riques, i, cosa no menys important, ser reconegut, amb honor, com a ciutadà. Amb aquests privilegis la despesa del pagament dels impostos es rescabava amb escreix. Només al segle XV, amb l’empobriment dels municipis, fos per la guerra, les epidèmies o les crisis econòmiques, l’opció de ser ciutadà deixà de ser atractiva. Així, com dic, ser ciutadà era un *status* jurídic, i no diu res sobre el *modus vivendi*, amb l’excepció que aquest havia de ser econòmicament acceptable. També hi ha documents en el diplomatarí d’aquest estudi en què l’actor jurídic no consta com a ciutadà, però poder detectar el seu nom com a possessor d’un llibre particular a l’escrivania, on s’annotaven tots els negocis de la persona en qüestió o la família, permet deduir-ne la condició⁷⁶⁷.

Abans de procedir al comentari dels vint-i-vuit documents, cal considerar que el seu arc cronològic, que va del 1304 al 1410, té l’especificitat que sis dels set primers documents –fins a la data del 3 de desembre de 1361– són resultat d’empenyorament de

⁷⁶⁷ És el cas de Mateu Miquel, fill de Joan Miquel (doc. 294), i de Berenguer Salamó (doc. 289).

llibres de dret i de litúrgia, juntament amb una ordre de venda. La resta es concentren a finals del segle, i són tots inventaris de béns relictos i encants públics. Ja he comentat l'especificitat de la documentació pel que fa a la seva distribució tipològica i documental. La causa d'aquesta concentració d'inventaris de béns relictos a les acaballes del segle, és perquè a l'AHCM tan sols es guarden els llibres especials *Inventariorum*, que apleguen els inventaris de béns relictos només a partir del 1384 en endavant, però cal pensar que, si disposéssim d'aquests llibres unes dècades més enrera, les característiques dels inventaris no variarien sensiblement.

Prèstecs-empenyoraments-compres/vendes:

Llibre	Procedència	Destinatari	Nº de doc. i data
<i>Digestum uetus</i> glossat; el llibre, valorat en 200 sous, és lliurat en prèstec.	Jaume de Solà, ciutadà.	Guillem de Roviralt i Andreu de Fàbrica, del terme de Rocafort.	doc. 11; 1304, octubre, 30
<i>Inforciatum</i> i <i>Breviari</i> ; retorn dels llibres que Guillem Boixó tenia en penyora.	El llibre és retornat a Sibil·la, vídua de Berenguer Boixó, ciutadà (però el <i>Breviari</i> era propietat de Romeu Boixó, prevere, fill de Sibil·la).	Guillem Boixó, ciutadà.	doc. 33; 1326, novembre, 25.
<i>Digestum uetus</i> ; ordre de venda.	Berenguer de Sobrebalç, ciutadà.	¿?	doc. 39; 1329, octubre, 2.
<i>Decretals</i> ; retorn del llibre per una penyora de 100 sous.	El llibre és retornat a Elisenda, vídua d'Arnau de Sallent, ciutadà.	Guillem de Montcunill, Pere Sarta i Francesc d'Òdena, el retornen.	doc. 72; 1347, setembre, 16.
venda del llibre <i>Decretalium</i> i el <i>Sisè llibre de les Decretals</i> , pel preu de 1270 sous.	Elisenda, vídua d'Arnau de Sallent.	Ramon de Grevalosa, ciutadà.	doc. 79. 1350, juliol, 25.
<i>Breviari</i> ; lliurat com a penyora.	Bernat de Palou, ciutadà, el lliurà al destinatari a prec de Pere Boixó, ciutadà.	Bernat Andreu, capellà de l'honor del papa i de la seu apostòlica.	doc. 104; 1361, desembre, 3.

Aquest predomini dels empenyoraments, es pot interpretar com a resultat del desig del possessor de no desvincular-se definitivament de la propietat del llibre⁷⁶⁸. Així, dos dels documents parlen del retorn del llibre al seu antic propietari, i en un d'aquests casos, el llibre és empenyorat i retornat entre familiars: Sibil·la, vídua, va empenyorar, a més a més d'un *Inforciatum*, un *Breviari* propietat del seu fill, Romeu, que era prevere, segurament per sortir del pas en la seva viduïtat. De fet, no només la mort del marit havia de comportar molts problemes de subsistència per a la vídua i els fills, sinó també l'obligació de pagar en aquell moment els deutes que tenia el difunt⁷⁶⁹. Els altres dos exemples poden tenir alguna explicació en aquest sentit: Elisenda, vídua d'Arnau de Sallent, es féu càrrec de la seva neta Constança quan el pare d'aquesta, el ciutadà Pere de Roca, morí, i en data del 16 de setembre de 1347 recuperà, per la quantitat de 100 sous, unes *Decretals* que aquest havia empenyorat anteriorment als que foren els seus marmessors⁷⁷⁰. Tres anys més tard, la mateixa Elisenda ven a Ramon de Grevalosa, ciutadà, el llibre *Decretalium* [sic] i el *Sisè llibre de les Decretals*, per l'alt preu de 1270 sous⁷⁷¹. Novament és clar que guardar llibres jurídics o litúrgics era un valor que, en el seu moment, es convertia en un valuós capital que estalviava molts maldecaps als seus possessors. Com es pot veure, no són casos aïllats, sinó que era un ampli costum en els sectors socials que no tenien una relació de dependència directa amb el llibre i l'estudi.

Alguns dels inventaris també semblen respondre també a la venda de còdexs, com el de Bernat de Terra⁷⁷², el qual tenia en el moment de la seva mort quatre llibres, a més a més d'uns *Salms*, un *romanç* i dos *Breuiaris*. Guillemeta, filla de Bernat Poquet⁷⁷³, tenia entre altres béns una *Suma Bernardina* i un llibre d'*Ymnes*, aquest darrer possiblement per a ús personal, ja que Guillemeta no consta com a casada i tenia dipositats diversos béns a l'església de Sant Cristòfol.

⁷⁶⁸ AHPM. Llibre particular de Jaume de Solà 1291-1311. Tr. 10. ffsn. doc. 11; AHPM. Llibre particular de Francesc i Berenguer de Palou 1332-1397. Tr. 172. ffsn. doc. 104.

⁷⁶⁹ AHPM. Llibre particular de la família Boixó 1319-1372. Tr. 403. ffsn. doc. 33.

⁷⁷⁰ AHPM. Llibre particular de la família Sarta 1313-1375. AHPM. 4054. ffsn. doc. 72.

⁷⁷¹ AHPM. Llibre particular de Ramon de Grevalosa 1336-1380. Tr. 161. ffsn. doc. 79.

⁷⁷² AHPM. *Inventariorum III* 1391-1393. Tr. 485, ff. 81vº-85rº. doc. 129.

⁷⁷³ AHPM. *Inventariorum II* 1388-1389. Tr. 483, ff. 195vº-197rº. doc. 202. AHPM. *Testamentorum VIII* 1388-1392. Tr. 468. ffsn. doc. 203.

Ja hem trobat a Pere Botí, ciutadà, quan amb Galceran Andreu fou nomenat tutor dels fills orfes de Jaume Ricolf, jurisperit, amb la potestat de vendre i empenyorar llibres del difunt, i en aquest sentit, com he dit, consten fins quatre vendes fetes pels tutors⁷⁷⁴. En canvi sembla que correspon a iniciativa pròpia la recepció de cinquanta folis de mans de Guillem de Pla, cuireter, de part del sagristà del monestir de Santa Maria de Roda, i que eren part d'un *Sisè* amb glossa de Joan Andreu escrits per Ramon de Pla, prevere⁷⁷⁵. El seu inventari de béns relictos⁷⁷⁶ reflecteix aquesta familiaritat amb l'escrit, i hom hi troba una autèntica acumulació de còdexs: una *Summa Azonis*, unes *Reportacions del segon libre de iudicis*, un *Ordo iudiciarius editus per dominum Egidium decretorum doctoris*, també sense identificar si el nom d'Egidi és correcte (en cas contrari es tractaria de l'*Ordine iudiciorum* de Rofredus Beneventanus), i unes *Clementines*.

Lectures personals

Entre els pocs llibres que guardaven els ciutadans, hom hi troba lectures de caire lúdic i profà, o bé devocionals. Ja hem vist com Bernat de Terra tenia un *romanç*, i així Arnau d'Om⁷⁷⁷ guardava una *caxolina* (una caixa petita) *de romanços* juntament amb unes *parts d'oratori*, sense que pugui assegurar si aquesta darrera menció corresponia en realitat a un llibre, ja que la possessió d'un "*Oratori, de pergami*" per part de Jaume Portella⁷⁷⁸, el qual la seva esposa Sibil·la conservà fins al seu traspàs⁷⁷⁹ pot correspondre a alguna imatge per penjar a la paret de casa. D'Asbert de Valls s'han conservat dos inventaris de béns relictos⁷⁸⁰, i en un d'ells hi trobem una lectura

⁷⁷⁴ AHPM. Llibre particular de Jaume Ricolf 1310-1353. Tr. 45. ffsn. doc. 24; AHPM. Llibre particular de Jaume Ricolf 1310-1353. Tr. 45. ffsn. doc. 26; AHPM. Llibre particular de Ramon i Pere de Manresa i la família Ricolf 1317-1357. Tr. 60. ffsn. doc. 27 i doc. 29.

⁷⁷⁵ AHPM. *Liber corateriorum* 1338-1345. AHCM/Gremis-35. ffsn. doc. 49.

⁷⁷⁶ AHPM. Llibre particular de Ramon i Pere Botí 1347-1413. Tr. 206. ffsn. doc. 259.

⁷⁷⁷ ASM. Lligall d'inventaris dels segles XIV-XV. ASM 76. ffsn. doc. 124.

⁷⁷⁸ AHPM. *Inventariorum IIII* 1394-1398. Tr. 486. ff. 176°-177°. doc. 256.

⁷⁷⁹ ASM. Lligall d'inventaris dels segles XIV-XB. ASM 76. ffsn. doc. 257.

⁷⁸⁰ AHPM. Llibre particular de Bernat i Asbert de Valls 1359-1419- Tr. 262. ffsn. doc. 262; AHPM. Llibre particular de Ramon i Joan Valls 1398-1419- Tr. 436. ffsn. doc. 272.

hagiogràfica, amb el de títol de *Vides de sants pares e d'ermitans*, d'autor desconegut, però sens dubte un florilegi de sants i santes. L'altre és un llibret “de paper, ab cuberta uerda, appellat d'en *G<uillem> de Ceruera*”, i que ja hem trobat en la biblioteca de Bernat de Figuerola amb el nom de *Guillem Cerverí*, també, sens dubte, la seva obra *Prouerbis*. Asbert de Valls també posseïa un llibre d'escola, el qual contenia les faules d'Esop e altres poetes, i és l'única menció d'aquest autor en la documentació.

Del tot singular és també la menció d'un llibre, en “scrit en pergami, en francès, storiât (és a dir: amb il·lustracions), appellat *Lançolot*”, que posseï el ric ciutadà Francesc Nerell⁷⁸¹, l'únic que consta en el seu inventari de béns relictos. Llibre de la saga del rei Artús, i còdex provinent, és clar, de terres franques.

Voldria, també, destacar l'inventari del ciutadà Francesc de Gostemps. És farcit de *cartes*, *albarans*, *cauteles*, amb un *capbreu* i un llibre *de deu i deig*, com a mostra d'una important activitat econòmica. Però destaquen tres *cartes del rey en Pere, qui fan per lo braç dels barons e cauallers del Principat de Catalunya*. Potser en Francesc fou familiar de l'escrivà reial Pere de Gostemps, o bé les adquirí en algun viatge de representació de la ciutat de les corts⁷⁸².

Finalment, vull esmentar el llegat testamentari de Guillemeta⁷⁸³, filla del difunt Bernat Poquet, la qual féu donació a Romiona, esposa de Jaume de Cornet, d'entre altres béns, bàsicament robes, el llibre de gramàtica *Doctrinal*, d'Alexander de Villa-Dei. Una donació entre dones.

Habitants

D'entre els posseïdors de llibres dels quals no es dona cap referència respecte al seu ofici o condició social, destaca la relativa major pobresa de referències a la cultura escrita, pel que fa pensar que no deurién ser ciutadans, sinó tan sols habitants de la

⁷⁸¹ AHPM. Llibre particular de la família Nerell 1378-1461. Tr. 365. ff. CXXXIIr^o-CXXXVIr^o. doc. 279.

⁷⁸² De fet, les cartes són part de la història de la cultura escrita i llegida. Es troben cartes reials en nombrosos llibres particulars de l'AHPM, en un principi dirigides a la ciutat. Tinc en preparació un diplomatarí d'unes cent cinquanta cartes reials, i, bàsicament, amb alguna excepció totes elles són inèdites. Les vaig aplegar al llarg del buidatge de la documentació, i sens dubte seran de gran interès per la història de Manresa.

⁷⁸³ AHPM. *Testamentorum VIII* 1388-1392. Tr. 468. ffsn. doc. 203.

ciutat tot i que, cal remarcar-ho, aquesta classificació no és estricta. Així, dels disset documents d'aquest tipus, tots són inventaris de béns relictos i encants públics, els quals es feien posteriorment a la defunció. D'aquests documents, catorze provenen de llibres particulars dels possessors, i tots estan continguts en els llibres especials per a aquesta tipologia documental; dels tres documents restants, el titular no correspon al nom del propietari del llibre particular de l'escrivania d'on s'han extret.

D'aquest darrer tipus és l'inventari de béns relictos de Pere de Geralla⁷⁸⁴. Hom hi troba l'elevada quantitat de deu llibres: un *Doctrinal*, un *compter* o calendari, un llibret de cant, un llibre de pergami, petit, sense títol, un altre amb el títol il·legible, i tres llibres de dret canònic: *Glosse Decretalium*, *Reportationes*, *Reportationes cui libri Decretalium*; un *Liber Fugitus* que no he pogut identificar, finalment, i és una menció destacada, unes *Constitutiones Minorise*, llibre que possiblement es tractava d'una còpia del llibre de privilegis de la ciutat de Manresa, i que essent el document de l'inventari en data de 1366, com a molt contindria setanta-sis documents⁷⁸⁵, però atès el gran nombre de privilegis atorgats pel rei Pere III a la ciutat, també podria ser un aplec dels privilegis d'aquest rei a la ciutat. Cal remarcar que en cap repertori bibliogràfic ni documental, ni en la bibliografia consultada, no he trobat enlloc que un particular disposés de la còpia del llibre de privilegis de la ciutat, però és molt probable que Pere de Geralla tingués alguna relació amb l'escrivania de la ciutat, perquè en la confecció de l'inventari hi era present el sotsbatlle de Manresa Arnau Roig. En tot cas aquesta possessió és tan més singular, ja que la redacció o recopilació dels privilegis de la ciutat en un llibre no anava destinada a la difusió sinó a la conservació⁷⁸⁶.

En l'inventari dels béns de Berenguer de Socarrats⁷⁸⁷, hom hi troba un "*scrit sotil*" i un "*scrit francès*", potser un altre llibre de cavalleries, per l'estil que hem vist en possessió de Francesc Nerell.

Pel que fa al nombre de llibres, destaca l'encant públic dels béns de Romiona, vídua de Pere de Caus⁷⁸⁸. Es venen fins deu llibres, dels quals només tenim dos títols:

⁷⁸⁴ AHPM. Llibre particular de Guillem Feliu i Arnau Puig 1332-1383. Tr. 136. full solt. doc. 108.

⁷⁸⁵ En l'edició actual del Llibre Verd de Manresa, el document n° 76 data del 20 d'abril de 1365. TORRAS I SERRA, Marc: *El llibre Verd de Manresa (1218-1902)*, p. 247.

⁷⁸⁶ ALTURO, J.: *El llibre manuscrit a Catalunya*, p. 160.

⁷⁸⁷ AHPM. *Inventariourm I* 1388-1387. Tr. 482. ff. 186vº-188rº. doc. 176.

un *Saltiri* per 21 sous i dos diners, i que és la venda més cara, i un *stoig d'Oracions*, per 3 sous. La resta de preus va dels 8 sous als 6, 4, 3 i 1 sous, tots ells molt baixos. Un dels llibres és venut al “mestre dels scolans”, per 1 sou i 6 diners. Com hem vist en l'encant públic dels béns relictos de Pere Butjosa, prevere de la Seu, allí es vengué “una capça e *librets* e un barret als scolans dela scola”, just per la mateixa quantitat⁷⁸⁹. És clar que per a la pobra economia de l'escola de la ciutat, els encants públics foren un lloc idoni on, per un sou i mig, es podia adquirir el llibre que mancava.

També, entre els llibres destinats a la venda, Gerarda, vídua d'Arnau de Joncadella⁷⁹⁰, posseïa, en el moment de la seva mort, un *libre de dret*.

L'inventari dels béns relictos de Sibil·la⁷⁹¹, vídua de Ramon Eimeric, mare de la Serena (l'esposa de Bernat de Figuerola *junior*, el batxiller en medicina) posseïa, a més a més de “molts *libres de gramàtica*”, dos llibres “apellats *Formularis*”, potser de caràcter mèdic.

Entre els llibres litúrgicodevocionals que predominen en aquest sector de població, són els de mida petita, com els *Salms penitencials* que tenia Francesca de Valls⁷⁹², valorats en 6 diners; o bé els [*Salms*] *Vesprals* de Gerarda, vídua de Ramon Sarta⁷⁹³, que es vengueren per 3 sous i 8 diners; unes *Hores* d'Arnau de Joncadella⁷⁹⁴; l'esmentat *stoig d'Oracions*, de Romiona, vídua de Pere de Caus, valorat en 3 sous; un *Oratori*, vídua de Bartomeu de Puig⁷⁹⁵, sense poder assegurar, com s'ha comentat, si és tracta realment d'un llibre; finalment uns *Evangelis*, de pergamí, propietat d'Andreu de Torroella⁷⁹⁶.

La resta de mencions libràries corresponen a llibres de comptabilitat, de *deutes* propietat de Ramon d'Altarriba⁷⁹⁷ i un *Capbreu* de l'esmentada Sibil·la, sogra del metge

⁷⁸⁸ AHPM. *Inventariorum IIII* 1394-1398. Tr. 486. ff. 137vº-141vº. doc. 245.

⁷⁸⁹ doc. 237. item 14.

⁷⁹⁰ AHPM. *Inventariorum III* 1391-1393. Tr. 485. ff. 95vº-97rº. doc. 215.

⁷⁹¹ AHPM. *Inventariorum V* 1398-1403. Tr. 487. ff. 5rº-8vº. doc. 271.

⁷⁹² AHPM. *Inventariorum II* 1388-1389. Tr. 483. ff. 40rº-41vº. doc. 194.

⁷⁹³ AHPM. Llibre particular de Joan i Domènec Vidal 1397-1419. Tr. 426. ffsn. doc. 269.

⁷⁹⁴ AHPM. Inventaris 1389-1391. Tr. 484. ff. 52rº-54vº. doc. 116.

⁷⁹⁵ AHPM. *Inventariorum IIII* 1394-1398. Tr. 486. ff. 143rº-147vº. doc. 252.

⁷⁹⁶ ASM. Lligall d'inventaris dels segles XIV-XV. ASM. 116. ffsn. doc. 270.

⁷⁹⁷ AHPM. Llibre particular de Pere Ricolf 1351-1404. Tr. 254. ffsn. doc. 87.

Bernat de Figuerola, amb un complement d'altres *documents de propietats, albarans, cartes i censos*, els inevitables llibres de gramàtica que s'estudiaven a les escoles, i un nombre, no negligible, de llibres dels quals no es dona el títol, dels que es diu que eren "sotils" o "paruos", o simplement no es diu res.

Conclusions

No hi ha una diferenciació rígida de caràcter socioeconòmic i cultural entre menestrals i mercaders. En les biblioteques de d'ambdós grups destaquen una gran quantitat de llibres de comptes, utilitzats per a la gestió del seu patrimoni, i que sovint van acompanyats d'un important arxiu personal. Aquesta documentació econòmica és lleugerament més gran en el darrer grup.

Però pel que fa a títols, cal especificar que: els llibres gramaticals i alguns de liturgicodevocionals, juntament amb el *Flos sanctorum*, aquest darrer de gran difusió, foren segurament per a ús personal. L'excepció que confirma la regla és la de Jaume Sarta, el gestor a Bruges, el qual mostra, mitjançant les característiques externes dels còdexs, una devoció, però aquesta no es manifesta en els títols, corrents en les biblioteques catalanes de l'època. Pel que fa a Jaume Ricolf, disposa d'un gran nombre de llibres de dret, però aquests són heretats del jurisperit Ramon d'Esglésies, situació excepcional, i és remarcable que no haguessin estat objecte de venda durant tots els anys que els posseí; però això tampoc permet afirmar que fossin objecte de lectura, ja que ho podien ser d'ostentació, per exemple, podien tenir un caràcter entranyable al ser rebuts d'un germà, o, finalment, podien haver estat simplement un capital econòmic valuós que en cas de dificultats econòmiques, i potser en aquest sentit foren llegats als hereus.

L'altre grup de llibres són els destinats a la venda, concretament els títols litúrgics, els de dret i els de medicina. Entre els ciutadans, sovint la mort del marit obligava als fills i la vídua a fer front, en aquell moment, als deutes de la casa, i era aleshores quan la família es despenia (si en disposaven) dels pocs llibres destinats a la venda que haguessin pogut acumular, amb una tendència a no desvincular-se completament del còdex, i així es preferia empenyorar-lo més que no pas vendre'l. En definitiva, a Manresa cal canviar la imatge que es dona del mercader, no tan sols italià,

tan brillant pel que fa en l'aspecte cultural⁷⁹⁸, sinó també la del barceloní, tan avesat a la lectura⁷⁹⁹, i és que la realitat en les petites ciutats havia de ser molt més modesta: saber llegir i escriure tenia una finalitat bàsicament comercial, i si es disposava d'algun llibre en general eren lectures litúrgicodevocionals, lectures comunes als lectors de la ciutat, i no tan sols als mercaders; per altra banda eren llibres amb els que alhora que es feia una lectura devocional (amb una certa tendència al replegament de les consciències mitjançant una lectura feta possiblement en silenci) s'aprenia de llegir i d'escriure. La presència de llibres hagiogràfics completa aquest caràcter tan "conservador". Aquestes lectures convivien amb els *romanços* i altra literatura lúdica i profana, com el llibre *Proverbis*, de Guillem de Cervera i algun llibre de cavalleries.

En cap cas els sectors laics de la ciutat formaren una cultura profana dins de la que predominava a la societat, sinó que participaren dels valors socials i cristians a nivell de la religiositat popular, i s'adaptaren plenament al procés d'enriquiment que suposà per a Manresa la construcció de la sèquia i l'activitat comercial en la que destacà, ja aleshores, la ciutat. Un enriquiment que, cal repetir, es manifestà d'una manera ostensible i comuna a la ciutat en el suport econòmic a la construcció dels nombrosos i alguns monumentals edificis religiosos, com també en el seu enriquiment pictòric amb encàrrec de retaules a pintors barcelonins de renom. En conseqüència, la principal manifestació de la religiositat de l'època, a Manresa, no es feia a través de la lectura del llibre, sinó, en primer lloc, a nivell oral, amb l'assistència a les homilies i la predicació, especialment dels ordes mendicants de la ciutat (carmelites i predicadors especialment) i dels canonges de la Seu; en segon lloc a través de la pedra: fou en la construcció de les esglésies i monestirs on es reunia i feia pinya la ciutat per a un mateix objectiu bo i comú, i en aquesta direcció anaven dirigits els principals esforços, com si les epidèmies de pesta i les crisis que afectaven als ordes religiosos no haguessin arribat a aquesta ciutat tan treballadora. Que tan sols es presenti una excepció, com és la presència d'un llibre de caràcter espiritual (un llibre *de profecies*), quelcom que pogués suposar una reacció a l'esperit gòtic de l'època, entre totes aquestes biblioteques, és

⁷⁹⁸ Roncière, Charles de la: *La vida privada de los notables toscanos en el umbral del Renacimiento*, dins *Historia de la vida privada. Poder privado y poder público en la Europa feudal*, vol.3, p. 163-312.

⁷⁹⁹ Aurell, Jaume: *Els mercaders catalans al quatre-cents. Mutació de valors i procés d'aristocratització a Barcelona (1370-1470)*, pp. 137-193.

significatiu. Per a la societat manresana seglar, la Bíblia i l'experiència de Déu es llegia i es feia a les fustes dels retaules, a l'interior de les esglésies, en la participació en la litúrgia, i no tant en els còdexs.

LES BIBLIOTEQUES DE LA NOBLESA

Biblioteca de Joan Berenguer de Rajadell, cavaller i senyor del castell de Rajadell.

La població de Rajadell és contigua al terme de Manresa, en direcció oest. L'any 1365 tenia setanta-quatre focs, moment a partir del qual la població començà a decreïxer fins arribar al seu límit mínim a finals del segle XV amb quatre o cinc famílies⁸⁰⁰. En canvi, per a l'any 1400 hi ha documentats fins 27 masos en el terme de Rajadell, un nombre considerable.

Joan Berenguer fou la quarta generació del llinatge dels Rajadell, el seu pare Guillem morí abans que el seu avi, i l'herència passà directament a mans del net:

Joan Berenguer, a la mort del seu avi [Berenguer de Rajadell] (1336 o 37) obtingué plenament els drets que li corresponien pel llinatge de Rajadell i sobre el senyoriu de Viver per part de la seva mare. Es casà amb Elisenda de Boixadors. Entre els béns que ella aportà hi havia un molí situat al terme d'Igualada, que més tard cediren al rei a canvi d'unes concessions jurisdiccionals. Això plantejà altra vegada el tema dubtós de Monistrol, ja que en la permuta, a més de reconèixer àmplies jurisdiccions sobre Rajadell es diu “... i també a la parròquia de Santa Maria de Rajadell que és de la batllia de Manresa i el seu batlle acostuma a usar en la mateixa el mer i mixt imperi i la jurisdicció que hi té dit senyor Rei...”, tal com ens cita J. Sarret i Arbós.

Intervé en les accions guerreres de l'època i obté la protecció reial, però la seva economia s'endevina irregular. El 1351 ven cinc masos del terme de Rajadell (Can Ferreres, Bonetes, Puig, Valloriola i Costeit) per 4.000 sous i, en canvi, el 1369 compra el lloc de Cirera, amb vuit masos, per 17.000 sous, la qual cosa sembla indicar un canvi radical iniciant la recuperació de la propietat de la resta dels seus masos del terme que encara pertanyien a ciutadans de Manresa, recuperació que completen els seus successors durant el segle XV.

El 1406, després de mort, es fa un inventari on es citen totes les coses que s'acostumen a trobar als castells; crida només l'atenció el fet d'esmentar l'existència de vint llibres (sobre història, medicina, lleis, religió, manescalia, etc.)⁸⁰¹.

⁸⁰⁰ RAFAT I SELGA, Rafael: *Rajadell – Primera meitat del segle XIV*, dins “Homenatge a Joaquim Sarret i Arbós (1853-1953)”. Miscel·lània d'Estudis Bagencs n° 5 (1987). p. 139-156.

⁸⁰¹ RAFAT I SELGA, Francesc: “Rajadell”, dins *Història del Bages*, vol II, p. 208-209.

Durant el segle XIV, a Rajadell hi hagué el monestir femení de Santa Llúcia, amb la regla de Sant Agustí, on a finals del segle XV, resultat d'un procés de decadència, restaven tan sols dues monges que davant el perill que suposava la guerra, l'abandonaren⁸⁰².

Disposo de l'inventari de béns relictos de Joan Berenguer de Rajadell⁸⁰³, on consten els llibres més amunt esmentats per F. Rafat i Selga.

Primerament cal tenir en compte que, essent la quarta generació del llinatge, és possible que part d'aquests llibres fossin heretats. En tot cas, com que eren una família noble, rica, i amb residència en un castell (del qual encara en queden les restes), ofereixen una imatge d'un cert idealisme: la del cavaller que llegia llibres de cavalleries. Fet insòlit si tenim en compte que l'hàbit de la lectura no els era recomanat per considerar que treia el vigor necessari per a la guerra.

Vegem els llibres: entre els d'història hi havia unes *Ystòries d'Aragó, Ystòries de Spanya i unes Ystòries dels reys*. Al respecte dir que el gènere historiogràfic o cronístic fou molt estès a l'època i Catalunya, com s'ha dit, n'excel·lí. En efecte, era una manera d'enaltir les gestes dels reis de la dinastia i d'augmentar-ne el renom. En aquest sentit, es considerava autor un rei quan manava d'escriure a algun escrivà, sota la seva supervisió, una crònica de les gestes del seu regnat o dels seus predecessors. Els *Documents per a la història de la cultura catalana medieval* d'A. Rubió i Lluch, és a dir, el diplomatarí cultural pertanyent a la casa reial del segle XIV, donen mostres de com reis i infants es preocupaven de llegir aquestes cròniques, d'estar al dia del que els seus mateixos aliats o possibles enemics explicaven d'ells mateixos. Allí trobem unes *Cròniques dels reys d'Aragó e comtes de Barcelona*⁸⁰⁴, i unes *Istòries dels reis d'Aragó e comtes de Barchinona*⁸⁰⁵, dues denominacions del mateix llibre, coneguda com *Crònica de Sant Joan de la Penya*, segons el nom que li donà Zurita, el qual l'atribuí al monestir aragonès. Aquesta crònica tingué diverses redaccions fetes durant el regnat de

⁸⁰² *Idem*, p. 209.

⁸⁰³ AHPM. *Primus liber* 1399-1406. Tr. 438. ffsn. [doc. 285].

⁸⁰⁴ RUBIÓ, A.: *Idem*, vol. 1, doc. CCXXV, p. 218, en data del 18 octubre de 1368

⁸⁰⁵ RUBIÓ, A.: *Idem*. vol 1, doc. CCXIX, p. 214, en data del 2 febrer de 1367.

Pere III i sota la seva personal supervisió. Miquel Coll i Alentorn, com a historiògraf, les estudià:

es conserven d'aquesta crònica quatre versions en català, dues en llatí i una en aragonès. Una de les versions catalanes és la més antiga entre totes les conservades i d'aquesta deriven totes les altres, però aquesta, al seu torn, deriva d'un text llatí avui perdut. Aquesta primitiva redacció llatina hauria estat escrita abans del 1359 i després del 1336 sobre la base de la segona versió llatina dels *Gesta [comitum Barchinonensium et regum Aragonum]*, ampliat sobretot amb l'ajut de la *Història gothica* de Roderic Ximénez de Rada i d'antigues fonts historiogràfiques navarro-aragoneses, i continuades fins a la mort d'Alfons el Benigne⁸⁰⁶.

En un altre indret Miquel Coll afirma que fou escrita possiblement per Tomàs de Canyelles, i també que “les diverses versions de la crònica, amb llur antecedent [...] i llurs derivacions (fins a la que precedeix a l'edició de les *Constitucions i altres drets de Catalunya* del 1704), constitueixen l'espina dorsal de la historiografia oficial catalana. El seu valor literari és només mediocre, i l'historiogràfic, irregular, perquè al costat d'episodis llegendaris, dona també notícies inèdites”⁸⁰⁷.

Pel que fa a les *Ystòries de Spanya*, és possible que es tracti de les *Canonicarum Hispanie*, llibre que hom troba a la cort dels reis catalans⁸⁰⁸, però sense més informació hom no és possible precisar més.

És evident que el títol *Ystòries del reis*, és incomplet, si és cert que es tracta de cròniques de reis de l'època. L'altra possibilitat és que es tracti del llibre bíblic dels *Reis*, però pel seu caràcter també pot ser considerat pertanyent al gènere historiogràfic.

El *De Marcho Polo*, es tracta del *Llibre de les meravelles del món*, narració que el venecià Marco Polo feu dels seus viatges per l'Orient en motiu d'una ambaixada encomanada al seu pare Niccolò i al seu oncle Matteo per Gregori IX i dirigida a Khublai Khan, durant la qual travessaren tot l'orient fins arribar a Catai (Pequin, Xina), indrets totalment desconeguts pels occidentals. En aquestes ciutats exerciren diverses

⁸⁰⁶ COLL I ALENTORN, Miquel: “Les diverses redaccions de la *Crònica dels reis d'Aragó e Comptes de Barcelona*”, *Historiografia, Obra completa*, volum 1. Barcelona 1991, p. 112-113.

⁸⁰⁷ COLL I ALENTORN, veu “Cròniques dels reis d'Aragó e comtes de Barcelona”, dins *G.E.C.* vol 8, p. 361.

⁸⁰⁸ RUBIÓ, A.: *Documents per a la història...*, vol 1, doc. CX. p 123, en data de 4 gener 1342

activitats diplomàtiques sota la protecció del Gran Kahn. Viatjaren entre els anys 1271 i el 1295, data del seu retorn. Aquesta narració fou dictada a un tal Rustichello durant un empresonament del viatger a Gènova, el qual la transcriví al francès: “coneguda poc després per *Il Milione* –el mateix sobrenom que els venecians donaven a Marco Polo a causa de les seves riqueses, fou traduïda a nombroses llengües. Al s. XIV ho fou al català amb el títol *Els viatges de Marco Polo*⁸⁰⁹”. Aquests viatges alimentaren durant més d’un segle l’imaginari popular, especialment per les nombroses referències a les immenses riqueses que hi havia en aquells indrets. Per tant no és, en un sentit estricte, un llibre de literatura, sinó un llibre de geografia. A més a més, cal tenir en compte que, amb l’excepció d’aquestes escasses narracions i els mapamundis (molt difícils d’elaborar), la geografia era aleshores bàsicament oral, i així, que arribava algun viatger, era cridat a la cort, o en el seu cas al castell, per explicar que havia vist.

A l’inventari es troba encara un altre *libre qui parla de caualleries*, però del qual no s’especifica ni l’autor ni el títol, i hom té el dubte de si es tracta d’una novel·la, o bé d’un llibre de manescalia.

S’hi troba també un llibre jurídic: els *Usatges de Catalunya*, llibre de dret feudal que ja s’ha comentat en el seu capítol corresponent.

El llibre *Manestràlia de Frederic* es tracta de l’obra que escrigué Frederic II (1194-1250), rei emperador romanogermànic i rei de Sicília, illa on residí, i que es casà en primeres noces amb Constança d’Aragó, filla d’Alfons I de Catalunya i Aragó. Home refinat i culte, precursor de l’Estat modern, mirà amb desconfiança l’esperit gòtic de l’època: lògic i racionalista, ha estat considerat també un precursor de l’humanisme i la seva cort fou lloc de trobada d’homes cultíssims, i ell mateix prengué la ploma per escriure aquest tractat sobre la caça⁸¹⁰. Malgrat l’explicitació del títol, també és possible que es tracti del llibre de Giordano Ruffo, cavallerís de l’emperador esmentat, *Liber de medicina equorum* (o *Liber marescalciae equorum*), i si és així, es tractava d’una obra destacada:

[aquest llibre] marcà la renovació de la medicina dels cavalls medievals i exercí una gran influència sobre les obres posteriors. El seu text es divideix en sis parts, consagrades

⁸⁰⁹ GEC, veu “Polo, Marco”, a càrrec de JOFRE I BOSCH, Pere, vol. 18, p. 195.

⁸¹⁰ RUIZ-DOMÈNEC, J. E: “Frederic II, perfil d’un home d’estat”. *L’Avenç*, n° 195, pp. 18-21.

respectivament a (1) l'engendrament del cavall, (2) la seva doma, (3) el seu manteniment, (4) el coneixement del cos, dels membres i de les qualitats dels cavalls, (5) les seves malalties, i (6) les medicines i els remeis corresponents⁸¹¹.

Entre els llibres de literatura lúdica profana cal comptar dos *romanços*, sense que s'indiqui el títol, un llibre *appelat Cançoner*, títol que, a diferència dels himnes amb una clara funció litúrgica, es referiria a un aplec de música popular i profana.

Com és habitual en les biblioteques mitjanes i grans, hi havia un llibre *de medicines*.

Entre els llibres de temàtica religiosa s'hi troba una *Bíblia*, en pla, escrita en pergamins; el fet que estigui en català és mostra que seria realment llegida, i cal veure si el llibre *qui parla de sent Iohan Euangelista*, i el *Gènesi* que l'acompanyen (aquest darrer sempre de gran popularitat) també ho eren. De fet, l'únic llibre el títol del qual és indicat en llatí a l'inventari, és el llibre d'hagiografia *Flos sanctorum*, de Iacobus de Voragine, mentre que la resta de títols són tots indicats en català, si bé és evident que les *Hores de Santa Maria* havien de ser en llatí.

L'únic llibre que no he pogut identificar en cap repertori és el que duu el curiós títol d'*Agrefunya*.

Finalment, el fill de Joan Berenguer, Guillem, explica que dins un artibanc guardava alguns llibres seus i de la seva muller, pel que és una de les poques vegades que es documenta en aquest estudi que una dona seglar sap llegir.

És clar que, com que fou persona amb moltes possessions, el seu arxiu personal havia de ser important, i això és reflectit en l'inventari (*escriptures, encartaments, troços de pergamins*).

Blanquina, esposa de Pere de Grevalosa, senyor del castell de Castellar

Castellar és un dels nuclis de població que, juntament amb Aguilar, formen l'actual municipi d'Aguilar de Segarra (pertanyent a la comarca del Bages, malgrat el topònim), el qual confronta amb el municipi de Rajadell. En data de 1365 Castellar tenia 15 focs. Era, doncs, un llogarret, si ho comparem amb Rajadell, però no per això menys important estratègicament:

⁸¹¹ CIFUENTES, Ll.: *La ciència en català a l'Edat Mitjana i el Renaixement*, p. 147.

La fortificació de Castellar [...] fou d'una gran importància en l'organització defensiva de la marca de Manresa dissenyada pel comte Guifredí de Barcelona a finals del segle IX. Aquest castell en concret era el més important de la zona i coordinat amb d'altres de més petits, com el d'Aguilar ocupava un territori que s'introduïa en forma de llança cap a la Segarra contralada pels musulmans. El domini eminent de la fortalesa la tenia la família Castellar; així ho podem comprovar en el testament datat el 1022, en el qual Seguí, senyor del castell, el deixa al seu fill Company. Posteriorment, segons assenyalen els document del segle XIII, passà de nou a mans de la família originària des del qual derivà cap al patrimoni dels Grevalosa, que amb diferents vicissituds el mantingueren fins a l'època moderna⁸¹².

Aquest castell és “situat al llom d'una carena, [des d'on] domina el petit agrupament de cases a les quals dóna nom. Presenta una estructura ben ferma exteriorment, de planta quadrangular amb els angles arrodonits⁸¹³”.

Blanquina, vídua de Pere de Grevalosa, senyor de Castellar, a la mort del seu espòs, en una data prop del 1383, prengué la tutoria de llur fill Pericó. En l'inventari⁸¹⁴ que manà de fer, en la cambra on aquesta dormia (“on io iach”), hi havia un *libre francès*. Potser de cavalleries? Propietat de Blanquina, o bé del seu espòs? Són preguntes que la documentació per si sola no permet de respondre. Per tal d'apropar-nos a la resposta, és interessant tenir en compte la tendència al llarg de l'edat mitjana de dormir tots els habitants de la casa en un mateix llit. Només, al final d'aquesta època, les famílies més benestants com la noblesa i la burgesia emergent pogueren dormir en llits individuals, motivats en gran part per les prèdiques dels moralistes, que veien –i així era en realitat– una causa de promiscuïtat sexual i àdhuc d'incest, i en part per les advertències dels metges que veien en aquests llits col·lectius una manca d'higiene. Progressivament, poder dormir sol es veié com una sort i un signe de distinció. Per tant és possible que el llibre fos de Blanquina. Per altra part, en aquest inventari no hi constaven llibres de comptabilitat, que per força bé hi serien, i tant un com altre cònjuge sabrien llegir, i així l'esposa duria els comptes mentre els seu marit s'absentés de les terres pels motius que fos.

⁸¹² VILA I VILA, Josep M.: “Aguilar de Segarra”, dins *Història del Bages*, vol. 1. pp. 79 i 81.

⁸¹³ VILA I VILA, Josep M.: “Aguila de Segarra”, dins *Història del Bages*, vol. 1, p. 85.

⁸¹⁴ AHPM. Llibre particular de Pere de Grevalosa 1355-1419. Tr. 262. ffsn. doc. 156.

Jaume de Ribes. Beatriu, vescomtessa de Cardona. Bernat de Mont-rodon

El tres propers documents mostren la presència habitual dels llibres de comptes en les llars dels nobles. L'inventari dels béns relictos, en data de 7 d'agost de 1394, de Jaume de Ribes, cavaller, que féu fer la seva vídua Margarida⁸¹⁵ presenta *cartes, escriptures, lletres i albarans, cartes de propietats, un llibre de paper* (amb coberta blanca), *de comptes*, i un *llibret de comptes*. Si la presència d'arxius personals era habitual entre els artesans i mercaders, també els nobles gestionaven la seva riquesa amb molt de compte i precisió.

Tal com es pot veure en un document escrit en una data propera al 7 de desembre del 1346, en el qual, Arnau de Tresserres, rector de l'església de Seana, en nom de Beatriu, vescomtessa de Cardona, passen uns precisos comptes a Pere de Cirera, majordom del castell, i a un tal Guiu Peret, pel que fa a l'administració dels béns del comtat. La vescomtessa era Beatriu d'Anglesola, esposa d'Hug I, el qual fou a més de vescomte de Cardona, duc d'Empúries. Mort aquest el 1334, Beatriu dugué l'administració de les possessions, i fou "tutrice nobilis Ugueti", futur Hug segon i primer comte de Cardona⁸¹⁶.

El document⁸¹⁷ copia part de la procuradoria atorgada per la vescomtessa a favor del predit Arnau de Tresserres. El majordom dona fe de la seva administració continguda en nou capbreus, que abasten les dates del dilluns, 1 de gener de 1340 "inclusit", fins a l'1 de gener de 1342, durant aquests dos anys, na Beatriu estigué absent del castell, concretament a Cocentaina, al regne de València, i després al castell de Castellfollit de Riubregós, per espai de set mesos i vint-i-dos dies en conjunt. Els capbreus són escrits en suport de paper i en llengua catalana. El nombre de folis de cadascun és variable: 272 *carte siue folia papiri* (és clar que es tracta de folis o fulls, no de pàgines), però amb 7 fulls sense escriure; 68 d'escrits, més 28 fulls en blanc; 400 fulls, amb 6 en blanc; 42 fulls, amb 16 en blanc; 409 fulls, amb 17 en blanc; 14 fulls, amb 5 en blanc; 418 fulls, i 8 en blanc; 26 folis, i 9 en blanc; i 369 fulls, amb 6 en blanc.

⁸¹⁵ AHPM. Llibre particular de Bernat de Gamiçans i la família Ribes 1394-1435. AHPM. 4100. ffsn. doc. 301.

⁸¹⁶ GEC, veu: "Cardona" (arbre genealògic), vol. 6, pp. 286-289.

⁸¹⁷ AHPM. Comú 1347. Tr. 208. ffsn. doc. 65.

S'especifica si cal o no incloure els dies en què arribà i se n'anà la vescomtessa. De la forma en què és redactat aquest document, en el qual es passa comptes al majordom, i després del qual se li donaran *albarans de regoneixença e absolució*, és clar que es disposava de tota la documentació damunt la taula. Finalment, cal dir que aquesta gestió es féu a la ciutat de Manresa, no a Cardona. El document fou copiat en un manual del Comú de la ciutat, si bé això no diu res sobre quin fou el destí dels capbreus. Potser foren traslladats a Cardona, on deuria haver-hi l'arxiu vescomtal. Cal pensar, en canvi, que foren redactats a Manresa? Caldria esbrinar quines foren les relacions entre el vescomte i la ciutat –potser no tant tibants com es raona en la historiografia quan oposen noblesa i ciutats– per poder afirmar, o no, si el majordom de la vescomtessa vingué a fer aquesta tasca a la ciutat. Manresa havia de ser un centre d'atracció de les rodalies, àdhuc per a les de la noblesa, pels serveis jurídics que podia prestar, i per altra banda, quan hi havia un plet els experts i hàbils notaris de la ciutat, molt més ben preparats, eren peça clau per a la correcta redacció dels documents⁸¹⁸.

D'una manera semblant s'hauria d'entendre un altre document datat del 1315, i copiat en un llibre comú de l'escrivania manresana⁸¹⁹, que pertany al cavaller Bernat de Mont-rodon, quan fou veguer de les vegueries d'Osona i Vic, Manresa i el Bages, Berga i el Berguedà, i Ripoll i el Ripollès. Aquest llinatge tenia el seu origen en una casa forta del castell de Taradell, que fins el 1445 es convertí en cap d'una petita quadra que depengué del veguer de Vic. Entre els membres il·lustres d'aquesta nissaga s'hi compten dos bisbes de Girona: Arnau de Mont-rodon (Taradell *ca.* 1285 – Girona 1348), també jurista i bibliòfil, i Bertran de Mont-rodon i de Sorribes (Taradell *ca.* 1325 – Girona 1384), i Guillem de Mont-rodon (Taradell *ca.* 1170 – ? *ca.* 1230), Mestre del Temple i tutor del rei Jaume I⁸²⁰. Doncs bé, Manresa fou també la ciutat on Bernat de Mont-rodon passà comptes –no només de paraula sinó diner en mà– amb Jaume de Casanova, per la custòdia que el rei li encomanà del castell de Guardiola de Berguedà

⁸¹⁸ Un cas, ja comentat, fou el traspàs de protocols notariais que feu Pere de Bellsolà a Francesc de Franquesa, ambdós notaris de Manresa, que contenien la documentació en la que una de les parts era Ramon de Cardona, senyor del castell d'Avinyó. AHPM. Ramon i Galceran de Travessa i Francesc Franquesa 1342-1366. Tr. 179. ffsn. doc. 103.

⁸¹⁹ ASM. Comú 1301 (fragment). ASM. 3. ffsn. doc. 19.

⁸²⁰ *GEC*, vol 15, p. 386.

durant un temps que no deixa clar el document, però sembla que per un temps superior a l'any, tal com es conté en tres capbreus dels que es fa relació.

El cavaller de Xèrica

Acabaré aquest apartat amb un noble que per atzar passà per la ciutat, i on trobà la mort a causa de la pesta el novembre de 1374. Es tracta de Joan Calbó, donzell, domiciliat al regne de València, concretament a Xèrica, el qual es traslladava amb les tropes del rei Pere III cap a Cerdanya, en la guerra que sostingué el rei català contra França i Castella per la possessió de Múrcia⁸²¹. Joan Calbó tingué temps de fer el seu testament, pel qual nomenà marmessor al seu capità Bernat Bohil i a Francesc Garcès, escuder. Instituí hereus universals a la seva mare i als seus germans, que es trobaven a la vila natal, excepte de 10 lliures que lliurà als marmessors. Les lleixes permeten veure quin era l'equipatge d'un ric cavaller quan anava a la guerra: a més a més de l'armadura i les armes corresponents, i dos rossins i un ase, manà que es retornessin als seus 57 florins d'or d'Aragó (aproximadament un 600 sous), una corretja d'argent “de una uolta ab cap francès esmaltat ab figuras de .V. homens, la .I. armat e los .III. desarmats, et ab .XXV. plotons daurats e en mig de cascun smaltat de atzur e en parxe de seda uermel ab una lista d=or per mig del parxe”, i un “*llibret d'oracions* ab cubertes uermelles e ab cinch plotons d=argent gallonats en cascuna cuberta e ab tancadors d=argent, en lo qual llibret ha cinquanta sis cartes de pergamí entre scrits e no scrits”, possiblement un llibret d'*Hores*, ja que era la lectura litúrgicodevocional més difosa, o bé uns *Salms*, però és evident que en l'espai indicat hauria de ser-ne alguna selecció. El llibre devia ser, diguem-ne, de butxaca, i tant pel luxe de l'enquadració, com pel fet que el suport les de pergamí, així com que la coberta fos de color vermell –color propi de la noblesa–, és lícit suposar que deuria ser il·luminat, com correspondria a un ric cavaller. És possible també que la presència de fulls que no estaven escrits era degut a què l'enquadració fou prèvia a la còpia.

⁸²¹ SOLDEVILA, Ferran: *Història de Catalunya*, p. 476.

Conclusions

“La noblesa, en conjunt, no sembla manifestar una gran inquietud cultural. Les obres més freqüentment esmentades en els inventaris que ens han quedat de les seves propietats es redueixen, en general, a textos de pietat laica, especialment per a dones, com els llibres d’hores, els saltiris i els breviaris; obres d’entreteniment, com les del cicle artúric o d’autors catalans d’èxit com Eiximenis⁸²²”. Aquesta valoració per a Catalunya de J. Alturo, com s’ha vist és vàlida per a la noblesa de Manresa i rodalies. Alhora és clar que la biblioteca de Joan Berenguer de Rajadell és una notable excepció, amb un interès per a la història i la geografia poc corrent entre els de la seva classe. Disposava de suficient capital per adquirir els llibres, però sens dubte alguns li haurien pervingut com a herència del llinatge. És clar que l’element lúdic intervenia en aquestes lectures, precisament quan, la posició social del lector no l’obligava en res fer-les. El fet que l’inventari estigui escrit en català, no implica necessàriament que els llibres fossin també en català, i sense poder-ne tenir una certesa, bé cal considerar aquesta possibilitat. És de destacar la presència d’una dona lectora, pel que hom pot suposar que no necessàriament havia de ser ell l’únic lector del castell, sinó que també ho podien ser el seu fill Guillem i la seva esposa.

Pel que fa a la presència de membres de la noblesa que passaven comptes sobre el seu propi patrimoni a Manresa, tot i que caldrien més documents al respecte sembla que a la ciutat, com a centre d’aquest territori, el pla del Bages, però ampliant-se cap al nord, fins a Cardona, i cap a l’oest, fins a la plana de Vic (indrets documentats), centralitzava aquestes gestions, potser degut a la presència d’interessos econòmics seus a la ciutat, també perquè a Manresa s’hi prenien decisions polítiques que els afectaven, però sens dubte constituïa també una mostra d’apropament a la justícia reial i municipal, ja que utilitzava els seus domèstics.

Finalment, cal destacar que el cavaller de Xèrica dugués un llibre d’oracions amb ell per anar a la guerra. Avui ho veiem com un gest idealista o poètic. Però malgrat la crueltat de la batalla, a la convicció en què la justícia era de part de la bandera que defensava, li corresponia la necessitat de la interiorització dels seus valors culturals més

⁸²² ALTURO, J.: *El llibre manuscrit a Catalunya*. p. 195.

íntims i “sublims” en els moments més difícils, per tal de recuperar el coratge. Uns valors que eren continguts en un llibre. És una actitud que va més enllà de la creença en una divinitat, i s’ha perllongat en el temps, com va passar amb els soldats alemanys de la Primera Guerra Mundial, que duien Holderlin a la motxilla i el llegien a les trinxeres.

REFERÈNCIES A LES BIBLIOTEQUES DELS JUEUS

Els treballs sobre els jueus a l'Edat Mitjana a Manresa són mínims. Els més importants són les seixanta-set pàgines de J. Sarret i Arbós, *Jueus a Manresa*, i l'article d'Albert Benet i Clarà *L'origen i desaparició dels jueus de Manresa (1294-1392)*. Cal esmentar les vint pàgines de J.Mª Mas y Casas, *Memoria històrica de los hebreos y de los árabes en Manresa*, escrita l'any 1837, en el que transcriu alguns documents seguits de valoracions de caràcter personal, que el fa molt poc o gens útil per a la investigació, i les cinc pàgines d'Eduardo Támara, "Los judios en Manresa"⁸²³, en el qual afirma –exageradament i seguint a Mas y Casas– que a Manresa hi havia cinc-centes famílies jueves (que vindrien a ser unes dues mil persones), i fa algunes transcripcions de documents de caràcter econòmic, els més habituals en la documentació conservada.

El terme *a quo* de la presència de jueus, d'una aljama, a Manresa és de 1294, i el terme *ad quem*, és el de 1392, període per al qual es disposa de *libri iudeorum* a la ciutat. L'aljama de la ciutat de Manresa –segons A. Benet, a qui segueixo en aquestes línies– es formà per la immigració de jueus d'altres comunitats de Catalunya, i s'ha documentat que vingueren de Barcelona, Berga, Cardona, Granollers, Vic, Ripoll, Vilafranca, Camprodon, Besalú o Montpeller⁸²⁴. És coneguda el caràcter de l'activitat creditícia que practicaven els jueus, als quals era permesa obertament la usura, i que els suposà l'enemistat dels cristians, malgrat els esforços que féu el rei per mantenir-los sota la seva protecció, atès els beneficis econòmics que li reportaven. L'altra causa de l'enemistat amb els cristians, és que aquests els consideraven deïcides, tal com consta en el títol d'un dels *libri iudeorum: Tertius Liber Iudeorum Dei inimicorum*⁸²⁵.

Aquest odi desembocà, a Catalunya, en dos cruels pogroms, un l'any 1348 i l'altre l'any 1391, però de ni un ni l'altre es detecta rastre en la documentació de l'arxiu,

⁸²³ TÁMARO, Eduardo: "Los judios en Manresa", dins JACOBS, Joseph: "History of the jews in Spain", London 1894, p. 154-159.

⁸²⁴ BENET, A.: *L'origen i desaparició dels jueus (1294-1392)*, Dovella, n° 10. p. 28.

⁸²⁵ BENET, A.: *L'origen i desaparició dels jueus (1294-1392)*, p. 29 i 31; TORRAS I SERRA, Marc: *Catàleg dels protocols notariais de Manresa*, vol. 1, p. 195.

pel que cal pensar que l'aljama manresana desapareixeria per la conversió o emigració de la comunitat⁸²⁶. L'aljama tenia a la ciutat una sinagoga i una escola (*domo uocata schola ebrayca*) ubicades en el mateix edifici, la qual era també lloc de reunió de la comunitat per tal de prendre resolucions d'interès comú⁸²⁷, i que es trobava al carrer conegut actualment com “Baixada dels jueus⁸²⁸”.

La relativitat de la data de 1392 la mostra un document que aporta Sarret i Arbós en el seu treball ja citat, *Jueus a Manresa*, que data del 3 de març de 1395, i que és l'única mostra a Manresa del que a Catalunya era una ocupació freqüent dels jueus: la relligadura de llibres⁸²⁹. En aquest cas es tracta de l'enquadrernació d'un llibre pels administradors de l'obra de la Seu, per al qual s'utilitzaren setanta-dos fulls (tres mans) que valgueren 4 sous i 6 diners, el pergami per les cobertes 9 diners, i juntament amb el cuir i el correig i el fil per relligar, la tasca pujà a 7 sous i 5 diners⁸³⁰. És clar que es tractava de la relligadura d'un llibre en blanc.

Tanmateix, com dic, el contingut bàsicament econòmic –i especialment creditici– del *libri iudeorum*, ha fet que de quatre documents en els que el jueu era possessor, tan sols dos provinguessin d'aquests llibres especials; els altres dos han estat trobats en un llibre comú de l'escribania i l'altre en un lligall d'inventaris de l'ASM.

Ja he comentat, en l'apartat corresponent als metges i apotecaris, l'inventari dels béns relictos d'Astruc Jucef, en data de 20 d'abril de 1391, en el qual hi havia tres llibres escrits en hebreu, on no es fa constar cap títol, atès que el notari o escrivà no coneixeria l'idioma. De fet, per a tots els cinc documents, l'únic títol del qual dispo –i que no he pogut identificar– és el de *Magdassia*.

⁸²⁶ BENET, Albert: *L'origen i desaparició dels jueus (1294-1392)*, Dovella, nº 10. p. 30.

⁸²⁷ SARRET I ARBÓS, J.: *Jueus a Manresa*, p. 43 i 44.

⁸²⁸ Albert BENET I CLARÀ: “Manresa”, dins *Història del Bages*, AADD. p. 334.

⁸²⁹ “Però a més a més, els jueus tingueren una notable participació en la confecció dels llibres de la comunitat cristiana, sobretot com a relligadors –recordem que la prohibició de Benet XIII [de relligar llibres] només calia tenir-la en compte quan en els llibres per enquadrernar apareixia el nom del Redemptor o de la Verge–, com es veu en el farcit d'algunes tapes fetes amb restes de llibres o de documents hebraics, i en els testimonis que ens procuren diversos contractes d'enquadrernació pervinguts fins als nostres dies. Les mateixes catedrals acudien als jueus per a aquesta finalitat”. ALTURO, J.: *El llibre manuscrit a Catalunya: orígens i esplendor*, p. 206-207.

⁸³⁰ SARRET I ARBÓS, J.: *Jueus a Manresa*, p. 23.

Com es podrà veure, la importància de la documentació no rau en els títols, sinó en l'ús que es fa dels llibres, en el que el seu valor econòmic és preponderant, tal com succeïa en la comunitat cristiana. Així, en data del 26 d'agost de 1325, Jucef Ripoll, fill d'Astruc Ripoll, jueus de Barcelona, davant la mort del seu germà Astruc, que deixà orfes tres fills, Salomó, Jacob i Dolça, nomena al seu pare procurador per tal que fes a mans de David i Salomó de Ripoll, germans del predit Jucef (els quals es constituïren com a tutors) la tercera part de la casa que té al call jueu de Barcelona, i la tercera part de tots els seus *llibres hebreus*, segons la venda que els feren aquest i la seva mare Dolça⁸³¹.

El següent document, molt escaritat, en data del 28 de gener de 1351, és el retorn d'un llibre en hebreu que, feren Benvenist Rossell i Astruc Selem, hereus universals de Jucef Vidal, tots jueus de Vic, a Salomó Rouent, jueu de Manresa, els quals l'havien empenyorat a Rouent Salomó, probablement el pare de l'anterior⁸³².

La tercera comunitat que té relació amb l'aljama de Manresa, a més de les de Vic i Barcelona, tal com hem vist, és la de Castelló d'Empúries. Perló Caramda, jueu de Manresa, es casaria amb Astruga, filla d'Isaac Bonastruc, jueu de la vila de Castelló d'Empúries⁸³³, i confessà tenir l'obligació de proveir a la seva esposa de tot el necessari com menjar, beure, vestits i altres necessitats. Amb aquesta finalitat Perló reconegué a Jacob Ripoll haver rebut el llibre hebreu de títol *Magdassia*, amb el permís de poder vendre'l o empenyorar-lo amb aquesta finalitat. En el cas que, passats tres anys, la predita Astruga hagués estat ben proveïda sense necessitat d'empenyorar el llibre, Perló l'hauria de retornar Jacob Ripoll, però aleshores aquest hauria de lliurar el trasllat de la donació que li feu la seva mare Dolça (de Ripoll) d'unes cases que eren al "carrer dels jueus", sota la plaça de Manresa, i un altre instrument pel que feia al seient que Jacob Ripoll tenia a la sinagoga major de Barcelona, com a seguretat pel dot d'Astruga.

És clar que el llibre no tindria cap valor si no fos destinat a la lectura, però el seu ús real no rau en el contingut, sinó en la seva condició de bé material, apte com per valorar-lo com equivalent a les despeses que pot fer una esposa per l'espai de tres anys.

⁸³¹ AHPM. *Liber VII [iudeorum]* 1324-1326. AHPM-J.9. ffsn. doc. 30.

⁸³² AHPM. *CXV* 1350-1351. Tr. 222. ffsn. doc. 83.

⁸³³ AHPM. *Liber iudeorum* 1337-1340. AHPM-J. 13. ffsn. doc. 48.

Finalment, només vull recordar que Pere de Morera, ciutadà⁸³⁴ posseïa dos llibres en penyora un dels quals era *iudaich*, segurament acceptat en penyora d'un jueu, pel seu valor crematístic. Aquesta és una mostra que hi hagué una circulació de còdex en hebreu entre jueus i cristians.

Conclusions

La documentació conservada a l'AHCM en els *libri iudeorum* és bàsicament de tipus econòmic, i especialment creditici, i això ha limitat força les troballes de mencions libràries malgrat el llibre sigui objecte material.

A l'hora d'estudiar els llibres hebreus a Manresa, pel que fa a autors i obres el balanç és pobríssim. Tinc constància de molts pocs llibres hebreus, dels quals només sabem que fou escrita en la llengua hebrea, i d'aquests tan sols un títol. Però pels indicis l'ús que en fa aquest poble dels llibres no difereix del l'ús que en fan els cristians.

Hi ha constància d'un mestre relligador jueu a la ciutat, però això no permet afirmar que aquesta activitat fora habitual a la ciutat, molt més encara quan l'activitat de la comunitat de Manresa durà poc més de cent anys.

⁸³⁴ AHCM. *Inventariorum III* 1391-1393, 1387, gener, 17 - 1394, gener, 29. Tr. 485, ff. 157r^o-164r^o. doc. 205.

“L’escriptura i el llibre a la Catalunya Central en els segles XIII i XIV”. Conclusions generals

Aquesta investigació s’ha centrat en la ciutat de Manresa i els seus encontorns, i, bàsicament, al llarg del segle XIV. No hi ha cap altre estudi per a altres ciutats de la Catalunya Central en aquesta època, i per tant, caldrà esperar noves recerques sobre aquesta àrea geogràfica per a obtenir d’una manera completament segura i comparativa una justa mesura dels resultats. Per altra banda la tesi s’ha centrat només en el *llibre*. Resta per estudiar, per tant, l’*escriptura*, l’altra dimensió de la cultura llegida i escrita. Respecte a això, al llarg del buidatge de la documentació he aplegat, a més a més dels 305 documents del present diplomatar, altres 250 documents que donen informació exclusivament sobre als arxius personals (cartes, cartes de possessions, títols de propietat, etcètera, i documents que fan referència a la competència en llegir i escriure de les persones). Caldria ajuntar-hi les unes 150 cartes, la majoria del rei Pere III, quasi totes inèdites, ja que es trobaven esparses en la gran massa de llibres particulars de l’arxiu, i el seu estudi, en un futur, serà important, tant per al nostre propòsit actual com per a la història de Manresa en general. Encara cal sumar-hi set documents pertanyents a les escoles a la ciutat, i dos referents a l’escrivania. És necessari tenir també en compte la trentena llarga de fragments de còdex que es conserven a l’AHCM, sobre els quals no hi ha encara cap estudi publicat, amb la possibilitat de trobar-ne de nous en altres arxius. Finalment, Guillem Mª de Brocà dóna una referència sobre un escrit dels juristes Pascàs, Ortigues i Ramon Saera, que es troba a l’arxiu de l’Escorial: “Escorial, d.II, 19, fols. 25-47⁸³⁵”, i que seria convenient localitzar-lo i fer-ne un estudi i en el seu cas la transcripció. És clar, per tant, que aquesta investigació no esgota, ni molt menys, tot el que es pot dir sobre l’escriptura i el llibre a Manresa per aquests segles.

La documentació aplegada prové d’un buidatge exhaustiu de quasi 800 lligalls del fons de l’Arxiu Històric de Protocols de Manresa i de l’Arxiu de la Seu de Manresa, en una cronologia, com s’ha dit, que va de finals del segle XIII a principis del segle XV. De tots els documents aplegats, el 42 % fan referència a la circulació dels còdexs, i la

⁸³⁵ BROCÀ, Guillermo M^a: *Historia del derecho civil de Catalunya...*, p. 392.

resta són en la seva majoria inventaris. Per tant era possible estudiar no tan sols els – indispensables – aspectes erudits de les mencions libràries, sinó la seva dimensió social i econòmica, en un àmbit reduït i conegut, a l'abast d'un sol investigador. He volgut que la investigació fos, a més a més d'una història del llibre –*stricto sensu*–, també una història de la ciutat amb el llibre com a fil conductor. Per a això ha estat indispensable, no només el mínim coneixement del contingut dels còdexs i els seus autors, sinó també el recurs a les informacions biogràfiques dels possessors de còdexs: cada possessor ha estat com lletres d'un sol i gran llibre ... malgrat les limitacions que suposa la representativitat dels individus que posseïen còdexs: tres-cents documents amb mencions libràries són pocs per a una ciutat que tenia aleshores uns cinc mil habitants; els possessors constitueixen aproximadament un cinc per cent de la població. És clar que la transmissió de coneixements es feia bàsicament per l'oralitat.

Dins aquest petit percentatge de possessors-lectors, la mobilitat del llibre és un dels aspectes que més destaquen en la documentació. Quan els mercaders, menestrals i ciutadans venien llibres jurídics, ho feien quasi sempre sense passar pel notari. No succeïa el mateix amb els jurisperits, els quals formalitzaven la venda. Per als jurisperits era una manera d'augmentar els seus ingressos, gracies al coneixement d'un mercat fruit de les seves relacions i tasques laborals dins i fora de la ciutat. El contingut dels llibres objecte de compravenda era bàsicament jurídic, seguit dels de contingut litúrgicodevocional. L'interès per posseir i vendre aquests llibres els convertiren en un objecte econòmic, però alhora és mostra que eren valorats per l'altre aspecte del còdex, l'intel·lectual o, en el seu cas, l'espiritual.

Hom ha pogut constatar, com el grup dels jueus tenia una relació molt minsa amb el llibre, atesa la manca de referències libràries, però el poc que hi ha sembla indicar que el caràcter de la relació que tenien amb el llibre era la mateixa que tenia la societat cristiana. Pel que fa a la noblesa, amb l'excepció dels senyors de Rajadell, la relació se centra amb els llibres de comptabilitat destinats a la gestió del patrimoni, amb la particularitat que els nobles utilitzaven l'escribania de Manresa, en la qual hi havia uns notaris experts, per a gestionar els seus assumptes privats.

El sector de la població menys propens a disposar de llibres per a la pròpia lectura foren els mercaders, menestrals, ciutadans i habitants de la ciutat. La possessió de còdexs jurídics era destacable i anava destinada a la venda. L'expressió dels seus

sentiments i creences religiosos només passava parcialment per la lectura, ja que el nombre de llibres que es troben en els inventaris cal comparar-lo amb l'elevat nombre de possessors. La litúrgia i la predicació, els retaules de les esglésies i especialment l'esforç econòmic que exigia la construcció de les nombroses edificacions religioses, totes elles d'una grandesa arquitectònica, aglutinaven la població. D'aquesta manera quedava poc lloc a l'espiritualitat que relegués a segon terme els valors civicoreligiosos, propis de l'opulenta societat gòtica, a favor d'una espiritualitat més basada en l'individu. Aquesta tendència al replegament de les consciències és pàlida davant, com dic, de l'esforç constructor de la ciutat. En conseqüència, el mercader de Manresa tenia uns hàbits de lectura "pobres". No manifesta uns interessos teològics i, en aquest cas, no puc confirmar la riquesa de títols i de lectures efectives dels llibres que hom troba en els mercaders de Barcelona o bé d'Itàlia; sí, en canvi, és més propera a la de la ciutat de València, però també més pobre. Manresa estava allunyada de les principals rutes comercials, especialment les marítimes, per on circulaven no només mercaderies, sinó també idees i els llibres que les contenien. Als mercaders i menestrals de Manresa els era indispensable llegir i escriure, i n'aprengueren, tal com hom veu amb la possessió de llibres gramaticals, i com ho mostra l'existència d'arxius particulars entre la documentació aplegada. Tampoc he trobat a la documentació cap referència a llibres de mercaderia; al respecte l'estudi, en un futur, dels seus arxius personals revelarà si en feren ús.

Pel que fa als metges i apotecaris, trobem la saga dels Figuerola com els metges més destacats de la ciutat. La possessió d'una gran biblioteca de més de cinquanta còdexs no té comparació amb els migrats llibres que posseïen la resta de sanadors. Bernat Figuerola senior féu tornar el seu fill de la universitat amb només el títol de batxiller, i li donà ell mateix, que era metge reial, la formació pràctica idònia per a un metge, en una barreja entre formació erudita i el "sistema obert", que era l'usat entre els apotecaris i barbers cirurgians. El Figuerola coparien l'atenció a les famílies més riques de la ciutat. Els altres que no podien pagar-se un metge acudien als apotecaris –en major nombre en la documentació– els quals s'ajudaven normalment d'un antidotari per a la preparació dels compostos, però el coneixement de les malalties era totalment empíric. Calia només prestar atenció a les receptes que feia el metge, saber per a quina malaltia concreta eren receptats uns productes determinats, i receptar-ho de nou, però pel seu

compte. Malgrat en altres ciutats, a finals del segle XIV, ja es feia un examen als apotecaris i als barbers-cirurgians, la manca de llibres de medicina en aquest grup mostra no tenien cap preparació teòrica, i per tant aquest control del municipi sobre l'activitat mèdica encara no es donava.

Amb tot això, és clar que la medicina i la terapèutica no fou una exclusiva del metge. En tota biblioteca mitjana (al voltant dels quinze còdexs) és fàcil trobar-hi algun llibre de medicina. Aquestes obres eren una barreja de medicina i astrologia, creences paganes i oracions miraculoses als sants. Però és clar que, atesa la manca d'una atenció sanitària global a la població, saber llegir fou una gran oportunitat per evitar aquesta indefensió: la seva possessió no respon tan sols la preocupació puntual sobre una malaltia concreta.

L'altre gran grup que adquiridor i lector de llibres era el dels eclesiàstics, especialment les comunitats, però el clergat secular en menor mesura que els ordes mendicants i la Seu. El clergat secular es presenta, en general, especialment pobre en la possessió de còdexs, si bé això no significa que no llegís. Recorria als fons dels còdexs que es guardaven en les esglésies o comunitats dels que eren preveres beneficiats. Tot i aquesta imatge, que coincideix amb la que tradicionalment s'ha donat d'aquest grup, cal no generalitzar-la: n'és mostra els dos preveres, un jurisperit i un altre batxiller en dret, que vivien en poblacions de pocs habitants, mantenien contactes amb la ciutat de Manresa, adquirien llibres i per la seva cultura, sens dubte serien peça clau per al govern i solució dels problemes de la comunitat.

No cal insistir en el canvi d'actitud que feren els ordes mendicants davant el vot de pobresa que caracteritzà els seus orígens, un canvi inevitable si volien seguir influït amb el missatge evangèlic sobre la societat, una societat que, finalment, acabà per assimilar-los. Però, malgrat això, foren els dominics, carmelites i franciscans els que donaren els fruits més exquisits de l'escolasticisme tardomedieval. L'elevat preu dels còdexs no fou un problema per adquirir-los, estudiar-los, i preparar-se per a la predicació als laics. Fins i tot l'orde franciscà i el de les clarisses, on la pregaria i l'amor als pobres era l'eix de la seva vida religiosa, molt més que no pas l'estudi, aquest acabà essent cabdal, i en el monestir de Sant Blai i de Sant Llàtzer es disposava d'un bon fons librari per a les filles de famílies acomodades de la ciutat que hi ingressaven, entre les quals hi hauria un alt grau d'alfabetització.

Les biblioteques d'aquests monestirs no estan tan ben documentades com hom hauria volgut. Les coneixem en gran part per les donacions del pròcer Ramon Saera i pel llegat de la biblioteca de Bernat Oller. Amb aquestes dues excepcions les informacions són relativament poques. La donació, en data de 1383, del carmelita Bernat Oller dels seus llibres, fill de la ciutat, és del tot excepcional i no s'inscriu en la dinàmica que era habitual del comerç i possessió del llibre a Manresa. No s'ha pogut esbrinar quin ús exacte es féu d'aquell valuós dipòsit librari, però és clar que d'alguna manera persones de la ciutat els llegirien. La recepció, possiblement fou una oportunitat per a l'orde carmelita de fer-hi alguna escola que faria la competència a les escoles municipals, com mitjanament es pot deduir de l'incident en el que un impulsiu i exaltat jove, que viu amb el regent de les escoles de la ciutat, irromp en el monestir on pren el llibre *Vitas Patrum*, de la biblioteca, a un infant que l'estava llegint.

Però fou la Seu el principal focus religiós de la ciutat. Tant l'esforç constructiu com el de dotació dels elements indispensables per al culte i devoció dels fidels fou una gran tasca per a la ciutat, que la veié acabada a finals del segle XV. Tot canonge tenia com a eixos de la seva vida religiosa la predicació i la celebració dels misteris divins – com feia el clergat secular–, i la pregària –com feien els monjos. Lamentablement no és possible conèixer amb exactitud com era la litúrgia i els costums de la canònica, atès que la consuetud més antiga que es conserva és del segle XVIII. No s'ha pogut documentar la biblioteca teològicourídica de la Seu, de la qual hi ha indicis de la seva existència gràcies a les visites pastorals. Només un escorcoll dels fons documentals de la institució per a l'època moderna podria aportar alguna informació al respecte. Sí, en canvi, hom pot documentar força llibres litúrgics. Destaca una nodrida biblioteca litúrgica “central” de la canònica, sota la cura del sagristà. Hi havia, a més a més dels llibres litúrgics esmentats, necessaris per a la missa i l'ofici diví, els que disposava cadascuna de les capelles dedicades. Pels indicis és probable que els còdexs els pagava el fundador del benefici, però qui s'havia de procurar d'adquirir-los o encarregar-ne la seva còpia era el prevere beneficiat. L'altre centre de la vida del canonge era la pregària, d'una manera especial mitjançant el *Breviari* i el *Saltiri*. El canonge era responsable de proveir-se d'aquests llibres, i per als que no en tenien i tampoc se'ls sabien de memòria, n'hi havia d'encadenats.

En conseqüència, hi havia clarament tres règims de propietat per als llibres: 1) la propietat privada del canonge; 2) els béns adscrits a un altar o benefici, dels quals el titular se'n feia càrrec; 3) béns comuns propietat de la canònica, els quals eren administrats pels corresponents càrrecs. Dins la canònica hi havia una circulació librària entre canonges, mitjançant el préstec, l'usdefruit condicionat i l'empenyorament. Vers l'exterior, en canvi, es tractava especialment de comerç.

El segon gran sector de la població que més ús féu dels llibres va ser el dels jurisperits. Amb alguna excepció, les seves biblioteques tenien un caràcter eminent pràctic, com ho mostra la dels llibres bàsics dels dos corpus jurídics, el civil i el canònic, i la presència de llibres de dret autòcton, com els *Usatges* i el *Llibre dels feus*, copiats en suport de paper, fet que provava la seva vigència i interès, com a ciutat que termenava amb senyors feudals. El llibre jurídic fou el que circulà majoritàriament entre tots els sectors de la població: hi ha documentades transaccions de 226 còdexs jurídics, tres vegades més que els 72 còdexs litúrgics, bíblics i litúrgicodevocionals. Aquesta circulació també s'ampliava a altres ciutats, especialment a Lleida, centre receptor de les obres gràcies a la presència de l'Estudi General. Però també a llogarets de la geografia catalana com Berga, Súria o Castelltallat, com a mostra de la gran difusió del dret comú a l'època.

Però aquesta circulació, adquisició i lectura no fou pròpia dels notaris, els quals feien l'aprenentatge a la mateixa escrivania i no a la universitat. Les seves minses biblioteques ho mostren. El seu saber era tècnic, pràctic, quasi artesanal, i només un notari destacat es mostrava disposat a adquirir coneixements jurídics.

Pel que fa a les obres de juristes medievals, hi hagué una preferència per les obres sobre dret civil, especialment dels glossadors de l'escola de Bolonya que no pas dels comentadors, tot i que hi havia algunes excepcions. Aquest fet mostra un relatiu aïllament dels corrents d'estudis jurídics provinents de la universitat italiana.

L'adquisició d'uns coneixements jurídics permetia als jurisperits implicar-se en la vida de la ciutat, tant en els afers interns com en els externs, amb la representació de la ciutat a les corts o en ambaixades davant el rei o altres ciutats. Aquests viatges havien de permetre als jurisperits, naturalment, conèixer l'existència de noves obres i saber quin mercat hi havia per a la compravenda de còdexs. Però més enllà dels contactes puntuals, fou l'ambient, el tarannà i l'aïllament de la ciutat dels centres intel·lectuals i

comercials el que s'imposava. Es comprova una certa producció jurídica autòctona, amb Ramon Saera, Pere de Gostemps i Jaume Desfar. En el cas de Ramon Saera, l'únic jurisperit del que s'ha conservat la producció, mostra respecte a la creació de censals i violaris una actitud "conservadora", ja que considera que tal com s'empraven quotidianament eren usura.

La historiografia catalana ha deixat clar que per a Catalunya no es pot parlar d'un Renaixement al llarg del segle XIV. Només a finals de la centúria, amb Bernat Metge, és patent la presència de les noves inquietuds que se centren en l'individu més que en el grup social, fos la família o la ciutat. Mentrestant, hom descobreix les úniques manifestacions del nou corrent a la cort reial, en la recepció de clàssics gràcies a les relacions amb altres corts reials, o bé a través del llatí que emprava la cancelleria reial en els seus documents. Hom no ha d'esperar més de la ciutat de Manresa. Les idees de Ramon Saera podrien ser paradigmàtiques del que fou la vida cultural de Manresa en el seu "gran segle" XIV: en la cultura fou plenament gòtica. La racionalitat de l'època es manifesta, pel que fa a la cultura escrita, en el predomini del dret romà i del dret canònic, que ja són plenament científics, per sobre de qualsevol altra literatura profana o religiosa. El dret constituïria, per molts segles encara, el principal signe de la peculiaritat de la societat com a poble. Aquesta pruija de la ciutat en la defensa dels seus privilegis es desenvolupa paral·lela a un enriquiment econòmic, en una simbiosi: la mateixa construcció de la Seu i altres esglésies monumentals fou un atresorament de la riquesa que afluïa a Manresa. És significatiu que es construïssin alhora la Seu i la Sèquia. La ciutat manifestà amb un impuls suficient com perquè la crisi econòmica que afectà a Catalunya a mitjans del segle, no la sofrís plenament fins als primers anys del segle XV, gràcies a la inèrcia del segle XIV. És clar que en aquesta dinàmica, que cohesionava la societat, no hi cabien els nous corrents espirituals que sorgien, en el nord d'Europa, de rebuig a l'esponerosa societat gòtica, ja que la ciutat de Manresa era molt compacta. Fou la vida econòmica qui marcà el ritme de creixement, tant amb la construcció de les grans construccions, però amb l'ús i abús dels censals i violaris, tal com era corrent en altres poblacions aleshores. És significatiu que Ramon Saera, la persona laica més culta de la ciutat, la que tingué la biblioteca més gran i més selecte, en el seu escrit sobre censals i violaris considerés que les condicions que imposava normalment el censalista suposaven una usura, cosa prohibida als cristians per

l'església. Rera aquesta afirmació hi havia una severa crítica a la immoralitat de la societat, crítica que qüestionava un sistema de funcionament imprescindible per a qualsevol municipi que volgués ser ric. També una opinió que constituïa la negació d'un principi inherent a l'economia capitalista: el del risc que comporta un legítim guany material, aleshores ja omnipresent en la societat. Per al jurista manresà era possible tornar enrera. Conclusió raonable, ja que els títols dels llibres mostren que la lectura, i el saber que se'n deriva, no inclouen cap retirada, en part resignada, de l'individu a la pròpia consciència, pròpia dels segles a venir, sinó que són destinats al bé de la comunitat, i constitueixen un factor de la cohesió social de la ciutat al llarg de tot el segle.

FONTS ARXIVÍSTIQUES I BIBLIOGRAFIA

FONTS ARXIVÍSTIQUES

Arxiu Històric de Protocols de Manresa

Llibres particulars⁸³⁶

- AHPM. Llibre particular de Jaume de Solà 1291-1311. 1291, octubre, 11 - 1311, abril, 8. Tr. 10.
- AHPM. Llibre particular de Guillem Artús 1291-1325. 1291, setembre, 2 – 1325, març, 15. Tr. 13.
- AHPM. Llibre particular de Pere de Roca 1294-1320. 1294, juny, 5 – 1320, setembre, 15. Tr. 17.
- AHPM. Llibre particular de Pere Riera, Berenguer Serra, Pere Mir i Guillem Perell 1295-1370. 1295, febrer, 11 – 1370, juliol, 11. Tr. 18.
- AHPM. Llibre particular de Francesc, Ramon i Francesc Jaffa i Berenguer de Sobrebaç 1298-1417. 1298, gener, 2 B 1417, març, 7. Tr. 201.
- AHPM. Llibre particular de Jaume i Berenguer Amargós. 1299-1335. Tr. 26. 1299, novembre, 16 – 1335, abril, 27. Tr. 26.
- AHPM. Llibre particular de Jaume Ricolf 1310-1353. 1310, setembre, 16 – 1353, desembre, ?. Tr. 45.
- AHPM. Llibre particular de Ramon, Ferrer i Galceran de Castellet i Ramon Miquel de Tord 1312-1383. 1312, ?, ? - 1383, setembre, 2. AHPM. 4051.
- AHPM. Llibre particular de la família Sarta 1313-1375. 1313, abril, 2 - 1375, abril, 18. AHPM 4054.
- AHPM. Llibre particular de Ramon Eimeric i la família Sallent 1314-1346. 1314, gener, 4 – 1346, juliol, 31. Tr. 83.
- AHPM. Llibre particular de Ramon i Pere de Manresa i la família Ricolf 1317-1357. 1317, gener, 20 - 1357, juliol, 6. Tr. 60.
- AHPM. Llibre particular de la família Andreu 1317-1363. 1317, novembre, 29 - 1363, abril, 12. Tr. 62.
- AHPM. Llibre particular de Francesc de Vall, Ramon de Torres, Francesc i Bernat d'Era i Bernat Miquel 1318-1411. 1318, març, 16 - 1411, desembre, 22. Tr. 171.
- AHPM. Llibre particular de Galceran Andreu 1319-1368. 1319, gener, 25 – 1368, desembre, 22. Tr. 64.
- AHPM. Llibre particular de la família Boixó 1319-1372. 1319, octubre, 12 B 1372, maig, 2. Tr. 403.
- AHPM. Llibre particular de la família Lledó 1327-1416. 1327, desembre, 3 - 1416, abril (?), 12. Tr. 119.
- AHPM. Llibre particular de Guillem i Bonanat Cunyat 1329-1385. 1329, gener, 22 - 1325, febrer, 21. Tr. 128.

⁸³⁶ Les fonts estan ordenades per arxiu, tipologia notarial i segueixen un ordre cronològic.

AHPM. Llibre particular de Ramon d'Esglésies 1331-1524. 1331, març, 9 - 1524, octubre, 23. Tr. 132.

AHPM. Llibre particular de Santa clara 1332-1354. 1332, desembre, 7 - 1354, setembre, 27. AHCM/Ecles. C-46 (Santa Clara IV).

AHPM. Llibre particular de Guillem Feliu i Arnau Roig 1332-1383. 1332, maig, 4 - 1383, abril, 6. Tr. 136.

AHPM. Llibre particular de Francesc i Berenguer de Palou 1332-1397. 1332, setembre, 19 B 1397, juliol, 9. Tr. 172.

AHPM. Llibre particular de Berenguer del Poal i Ramon del Vilar 1333-1401. 133, novembre, 11 - 1401, juny, 22. Tr. 163.

AHPM. Llibre particular del convent de Predicadors 1335-1353. 1335, setembre, 29 - 1353, octubre, 6. AHCM/Ecles. C-25 (Dominics III).

AHPM. Llibre particular de Ramon de Gravalosa 1336-1380. 1336, juliol, 18 - 1380, novembre, 23. Tr. 161.

AHPM. Ramon i Galceran de Travessa i Francesc Franquesa 1342-1366. 1342, agost, 29 - 1366, gener, 28. Tr. 179.

AHPM. Llibre particular de la família Canet 1345-1407. 1345, desembre, 28 B 1407, maig, 21. Tr. 198.

AHPM. Llibre particular de la família Ferrer 1346-1424. 1346, maig, 28 - 1424, març, 27. Tr. 200.

AHPM. Llibre particular de Ramon i Pere Botí 1347- 1413. 1347, octubre, 9 - 1413, març, 2. Tr. 206.

AHPM. Llibre particular de Pere de Montcunill i Jaume Colteller (a) de Montcunill 1347-1414. 1347, novembre, 7 B 1414, març, 15. Tr. 207.

AHPM. Llibre particular de Tomàs i Berenguer Solanes 1348-1370. 1348, maig, 15 - 1370, maig, 8. Tr. 255.

AHPM. Llibre particular de la família Camp 1349-1411. 1349, agost, ? - 1411, octubre, 19. Tr. 217.

AHPM. Llibre particular de Ramon i Pere de Sobrerroca i Agnès, esposa de Ramon 1349-1454. 1349, octubre, 20 - 1454, desembre, 12. Tr. 551.

AHPM. Llibre particular dels marmessors del testament de Ramon d'Esglésies i Benefici de Santa Anna 1350-1410. 1350, octubre, 12 - 1410, març, 9. AHCM/Ecles. B-66.

AHPM. Llibre particular del benefici de Sant Martí i Berenguer de Soldevila i Francesc de Tudela, preveres beneficiats, 1350-1422. 1350, febrer, 5 - 1442, novembre, 28. Tr. 220.

AHPM. Llibre particular de Jaume Sarta 1351-1381. 1351, gener, 14 - 1389, juny, 21. Tr. 224.

AHPM. Llibre de l'obra de la Seu i de la Sèquia de Manresa 1351-1394. AHCM/Ecles. B-1.

AHPM. Llibre particular de Pere Ricolf 1351-1404. 1351, setembre, 30 - 1404, març, 3. Tr. 254.

AHPM. Llibre particular de Bernat de Gual 1352-1377. 1352, novembre, 10 - 1377, març, 8. Tr. 237.

AHPM. 1353-1358. Tr. 475.

AHPM. Llibre particular de Francesc de Sallent i els preveres de la Seu 1353-1390. 1353, octubre, 16 - 1390, gener, 16. Tr. 245.

AHPM. Llibre particular de Bernat de Salesnoves, Pere Barriac i Tomàs de Solà 1354-1415. 1354, agost, 4 - 1415, desembre, 16. Tr. 253.

AHPM. Llibre particular de Pere de Grevalosa 1355-1419. 1355, juny, 22 - 1419, gener, ?. Tr. 262.

AHPM. Llibre particular de Ramon (difunt) i Berenguer Saera 1357-1379. 1357, desembre, 13 - 1379, setembre, 21. AHPM 4147.

AHPM. Llibre particular de fra Bernat Andreu i Francesca, la seva germana 1357-1400. 1357, març, 28 - 1400 gener, 10. Tr. 196.

AHPM. Llibre particular de Bernat i Asbert de Valls 1359-1419. 1359, setembre, 24 - 1419, desembre, 1. Tr. 279.

AHPM. Llibre particular de la família Gostemps 1360-1420. 1360, juliol, 27 - 1420, abril, 29. Tr. 278.

AHPM. Llibre particular de Domènec i Joan Vidal 1361-1397. 1361, setembre, 30 - 1397, juny, 5. Tr. 286.

AHPM. Llibre particular de Pere Cardonés i Pere Joan Miquel 1361-1432. 1361, novembre, 25 - 1432, setembre, 11. Tr. 341.

AHPM. Llibre particular de Pere Guillem i Bernat de Cases 1363-1396. 1363, setembre, 25 - 1396, setembre, 7. Tr. 288.

AHPM. Llibre particular de Francesc i Jaume Ferrer 1363-1415. 1363, gener, 9 - 1415, juliol, 17. Tr. 338.

AHPM. Llibre particular d=Arnau de Mas (pare i fill) 1363-1425. 1363, maig, 2 - 1425, febrer, 13. Tr. 271.

AHPM. Llibre particular del benefici de sant Francesc i Jaume ça Conomina, prevere beneficiat 1363-1430. 1363, març, 26 - 1430, novembre, 10. AHCM/Ecles. B- 18.

AHPM. Llibre particular de Berenguer Salomó, Maria, la seva esposa i el benefici de l=Alba a la Seu de Manresa 1367-1502. 1367, novembre, 29 - 1502, juliol, 21. Tr. 302.

AHPM. Llibre particular de Berenguer de Comes 1370-1404. 1370, gener, 16 - 1404, novembre, 2. Tr. 310.

AHPM. Llibre particular de les famílies Boixó i Socarrats 1373-1532. 1373, gener, 27 - 1532, juliol?, 20. AHPM. 4091.

AHPM. Llibre particular de Pere i Francesc de Montserrat 1374-1429. 1374, març, 3 - 1429, juliol, 25. Tr. 328.

AHPM. Llibre particular de Berenguer de Lluçà i Jaume i Francesc de Prat 1375-1469. 1375, febrer, 17 - 1469, maig, 3. Tr. 331.

AHPM. Llibre particular de Pere de Riudescales 1377-1407. 1377, març, 23 - 1407, abril, 29. Tr. 260.

AHPM. Llibre particular de Pere de Prat 1378-1396. 1378, maig, 28 - 1396, desembre, 15. Tr. 347.

AHPM. Llibre particular del convent de Predicadors 1378-1400. 1378, juny, 26 - 1400, juny, 19. AHCM/Ecles. C-26 (Dominics IV).

AHPM. Llibre particular de la família Nerell 1378-1461. 1378, novembre, 4 - 1461, febrer, 6. Tr. 365.

AHPM. Llibre particular de Jaume de Morera 1379-1386. 1379, març, 4 - 1386, desembre, 7. Tr. 350.

AHPM. Llibre particular del convent del Carme 1381-1395. 1381, juny, 26 - 1395, gener, 30. AHCM/Ecles. C-97 (Carmelites XXXIV).

AHPM. Llibre particular de la família Canet 1382-1442. 1382, febrer, 18 - 1442, febrer, 19. Tr. 359.

AHPM. Llibre particular de Santa Clara 1383-1401. 1383, desembre, 4 - 1401, maig, 27. AHCM/Ecles.C-47 (Santa Clara V).

AHPM. Llibre particular de la família Ferrera 1383-1468. 1383, abril, 7 - 1468, març, 18. Tr. 370.

AHPM. Llibre particular de Guillem i Bernat Morera 1384-1438. 1384, desembre, 26 - 1438, novembre, 5. Tr. 375.

AHPM. Llibre particular de la família Martor 1385-1433. 1385, desembre, 7 - 1433, abril, 2. Tr. 377.

AHPM. Llibre particular de Francesc i Francesc Joan de Gamiçans 1385-1454. 1385, novembre, 14 - 1454, març, 5. Tr. 387.

AHPM. Llibre particular de Guillem i Jaume de Guix 1386-1419. 1386, març, 16 - 1419, gener, 23. Tr. 384.

AHPM. Llibre particular de Pere de Rocafort 1388-1442. 1388, agost, 25 - 1442, abril, 24. Tr. 394.

AHPM. Llibre particular de Ramon i Bernat de Palau 1390-1445. 1390, març, 1 - 1445, maig, 11. Tr. 398.

AHPM. Llibre particular de la família Sarta 1390-1457. 1390, juny, 21 - 1457, octubre, 3. Tr. 407.

AHPM Llibre particular de Jaume i Llorenç Tresserres 1391-1456. 1391, febrer, 4 - 1456, febrer, 16. Tr. 411.

AHPM. Llibre particular de Bernat de Figuerola 1392-1436. 1392, abril, 20 - 1436, febrer, 24. Tr. 416.

AHPM. Llibre particular de Bernat de Gamiçans i la família Ribes 1394-1435. 1394, abril, 23 - 1435, octubre, 3. AHPM 4100.

AHPM. Llibre particular de Joan i Domènec Vidal 1397-1419. 1397, setembre, 4 - 1419, maig, 8. Tr. 426.

AHPM. Llibre particular de Jaume Planeta, prevere 1398-1408. 1398, abril, 25 - 1408, maig, 22. Tr. 432.

AHPM. Llibre particular de Ramon i Joan Valls 1398-1419. 1398, juliol, 24 - 1419, desembre, 8. Tr. 436.

AHPM. Llibre particular de Berenguer i Joan Llobet 1398-1437. 1398, octubre, 12 - 1437, febrer, 5. Tr. 435.

AHPM. Llibre particular del convent del Carme 1414-1430. 1414, maig, 14 - 1430, agost, 16. AHCM/Ecles. C-95 (Carmelites XXXII).

Llibres comuns de l'escrivania

AHPM. *Secundus liber Guillelmi de Artes* 1271-1272. 1271, juny, 7 - 1272, juny, ?. AHPM. 4010.

AHPM. *Tertius liber Petri de Grevalosa* 1281. 1281, febrer, 6 - 1281, novembre, 4. AHPM 4012.

AHPM. [Mestre Pere] Comú 1283-1285. 1283, octubre, 14 - 1285, juny, 25. Tr. 2.

AHPM. *Secundus liber Magistri Petri* 1285-1286. 1285, juliol, 12 - 1286, abril, 6. Tr. 9.

AHPM. *Secundus liber* 1291-1292. 1291, octubre, 18 - 1292, agost, 27. Tr. 12.

AHPM. *Quintus Liber* 1294-1295. 1294, octubre, 20 - 1295, novembre, 12. Tr. 16.

AHPM. *Vicesimus tertius liber* 1307-1308. 1307, desembre, 14 - 1308, maig, 11. Tr. 37.

AHPM. *Vicissimus sextus liber* 1309. 1309, abril, 12 - 1309, juliol, 31. Tr. 42.

AHPM. *Quadragesimo [secundus liber]* 1317-1318. 1317, juliol, 28 - 1318, juny, 14. Tr. 67.

AHPM. *Quadragesimo [secundus liber]* 1317-1318. 1317, juliol, 28 - 1318, gener, 9. Tr. 63.

AHPM. *Liber VIII [iudeorum]* 1324-1326. 1324, maig, 4 - 1326, març, 11. AHPM-J.9.

AHPM. *Liber LX* 1325. 1325, juliol, 1B 1325, novembre, 22. AHPM. 4024.

AHPM. *Liber LXVI* 1327-1328. 1327, octubre, 12 - 1328, agost, 7. Tr. 112.

AHPM. *Liber XX* 1329-1330. 1329, juliol, 16 B 1330, gener, 14. Tr. 124.

AHPM. *Liber LXXII* 1330. 1330, juliol, 5 B 1330, desembre, 24. Tr. 130.

AHPM. [Comú] *CI* 1344-1345. 1344, desembre, 14 - 1345, març, 7. Tr. 197.

AHPM. [Comú] 1347. 1347, gener, 4 - 1347, maig, 13. Tr. 208.

AHPM. [Comú] *CVIII* 1347. 1347, maig, 13 - 1347, setembre, 27. Tr. 209.

AHPM. [Comú] 1349. 1349, febrer, 16 - 1349, agost, 11. Tr. 44.

AHPM. [Comú] *CXV* 1350-1351. 1350, octubre, 11 - 1351, maig, 19. Tr. 222.

AHPM. *Comunis Berengarii de Tresserris* 1363-1365. 1363, desembre, 27 - 1365, desembre, 25. Tr. 294.

AHPM. Comú 1374. 1373, desembre, 28 B 1378, desembre, 28. Tr. 327.

AHPM. *Primus liber* 1399-1406. 1399, agost, 12 - 1406, desembre, 12. Tr. 438.

Libres especials

AHPM. *Testamentorum I* 1352-1361. 1352, agost, ? - 1361, agost, 24. Tr. 464.

AHPM. *Testamentorum III* 1365-1372. 1357, març, 28 - 1373, febrer, 18. Tr. 466.

AHPM. *Testamentorum V* 1373-1375. 1360, setembre, 16 - 1375, agost, 16. Tr. 467.

AHPM. *Testamentorum IIII* 1374-1380. 1368, agost, 14 - 1382, abril, 8. Tr. 469.

AHPM. *Testamentorum VII* 1387-1388. 1375, juny, 27 - 1389, abril, 4. Tr. 471.

AHPM. *Testamentorum VIII* 1388-1392. 1371, setembre, 26 - 1394, octubre, 25. Tr. 468.

AHPM. *Testamentorum VIII* 1391-1394. 1376, juny, 3 - 1395, novembre, 18. Tr. 472.

AHPM. *Inventaris* 1389-1391, 1389 maig, 19 - 1391, gener, 27. Tr. 484,

AHPM. *Inventariorum I* 1384-1387. 1384, abril, 15 - 1387, octubre, 14. Tr. 482.

AHPM. *Inventariorum II*, 1388-1389, 1375, agost, 7 - 1390, febrer, 7. Tr. 483.

AHPM. *Inventariorum III* 1391-1393. 1387, gener, 17 - 1394, gener, 29.. Tr. 485.

AHPM. *Inventariorum IIII* 1394-1398, 1394, gener, 30 - 1398, gener, 9. Tr.486.

AHPM. *Inventariorum V* 1398-1403, 1398, gener, 22 - 1403, desembre, 24. Tr. 487.

AHPM. *Coriateriorum* 1330-1337. 1330, març, 19 - 1337, març, 5. AHCM/Gremis-34.

AHPM. *Sutorum IX* 1383-1388. 1383, desembre, 26 - 1388, maig, 11. AHCM/Gremis-56.

AHPM. *Prepositum XI* 1387-1396. 1387, desembre, 11 - 1396, desembre, 1. AHCM/Ecles. B-7.

AHPM. *Liber iudeorum* 1337-1340. 1337, setembre, 5 B 1340, març, 10. AHPM-J.13.

AHPM. *Liber corateriorum* 1338-1345. 1338, abril, 17 - 1345, juliol, 22. AHCM/Gremis-35.

Esborrany

AHPM. Esborrany 1376. 1375, desembre, 27 - 1376, desembre, 29. AHPM. m-23.

AHPM. Esborrany 1378-1379. 1378, agost, 16 - 1379, desembre, 28. AHPM.m-29.

AHPM. Esborrany 1380. 1379, desembre, 28 - 1380, desembre, 24. AHPM.m-31.

AHPM. Esborrany 1383. 1382, desembre, 29 – 1383, desembre, 28. AHPM.m-37.
AHPM. Esborrany 1390. 1389, desembre, 16 – 1390, desembre, 22. AHPM.m-51.
AHPM. Esborrany 1385. 1384, desembre, 28 – 1385, desembre 22. AHPM.m-41.
AHPM. Esborrany 1393. 1393, gener, 3 – 1393, desembre, 28. AHPM.m-52.
AHPM. Esborrany 1396. 1395, desembre, 29 - 1396, octubre, 31. AHPM. m-100.
AHPM. Esborrany 1397. 1396, desembre, 26 – 1397, desembre, 23. AHPM.m-124.
AHPM. Esborrany 1397. 1397, gener, 3 – 1397, desembre, 21. AHPM.m-79.
AHPM. Esborrany 1398. 1397, desembre, 16 - 1398, desembre, 23. AHPM. m - 57.

ARXIU DE LA SEU DE MANRESA

ASM. Comú 127(?) (fragment). 127(?), novembre, 11 - 127(?), desembre, 18. ASM. 21.
ASM. Llibre particular del paborde de la Seu 1291-1293.
ASM. Comú 1301 (fragment). 1301, febrer, 26 - 1301, maig, ?. ASM. 3.
ASM. Llibre particular del paborde de la Seu 1291-1313. 1291, febrer, 26 – 1313, novembre, 17.
ASM. Llibre particular del paborde de la Seu 1320-1327. 1320, juliol, 24 – 1327, març, 16. ASM. f. 130r.
ASM. *Prepositi IIII* 1327-1339. 1327, març, 3 – 1339, març, 27.
ASM. *Prepositi VI* 1348-1356. 1348, agost, 11 – 1356, abril, 20.
ASM. *Prepositi VIII* 1364-1373. 1364, febrer, 2 – 1373, març, 2.
ASM. *Liber I aniversariorum* 1364-1394. 1364, octubre, 14 – 1394, març, 15.
ASM. *Prepositi IX* 1373-1380. 1373, setembre ?, 29 – 1380, febrer, 16.
ASM. *Prepositi X* 1378-1388. 1378, setembre, 24 – 1388, octubre, 12.
ASM. Llibre particular del cambrer de la Seu 1393-1412. 1393, març, 20 – 1412, octubre, 29. ASM.
ASM. Lligall d=inventaris, segles XIV-XV. ASM 76.
ASM. Lligall d=inventaris s. XIV. ASM 77.
ASM. Lligall d=inventaris dels segles XIV-XV. ASM 78.
ASM. Lligall d'inventaris s. XIV-XV. ASM. 78.
ASM. Lligall d'inventaris s. XIV-XV. ASM. 116.
ASM. Llibre particular de la Confraria de Sant Nicolau.

ARXIU DE LA CATEDRAL DE VIC

ACV. [Visites pastorals]. 1201 A.
ACV. [Visites pastorals] 1200 B.

BIBLIOGRAFIA

Història de Manresa:

AA. DD.:

- *Art gòtic a Catalunya. Arquitectura II. Catedrals, monestirs i altres edificis religiosos 2*. Barcelona, 2003. pp. 60-71.
- La crisi de l'Edat Mitjana a la Catalunya Central*. Miscel·lània d'Estudis Bagens. Ed. Centre d'Estudis del Bages. Manresa 1994.
- El nostre gòtic*, "Dovella", n° 71, Manresa, primavera 2001.
- Història de les Comarques de Catalunya, Bages*. Vols. I i II. Ed. Parcir. Manresa 1987.
- Manresa medieval. Història, Art i Cultura a l'Edat Mitjana*. Ed. Amics de l'Art Romànic del Bages. Manresa 2001.
- Manresa medieval. Història, art i cultura a l'Edat Mitjana. Curs de cultura medieval 1999-2000*. Manresa.
- *Al voltant de la construcció de la Sèquia de Manresa*. Ed. Farell Editors i Dissenyadors. Sant Vicenç de Castellet 2002.

BACH i RIU, Antoni: *Un contracte de venda de terres de Santa Maria de l'Estany, a XXVI Assemblea intercomarcal d'Estudiosos Manresa 1981, vol 1 Actes, Ponències, Comunicacions*, "Miscel·lània d'Estudis Bagens" n° 3. Ed. Centre d'Estudis del Bages 1984. pp.107-114.

BAGUÉ, Enric: *El Pare Germes i la seva "Història dels Cossos Sants"*, a "Miscel·lània d'Estudis Bagens" n° 3, vol I. Ed. Centre d'Estudis del Bages, Manresa 1984. pp. 123-126.

BALAGUER, Víctor: *Manresa y Cardona. Historia y tradiciones*, Barcelona 1851.

BENET i CLARÀ, Albert:

- El Bages nucli de vida monàstica de tradició visigòtica?*, a "Dovella" n° 4, Manresa gener-febrer 1982. pp. 12-19
- Història de Manresa. Dels orígens al segle XI*. Manresa 1985.
- L'origen de la família Calders*, a "Miscel·lània d'Estudis Bagens" n° 2, Manresa 1982, pp. 15-30.

- L'origen i desaparició dels jueus de Manresa (1294-1392)*. A "Dovella" n° 10, Manresa 1985, pp. 26-31.
- CANYELLES, Magí: *Descripció de la grandesa y antiquitats de la ciutat de Manresa*. Biblioteca històrica manresana 1. Manresa 1896.
- COMENGE, Luis: *Receptari de Manresa (siglo XIV)*, Barcelona 1899.
- Els Comtats d'Osona i Manresa - Memòries de la secció històrico-arqueològica*, 53.vol IV. Ed. Institut d'Estudis Catalans Barcelona 1999.
- DATZIRA i SOLER, Sebastià: *La moneda a la Catalunya Central*, a "Miscel·lània d'Estudis Bagençs" n° 8. Ed. Centre d'Estudis del Bages. Manresa 1991. pp. 69-96.
- DAURA, Antoni; GALOBART, Joan: *L'arqueologia al Bages*, a "Miscel·lània d'Estudis Bagençs" n° 15. Ed. Centre d'Estudis del Bages, Manresa 1995.
- FLÓREZ, Enríquez; RISCO, Manuel: *España Sagrada*. Tomo XXVIII. Madrid 1774.
- GASOL i ALMENDROS, Josep M.:
- Arxius i arxivers manresans*. Quaderns, 4. Centre d'estudis del Bages, Manresa 1990.
 - Bernat Oller († 1390)*, a La galeria de Manresans il·lustres. Ajuntament de Manresa, desembre 1988. p. 32.
 - La capella de Sant Marc de Manresa*. Manresa, 1965.
 - L'escut de Manresa*. Ajuntament de Manresa 1992.
 - Notes per a una història de les biblioteques manresanes*, a Miscel·lània d'Estudis Bagençs, n° 1, Manresa 1981, pp. 127-138.
 - La Seu de Manresa. Monografia històrica i guia descriptiva*. Manresa 1978.
 - Oller, Bernat, a *Diccionari d'Història Eclesiàstica de Catalunya*, vol II. Barcelona 2000.
 - Transformació urbana de Manresa durant el segle XIV*, a DDAA: VIII Congreso de Historia de la corona de Aragón, *La Corona de Aragón en el siglo XIV* tom II, vol I., València 1969, pp. 141-147.
- HERNANDO i DELGADO, Josep: "El tractat de Ramon Saera sobre il·licitud del contracte de venda de violaris amb carta de gràcia (s. XIV). *Arxiu de Textos Catalans Antics*. n° 7/8. Barcelona 1988-1989 (pp. 241-153).

LLORENS, Concepció; TORRENT, Ignasi: *Bibliografia de Joaquim Sarret i Arbós, a Homenatge a Joaquim Sarret i Arbós (1853-1935)* Miscel·lània d'Estudis Bagençs nº 5. Ed. Centre d'Estudis del Bages. Manresa 1987. pp. 35-64.

MAS y CASAS, José M.: *Memoria histórica de los hebreos y de los árabes en Manresa*. 1837. reed. Manresa 1883

MIRÓ i BORRÀS, Oleguer:

-*El receptari de Manresa y la mort de l'infant en Jaume, comte d'Urgell (sigle XIV)*, a "Butlletí del Centre Escursionista de la Comarca de Bages", nº 59-62. Manresa, gener-agost 1907. pp. 305-314, 360-372.

PONS i AGULLÓ, Jaume: *Els jueus i el call de Manresa*, dins "Amics de l'Art Romànic del Bages. Butlletí", nº 30. Manresa, abril 1987, pp. 342-345.

RAFAT i SELGA, Francesc:

-*Aspectos de la medicina en Manresa, siglos XIII al XVII, a DDAA.: I Congrés Internacional d'Història de la Medicina Catalana*, Barcelona-Montpeller 1970. pp 91-126.

-*Masos, safrà, occitans i pesta negra. Estudis d'història de la Catalunya Central*. Monogràfics, nº 11. Ed. Centre d'Estudis del Bages, Manresa 1993.

-*Rajadell. – Primera meitat del segle XIV, a Homenatge a Joaquim Sarret i Arbós (1853-1935)*, Miscel·lània d'Estudis Bagençs nº5, Ed. Centre d'Estudis del Bages, Manresa 1987. pp. 139-156.

ROIG i GELPÍ, Gaspar: *Epítome històrico de la ciudad de Manresa*. 1692.

SARRET i ARBÓS, Joaquim:

-*Art i artistes manresans*. Ed. Centre Excursionista de la Comarca de Bages, Manresa 1916.

-*Bernat de Cabrera*, a "Bages", febrer 1957, nº 48. pp. 8-9.

-*El canonge Mulet y la seva intervenció en la unió dels dos monastirs de Manresa y Estany*, AHCM Inèdit/73, any 1932.

-*La cèquia de Manresa*. Manresa, 1906.

-*La cèquia de Manresa. Successos que precediren a la data 21 de febrer de 1345*. Publicacions de l'Amic del Poble, Manresa 1919.

-*Ethologia de Manresa*. Manresa 1901.

- El frontal florentí de la Seu de Manresa. qui'n feu la donació y en quina data.* a "Butlletí del Centre Excursionista de la Comarca de Bages", nº 52. Manresa, novembre-desembre 1911, pp. 185-189.
- La família Aymerich*, AHCM Inèdit/ 94.
- Família "Amergós"*, AHCM Inèdit/20.
- Família "Andreu"*, AHCM Inèdit/10.
- Família de Casanova*, AHCM Inèdit/45.
- Família de Planella*, AHCM Inèdit/13.
- Família "Desfar" (De Far)*, AHCM Inèdit/29.
- La família de "Talamanca"*. AHCM Inèdit/1.
- La família "Sallent"*, AHCM Inèdit/44.
- Família "Vilella"*, AHCM Inèdit/15.
- Fr. Bernat Oller, carmelita*. AHCM Inèdit/74.
- Fundació del Convent del Carme*, a "Revista mariana" nº 161. Manresa 1931. pp. 51-52.
- En Guillem de Camp*, de Manresa. AHCM Inèdit/11.
- Història de la indústria, del comerç i dels gremis de Manresa*. Monumenta Historica Civitatis Minorisae, 3. Manresa 1923 (ed. Caixa de Manresa, ed. facsimil).
- Història de l'estat polític-social de Manresa*. Monumenta Historica Civitatis Minorisae, 5. Manresa 1925.
- Història de Manresa*, Manresa 1910.
- Història de Manresa*. Monumenta Historica Civitatis Minorisae, 1. Manresa 1921. Ed. Caixa d'Estalvis de Manresa (ed. facsimil)
- Història religiosa de Manresa. Iglésies i convents*. Monumenta Historica Civitatis Minorisae, 4. 1924. Ed. Caixa d'Estalvis de Manresa (ed. facsimil).
- Un il·lustre manresà del segle XIV, fra Guillem Colteller, bisbe Terralbense*, a "Butlletí del Centre Excursionista de la Comarca de Bages", 112, Manresa, juliol 1927. pp. 69-73.
- Jueus a Manresa*. Manresa, 1917.
- Llum!... a la Llum de Manresa. Observacions històriques*. Manresa 1931.
- Manresa castell-ciutat*. Manresa 1916.

- Manresa en la reconquesta del reino de Mallorca*. Manresa 1929.
- Memòria sobre l'hospital de Manresa*. AHCM Inèdit/30.
- En Ramon de Area (ça Era) donador del frontal florentí de la nostra Seu*, a "Butlletí del Centre Excursionista de la Comarca de Bages", n° 142. Manresa, gener-març 1931, juny-juliol 1931, pp. 140-142, 172-174, 184-186.
- En Ramon de Iglesias*. AHCM Inèdit/18.
- Sant Vicens Ferrer a Manresa*, Inèdit/80, any 1925.
- Sumari dels privilegis de Manresa*, Manresa 1909.
- Testaments dels segles XIV i XV. Vestit de morts*. dins "Butlletí del Centre Excursionista de la Comarca del Bages", n° 131. Manresa, juliol 1929, pp. 356-357.

SERRA i COMA, Roser: *El molí del blanquer de Calders* a "Miscel·lània d'Estudis Bagens" n° 2. Ed. Centre d'Estudis del Bages, Manresa 1982. pp. 145-149.

SITJES i MOLINS, Xavier:

- Les ares en forma de segment circular de Sant Benet de Bages, i una consagració del 1212*, a "Miscel·lània d'Estudis Bagens" n° 1. Ed. Centre d'Estudis del Bages. pp. 219-225.
- L'art funerari medieval a la conca alta del Llobregat*. Monogràfics, 13. Ed. Centre d'Estudis del Bages, Manresa 1994.
- El sistema funerari de Castellar a principis del s. XI.*, a "Miscel·lània d'Estudis Bagens" n° 2. Ed. Centre d'Estudis del Bages. Manresa 1982. pp. 151-157.

SOLER i MARCH, Alexandre: *El frontal bordado florentino de la Seo de Manresa*, Barcelona 1925.

SOLER i TEROL, Lluís: *Valoració dels llibres manresans dins la cultura catalana*, a Butlletí del Centre Excursionista de la Comarca del Bages, Manresa 1932. pp. 294-299.

TÁMARO, Eduardo: "Los judios en Manresa", dins. JACOBS, Joseph: *History of de jews in Spain*, London, 1894, pp. 154-159.

TORRADEFLOT i CORNET, Ignasi: *El rvdm. P. Bernat Oller, general de la ordre carmelitana, fill de Manresa*, a "Butlletí del Centre Excursionista de la Comarca de Bages" n° 3, Manresa, maig 1906. pp. 46-48.

TORRAS i SERRA, Marc:

- Un àpat de casament a la Manresa medieval*, a “Dovella”, n° 48. Manresa, octubre 1994. pp. 41-43.
 - Els béns dels notaris de Manresa en el segle XV*, a Actes del I Congrés d’Història del Notariat Català (Barcelona 11, 12 i 13 de novembre de 1993). Ed. Fundació Noguera, Barcelona 1994. Pp 643-651.
 - La capella de Sant Marc en el segle XIV*, dins “Amics de l’Art Romànic. Butlletí”, 108. Manresa abril-juny 1997, pp. 691-695.
 - El dret de mesuratge a Manresa en el segle XIV*, a “Acta historia et Archaeologica Medievalia”, n° 18. Facultat de geografia i història, Universitat de Barcelona, Barcelona 1997, pp. 25-27.
 - Un conte del segle XIV*, a Miscel·lània d’Estudis Bagencs, n° 10, Manresa 1997, pp. 35-42.
 - La crisi del segle XV a Manresa. Una aproximació a partir dels llibres de manifestos*. Ed. Fundació Caixa Manresa-Angle editorial. Manresa 1996.
 - L’extensió territorial de la vegueria i la batllia de Manresa*, a “Dovella”, n° 47. Manresa, abril 1994, pp. 16-21
 - El Llibre Verd de Manresa (1218-1902)*. Llibres de privilegis, 5. Ed. Fundació Noguera, Barcelona 1996.
 - L’origen del notariat a la ciutat de Manresa (segles XII-XIII)*, dins “Dovella”, 45-46. Manresa, juliol 1993, pp. 16-21.
 - Els privilegis del “Llibre Verd” de Manresa*. Ed. Parcir, Manresa 1998.
- TORRAS i SERRA, Marc; MASATS i SURIÑACH, Bartomeu; VALDENEBRO i MANRIQUE, Raquel; VIRÓS i PUJOLÀ, Lluís: *Catàleg dels protocols notariais de Manresa*. Inventari d’Arxius Notariais de Catalunya, 15. Ed. Fundació Noguera, Barcelona 1993.
- VILA, Anton: *Notes inèdites de l’arxiu parroquial de Sant-pedor. Contracte d’un mestre de música, en el sigle XIV*, a Butlletí del Centre Excursionista de la Comarca de Bages, Manresa juny 1916, pp. 157-159.
- VILLANUEVA, Jaime: *Viage literario a las iglesias de España*, vol. VIII. València 1821.
- WEBSTER, Jill R.: *Els framenors de Manresa*, a “Miscel·lània d’estudis bagencs”, n° 5. Manresa, 1987.

Història del dret:

AA. DD.: *Documents jurídics de la història de Catalunya*. Ed. Generalitat de Catalunya – Departament de Justícia. Barcelona 2^a ed. 1992.

AA. DD.: *Estudos de Diplomática Portuguesa*. Coimbra, 2001.

ACUÑA GUIROLA, Sara; DOMÍNGUEZ BARTOLOMÉ, Rocío: *Influencia de las instituciones canónicas en la conformación del orden jurídico civil a través de la historia*. Vol. I. Editora de Publicaciones científicas y Profesionales. Cádiz 2000.

BONO, José:

-*Historia del derecho notarial español. I. La Edad Media, 2. Introducción preliminar y fuentes*. Ed. Junta de decanos de los colegios notariales de España. Madrid 1979.

-*Historia del derecho notarial español. I. La Edad Media, 2. Literatura e instituciones*. Ed. Junta de decanos de los colegios notariales de España. Madrid 1979.

BROCÀ i DE MONTAGUT, Guillem M^a:

-*Historia del derecho de Cataluña, especialmente del civil y exposición de las instituciones del derecho civil del mismo territorio en relación con el código civil de España y la jurisprudencia*. Ed. Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya. Barcelona 1985 (ed. facsimil 1918).

-*Juristes y jurisconsults dels segles XI, XII y XIII. Fonts dels seus coneixments y transcendència que exerciren* [sic]. Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans: Barcelona 1908. pp. 430-440.

-*Juristes i jurisconsults dels segles XIV-XVII*. Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans (1909-1910). pp. 483-515.

FERRO, Víctor: *El Dret públic català: les institucions a Catalunya fins el decret de Nova Planta*. Eumo Editorial 1987, 1ª reimp. 1997.

FONT i RIUS, Josep M.:

-*Cartas de población y franquicia de Cataluña*. Vol I. Ed. CSIC. Barcelona 1969. pp. IX-LXX.

-*Estudis sobre els drets i institucions locals en la Catalunya medieval. Col·lectànea de treballs del professor Dr. Josep Mª Font i Rius amb motiu de la seva jubilació acadèmica.* Publicacions i edicions de la Universitat de Barcelona. Barcelona 1995.

GARCÍA y GARCÍA, Antonio:

-*Iglesia, sociedad y derecho.* Vol. I. Ed. Universidad Pontificia de Salamanca. Biblioteca de la Caja de Ahorros y M. de P. de Salamanca. Salamanca 1985.

-*Iglesia, sociedad y derecho.* Vol. II. Ed. Universidad Pontificia de Salamanca. Biblioteca de la Caja de Ahorros y M. de P. de Salamanca. 1987.

GOLMAYO, Pedro Benito: *Instituciones del derecho canónico.* Vol I. Madrid 1866.

GROSSI, Paolo: *El orden jurídico medieval.* Ed. Marcial Pons, ediciones jurídicas y sociales. Madrid 1996. [Tit. org.: *L'ordine giuridico medievale*].

IGLESIA FERREIRÓS, Aquilino:

-*La creació del dret. Una història de la formació d'un dret estatal espanyol.* Vols. I i II. Ed. Signo. Barcelona 1993.

-*El dret comú i Catalunya. Actes del VI Simposi Internacional, Barcelona 31 de maig – 1 de juny de 1996.* Ed. Fundació Noguera. Barcelona 1997.

-*El dret comú i Catalunya. Actes del VII Simposi Internacional, Barcelona 23-24 de maig de 1997.* Ed. Fundació Noguera. Barcelona 1998.

-*El dret comú i Catalunya. Actes del VIII Simposi Internacional, Barcelona 29-30 de maig de 1998.* Ed. Fundació Noguera. Barcelona 1999.

LALINDE ABADIA, Jesús: *Iniciación histórica al derecho español.* Ed. Ariel. Barcelona 1970.

-*Ramon de Penyafort i el Dret català. Quatre-cents anys de la canonització del patró dels advocats de Catalunya (1601-2001).* Ed. Fundació Jaume I, Barcelona 2001.

-*Novissimo Digesto Italiano.* A cura di Antonio Azara – Ernesto Eula. Ed. Unione tipografico-editrice Torinese. 1957.

SOBREQÜÉS i VIDAL, Santiago: *Història de la producció del dret català fins al decret de Nova Planta.* Ed. Col·legi Universitari de Girona. Girona 1978.

TURULL i RUBINAT, Max: *La configuració jurídica del municipi baixmedieval. Règim municipal i ficalitat a Cervera entre 1182-1430*. Ed. Fundació Noguera 1990.

Història de l'església:

ALBAREDA, Ansel M.: *Història de Montserrat*. Barcelona 1988.

BATLLE i PRATS, Lluís: *La cultura a Girona de l'edat mitjana al renaixement*. Girona 1979.

BENITO i MONCLÚS, Pere: *Santa Cecília de Montserrat i els capbreus de 1259 i 1334: aproximació a l'estructura d'un domini territorial monàstic*, dins Miscel·lània de Textos Medievals, nº 7. Barcelona, 1994. pàgs. 35-70.

BERARDINO, Angelo Di (dir.): *Diccionario Patrístico y de la Antigüedad Cristiana*. Institutum patristicum augustinianum, Roma. Salamanca, 1991.

BORAU i MORELL, Cristina: *El sistema beneficial a la seu de Barcelona: fundadors, advocacions i finançament artístic durant el segle XV*, dins "Actes del Tercer congrés d'història moderna de Catalunya". Vol. II. Barcelona, 1993. pàgs. 139-147.

CABROL, Fernand, dom, i LECLERQ, Henri, dom (ed.): *Dictionnaire d'Archéologie Chrétienne et de Liturgie*. 15 vols. París 1921-1953.

CAPÁNAGA, V.: *San Agustín y el "Liber Scintillarum" de Defensor de Liguge*, dins "Augustinus", Madrid, 1962. pp. 71-76.

CARRERAS i ARTAU, Tomàs – CARRERAS i ARTAU, Joaquim: *Història de la Filosofia Espanyola. Filosofia cristiana del segle XIII al XV*. vols. I i II. Barcelona Girona, 2001.

CASAS i NADAL, Montserrat: *Història de Cardona. Llibre III. Primera part. La canònica de Sant Vicenç de Cardona a l'edat mitjana. Alguns aspectes de la seva història des dels seus orígens fins al 1311*. Cardona, 1992.

COPLESTON, Frederick: *Historia de la Filosofia. II. DE S. Agustín a Escoto*. Barcelona 1983.

-*Historia de la Filosofia. III. De Ockham a Suarez*. Barcelona, 1985.

Dictionnaire de spiritualité, ascétique et mystique, doctrine et histoire. Paris, 1974.

FRANCESC d'ASSÍS, CLARA d'ASSÍS: *Escrits*. Barcelona, 1993.

GARCÍA-VILLOSLADA, Ricardo: *Historia de la Iglesia en España. II-2º. La Iglesia en la España de los siglos VIII-XIV*. Madrid, 1982.

GILSON, Étienne: *La filosofía en la edad media. Desde los orígenes patristicos hasta el fin del siglo XIV*. Madrid 1989.

GONZÁLEZ i BETLINSKI, Margarida – RUBIÓ i RODON, Anna: *La regla de l'orde de Santa Clara de 1263, un cas concret de la seva aplicació: el monestir de Pedralbes de Barcelona*, dins “Acta Historica et Archaeologica medievalia”. Facultad de Geografía e Historia, Universidad de Barcelona. Barcelona, 1982. pàgs. 9-46.

JACQUEMET, G.: *Catholicisme hier, aujourud'hi, demain*. Paris, 1962.

LOBRICHON, Guy – RICHÉ, Pierre: *Le Moyen Age et la Bible*. París, 1984.

MARTIMORT, A.G.: *La iglesia en oración. Introducción a la litúrgia*. Ed. Herder, Barcelona 1992.

PLADEVALL, Antoni – VIGUÉ, Jordi: *El monestir romànic de Santa Maria de l'Estany*. Barcelona 1978.

POU y MARTÍ, P. José: *Visionarios, Beguinos y fraticelos catalanes (siglos XIII-XIV)*. Alicante, 1996.

PUIG, Armand (coord.): *Apòcrifs del Nou Testament*. Barcelona, 1990.

RIBAS i CALAF, Benet: *Annals de Montserrat (1258-1485)*. Edició a cura de Francesc Xavier Altés i Aguiló. Barcelona, 1997.

ROURE, Damià: *Biblioteca de l'abadia de Montserrat. Informatització dels seus catàlegs*. Montserrat 2001.

SABATÉ, Flocel: *L'Església secular catalana al segle XIV: la conflictiva relació social*, dins “Anuario de estudios medievales”. n° 28. Consejo superior de investigaciones científicas. Barcelona, 1998. pàgs. 757-788.

SANTOS, Aurelio de (ed.): *Los Evangelios Apócrifos*. Madrid, 1975.

SMET, Joaquín, O. Carm.: *Los Carmelitas. Historia de la Orden del Carmen. I. Los orígenes. En busca de la identidad (ca. 1206-1563)*. Madrid, 1987.

SOLÀ i MORETA, Fortià: *El monestir de Sant Benet de Bages*. Manresa 1995.

SOLER i JIMENEZ, Joan: *La biblioteca litúrgica de l'església de Sant Pere de Terrassa (1406-1606)*, a “Terme” n° 16. p. 29-60. Terrassa, 2001.

VACANT, A. (ed.): *Dictionnaire de Théologie Catholique*. Paris 1905.

VELASCO BAYON, Balbino, O. Carm: *Los Carmelitas. Historia de la orden del Carmen. IV. El Carmelo español (1260-1980)*. Madrid 1993.

VILANOVA, Evangelista: *Història de la Teologia Cristiana, vol I: Des dels orígens fins al segle XV*. Barcelona, 1984.

WEBSTER, Jill R.: *Carmel in Medieval Catalonia*. Leiden, Boston, Köln, 1999.

WEBSTER, Jill R.: *Els franciscans catalans a l'edat mitjana. Els primers menorets i menoretetes a la Corona d'Aragó*. Lleida, 2000.

VICENT FERRER, Sant: *Sermons*, vols. I, II i III Barcelona 1971-1975.

Història de la ciència:

CIFUENTES I COMAMALA, Lluís:

- *La Ciència en Català a l'Edat Mitjana i el Renaixement*. Col·lecció Blaquerna [sic], n° 3. Universitat de Barcelona i Universitat de les Illes Balears. Barcelona, 2001.
- *La Promoció intel·lectual i social dels barbers-cirurgians a la Barcelona medieval: l'obrador, la biblioteca i els béns de Joan Vicenç (fl. 1421-1464)*. "Arxiu de Textos Catalans Antics. Barcelona", 2000. (pp. 428-479).
- *Tres notes sobre traduccions quirúrgiques medievals al català*. "Arxiu de Textos Catalans Antics", n° 19. Barcelona, 2000. (pp. 561-609).

FERRAGUD I DOMINGO, Carmel: *Els professionals de la medicina (físics, cirurgians, apotecaris i menescals) a la Corona d'Aragó després de la pesta negra (1350-1410): Activitat econòmica, política i social*. Tesi doctoral inèdita presentada a la Universitat de València. València, 2002.

GALLENTE MARCO, Mercedes: *Profesionalización y control del personal médico en el siglo XV: La licencia para ejercer del cirujano Johan Pasqual de Algemés*. "Saitabi", XXXIII. Valencia, 1983.

GARCÍA BALLESTER, Luis:

- *La búsqueda de la salud. Sanadores y enfermos en la España medieval*. Barcelona, 2001.
- *La medicina a la València medieval*. València, 1988.
- *Universidad y nueva profesión médica en la Europa latina medieval: siglos XIII y XIV*. dins *Universidad, Cultura y Sociedad en la Edad Media*. Universidad de Alcalá de Henares, 1992.

LAÍN ENTRALGO, Pedro: *Historia de la medicina*. Barcelona, 1978 (pp. 157-243).

THORNDIKE, Lynn – KIBRE, Pearl: *A Catalogue of incipits of mediaeval scientific writings in latin*. London, 1963. 3 vols.

Bibliografia general sobre història del llibre:

ALTURO i PERUCHO, Jesús:

- *Els estudis sobre fragments i “ membra disiecta” de còdexs a Catalunya. Breu estat de la qüestió.* A Revista Catalana de Teologia XIII/2. Ed. Facultat de Teologia de Catalunya. Barcelona 1988. (pp. 431-450).
- *Les inventaires de livres en Catalogne du IXe au XIIe siècles.*, a “Scriptorium. Revue internationale des études relatives aux manuscrits”. Tome L 1996, 2. Bruxelles. (pp. 370-379).
- El llibre manuscrit a Catalunya, orígens i esplendor.* Ed. Generalitat de Catalunya – Departament de la Presidència. Barcelona 2000.
- Le statut du scripteur au moyen âge. Actes du XIIe colloque scientifiques du Comité international de paléographie latine (Cluny, 17-20 juillet 1998).* A “Materiaux pour l’histoire”, Ed. École de Chartes. París 2000. (pp. 41-55).
- Métodos y posibilidades del libro, con especial atención al códice gotico hispano.* A “Signo, Revista de Historia de la cultura escrita”. Universidad de Alcalá de Henares, 1995., (pp.133-170).

BURY, Ricart de: *El Philobiblion.* Barcelona, 1971.

CAVALLO, Guglielmo; CHARTIER, Roger (ed.): *Historia de la lectura en el mundo occidental.* Ed. Taurus. Madrid 1988.

CINGOLANI, Stefano Maria: “*Nos en leyr tales libros trobemos plazer e recreation*”. *L’estudi sobre la difusió de la literatura d’entreteniment a Catalunya els segles XIV i XV*, dins “Llengua & Literatura. Revista anual de la Societat Catalana de Llengua i Literatura”. n° 4. 1990-1991. Barcelona. pàgs. 39-127.

CORTÉS, Josepa; PONS, Vicent: “*La biblioteca jurídica de Jaume d’Eixarc (1479)*” Saitabi, n° 43. 1993. (pp. 181-194).

DAHL, Svend: *Historia del libro.* (9ª ed.). Madrid, 1999.

ESCOLAR SOBRINO, Hipólito:

- *Historia universal del libro.* Madrid, 1993.
- *Historia de las bibliotecas.* (3ª ed)Madrid, 1990.

HERNANDO, Josep:

- Crèdit i llibres a Barcelona, segle XV. Els contractes de venda de rendes (censals morts i violaris) garantits amb vendes simulades de llibres. El llibre, instrument econòmic i objecte de Cultura*, a “Estudis Històrics i Documents dels arxius de protocols”. n° 18. Barcelona, 2000 (pp. 7-222).
- Del llibre manuscrit al llibre imprès. La confecció del llibre a Barcelona durant el segle XV. Documentació notarial*. “Arxiu de Textos Catalans Antics”. n° 21. Barcelona 2002 (pp. 257-603).
- El libro, instrumento de cultura y objeto económico. Pere sa Sala, escribano real (siglo XV)*, a “Anuario de estudios medievales” n° 29. Ed. CSIC. Barcelona 1999. (pp. 409-426).
- Escribans, il·luminadors, lligadors, argenters i el llibre a Barcelona, segle XIV. Documents dels protocols notarials*, a “Miscel·lània de Textos Medievals, n° 7, Barcelona 1994 (pp. 189-258).
- L'ensenyament a Barcelona, segle XIV. Documents dels protocols notarials. Primera part: instruments notarials de l'Arxiu Històric de Protocols de Barcelona, 1350-1400*, a “Arxiu de Textos Catalans Antics”, n° 12, Barcelona, 1993 (pp. 141-271).
- L'ensenyament a Barcelona, segle XIV. Documents dels protocols notarials. Segona part: instruments notarials de l'arxiu de la catedral de Barcelona i de l'Arxiu Històric de la ciutat de Barcelona 1294-1400*, a “Arxiu de Textos Catalans Antics”, n° 12. (pp. 131-298).
- Llibres i lectors a la Barcelona del s. XIV*. Vols. I i II. Ed. Fundació Noguera. Barcelona 1995.

HILLGARTH, J.: *Readers and books in Majorca 1229-1550*. Vols. I i II. Éditions du CNRS. París, 1991.

IGLESIAS, J. Antoni:

- El llibre a la Catalunya Baix-medieval. Notes per a un Estat de la qüestió*. “Faventia” 15/2. Universitat Autònoma de Barcelona 1993. (pp. 39-73).
- Llibres i lectors a la Barcelona del segle XV. Les biblioteques de clergues, juristes, metges i altres ciutadans a través de la documentació notarial (anys 1396-1475)*. Universitat Autònoma de Barcelona. Bellaterra 1996 (tesi doctoral inèdita).

- JULLIEN de POMMEROL, Marie-Henriette; MONFRIN, Jacques: *La bibliothèque pontificale à Avignon et à Peñiscola*. Vols. I i II. Roma, 1991.
- LOMBARDI, Giuseppe – NEBBIAI DALLA GUARDA, Donatella (ed): *Libri, lettori e biblioteche dell'Italia medievale (secoli IX-XV). Fonti, testi, utilizzazione del libro. Atti della Tavola rotonda italo-francese (Roma 7-8 marzo 1977)*. Ed. CNRS, Roma 2000.
- MANDINGORRA LLAVATA, Maria Luz: *Leer en la Valencia del trescientos. El libro y la lectura en Valencia a través de la documentación notarial (1300-1410)*. Tesi doctoral dirigida per Josep Trenchs Odena. Universitat de Valencia – Facultat de Geografia i Història.
- MANDINGORRA LLAVATA, Maria Luz; TRENCHS ÒDENA, José: Juan Fernandez de Porto y su biblioteca jurídica (1383). *Saitabi*, nº 38. 1998 (pp. 63-87).
- MIRANDA GARCÍA, Carlos: *Iconografía de las edades del mundo o de la iglesia en el “Breviari d’amor” de Matfre Ermengaud de Béziers*, dins Boletín de la Real Academia de la Historia, tomo CXCI, cuaderno III, Madrid, 1994, pàgs. 453-500.
- MORENO ALBAREDA, Mª Dolors: *Circulació i existència de llibres al Vallès Occidental: s. XIV-XVI. Sabadell, Terrassa i comarca*. Tesi doctoral inèdita. Universitat Autònoma de Barcelona, 1988.
- MUZERELLE, Denis: *Vocabulari Codicològic*. (en preparació).
- NEBBIAI DALLA GUARDA, Donatella: *La bibliothèque de l'abbaye de Saint-Denis en France, du IXe au XVIIIe siècle*. Éditions du CNRS, París 1985.
- PELLEGRIN, Elisabeth: *Bibliothèques retrouvées. Manuscrits, bibliothèques et bibliophiles du moyen âge et de la renaissance. Recueil d'études publiées de 1938 à 1985*. París 1988.
- PEÑA DÍAZ, Manuel: *El laberinto de los libros. Historia Cultural de la Barcelona del Quinientos*. Fundación Germán Sánchez Ruipérez. Madrid 1997.
- PERARNAU I ESPELT, Josep: *La donació de la biblioteca d'Arnau des Colomer i la fundació de la “Libraria sedis” de Girona (1397-1411)*, dins “Arxiu de Textos Catalans Antics”, nº 2. Barcelona, 1983. pàgs. 171-239.

PERARNAU i ESPELT, Josep: *Noves dades sobre traduccions catalanaes de la Bíblia els segles XIV i XV*, dins “Arxiu de Textos Catalans Antics”, nº 2. Barcelona, 1983. pàgs. 349-356.

RIQUER, Martí de: *Història de la Literatura Catalana*. Vols. I, II i III. Ed. Ariel, Barcelona 1964.

VERNET, André (dir.): *Histoire des bibliothèques françaises. Les bibliothèques médiévales du VIe siècle à 1530*. París, 1989.

Obres de caràcter general:

ANGLÈS, Higini: *La música a Catalunya fins al segle XIII*. Barcelona, 1988.

ARIÈS, Philippe – DUBY, Georges (ed.):

-*Historia de la vida privada. Tomo 2. La Alta Edad Media*. Madrid, 1995.

-*Historia de la vida privada. Tomo 3. Poder privado y poder público en la Europa feudal*. Madrid, 1992.

-*Historia de la vida privada. Tomo 4. El individuo en la Europa feudal*. Madrid, 1992.

ARRIBAS HERNÁNDEZ, Mª L.; MARINER BIGORRA, S; MONTERO MONTERO, M; USÁBEL HERNÁNDEZ, P.: *Lengua y literatura latinas I*, 4^a ed. Madrid, 1996.

AURELL, Jaume: *Els mercaders catalans al quatre-cents. Mutació de valors i procés d'aristocratització a Barcelona (1370-1470)*. Barcelona, 1996.

COLL i ALENTORN, Miquel: “Les diverses redaccions de la *Crònica dels reis d'Aragó e Comptes de Barcelona*” a *Historiografia*. Obra completa, volum 1. Ed. Curial Edicions Catalanes i Publicacions de l'Abadia de Montserrat. 1991. pp. 112-113.

CUADRADA, Coral: *La Mediterrània, cruïlla de mercaders (segles XIII-XV)*. Barcelona, 2001.

DD.AA.: *Manuels, programmes de cours et techniques d'enseignement dans les universités médiévales*. Louvain-la-Neuve, 1994.

DUBY, Georges – PERROT, Michelle (ed.): *Historia de las mujeres. 2. La Edad Media*. Madrid, 2000.

FAULHABER, Charles: *Latin Rhetorical Theory in Thirteenth and Fourteenth Century Castile*. University of California, 1971.

FERRATER MORA, José: *Diccionario de Filosofía*. 4 vols. (6ª reimp.) Madrid, 1988.

GINZBURG, Carlo: *El queso y los gusanos. El cosmos según un molinero del siglo XVI*. Barcelona, 1981.

Gran Enciclopèdia Catalana, (2^a ed.), Barcelona, 1986.

MASCARÓ, Joan: “L'Orient i Ramon Llull”, dins *Diàlegs amb l'Índia*. Barcelona, 2001. pp. 25-31.

Nou Diccionari 62 de la Literatura Catalana. Barcelona, 2000.

PUJOL, Josep: *Més sobre Cerverí de Girona i Guillem de Cervera*. “Llengua & Literatura. Revista anual de la Societat Catalana de Llengua i Literatura”. n° 4. 1990-1991, Barcelona. pàgs. 433-438.

RUIZ-DOMENEC, J.E.: *Frederic II, perfil d'un home d'estat*. “L'Avenç”, pp. 18-21. n° 195. Barcelona, 1995.

SOLDEVILA, Ferran: *Història de Catalunya*. Barcelona, 1962.

TORRES I AMAT DE PALOU, Fèlix: *Memorias para ayudar a formar un diccionario crítico de los escritores catalanes, y dar alguna idea de la antigua y moderna literatura de Cataluña*. 1836.

L'ESCRITURA I EL LLIBRE
A LA CATALUNYA CENTRAL
ALS SEGLES XIII I XIV

(DOCUMENTACIÓ I ÍNDEXS)

Críteris de l'edició

Amb aquest diplomatarí no he volgut fer una edició pròpiament dita dels textos. Per això, en cada cas només he transcrit el fragment que feia referència a la història de la cultura escrita, si bé en alguns casos ha calgut transcriure tot el document.

Els títols dels llibres i els seus autors són escrits en cursiva.

Els llibres són numerats mitjançant un nombre entre claudàtors.

S'entén que tots els documents són datats a la ciutat de Manresa i per això només especifico l'indret de procedència quan no és així, i ho faig constar al costat de la data.

Dels textos llatins n'he conservat les errades, i només faig alguna esmena – ocasional– quan el sentit del text no és clar per aquesta raó. He seguit el mateix criteri amb els textos en català i en aquest n'he indicat l'accentuació, l'apòstrof, el guionet, i el punt volat per a les elisions i aglutinacions. Aixímateix, en ambdós casos he puntuat els documents per a una bona comprensió. Les restitucions les indico amb < >.

Les correccions textuais del notari o escrivà redactor del document (les interlineacions i els mots cancel·lats) les indico a les notes a peu de pàgina, així com els mots que en fer les transcripcions m'han resultat il·legibles.

Les abreviatures utilitzades en les cites arxivístiques són les següents:

ACV. Arxiu de la Catedral de Vic.

AHCM. Arxiu Històric Comarcal de Manresa.

AHPM. Arxiu Històric de Protocols de Manresa.

ASM. Arxiu de la Seu de Manresa.

1272, gener, 15

Arnau Celoni i Ramon de Casanova entreguen set llibres, tots de dret.

AHPM. *Secundus liber Guillelmi de Artes* 1271-1272, 1271, juny, 7 - 1272, juny, ?.
AHPM. 4010. ffsn.

Arnau Celoni, per mi e per P<ere> e per F<rancesch> e per Geralla, frares meus, e Ra<mon> de Casanova, per mi e per G<uillema>, muler mia, e de la un G<uillem> Celoni [...] ¹liuraren [1] .I. *Codi* [...] ², [2] .I. libre qui est dit *Volum*, so és saber, [3] la *Instituta*, [4] e *Los .III. libres del Codi* [5], ab lo *Libre dels Feus*, [6] e un libre qui est dit *Autèntica*, [7] ab *Les tres parts de l'Esforçada*. [...] Bernat Salent, Berenguer Salent, Berenguer des Canet, t<estimonis>.

¹ espai corresponent a set línies no transcrites pel deteriorament del full a causa de la humitat.

² espai corresponent a vuit o nou paraules cancel·lades.

1272, abril, 11

Arnau Celoni, fill de Francesc Celoni, difunt, entrega a Ramon Sarroca i a Berenguer des Puig, marmessors del seu pare, 500 sous i dos llibres: un Codex i un Volum, per tal que paguin els deutes del seu genitor. Si els diners que els lliura no fossin suficients, tenen l=autorització de vendre aquests dos llibres per tal de satisfer els deutes.

AHPM. *Secundus liber Guillelmi de Artes* 1271-1272. 1271, juny, 7 - 1272, juny, ?.
AHPM. 4010. ffsn.

Arnau Celoni, per mi e per P<ere> e per F<rancesch> e per Geralla, frares meus, liure de present a uos, Ramon Saroca e Berenguer des Puig, marmessors de Francesch Celoni, pare meu, quondam, .II. llibres, so és saber: [1] .I. *Codi* [2] e .I. *Volum* per D. sous, dels quals .D. sous puscats pagar les .III. partz dels deutes del dit pare meu e desfer les .III. partz dels tortz del dit pare meu. Item promit a uos que si los dits .D. sous no bastaran les .III. partz dels deutes e dels tortz del dit pare meu, que yo liure a uos mantinent en [...] ¹ d=en penyores tantz qui les .III. partz dels deutes e dels tortz abasten a coneguda de uosaltres. E si en res defalatz ² en assò da·y per finita Ramon Casanoua. Item dam plen poder a uos de uenre los dits llibres si a uos no pagaren los ditz .D. sous contra què ara uulatz e si que uend da[...] ³ faretz yo la atorc e promet que no·y uenit contra. Berenguer e Romeu Samarera e Francesc Sarta t<testimonis>.

¹ *espai corresponent a dues o tres lletres.*

² *segueixcancel·lat en res.*

³ *espai corresponent a una o dues lletres.*

1281, juliol, 25

Arnau d'Om, jurisperit de Manresa, en nom de Ramon d'Arcs, ha lliurat a Bernat Sala, ciutadà de Manresa, tres protocols notariales que extragué d'un sac lligat i segellat, els quals assegurà haver escrit ell en tant que notari públic.

AHPM. *Tertius liber Petri de Grevalosa* 1281. 1281, febrer, 6 – 1281, novembre, 4.
AHPM 4012. ffsn.

In presencia mei, notarium, et testium infrascriptorum ad hoc specialiter uocatorum Arnaldus de Ulmo, iurisperitus, nomine Raimundi d'Archas, et eius mandato ut asserebat, tradidit Bernardo de Sala, ciui Minorise, tria uolumina *librorum notariorum instrumentorum* que erant scripta in papiro, quos *libros* seu *uolumina* dictus Arnaldus abstraxit de quodam sacco ligato et clauso cum quodam sigillo pendenti cuius imago erat deleta, quos libros que uolumina dictus Bernardus confessus fuit fore sua; confessus fuit etiam quod ipse fecerat et fieri fecerat dictos libros et notas in ipsis libris scriptas utendo officio tabellionatus tanquam notarius publicus. De quibus omnibus dictis Arnaldus mandauit per me, dictum notarium, fieri publicum instrumentum. Testes Romeus de Moraria, subuicarius Minorise, Guillelmus Andree, Raimundus Iafa, Petrus de Cumba, Franciscus Sarta et Guillelmus de Montecunillo.

1281, agost, [...]

Arnau Roig, jurisperit de Berga, marmessor de Pere de Roger, també de Berga, ven a Arnau d'Om, jurisperit de Manresa, el llibre de dret Digestum uetus cum apparatu Accursis, per deu lliures.

AHPM. *Tertius liber Petri de Grevalosa 1281*. 1281, febrer, 6 - 1281, novembre, 4.
AHPM 4012. ffsn.

Arnaldus Rubei, iurisperitus de Berga, manumissor et executor testamenti¹ Petri de Rotgeriis, iurisperiti de Berga, quondam, per me et alios comanumissores meos uendo tibi Arnaldo de Ulmo, iurisperito de Minorisa, quoddam² *Digestum uetus cum apparatu Accursis*, cuius secundus quaternus incipit: Ales siue aptiui³; tercius, autem incipit: “in loco”, ultimus autem incipit: Auerbus de fructibus[≡], pro precio .X. librarum Barchinone, de quibus a te sum bene pacatus. Et per euiccionem obligo pro me et comanumissoribus predictis meis omnia bona dicti Petri de Rotgeris. Testes, Petrus Sabata et Guillelmus de Canali.

¹ testamenti *interlineat*.

² *segueixen dues lletres cancel·lades; segueix cancel·lat ueetus.*

³ *al ms. és escrit damunt la p una b.*

1281, setembre, 20

Pere de Grevalosa reconeix que Berenguer Rossell li empenyorà els llibres Quodlibeta, de Godofredus de Fontaines, i uns Casos de les Decretals per 26 sous, i promet tornar-los-hi quan el paborde Dalmau o qualsevol altre paborde de la Seu l=hi retorni la mateixa quantitat pagada.

AHPM. *Tertius liber Petri de Grevalosa 1281*. 1281, febrer, 6 - 1281, novembre, 4.
AHPM 4012. ffsn.

Petrus de Greualosa confiteor tibi Berengario Roselli, quod obligasti<s> et tradidisti<s> michi duos libros scilicet: [1] unus *Libellus Gotfredi* super iure canonico, [2] et alius est *Casus Decretalium*. Dictos autem libros michi obligasti<s> per .XXVI. solidos. Et promitto tibi quod quandocumque Dalmatius, prepositus Minorise, erit in plenam possessionem prepositure Minorise, uel prepositus ibi fuerit, quod reddam sibi dictos libros si tunc michi uoluerit soluere dictos .XXVI. solidos. [...] Testes Petrus Sabata et Guillelmus de Canali.

1284, maig, 5

Els procuradors de Bernat Fuster, ciutadà de Barcelona, reconeixen a Romeu de Morera, sotsveguer de Manresa, haver rebut unes Decretals que foren propietat de fra Ponç de Vallpirans, monjo del monestir de Ripoll, tal com sentencià Pere de Grevalosa, jutge assignat en el plet que interposà aquell.

AHPM. [Mestre Pere] Comú 1283-1285. 1283, octubre, 14 – 1285, juny, 25. Tr. 2. ffsn.

Petrus de Rocha, et Petrus de Area, et Bertrandus de Plantha, Berengarius Rosselli, Berengarius¹ de Superrocha et Grimaldus de Plano, procuratorio nomine Bernardo Fusterii, ciuis Barchinone, confitemur uobis Romeo de Moraria, subuicario Minorise, quod ad querimoniam nostram quam contra uos proposuimus de quibusdam *Decretalibus* que fuerunt fratris Poncii de Valespirans, que sunt in pergamenis edulinis, cum apparatu Bernardi Acastis, procuratores et conuentum Riuipullensis ecclesie, quos in iudicio non erant, quod se opponerent defensionis uestre, et cum ipsi nollunt comparere, fuit lata sententia² per Petrum de Greualosa, iudicem per uos assignatum, quod dictas *Decretales* debebant nobis tradi que nobis erant obligate, et quod dictas *Decretales* nobis tradidistis per executionem dicte sentencie seu sentenciarum, et promittimus uobis³ omnique presente ratione dictarum *Decretalium* uobis facere aliquam petitionem uel demandam, quod nos defendamus uos nostris propriis expensis *et cetera*. Et pro hiis obligamus omnia bona nostra *et cetera*. [...]. Testes, Romeus d'Arters, et F<ranciscus> Fabra.

¹ *diplografia de Berengarius, un dels mots cancel·lat i interlineat.*

² *fuit lata sententia interlineat.*

³ *segueix cancel·lat que si nos dicta Decretales tenemus.*

1284, maig, 9

Guillem Todó promet a Arnau d'Om [jurisperit de Manresa] copiar la glossa d=Odofredus de Bolonya super Codicem en el temps d=un any i pel preu de 250 sous, amb el compromís d=una dedicació exclusiva.

AHPM. [Mestre Pere] Comú 1283-1285. 1283, octubre, 14 - 1285, juny, 25. Tr.2. ffsn.

G<uillelmus> Todoni promito uobis, Arnaldo de Ulmo, scribere *Lecturam Odofredi super Codicem* bene et fideliter, et continuare literam quam in primo quaterno inepi; et promitto dictam scripturam compleuisse a festo sancti Michaeli proxime uenientis usque ad annum, manu mea propria. Promitto etiam quod nullius aliud opus modicum siue magnum scribendo faciam nec scribam donec predictum opus compleuero. Quam scripturam uobis facere promitto, ut dictum est, pro precio .CCL. solidorum de quibus confiteor me a uobis iam habuisse centum solidos et quod uos dedis michi .L. solidos tunc medietatem operis perfecero, et residuos .C. solidos quando dictum opus fuerit integriter perfectum. Et pro predictis uobis atendendis dono uobis fidem Bernardum Todoni, patrem meum, et Berengarium Pericarum, maiorem. Et nos, principales et fideiussores, obligamus quilibet in solidum bona nostra *et cetera*. Et ego, Arnaldo de Ulmo, promito Guillelmo Todoni facere et complere dictas soluciones ut est dictum. Testes, Petrus de Colle et Petrus Sabata.

7 bis

1284, agost, 8

Berenguer de Castellolí, monjo de Ripoll, promet a Pere d'Era, Pere de Roca, Berenguer Rossell, Bertran de Planta i Berengó de Sobreroca que les Decretals que els comprà no li han estat sol·licitades ni per l'abat de Ripoll ni pel seu convent, atès que havien estat propietat de Ponç de Vallpirans, [també monjo de Ripoll], i que els havien estat adjudicades per raó de diversos deutes que aquest els tenia; promet també que entregará les Decretals a l'abat si aquest li paga el que a ell li han costat, això és, 555 sous; promet, finalment que, quan mori, lliurarà el còdex al seu abat i al convent.

AHPM. [Mestre Pere] Comú 1283-1285. 1283, octubre, 14 – 1285, juny, 25. Tr. 2. ffsn.

Berengonus de Castro Aulino, monacus Riuipulli, promito uobis Petro de Area, Petro de Rocha, Berengario Rosselli, Bertrando de Plantha et Berengono de Superrocha, me [...] ¹ procuratorem, quod nunquam uobis uel alicui uestri, nec [...] ² Romeo de Moraria, nec successoribus uestris uel dicti Romei, fiet aliqua petitio uel demanda ³ per abbatem Riuipolli, uel conuentum eiusdem uel per aliquam aliam personam illarum *Decretalium* que fuerunt fratris Poncii de Valespirans ⁴, quem uobis ad iudicate fuerant ratione debitorum quem uobis debebat frater Poncius de Valespirans predictus, quas michi uendidistis, prout in instrumento confacto continetur; et si fieret, promito uobis ⁵

¹ *el suport és foradat; espai corresponent a un mot.*

² *idem.*

³ *me [...] procuratorem ... uel demanda interlineat; segueix cancel·lat quod si super questio uel demanda uobis uel eius succe.*

⁴ *segueix cancel·lat quas michi uendidistis quod in.*

⁵ *prout in instrumento confacto continetur, et si fieret, promito uobis interlineat.*

quod incontinenti <com>parebo michi³ coram uobis et defendam uos et bona uestra a dicta petitione in quacumque curia sacra uel seculari, et coram quocumque iudice, siue ordinario, siue delegato, in quocumque loco conueniamini⁶, et ducam tamen meis propriis expensis a principio usque ad finem litis, et soluam quantum inde esse euictum, et seruem⁷ uos et bona uestra indemnes *et cetera*; promito etiam quod dictas *Decretales* saluabo monasterio Riuipulli, ita quod si⁸ abbas monasterii Riuipulli a me peteret dictas *Decretales*, quod ego sibi dictas *Decretales* tradam ipso tum redente michi precium quod ego uobis, pro dictis *Decretalibus*, dedi, quod est .DLV. solidos⁹, et missiones quas ratione compre earundem *Decretalium* feci pretium .IIII^{or}. quinternium illarum *Decretalium*, quos ego redemi a Petro de Mirambel, fideiussori; promito etiam uobis quod post obitum meum uiro dictas *Decretales* dimitam dicto fratri et uiro, quod faciam taliter quod dictus monasterium habuerit dictas *Decretales* post obitum meum, et promito uobis et notario *et cetera*; et nos, fideiussores predicti, promittimus uobis predictis¹⁰, et singulis et cuilibet predictis in ciuitate Minorise, et ibi etiam uobis respondere de predictis siue ibi inueniremur siue non, et subicimus nos et bona nostra quantum ad predictam iurediccionem uicarii et baiuli et curie Minorise et cuilibet ipsorum per se, et renunciamus specialiter priuilegio fori nostri et constitutionibus factis per dominum Petrum, regem Aragonum, et cuilibet alterius iuri¹¹. Guillelmum de Riuosicho et Mariam, uxorem eius, Guillelmum d'en Col et Elisendam, uxorem eius, Bertrandum de Sala et fratrem Iohannem, omnes de Munistrol, obligantes *et cetera*, testes quibus supra, et Petrum de Riuosicho, in solidum, satisfacere de omnibus.

³ michi *lectura dubtosa*.

⁶ in quacumque curia ... conueniamini *interlineat*.

⁷ *segueix cancel-lat* bo.

⁸ *segueix cancel-lat* dictus.

⁹ quod est .DLV. solidos *interlineat*.

¹⁰ *segueix cancel-lat* satisfacere.

¹¹ promito etiam quod post obitum meum uiro ... et cuilibet alterius iuri *interlineat*.

1286, gener, 13

Pere de Grevalosa obliga la meitat del Castell de Granera, blat, vestits i uns llibres seus: Digestum uetus, Digestum nouum, Inforciatum, Volumen, un llibre de Gofredo da Trani i el Libellum de Rofredo da Benevento, a Dalmau, [paborde de la Seu], i a fra Gerard d=Osor en motiu de greuges i usures que el predit Pere de Grevalosa cometé anteriorment .

AHPM. *Secundus liber Magistri Petri* 1285-1286. 1285, juliol, 12 - 1286, abril, 6. Tr. 9. ffsn.

Petrus de Greualosa obligo, obligatione irreuocabili inter uiuos, medietatem Castri de Granera et omnia iura quod in dicto castro habeo, uel habere debeo aliqua ratione, et¹ omnem bladum quod ibidem habeo, ex<cepto> blado quod erit necesse ad laborationem, et uestes meas cum cendato et libros meos, uidelicet: [1] *Digestum uetus*, [2] *Digestum nouum*, [3] *Efforciatam*, [4] *Volumen*, [5] *Summam Gotfredi*, [6] *et Libellum Rotfredi*, uobis domino Dalmatio et fratri Geraldo de Hosor [...] ², ordinis fratrum minorum, pro iniuriis meis debitis et usuris manifestis et occultis, et specialiter illis debitis et iniuriis quod scripta sunt in quodam *memoriali* quod uos, dictus frater Geraldus de Hosor, teneatis restituendis, soluendis et emendandis. Et uolo quod incontinenti, post confeccionem istius instrumenti, possideatis plurime omnia bona supradicta pro predictis satisfaciendis siue ego moriar siue uiuar, et in omnem euentum predicta restituatis et soluatis incontinenti. Testes, Raimundus de Scala et Petrus Sabata.

¹ segueix cancel·lat obl.

² segueix un espai en blanc corresponent a un mot.

1292, gener, 22

Dalmau, paborde de Manresa, reconeix deure a Bernat Bonfill, cambrer de l'església [de Santa Maria], 100 sous, per la qual cosa li empenyora unes Decretals amb glossa de Bernat, propietat de la mateixa església. Bernat Bonfill les podrà retenir fins que no se li retorni l'esmentada quantitat.

AHPM. *Secundus liber* 1291-1292. 1291, octubre, 18 – 1292, agost, 27. Tr. 12 ffsn.

Dalmatius, Dei gratia Minorisensis prepositus, confiteor debere uobis Bernardo Bonifilii, camerario eiusdem, centum solidos ratione mutui, pro quibus uobis obligamus et tradidimus presenti quasdam *Decretales operatas apparatus Bernardi*, que sunt monasterii nostri, quas teneatis tantum et tamdiu donec dictis centum solidos nobis fuerint integriter persoluti. Testes Bernardus Rodoni et Philipus de Prato.

1294-1295

Romeu d'Olzinelles, sagristà de l'església de Manresa, nomena procuradors Ramon de Benages, clergue de la diòcesi de Vic, i Nicolau de Solà, de la diòcesi de Barcelona, per tal que recuperin de Bernat Causit, mercader de Tolosa, i de la seva esposa 13 lliures turoneses, així com un Decretum que manà d'escriure a Arnau Sanç, de la diòcesi de Vic, i a mestre Joan Anglès.

AHPM. *Quintus Liber* 1294-1295. 1294, octubre, 20 – 1295, novembre, 12. Tr. 16. ffsn.

Romeus de Ultzinellis, sacrista Minorisensis ecclesie, facio procuratores meos uos Raimundum de Benages, clericum diocesis Vicensis, licet absentem, et Nicholaum de Solano, diocesis Barchinone, presentem, et quemlibet uestrum insolidum *et cetera*, ad petendum, exhigendum et recuperandum pro me et nomine meo a Bernardo Causit, mercatore et ciue Tolosano, et ab uxore eius¹, tresdecim libras turonensis quas² tenent in comanda seu a quodam mercatore de Nauarra, et quas dictus Bernardus Causit a dicto mercatore recepit ad hoc, ut mei sacriste tradetur Tolose uel meo procuratori⁴; constituo uos procuratores meos, ad petendum, recipiendum⁴ et recuperandum quoddam *Decretum* quod ego facio scribi Tolose⁵ per Arnaldum Sancii, Vicensis diocesis, et per

¹ et ab uxore eius *interlineat*.

² *segueix cancel·lat* ipse Bernardo a me.

⁴ in comanda seu a quodam mercatore de Nauarra, et quas dictus Bernardus Causit a dicto mercatore recepit ad hoc, ut mei sacriste tradetur Tolose uel meo procuratori *interlineat*.

⁴ recipiendum *interlineat*.

⁵ Tolose *interlineat*.

magistrum Iohannem Anglicum, dando et concedendo uobis et cuilibet uestram licenciam et potestatem quod possitis pro me et nomine meo dictum Bernardum Causit et uxorem suam, et Arnaldum Sancii et magistrum Iohannem predictos⁶ et bona eorum agere *et cetera*, et apocam facere dicto Bernardo Causit uel uxori eius aut cuicumque alii de predictis uel hiis que uobis soluant aut mei dicto sacriste solunt. Et ad omnia alia *et cetera*⁷, salarium soluere *et cetera*. Testes, Petrus de Salellis, canonicus Minorise, et Raymundus de Ruyra, clericus.

⁶ et Arnaldum Sancii et magistrum Iohannem predictos *interlineat*.

⁷ dicto Bernardo Causit uel uxori eius aut cuicumque alii de predictis uel hiis que uobis soluant a mei dicto sacrite solunt. Et ad omnia *et cetera interlineat*.

1304, octubre, 30

Guillem de Roviralta i Andreu de Fàbrica, del terme de Rocafort, reconeixen a Jaume de Solà, ciutadà de Manresa, tenir en préstec un Digestum uetus cum apparatu, propietat d'aquest; prometen retornar-li quan a ell li plagui, o en el seu lloc la quantitat de 200 sous.

AHPM. Llibre particular de Jaume de Solà 1291-1311. 1291, octubre, 11 - 1311, abril, 8. Tr. 10. ffsn

Guillelmus de Rouiralta et Andreas de Fabricha, de termino de Rochafort, confitemur uobis Iacobo de Solano, cui Minorise, quod tenemus in comanda uestra seu deposito quadam *Digestum uetus cum apparatu* operati [...] ¹, quod *Digestum* renunciamus *et cetera*. Promito [sic] uobis reddere quandocumque uobis placuerit uel ducentos solidos Barchinone in denariis quandocumque uolueritis. Obligamus *et cetera*. Testes, Franciscus de Palacio, rector ecclesie Rochafort, et Guillelmus de Turribus.

¹ segueixen interlineats dos mots il·legibles.

1306, gener, 28

Dalmau, paborde de Manresa, confereix a Guillem de Condamina, prevere i confessor de Berenguer de Casanova, difunt canonge de la Seu, la potestat de vendre els llibres d'aquest per tal de pagar-li els deutes que deixà i disposà que els diners que restin siguin destinats a alguna obra pietosa per a la salvació de la seva ànima i utilitat del monestir.

ASM. Llibre particular del paborde de la Seu 1291-1293, f. 61vº.

Cum nos, Dalmacius, Dei gratia Minorisensis prepositus, et conuentus eiusdem dedissemus licenciam et potestatem Berengario de Casanova, quondam, canonico nostro, quod posset vendere *libros* quos habebat, et de precio eorum solueret omnia sua debita et restituere omnes suas iniurias, et solutis omnibus suis debitis et restitutis omnibus suis iniuriis, si quid ex precio dictorum *librorum* superesset, quod de eo posset facere aliquam ordinacionem ad salutem anime sue et ad utilitatem monasterii nostri; et cum idem Berengarius de Casanova, morte preuentus, predicta complere non potuerit, ideo nos, dicti prepositus et conuentus, damus et concedimus uobis Guillelmo de Condamina, presbitero confessori dicti Berengarii de Casanova, quondam, licenciam, auctoritatem et potestatem quod uos possitis omnes *libros* dicti Berengarii de Casanova, quondam, insimul uel particulariter, uendere cuicumque uel quibuscumque uolueritis et pro quocumque precio seu preciis uobis uisum fuerit, et emptori uel emptoribus instrumentum uel instrumenta uendicionis uel uendicionum facere et firmare, et ei uel eis per euiccionem omnia bona nostra et monasterii nostri obligare, et de precio seu preciis apocham et deffinicionem facere et firmare. Nos, enim, cum hoc presenti publico instrumento, firmamus quamcumque uendicionem uel uendiciones iam fecistis uel deinde uos feceritis de predictis *libris*, uerum de precio quod ex dictis libris habuistis et

habebatis soluatis¹ omnia debita dicti Berengarii de Casanova, quondam, et restituatis omnes suas iniurias, et solutis omnibus suis debitis et restitutis omnibus suis iniuriis, id quod precio dictorum librorum superfuerit, tornatis et ponatis in aliquod pium opus, de consilio nostro, ad salutem anime dicti Berengarii de Casanova, quondam, et ad utilitatem dicti monasterii nostri. Testes, Petro de Grevalosa, iurisperitus, Raymundus de Scala de Berengonus de Prato.

¹ habebatis *interlineat* damunt un mot *cancel-lat*; segueix una *diplografia* de soluatis amb un dels mots *cancel-lats*.

1308, març, 18

Dalmau, paborde de Manresa i degà del bisbe de Vic al Bages, reconeix a Romeu Umbert, prevere i capellà de la capella o església de Sant Martí –edificada a la ciutat de Manresa–, ésser correcte el còmput del que comprà per la predita capella o església, on es compta l'adquisició d'un Missal i un calze d'argent als esposos Berenguer Bassa i Ròmia, per la quantitat de 250 sous.

AHPM. *Vicesimus tertius liber* 1307-1308. 1307, desembre, 14 – 1308, maig, 11. Tr. 37. ffsn.

Dalmacius, Dei gratia Minorisensis prepositus et decanus domini Vicensis episcopi in Bagiis, confiteor uobis Romeo Umberti, presbitero ac capellano capellanie institute per Arnaldum Martini, quondam, in ecclesia seu capella Sancti Martini¹, edificata in ciuitate Minorise, quod uenistis nobiscum ad bonum, rectum et legalem computum super omnibus emptoribus, censibus et redditibus quos emistis ad opus dicte capelle, de illa peccunie quantitate quam penes uos habeatis et quam dictus Arnaldus Martini, quondam, assignauerat ad emendum redditus dicte capelle, uidelicet, quod emistis hec que secuntur: [...] Item, a Berengario Bassa et Romia, uxore sua, decem solidos censuales pro precio ducentorum quinquaginta solidorum. Item, quoddam *Missalem* et quendam calicem argenteum pro precio ducentorum solidorum. [...]. Testes, Petrus Martini, clericus, Filipus de Prato et Arnaldus Andree, filius Bernardus Andree, quondam.

¹ Sancti Martini *interlineat*.

1308, octubre, 22

Guillem de Castelló, canonge de Vic, i Ramon de Castellar, hospitaler de la mateixa ciutat, tornen per la penyora de 1000 sous unes Decretals i un Breuari segons el costumde Manresa; ambdós llibres eren propietat del paborde.

AHPM. Llibre particular de Pere de Roca 1294-1320. 1294, juny, 5 – 1320, setembre, 15. Tr. 17. ffsn.

Guillelmus de Castilione, canonicus Vicensis, et Raimundus de Castelario, hospitalarius Vicensis, tornauerunt pro pignoribus mille solidos [1] quasdam *Decretales* aperatas [sic] aparatu ordinario, [2] et quoddam *Breuiarium secundum officium ecclesie Minorisensis*; qui libri sunt dicti uenerabilis prepositi, de consensu ipsius prepositi, qui prepositus promisit facere consilium ad dictam pignoram, uidelicet, quod dicti Guillelmus et Raimundus prestauerunt cum effectu uenditionem loci de Marganello, hunc ad octaua die post instans¹ Omnium Sanctorum, scilicet, instrumenti uenditionis *et cetera*, prestant et tradent possessionem dicti castri siue loci facient posse suum super homagii faciendis. [...]

¹ octaua die post instans *interlineat damunt quem cancel-lat.*

1309, juliol, 16

Per raó d'una qüestió que hi ha entre Dalmau, paborde de Manresa, i el seu monestir d'una part, i el prior i els frares del monestir de l'orde del Carme de Manresa, de l'altra part, el paborde i la canongia lliuraren a Jaume d'Arters, notari públic de Manresa, tres llibres: un Decretum, un Speculum iuris i un Innocentius, equivalents a la penyora de 100 monedes d'or, tal com es comprometeren amb Berenguer [de Saguàrdia], bisbe de Vic

AHPM. *Vicissimus sextus liber* 1309. 1309, abril, 12 – 1309, juliol, 31. Tr. 42. ffsn.

Nouerint uniuersi quod die mercurii qua legitur .XVII. kalendas augusti, anno a Natiuitate Domini .M^o. CCC^o. IX°., uenerabilis Dalmacius, Dei gratia Minorisensis prepositus, et conuentus monasterii eiusdem conuocati et congregati in camera dicti prepositi, attendentes quod super questione quod est diutius, fuit inter ipsum prepositum et suum conuentum ex una parte, et religiosos priorem et fratres ordinis sancte Marie de Montecarmeli ciuitatis Minorise ex altera, super predicationibus, confessionibus, sepulturis, oblationibus, luminaribus et funeralibus compromisserant in reuerendum patrem ac dominum dominum [sic] Berengarium, miseracione diuina Vicensis episcopi, sub pena centum aureorum, ut in dicto compromisso continentur, eidem prepositus et conuentus tornauerunt, posuerunt et miserunt in pose mei Iacobi de Arters, notarii publici Minorise, exhigentis, paciscentis et recipientis tanquam publice persone et de expresso etiam mandato et comissione literatorie michi factis per dictum dominum episcopum pro pignoribus, uidelicet, dictorum .C. aureorum dicti compromissi:

[1] quoddam *Decretum* quod est dicte ecclesie, et est scriptum in cartis edinis et apparatus ordinario apparatu [sic], et incipit in prima linea, textus quinti folii: “itaque ueritate manifestata”, et in prima linea, textus penultimi folii: “undecima de eo”.

[2] Et quendam librum uocatum *Speculum iuris*, scriptum in pergaminis pecorum, quod est Guillelmi de Palacio, prioris Minorise, presentis et consentientis, et incipit in

secundo folio, in hac prima parte: “necesse est uidere”, et in prima linea penultimi folii: “tua ea”.

[3] Et quendam alium librum uocatum *Innocentius*, qui scriptus est in pergaminis pecorum, qui est dicti prioris presentis et consentientis, et incipit in prima linea tertii folii: “quin cassaretur electio”, et in prima linea penultimi folii: “eodem modo fit reuocatio”.

Que quidem pignora fuerunt tradita et data ad manleuandum Philipo de Prato, Iacobo Sarta et Arnaldo Ricolfi, ciuibus Minorise.

1310, juliol, 28

El prior del monestir de Santa Maria de Montserrat, Bernat Escarrer, constitueix procuradors seus a Francesc de Casanova, ciutadà de Manresa, i a Romeu de Porres, donzell, per a recuperar de Guillem de Benencasa i la seva muller, de Montpeller, els llibres, argenteries, cofres i altres objectes que els havia prestat.

[A] AHPM. Llibre particular de Santa Maria de Montserrat 1308-1409. 1308, març, 2 – 1409, juliol, 7. AHCM/Ecles. C-107 (Montserrat I). ffsn.

[B] MUNDÓ, A. M., “Notes sobre la cultura montserratina del segle XIV”, dins *Analecta Montserratensia*, vol. .VIII., 1954-1955, doc nº 1.

Frater Bernardus Scarrerii, prior monasterii Beate Marie de Montserrat, diocesis Vicensis, constituimus, facimus et ordinamus certos et speciales procuratores nostros uos Franciscum de Casanoua, ciuem Minorise, et Romeum de Porris, domicellum nostrum, et utriusque uestrum in solidum, ita quod non sit melior condicio occupantis, ad petendum, exigendum, habendum et recipiendum pro nobis et nomine nostro a Guillelmo Benencasa, de Montepesulano, et a domina uxore sua uel ab alter eorum totum arnesium nostrum, uidelicet, confinos, *libros* et uasa argentea, que apud ipsos deposuimus sub conditione quod nulla predicta traderent nisi ad hoc specialiter procurator a nobis institutus cum publico instrumento. [...]. Testes, Petrus de Sancto Petro et Berengarius Cardona, ciuis Minorise.

1312, setembre, 13

Guillem, paborde de Manresa, lliura en usdefruit a Dalmau de Vic, sagristà de la mateixa església, els llibres Decretum i Suma Abacial –els quals havien estat de Romeu d’Olzinelles, predecessor d’aquest– amb la condició que si Dalmau mor o bé es trasllada a un altre monestir, aquests llibres siguin retornats. El receptor accepta les predites condicions i promet que si perd el llibre Decretum pagarà al monestir 30 lliures, i si perd la Suma Abacial pagarà 100 sous.

ASM. Llibre particular del paborde de la Seu 1291-1313. 1291, febrer, 26 – 1313, novembre, 17. f. 119vº.

Guillelmus, Dei gratia Minorisensis prepositus¹, gratis et ex certa scientia concedimus uobis Dalmatio de Vico, sacriste nostri monasterio, in tota uita uestra, uidelicet, ad usum fructum tuum [1] librum *Decreti*, et [2] *Summam Abbatis*, qui fuerunt uenerabilis Romei de Ulzinellis, predecessoris uestri, quondam, et ex ea causa ipsos libros uobis tradimus de presenti, ita quod ipsis libris uos utamini et fruamini in scolas et extra scolas, ut bonus uir uti et frui debet re in qua habet usum fructum, substantia dictorum librorum semper salua nobis et dicto nostro monasterio; in tantum quod conuenimus et paciscimur uobiscum quod uos teneamini nobis et dicto nostro monasterio de casu fortuite dictorum librorum, post obitum uero uestrum uel eciam post translationem uestram, si forte ad aliud monasterium contingeret uos transferre, cum effectu et nostrum monasterium omnino dimitere; conuenimus et paciscimur similiter uobiscum ut dictus usus fructus tunc in alter dictorum casuum finiatur, et dicti libri tunc nostro monasterio libere et absque aliqua obligatione sine deterioratione et difficultate aliqua reuertantur, et uos teneamini nobis et dicto nostro monasterio restituere ipsos libros libere et absolute. Hanc autem concessionem et traditionem dictorum librorum sub paccionibus et conuentionibus supradictis facimus uobis, dicto sacriste, sicut

¹ prepositus *interlineat*.

melius, utilius et fauorabilius potest dici. Versa vice ego, Dalmacius de Vico, sacrista predictus, recipio a uobis, dicto domino preposito, dictos libros, uidelicet, *Decretum* et *Summam Abbatis*, sub paccionibus et conuentionibus suprascriptos, et ideo promitto uobis, dicto preposito et uestro monasterio, restituere uobis et dicto monasterio libere, et absque aliqua obligatione, et² sine deterioracione et difficultate aliquos dictos libros in altero casuum predictorum, recipiens in me periculum casu fortuitu dictorum librorum; verumtamen, si casu fortuitu dictus liber *Decreti* amiteretur, quod illo casu haberem ego dare uobis uel successoribus uestris et dicto monasterio uestro triginta libras Barchinone, et si dictus liber *Summe Abbatis* amiteretur, haberem dare uobis uel successoribus uestris et dicto uestro monasterio centum solidos dicte monete. Et ut predicta maiori gaudeant firmitate domo uobis fideiussores in predictis, uidelicet, Iacobum Sarta et Guillelmum de Figuerola, filium Petri de Figuerola, quondam, qui mecum *et cetera*. [...] Testes, Nicholaus de Solano, prior Minorise, Bertrandus de Rochaforti, ebdomadarius eiusdem, et Bonanatus de Gradu.

² libere et absque aliqua obligatione et *interlineat*.

1314, novembre, 11

Bartomeu Serra, prevere i procurador de Guillem [Descamps], abat de Santa Maria de Ripoll, reconeix haver rebut de Guillem Artús, ciutadà de Manresa, diversos ornaments que foren del monestir de Santa Maria de Montserrat, entre ells uns Evangelis amb imatges.

AHPM. Llibre particular de Guillem Artús 1291-1325. 1291, setembre, 2 – 1325, març, 15. Tr. 13. ffsn.

Bartholomeus Serra, presbiter, procurator a reuerendo in Christo fratre Guillelmo, diuina miseracione abbate monasterii Sancte Marie de Riupullo, ordinis sancti Benedicti, in solidum institutus cum publico instrumento confacto auctoritate Petri de Cortacans, scriptoris iurati de Riupullo et tenentis locum uenerabilis Berengarii de Argilagueriis, notarii publici Riupullensis, in kalendario quarto nonas nouembri, <anno a N>atiuitate¹ Christi .M^o. CCC^o. quartodecimo. In <qua>quidem² instrumento procuratorio supradicto est <michi> [...] ³ cetera, data potestas reuerendo domino abbate petendi et recipiendi omnia illa ornamenta que sunt monasterii Sancte Marie de Montserrato, quos Guillelmus Artusii, ciuis Minorise, ab ipso⁴ reuerendo domino abbate, pro quadam peccunie quantitate in pignore detinet, et faciendi⁵ apocham de

¹ *El full és trencat.*

² *El full presenta una taca.*

³ *el full és trencat; espai corresponent a un mot.*

⁴ *segueix cancel·lat instrumento.*

⁵ *segueix un mot cancel·lat.*

soluta, prout hec et quedam alia in dicto instrumento procuratorio⁶ laciis continerii uidentur; ideo, auctoritate dicte procurationis confiteor uobis, Guillemo Artusii predicto, quod tradidistis michi plenarie et integre ad uoluntatem meam, omnia ornamenta predicta octo calices argenti cum octo eorum pat<e>nia argenti, et quasdam canadellas argenti cum eorum stoig, et quandam garlandam argenti deauratam cum murons et cum perlis, et etiam quandam textum *Euangeliorum cum ymaginibus et crucifixiis argenti deaurati*, et etiam quandam casulam de sirico et auro, et quandam dalmaticam de purpura, et quandam casulam, et quandam capam de samit lorigo siue groch signatas signo d'en Vilaragut, et quandam aliam capam de sirico et auro, et quandam aliam casulam de cirico albo cum auro, et quandam aliam casulam de sirico et auro. Et ideo renunciando *et cetera*, nomine procuratorio supradicto, facio uobis de omnibus dictis ornamentis finem *et cetera*. Testes Raimundus de Clerico, Franciscus de Casanoua et Arnaldus de Reguanth, ciues Minorise.

⁶ *al final del mot és cancel·lat nis (de procurationis)*

1315 (?)

Bernat de Mont-rodon, cavaller, reconeix a Jaume de Casanova haver rebut tres llibres de comptes pertanyents a les despeses de la custòdia del castell de Guardiola de Berguedà, de la qual fou responsable en l'any 1309, quan aquell era veguer de les vegueries d'Osona, Vic, Manresa i Bages, Berga i Berguedà, Ripoll i el Ripollès.

ASM. Comú 1301 (fragment). 1301, febrer, 26 - 1301, maig, ?. ASM. 3. ffsn.

Bernardus de Monterotundo, miles, confiteor uobis, Iacobo de Casanova, quod die presenti qua presens conficitur instrumentum hostendistis michi [1] quendam *librum* per uos factum per *super* [sic] *compoto expensarum* per uos factarum in custodiendo castrum de Guardiola de Berguedano, quod, ut asseritis, uos custodiebatis et custodistis de mandato domini regis, et secundum dictum compotum uestrum expendistis circa custodiam dicti castri, uidelicet, a die lune qua legebatur pridie idus iulii anno domini .M1. CCC1. nono usque ad diem martis qua legebatur .IX1. kalendas octobris, anno predicto, per quod tempus ego rexi uicarias Ausonie, Vici, Minorise et Bagiarum, Bergue et Berguitani, Riuipulli et Riuipullenti pro uenerabili Simone de Gerundella, quondam, tunc uicario dictarum uicariarum, scilicet¹: quingentos sexaginta octo solidos Barchinone, qui uobis solui seu restitui debent secundum dictum compotum uestrum. [2] Item, secundum dictum² compotum uestrum expendistis circa custodiam dicti castri de Guardiola, uidelicet, a dicta die martis, qua legebatur .IX1. kalendas octobris anno Domini .M1. CCC1. nono usque ad diem mercurii, qua legebatur .XVII. kalendas

¹ scilicet *interlineat*.

² dictum *interlineat*.

ianuarii anno predicto, per quod tempus ego fui uicarius dictarum uicariarum pro illustrissimo domino infante Iacobo, illustrissimi domini regis Aragonum primogenito, scilicet³: ducentos quinquaginta quinque solidos Barchinone qui uobis similiter⁴ solui seu restitui debent secundum dictum compotum uestrum, quem *librum compoti* supradicti michi tradidistis. Item, confiteor uobis quod uos hostendistis michi die presenti [3] quendam alium *librum* papireum, *compoti* per uos facti super hiis que uos recepistis de prouentibus que peruenerunt de subuicaria Minorise et Bagiarum, infra tempus predictum, per quod ego fui uicarius dictarum uicariarum pro dicto illustrissimo domino infante Iacobo, et per quod etiam tempus uos fuistis subuicarius Minorise et Bagiarum, et super hiis etiam que uos expendistis infra dictum tempus ratione dicte subuicarie, quem *librum dicti compoti* michi similiter tradidistis et secundum compotum supradictum recepistis uos .CCCC^{os}. XXV. solidos et .III. denarios, qui peruenerunt de dicta subuicaria Minorise et Bagiarum infra dictum tempus, de quibus sunt per uos deducendi .XXXVIII. solidi et .VIII. denarii pro uestro retrodecimo et .XXX. III^{os}. solidos .III. denarii ratione sumptum per uos factarum infra dictum tempus ratione et occasione⁵ dicte subuicarie secundum dictum compotum uestrum. Et sic sunt per uos reffundendi, secundum dictum compotum uestrum, de predictis prouentibus dicte subuicarie per uos receptis .CCC^{ti}. L. III solidi, .III^{or}. denarii de quibus tradidistis uos michi⁶ .CVI. solidos Barchinone⁷ super quibus .CVI. solidos. Renuncio et *cetera*. Et ideo ego, dictus Bernardus de Monterotundo⁸, in testimonio premissorum, ad instantiam et requisitionem uestri dicti Iacobi, facio uobis presens publicum instrumentum. Ad hec ego⁹, Iacobus de Casanoua predictus, confitens omnia predicta et singula¹⁰ tenere uera,

³ scilicet *interlineat*.

⁴ similiter, *interlineat*.

⁵ et occasione *interlineat*.

⁶ michi *interlineat* *damunt* uobis *cancel-lat*.

⁷ Barchinone *interlineat*.

⁸ ego dicti Bernardus de Monterotundo *interlineat*.

⁹ *segueix cancel-lat* dictus.

prout superius continentur, laudo, concedo et firmo hec. Testes, Raymundus de Sancto Martino, et Franciscus de Santo Martino, filius eius, et Bernardus de Prato, cuius Minorise, et¹¹ Guillelmus Ferrarii, de termino castri de Vaqueriçes.

¹⁰ es singula *interlineat*.

¹¹

¹² cuius Minorise, et *interlineat*.

1317, setembre, 18

Guillem, paborde de Manresa, i Arnau de Puig, ciutadà de Manresa, marmessors de Pere de Grevalosa, jurisperit de Manresa, venen a Guillem d'Era, jurisperit de Manresa, dos llibres de dret pel preu de 15 lliures i mitja.

AHPM. *Quadragesimo [secundus liber]* 1317-1318. 1317, juliol, 28 - 1318, juny, 14.
Tr. 67. ffsn.

Guillelmus, Dei gratia Minorisensis prepositus, et Arnaldus de Podiolo, cuius eiusdem, manumissores ultimi testamenti Petri de Greualosa, quondam, iurisperiti Minorise, nomine et auctoritate dicte manumissorie, uendimus uobis Guillelmo de Area, iurisperito Minorise, et uestris et cui uolueritis, duos libros qui fuerunt dicti Petri de Greualosa, quondam, quorum duorum librorum, [1] alter uocatur *Volumen*, [2] et alter uocatur *Blenosch*, in quo uolumine est *Liber Institutionum et Autenticorum* et *Tres libri Codicis* et *Liber Feudorum*. Et ipse liber qui uocatur *Volumen* incipit in tercio folio, scilicet, textus ipsius: Arum quidem pessima[≡], et in quinto folio incipit in textu ipsius: Apotestati patris[≡], et penultimum folium ipsius finit, scilicet, in textu ipsius: Aquam temporalem[≡]. Et dictus liber qui uocatur *Blenosch* incipit in secundo folio: Aficiat nunc[≡], et in quinto folio incipit: A.L. de quibus manifestum est[≡], et in penultimo folio finit: Atenet contractus[≡]. Hanc autem uendicionem dictorum duorum librorum uobis facimus nomine manumissorie supradicto, sicut melius *et cetera*, sine omne retentu nostro et heredum dicti Petri de Greualosa, quondam, et habentium ius in bonis eiusdem, inducentes uos auctoritate dicte manumissorie in corporalem possessionem dictorum¹ duorum librorum per tradicionem eorum ad habendum, tenendum, *et cetera*². Pro precio autem dictorum duorum librorum habuimus et recepimus a uobis quindecim

¹ *segueix cancel·lat* librorum

² *segueix cancel·lat* cum bona.

libras et mediam Barchinone super quibus renuncio *et cetera*. Promittentes uobis nomine et auctoritate dicte manumissorie quod dictos libros facimus uos et uestros et quos uolueritis habere, tenere et in pace possidere contra cunctas personas. Et de euiccionem obligamus uobis nomine et auctoritate dicte manumissorie omnia bona manumissorie predicte quod fuerunt dicti Petri de Greualosa, quondam. Testes, frater Bernardus de Boxadós, de ordine Predicatorum, Berengarius de Manganello, precentor, et Romeus Rogerii, ciuis Minorise.

1317, setembre, 22

Guillem, paborde de la Seu, i Arnau de Puig, ciutadà de Manresa, marmessors de Pere de Grevalosa, iurisperit de Manresa, venen a Guillem Morató, prevere i iurisperit de la vila d'Igualada, dos llibres: un Digestum nouum i un Inforciatum pel preu 35 lliures.

AHPM. *Quadragesimo [secundus liber]* 1317-1318. 1317, juliol, 28 - 1318, gener, 9.
Tr. 63. ffsn.

Guillelmus, Dei gratias Minorisensis prepositus, et Arnaldus de Podiolo, cuius eiusdem, manumissores ultimi testamenti Petri de Greualosa, quondam, iurisperiti Minorise, nomine manumissorio supradicto, uendimus uobis Guillelmo Moratoni, presbitero <et> iurisperito Aqualate, et uestris et cui uolueritis duos libros cum eorum apparatu ordinario qui fuerunt dicti Petri de Greualosa, quondam, quorum [1] alter uocatur *Digestum nouum*, [2] et alter uocatur *Inforciatum*. Et dictus liber qui uocatur *Digestum nouum* incipit in tercio folio in textu: Anet in quibus≡, et in quinto folio incipit in textu: AUlpianus≡, et finit in penultimo folio in textu: Acapiunt≡. Et dictus liber qui uocatur *Inforciatum* incipit in secundo folio in textu: Acedunt≡, et finit in penultimo folio in textu: Aisque≡. Hanc autem uendicionem dictorum librorum facimus uobis, uestris et cui uolueritis nomine et auctoritate dicte manumissorie pro precio triginta quinque librarum Barchinone. [...] Testes, Berengarius de Manganello, precentor Minorise, et Bernardus de Voltrera, presbiter.

1319, setembre, 6

Ramon de Poal i Bernat de Palau, canonges del monestir de Manresa, reconeixen deure a Galceran Andreu, ciutadà de Manresa, 2000 sous que els foren prestats per a pagar diverses despeses relacionades amb el manteniment de la canònica i l'elecció del nou paborde, Guillem de Poal, i per això li entreguen en penyora set llibres que foren del difunt paborde Guillem <de Palou>.

AHPM. Llibre particular de Galceran Andreu 1319-1368. 1319, gener, 25 – 1368, desembre, 22. Tr. 64. ffsn.

Raimundus de Poallo, infirmarius, et Bernardus de Palacio, canonicus monasterii Minorisensis, procuratores, yconomi, syndici et actores conuentus eiusdem monasterii, ipso monasterio preposito uaccante, nomine procuratorio yconomatu, syndicatu et actorie predictae, confitemur et recognoscimus nos debere uobis, Gaucerando Andree, cuius Minorise, duos mille solidos Barchinone ratione mutui quod nobis gratis et bono amore fecistis ad opus sumptum, quod qualibet die oportet nos facere, nomine quo supra, circa prouisionem canonicorum et familie dicti monasterii, et ad opus sumptum quos necessario oportet nos facere insoluentis salariis aduocatorum et scriptorum qui ordinauerunt et scripserunt decretum electionis et processum ipsius electionis facte de persona discreti Guillelmi de Poallo, canonici Minorisensis et rectoris ecclesie Sancti Michaelis ciuitatis Minorise, qui Guillelmus de Poallo nunc electus est in prepositum dicti nostri¹ monasterii, et etiam ad opus sumptum faciendorum per discretum Petrum de Salellis, priorem dicti nostri monasterii, et per me, dictum Bernardum de Palacio, circa presentacionem faciendam reuerendo domino episcopo Vicensis de processu dicte electionis, ad quem processum dicto reuerendo domino episcopo presentandum dictus prior et ego, dictus Bernardus de Palacio, a dicto conuentu sumus procuratores et

¹ dicti nostri *interlineat*.

yconomi constituti. Quare renunciamus *et cetera* soluere quando uelitis. Et pro hiis nomine quo supra obligamus uobis et uestris specialiter et tradimus de presenti:

[1] quasdam *Decretales*;

[2] et quoddam *Digestum uetus*;

[3] et quendam *Codicem*;

[4] et quoddam *Digestum nouum*, in parte paratu et in parte non paratu.

[5] et quendam *Summam Odofredi factam super Inforciato*;

[6] et quindecim quaternos *Decreti* in uno uolumine sine aparatu;

[7] et etiam *Sextum Librum Decretalium* sine apparatu.

Qui omnes predicti libri fuerunt uenerabilis Guillelmi, bone memorie prepositi dicti nostri monasterii, quos etiam omnes libros predictos uobis tradimus in quodam sacco clauso et sigillato nostri, dicti Raimundi de Poallo; quos etiam omnes et singulos libros predictos possitis quando uobis placuerit, nisi soluerimus uobis uel cui uolueritis duos mille solidos supradictos, uestra propria auctoritate uendere, obligare uel impignorare cuicumque *et cetera*, et pro quocumque pretio *et cetera*, et de pretio *et cetera*, et possitis emptores *et cetera*, et per euiccionem *et cetera*, et generaliter obligamus uobis et uestris, nomine quo supra, omnia bona dicti nostri monasterii, quecumque siue ubique. Renunciamus *et cetera*. Testes, Berengarius de Archibus, iurisperitus, Arnaldus Ricolfi, Bonanatus de Gradu et Berengarius de Casanoua, ciues Minorise.

1320, octubre, 19

Ramon Boixó, ciutadà de Manresa, ven a Pericó Morató, del terme del castell de Queralt, anteriorment estudiant de dret, un Codex, pel preu de 14 lliures i 15 sous.

ASM. Comú 127(?) (fragment). 127(?), novembre, 11 - 127(?), desembre, 18. ASM. 21¹. ffsn.

Raimundus Boxoni, ciuis Minorise, gratis *et cetera*, per me et meos uendo uobis Pericono Mora<tonis>, olim studenti in iure, de termino castri de Queralto, et quibus uolueritis, perpetuo, quendam librum meum uocatum *Codicem*, quem libro extraho de posse, iure et dominio meo et in uestrum uestrorumque ius, dominium et posse mitto et transfero irreuocabiliter, simul cum omnibus locis *et cetera*. Instituens *et cetera*. Pro precio autem huius uenditionis confiteor me habuisse et recepisse a uobis quatordecim libras et quindecim solidos Barchinone *et cetera*. [...]

¹ al Catàleg dels Protocols Notarials de Manresa consta un segon lligall amb la mateixa signatura, ASM 21, corresponent al segle XIV.

1324, gener, 25

Galceran Andreu i Pere Botí, ciutadans de Manresa, foren nomenats tutors del fill i filles dels difunts esposos Jaume Ricolf, –jurisperit–, i Francesca, amb potestat de custodiar els béns dels difunts, entre els quals els llibres, pel que ambdós acorden la prohibició de vendre o alienar cap d'aquests béns sense el consentiment mutu.

AHPM. Llibre particular de Jaume Ricolf 1310-1353. 1310, setembre, 16 – 1353, desembre, ?. Tr. 45. ffsn.

Ego Petrus Botini, ciuis Minorise, atendens quod uos Gaucerandus Andree, conciuus meus, et ego incipimus de presente regere, gubernare et administrare personas Bernardoni filii et filiarum Iacobi Ricolfi, iurisperiti, et domine Francisce eius uxoris, quondam defunctorum, racione tutele quam uos et ego suscepimus in nos, uos, scilicet, uigore ultimi testamenti dicti Iacobi Ricolfi, quondam, qui uos dedit et assignauit tutorem in ipso suo testamento dictis filio et filiabus suis, et ego ex prouisione baiuli Minorise ideoque, uolens in hac parte utilitati et indempnitati dictorum impuberorum prouidere, cum testimonio huius publici instrumenti, uolo et consencio quod uos, dictus Galcerandus, quamdiu dicta tutela durauit recipiatis et teneatis penes uos et in posse uestro peccuniam, *libros*, superlectili, utensilia, fructus, redditus, expleta, honorum et possessionum ac mansorum et decimarum que erant dictorum Iacobi et domine Francisce et altero eorum, ita cum quod uos nichil de dictis bonis uendatis, uel distrahatis, seu alienetis seu etiam de dictis bonis ordinetis absque assensu et uoluntate mea; nam intentionis mee est quod ego, ob utilitatem pupillarum, asistam uobis omnibus uenditionibus et ordinationibus per uos et me faciendis de dictis bonis [...]¹

¹ *full menjat pels cucs; espai corresponent a dos o tres mots.*

reg[...]², gubernationi personarum et bonorum dictorum impuberorum prout honore dicte tutele a me scriptum exposuit et [...] ³. Et predicta uolo et consentio⁴ uos recepi, et haberi ac teneri, ut facilius et clarius possit, compotorum et racio suo loco tempore redditibus omnibus et singulis supradictis, et hec iuro per Deum et eius sancta quatuor Euangelia *et cetera* predicta non reuocare. [...] Testes, Raimundus de Ecclesiis, iurisperitus, Iacobus de Solano, Romeus Ricolfi, Petrus de Ultzinellis et Bernardonus de Arters.

² *idem, espai corresponent a dues o tres lletres.*

³ *idem, espai corresponent a dos mots.*

⁴ *uolo et consentio interlineat.*

1324, febrer, 22

Encant públic dels béns mobles de Jaume Ricolf, jurisperit de Manresa, fet a instància de Galceran Andreu i Pere Botí, tutors de Bernat, fill i hereu del difunt.

ASM. Lligall d=inventaris s. XIV-XV. ASM. 76. ffsn.

[1] Item, reebem d=en Francesc Gener, degà de Manresa, d=un *Volum* lo qual li uenem en Pere Botí e io, an-i carta, e fo feta .IIII. kalendas aprilis en l=any de nostro Senyor .M1. CCC1. XXIII1. És el libre d=en Iacme Ricolf.

[2] item, reebe<m> d=un *Guido d'un Basio* [sic] *Sobre lo Sisèn libre de les Decretals*, [3] e d=un libre en que és lo .VIe. e lo .VII^{en}. *libre de les Decretals*, [4] e partida de la part de *Di De Regulis Iuris*.

[5] item, un libre qui ha nom *Garcias*;

[6] item, .I. libre en lo qual és *Iohan de Blanosch* <*Lectura*> *sobre l'Esforçada, e algunes altres scriptures*, e de [...] ¹ dit libre, ague-n e anAi carta de la uenda. És el <libre d=en Iacme> Ricolf .CCCLXXXV. solidos.

[7] Item, uenem en Pere Botí e io un libre per nom *Esforçada*, e hac-la en Boures de Sen Pere d=Or, e an-i carta, e fo feyta tercio idus aprilis en l=any de nostro Senyor .M1. CCC1. XXIII°; és el libre d=en Iacme Ricolf .XVI. liures.

[8] Item, fo retut al senyor paborde de Manresa un libre, lo qual auia nom *Summa d'Ostienc*, lo qual en Iacme Ricolf tenie en sa comanda, e auiem-ne albarà que lo dit paborde li agut e reebut. És el libre d=en Iacme Ricolf.

[9] Item, uenem en Pere Botí e io la *Digesta noua*, e an-i carta, e acAla en Romeu Ricolf; és el libre d=en Iacme Ricolf e haguemAne quingentos uiginti solidos:

¹ *full tacat per la humitat.*

[10] Item, reebem de la *Digesta ueya*, la qual uenem en Pere Botí e io a·n Petro Galceran de Terragona, e an·i carta, e fo feta lo segon dia d=abril en l=any de .M1. CCC1. XXV1., e aguem·ne uiginti nouem solidos.

[11] Item uenem en Pere Botí e io un *Codi* al bisbe de Terraçona, qui·l donà al fil d=en P<ere> d=Olzinelles, e aguem·ne .XXX. lliures.

[12] Item reebem d=un test de *Decretals*, lo qual hac en Iacme Gener, de Vich, .XII. lliures;

[13] Item, donam a·n Iacme Ricolf, canonya de Manresa, dos libres, los quals li lexà en Iacme Ricolf en son testament, ço és a saber: unes *Decretals ueyes*, [14] e la *Summa de Gotfré*.

[15] Item, retem unes *Decretals ueyes* a·n Iacme d=Arters, les quals hauia prestades, e per destret.

1324, març, 9

Galceran Andreu i Pere Botí, ciutadans de Manresa, tutors de l=infant Bernadó, fill i hereu universal de Jaume Ricolf – difunt, jurisperit de la mateixa ciutat–, venen a Ramon d=Esglésies, conciutadà, jurisperit, cinc llibres que foren del causant pel preu de 385 sous.

AHPM. Llibre particular de Jaume Ricolf 1310-1353. 1310, setembre, 16 - 1353, desembre, 2. Tr. 45. ffsn.

Galcerandus Andree et Petrus Botini, ciues Minorise, tutores Bernardoni, filii pupilli et heres uniuersalis Iacobi Ricolfi, quondam, iurisperiti, ciuis eiusdem, nomine tutorio supradicto, gratis et ex certa scientia uendimus uobis Raimundo de Ecclesiis iurisperito, conciui nostro, et uestris et cui uolueritis, in perpetuum, libros infrascriptos qui <fu>erunt Iacobi Ricolfi, quondam predicti, uidelicet:

- [1] quendam librum uocatum *Guido de Bahisio Super Sexto Libro Decretalium*.
- [2] Quendam alium librum uocatum *Sextus et Septimus liber Decretalium* cum parte *Aparatus*, [3] *Dini De Regulis Iuris*, qui <est> in eodem libro¹,
- [4] et quendam alium librum in quo sunt *Casus Inforciati* et *Libellus iudiciarius Iohannis de Blanoscho*, et quendam alia scripta que in eodem libro continentur,
- [5] et quendam alium librum uocatum *Garcias*.

Hanc autem uendicionem uobis, dicto Raimundo de Ecclesiis, et uestris, perpetuo facimus nomine tutorio supradicto, sicut melius *et cetera*, pro precio trecentorum octuaginta quinque solidorum Barchinone, de quibus *et cetera*. Confitentes uobis quod dicta uendicionem dictorum quatuor librorum uobis facimus tanquam plus offerenti pro precio supradicto, prius habita deliberacione <et> rectiff<icat>ione cum

¹ eodem libro *interlineat* damunt dicto loco *cancel-lat*

peritis super ualore seu precio librorum predictorum. [...] Testes, Raimundus de Casanova, Petrus Natalis et Franciscus de Olius.

1325, gener, 18

Galceran Andreu i Pere Botí, ciutadans de Manresa, com a tutors de Bernadó, fill i hereu de Jaume Ricolf Bdifunt, jurisperit de ManresaB venen a Romeu Ricolf, ciutadà de Manresa, el llibre Digestum nouum pel preu de 520 sous.

AHPM. Llibre particular de Ramon i Pere de Manresa i la família Ricolf 1317-1357. 1317, gener, 20 - 1357, juliol, 6. Tr. 60. ffsn.

Galcerandus Andree et Petrus Botini, cuius Minorise, tutores Bernardoni, impuberis filii et heredis uniuersalis Iacobi Ricolfi, quondam iurisperiti, cuius Minorise, gratis *et cetera*, nomine tutorio predicto uendimus uobis Romeo Ricolfi, cuius Minorise, et uestris, perpetuo, quendam librum qui fuit dicti Iacobi Ricolfi, quondam, uocatum *Digestum nouum*, qui incipit in penultima columpna in textu¹ primi folii: Apristinam faciem operis ciuitatem², et finit in eadem columpna in textu²: Afluminis [...] ³³, et incipit in penultima columpna ultimi folii in textu⁴: Aipsius digesti eligendum³, et finit in eadem columpna in textu⁵: Aalterius derti³. Hanc autem uendicionem dicti *Digesti noui* facimus uobis et uestris in nomine tutorio predicto sicut melius dici potest *et cetera*, precio quingentorum uiginti solidorum Barchinone de quibus *et cetera*. [...]

¹ in textu *interlineat*.

² in textu *interlineat*.

³ *espai corresponent a una paraula ilAlegible*.

⁴ in textu *interlineat*.

⁵ in textu *interlineat*.

1325, febrer, 1

SibilAla, vídua de Berengó Boixó Bciudadà de ManresaB, reconeix deure a Guillem Boixó 240 sous per raó d=un préstec, pagadors per Pasqua, i per això li empenyora dos llibres: un Enforciatum, propietat d=Arnau de Sobrebalç, jurisperit, i un Breviari, propietat de Guillem Boixó, prevere i fill seu.

AHPM. Llibre particular de la família Boixó 1319-1372. 1319, octubre, 12 B
1372, maig, 2. Tr. 403. ffsn.

Sibilia, uxor Berengoni Boxoni, quondam, ciuis Minorise, confiteor me debere uobis, Guillelmo Boxoni, commorans iuxta ecclesiam seu capellam Sancti Andree, ciuitatis Minorise, ducentos quadraginta solidos Barchinone ratione mutui quod michi gratis et bono amore fecistis, et <promito> soluere in primo uenturo festo Pasche Domini, pro quibus .CCXL. solidos, uobis in dicto termino exsoluendis, obligo uobis specialiter, trado et assigno de presenti [1] quendam librum uocatum *Enforciatum*, qui est Arnaldoni de Superbalcio, iurisperitus Minorise, hiis presentis et consentientis; [2] et etiam quoddam¹ *Breuiarium* quod est Romei Boxoni, presbiteri, filii mei, hiis presentis, et etiam quendam fauenam² de sirico cum perlis albis et cum fula argenti deaurata, in quibus pignoribus autem dictis dico uobis minus falimentum *et cetera*. Damus etiam uobis plenum posse *et cetera*, uendendi *et cetera*.. [...]. Testes, Arnaldonus de Superbalcio, iurisperitus predictus, Guillelmus Rosselli et Romeus Boxoni, presbiteri, predicti.

¹ segueix cancel·lat Brevial.

² segueix cancel·lat cum p.

1325, abril, 10

Galceran Andreu i Pere Botí, com a tutors de Bernadó Bfill i hereu de Jaume Ricolf, difunt jurisperit de Manresa^B, venen a Pericó Galceran, clergue tonsurat de la ciutat de Tarragona, el llibre Digestum uetus pel preu de 29 lliures.

AHPM. Llibre particular de Ramon i Pere Morera i la família Ricolf 1317-1357. 1317, gener, 20 - 1357, juliol, 6. Tr. 60. ffsn.

Gaucerandus Andree et Petrus Botini, ciuis Minorise, tutores Bernardoni, impuberis filii¹ Iacobi Ricolfi –quondam iurisperiti Minorise–, et heredis uniuersalis dicti patris sui, quondam, gratis *et cetera*, nomine tutorio predicto uendimus uobis Pericono Gaucerandi, clerico tonsurato de ciuitate Terrachoni, et uestris, perpetuo quendam librum qui fuit dicti Iacobi Ricolfi, quondam, uocatum *Digestum uetus*, scriptum in pergamenis edulinis et *cum apparatu ordinario*. Et liber incipit in primo folio in textu: AOmne nostre rei publice≡, et finit ipsum folium in textu: Aet post eundem librum≡, et in secundo folio in textu incipit: Asingularem alius liber≡, et finit in eodem folio: Aet respice finem≡, et incipit in penultimo folio: Apeciam extat≡, et finit in eodem folio: Ainter hos diuorci≡, et incipit² in antepenultimo folio: Asi diuorcium non intercesserit≡, et finit in eodem folio: Asiquidem≡. Hanc autem uendicionem dicti libri facimus uos et uestris proprio nomine tutorio predicto, sicut melius dici potest *et cetera*, pro precio uiginti nouem librarum Barchinone. [...]

¹ segueix cancel·lat impuberis.

² Segueix cancel·lat: penultimo folio: “unus interdit [... (espai corresponent a uns dos mots)]”. Et finit in penultimo folio.

1325, agost, 26

Jucef de Ripoll, jueu, constitueix procurador al seu pare Astruc Ripoll, jueu de Barcelona, per a lliurar la tercera part de la casa que és al call jueu de Barcelona, així com la tercera part de tots els llibres hebreus, que ell i la seva mare Dolça vengueren a David Ripoll i a Salomó Vidal, tutors dels fills infants del difunt Astruc Ripoll, germà del predit Jucef.

AHPM. *Liber VIII [iudeorum]* 1324-1326. 1324, maig, 4 - 1326, març, 11.

AHPM-J.9. ffsn.

Iucefus de Riupullo, iudeus, filius Astrugi de Riupullo, iudei Barchinone, constituo et ordino certum et specialem procuratorem meum uos, Astrugum de Riupullo, patrem meum predictum, licet absentem tanquam presentem, ad mitendum seu inducendum, pro me et nomine meo, Daudem de Riupullo, iudeum filium uestrum fratremque meum¹, et Salomonem Vitalis, textori, iudeos Minorise, tutores Salomonis, Iacob et Dulcie filiorum pupillorum Astrugui de Riupullo, quondam, fratris mei, et dictum Daudem de Riupullo², filique uestri, nomine tutorio supradicto, et eundem Daudem³, nomine suo proprio, in corporalem possessionem uel quasi de tota tercia parte hospicii quod ego et uos, dictus Astrugus de Riupullo, pater meus, et Dulcia, uxor uestra, mater mea, habebamus per proprium, liberum et franchum alodium in callo iudayco maiori ciuitatis Barchinone, et etiam de tota tercia parte omnium *librorum*⁴

¹ iudeum filium uestrum fratremque meum *interlineat*.

² *segueix cancel·lat*: iudeum fratrem meum.

³ filiique mei, nomine tutorio supradicto, et eundem Daudem *interlineat*.

⁴ *segueix cancel·lat* ebaycorum.

ebraycorum meorum et dicte matris mee⁵. Quam quidem terciam partem dicti hospicii et dictam terciam partem dicatorum *librorum ebraycorum* ego, et uos et dicta Dulcia, mater mea, eisdem tutoribus ementibus ad opus dicatorum pupillorum et eciam dicto Dauidi, fratri meo, nomine suo proprio uendidimus cum publicis instrumentis prout in eis latius continentur.[...] Testes Petrus de Sancto Michalele, fusterius, Iacobus Iohannis, gener eius, et Petrus Barriach, ciues Minorise, et Vitalis de Scaleta, iudeus.

⁵ *ebraycorum meorum et dicte matris mee interlineat.*

1325, novembre, 15

Ramon de Sant Martí, ciutadà de Manresa, reconeix deure 800 sous a Ramon d=Ornosa, de la parròquia de Sant Pere de Llavaneres, els quals aquest havia lliurat en nom d'aquell a Guillem Boixadors (junior), fill i hereu universal de Guillem de Boixadors (senior) i de Saurina, creditors del primer; per aquest motiu entrega en dipòsit a Guillem, paborde de Manresa, un Codex i un Digestum uetus, Bambdós glossatsB i es compromet a fer donació dels llibres al creditor si el deute no és satisfet, i en el cas contrari els podrà recuperar.

AHPM. Liber LX 1325. 1325, juliol, 1B 1325, novembre, 22. AHPM. 4024. ffsn.

Raimundus de Sancto Martino, ciuis Minorise, confiteor et recognosco me debere uobis Raimundo de Ornosa, de parrochia Sancti Petri Lauinaria, octingentos solidos Barchinone ratione mutui, quos dictos solidos uos, pro me et nomine meo, soluistis seu tradidistis Guillelmono de Boxados, filio et heredi uniuersali Guillelmi de Boxadós, militis, quondam, et domine Saurine, matris et tutrici eius, quibus ego eos debebam de quadam peccunie quantitate quam ego et Francischus, filius meus, tenebamus in comanda cum publico instrumento a Guillelmo Artusii, quondam ciue Minorise, in qua quidem peccunie quantitate dictus Guillelmus de Boxadós, quondam, habebat locum et cessionem. De quibus .DCCC. solidos solidos [sic] renuncio *et cetera*, soluere in festo Sancti Andree apostoli .CCC. solidos et residuos quingentos solidos in festo Aparitionis Domini sine aliqua dilacione *et cetera*. Pro quibus .DCCC. solidos uobis habendis et soluendis obligo uobis et uestris specialiter et impigono de presenti [1] quendam librum uocatum *Codex cum suo apparatu ordinario*, scriptum in cartis edulinis, cuius libri primum quinternum fuit in textu: Acareat defensoribus≡, et sequens secundum quinternum incipit in textu: Aetiam eorum indignationem≡, et ultimum quinternum ipsius libri incipit in textu: Aius contra dominos≡. Et etiam [2] alium librum uocatum *Digestum uetus cum glosa ordinaria*, scriptum in cartis agninis, cuius libri

primum quinternum finit in textu: Aset si sic adoptauerit”, et sequens secundum quinternum incipit in textu: Aut etiam iure legis≡, et in penultimo quinterno incipit in textu: Asiquidem palam fecerit≡, et finit in eodem quinterno in textu: Acum igitur depor≡. Quos quidem duos libros predictos trado de presenti uenerabili Guillelmo, Dei gratia Minorisensis preposito, tali uidelicet pacto, quod nisi ego soluero uobis uel cui uolueritis dictos .CCC. solidos in die festo Sancti Andree primo uenturo, quod ipse uenerabilis prepositus tradat uobis, uel cui uolueritis, et tradere tenentur incontinenti cum a uobis uel uestris inde fuerit requisitus, et sine aliqua requisicione mea, alterum dictorum librorum, ita quod ipsum librum possitis uos et uestri eo casu uendere, impignorare uel alienare cuicumque *et cetera*, et pro quocumque pretio *et cetera*, et de pretio quod inde habebitur uobis satisfacere in .CCC. solidos supradictis; et idem faciat et facere teneatur ipse uenerabilis prepositus de altero libro dictorum duorum librorum nisi ego uel meis soluerimus uobis, uel cui uolueritis, dictos .D. solidos in dicto primo uenturo festo Aparitionis Domini, et uos et uestri elapso dicto festo possitis eo casu eo modo ipsum librum uendere, impignorare uel alienare. Verum si ego uel meis deposuerimus dictos .DCCC. solidos penes dictum uenerabilem prepositum ante dictos terminos uel post ita, quod uos uel uestri quandocumque uolueritis possitis ipsos .DCCC. solidos libere recipere et habere, eo casu dictus uenerabilis prepositus restituat et restituere teneatur michi et meis dictos duos libros in pace et sine aliqua contradictione et impedimento. Generaliter uero obligo uobis et uestris predictis .DCCC. solidos me et omnia alia bona mea *et cetera*. Renuncio *et cetera*. Ad hec nos, Guillelmus, Dei gratia Minorisensis prepositus supradictus, confitentes nos recepisse et habuisse dictos duos libros sub pacto predicto, laudamus, concedimus et firmamos hoc. Testes Franciscus de Villari, presbiter, Bernardus de Sancto Martino et Raimundus de Sancto Martino Bfilii Raimundi de Sancto MartinoB, et Bonanatus de Gradu.

1326, juny, 6

Els marmessors de Jaume Ricolfi, difunt jurisperit de Manresa, lleguen al seu fill i hereu homònim, canonge de la Seu, dos llibres: unes Decretales Veteres i una Summa Gofredus de mans Galceran Andreu, ciutadà de Manresa, antic possessor.

AHPM. Llibre particular de Galceran Andreu 1319-1368. 1319, gener, 25 - 1368, desembre, 22. Tr. 64. ffsn.

Iacobus Ricolfi, canonicus Minorisensis ecclesie, de consilio, assensu et uoluntate uenerabilis domini Guillelmi, Dei gratias Minorisensis prepositi, confiteor et recognosco uobis Gaucerando Andree, ciuis Minorise, manumissori ultimi testamenti Iacobi Ricolfi, –quondam iurisperiti Minorise, patris mei–, ac tutori Bernardoni, filii pupilli et heredis uniuersalis dicti Iacobi Ricolfi, quondam, quod uos tradidistis michi [1] quendam librum uocatum *Decretales ueteres*, et [2] quendam alium librum uocatum *Suma de Gotfré*, quos duos libros dictus Iacobus Ricolfi, quondam, patrus [sic] meus, michi legauit in dicto suo ultimo testamento. Et ideo renunciando *et cetera*, facio uobis et dicto pupillo in posse notario *et cetera*, de dictis duabus¹ libris finem *et cetera*. Testes, Romeus Poch et Franciscus de Corneto, presbiteri.

¹ segueix cancel·lat mille.

1326, novembre, 25

Sibil·la, vídua de Berenguer de Boixó, ciutadà de Manresa, reconeix a Guillem Boixó, també ciutadà de Manresa, haver rebut d'aquest dos llibres: un Inforciatum – que és d'Arnau de Sobrebalç–, i un Breviari –propietat de Romeu Boixó, prevere i fill seu–, els quals ja anteriorment li havia lliurat en penyora per certa quantitat.

AHPM. Llibre particular de la família Boixó 1319-1372. 1319, octubre, 12 – 1372, maig, 2. Tr. 403. ffsn.

Sibilia, uxor Berengarii Boxoni, quondam, cuius Minorise, confiteor et recognosco uobis Guillelmo Boxoni, cui Minorise, quod restituistis michi [1] quendam librum uocatum *Inforciatum*, qui est¹ Arnaldoni de Superbalcio, et quendam fauenam de serico cum perlis et fullam argenti deauratam, [2] et quendam librum uocatum *Breuiarium*, qui est Romei Boxoni, presbiteri, filii mei. Que omnia ego uobis tradideram in pignore per quandam peccunie quantitatem quam michi mutuastis et quam uobis fui confessa me debere cum publico instrumento cuius no[...]², et fuit de mandato uestro, ad uoluntatem meam cancelatam. Et ideo renunciando *et cetera*, facio inde uobis *fiem et cetera*. Testes, Periconus de Comella et Romiconus de Gradu.

¹ est *interlineat damunt erat cancel·lat*.

² *espai corresponent a dues o tres lletres.*

1327, abril, 25

Guillem, paborde de Manresa, ordena procuradors seus a Bernat d'Olzinelles, canonge de Tarassona, i a Bertran de Rocafort, hebdomader de la Seu, per tal que recuperin el llibre de dret canònic Decretum, que era en poder del difunt Pere d'Olzinelles, bisbe de Tarassona, el qual, en recompensa dels diversos llibres que anteriorment la canònica de la Seu li havia lliurat, com a darrera voluntat disposà que fos retornat.

ASM. Llibre particular del paborde de la Seu 1320-1327. 1320, juliol, 24 – 1327, març, 16. ASM. f. 130r.

Nouerint uniuersi quod in presencia Francisci de Olius, notarii publici Minorise, et testium infrascriptorum uenerabiles discretus¹ Guillelmus, Dei gratia prepositus monasterii Minorisensis ecclesie², fratres et³ canonici⁴ eiusdem monasterii, conuocati et congregati in camera ipsius domini prepositi monasterii predicti⁵, fecerunt, constituerunt et ordinauerunt certos et speciales procuratores, et syndicos et yconomos⁶ suos uenerabilem Petrum de Ultzinellis, canonicum Tirasonensis, et Bertrandum de Rochafort, ebdomadarium dicte Minorisensis ecclesie, licet absentes tanquam presentes,

¹ discretus *interlineat*.

² segueixen dos mots cancel·lats, un d'ells *interlineat*.

³ fratres et *interlineat*.

⁴ *al ms.* canonicus.

⁵ monasterii predicti *interlineat*.

⁶ et syndicos et yconomos *interlineat*.

et utrique eorum insolidum, ita quod non sit melior condicio occupantis ad petendum, exigendum, habendum, recipiendum et recuperandum pro ipsis et nomine eorundem quendam librum iuris canonici uocatum *Decretum*, quem, ut dixerunt reuerendus dominus Petrus de Ulzinellis, bone memorie^{6bis} episcopus Tirasonensis⁷, in recompensationem quorundam librorum quos habuerat de dicto eorum monasterio, dedit seu dimisit iam dicto eorum monasterio, et quod *Decretum*, ut asseruerunt, idem dominus episcopus tempore mortis sue mandauit dari et tradi dicto eorum monasterio; quodque *Decretum*, post mortem dicti domini episcopi peruenit, ut dixerunt, ad manus reuerendi domini Petri de Turribus, bone memorie⁸ episcopi Tirasonensis, et post mortem proximo dicti reuerendi domine episcopi peruenit dictum *Decretum* ad manus manumissorum eiusdem⁹. Et dederunt et concesserunt dicti dominus prepositus et¹⁰ eius conuentus dictis eorum procuratoribus, sindicis et yconomis atque eorum in solidum plenam et liberam potestatem quod loco uice nomine eorum ac pro ipsis possint dictos manumissores, et quocumque detentores et possessores dicti *Decreti*, super predictis conuenire coram quibuscumque curiis et iudicibus, tam ecclesiasticis quam secularibus, et in posse eorum si opus fuerit ius firmare, et pro ipsa firma seu firmis iuris omnia bona dicti eorum monasterii obligare, libellum et libellos offerre et dare, necnon agendo *et cetera*. [...] Presentibus testibus Petro de Boures, iurisperito, et Guillelmo de Villario, presbitero.

^{6bis} bone memorie *interlineat*

⁷ *segueixen cancel·lats dos mots.*

⁸ *segueix cancel·lat un mot.*

⁹ *segueix cancel·lat Reuerendi.*

¹⁰ prepositus et *interlineat*.

1327, desembre, 7

Berenguer de Galceran, ciutadà de Manresa, encomana a Bernat d=Olzinelles, doctor en lleis, la tasca de vendre dos llibres: un Digestum uetus i un Digestum nouum, pel preu que consideri oportú.

AHPM. Liber LXVI 1327-1328. 1327, octubre, 12 - 1328, agost, 7. Tr. 112. ffsn.

Berengarius Gaucerandi, ciuis Minorise, cum testimonio huius publici instrumenti uice epistole in se gerenti, constituo et ordino uos, uenerabilem et discretum uirum Bernardum de Ultçinellis, legum doctorem, certum et specialem procuratorem meum ad uendendum pro me et nomine meo cuoquumque uidelicet, uel quibuscumque uolueritis et pro cuoquumque precio seu preciis uobis uisum fuerit, [1] quendam librum meum uocatum *Digestum uetus*, [2] et etiam quendam librum uocatum *Digestum nouum*, quosquidem libros meos iam penes uos tenetis. Constituo, inquam, uos, dictum uenerabilem et discretum uirum Bernardum de Ultçinelles, legum doctorem, procuratorem meum ad predictos libros meos, ut premititur, uendendum¹ et², precia eorum habendum et recipiendum, et inde apocham et apochas de soluto faciendum et firmandum, necnon pro uicio et euiccione predictorum librorum meorum emptori et emptoribus ipsorum omnia bona mea obligandum. [...] Testes, Raimundus de Torrentibus, Petrus de Pulcrosolano et Petrus de Natalis, ciuis Minorise.

¹ segueix cancel·lat i interlineat un mot.

² et interlineat.

1327, ?, ?

Guillem, paborde de la Seu, reconeix deure a Nicolau de Solà, cambrer de la mateixa església, 500 sous, preu d'unes Decretals que l'anterior paborde, Guillem <de Palou>, comprà als marmessors de Ramon d'Arcs, cambrer i predecessor del predit Nicolau Solà, i que no foren mai pagats. Promet pagar-li 250 sous per la propera Pasqua i els restants per la festa de Santa Maria d'Agost, i si passat aquest termini no ho fa així, li durà en penyora béns per valor de 300 sous, i per a això obliga els béns de l'església.

ASM. *Prepositi IIII* 1327-1339. 1327, març, 3 – 1339, març, 27. f. XVIIIv^o- XIXr^o.

Guillelmus, Dei gratia Minorisensis prepositus, confitemur nos debere uobis Nicholao de Solano, camerario dicte nostre ecclesie, quingentos solidos monete Barchinone de terno, quos uobis dare et soluere tenemur pro precio quarundam *Decretalium* qui fuerunt Raimundi de Archibus, quondam, predecessoris uestri, et quas *Decretales* Guillelmus, bone memorie predecessor nostre, emit a manumissoribus dicti Raimundi de Archibus, quondam, predecessoris uestri, et ad opus dicte ecclesie nostre pro precio, uidelicet, quingentorum solidorum quos dictos predecessores nostros nec nos¹ uobis non soluimus. Unde renunciamus *et cetera*, soluere in festo Pasche Domini proxime instanti ducentos quinquaginta solidos aut infra unum mensem tunc proximo sequentem, et residuos ducentos quinquaginta solidos in festo Sancte Marie Augusti proximo instanti aut infra unum mensem tunc proximo sequentem, Aut uobis tradere in utroque dictorum terminorum pignora mobilia ualencia .CCC. solidos. Et pro hiis obligamus bona dicte ecclesie nostre. Renunciamus *et cetera*. [...] [Testes, Raimundus

¹ nec nos *interlineat*.

de Poallo, infirmarius dicte ecclesie Minorise, Franciscus Rubei, presbiteri, Guillelmus de Fontaneto et Petrus Natalis, ciues Minorise]²

² *els testimonis corresponen a un document anterior.*

1329, febrer, 8

Pere de Boures, degà del bisbe de Vic al Bages, ven a Francesc d'Amargós, jurisperit de Manresa, el llibre Inforciatum pel preu de 140 sous. Efectivament, Bernat de Riusec, de la vila de Monistrol de Montserrat, havia lliurat aquest llibre –que era propietat d'Arnau de Sobrebalç, jurisperit de Manresa– al predit Pere de Boures per tal de pagar diverses despeses d'un plet que sostingueren ell i la seva muller Sibil·la contra aquest.

AHPM. Llibre particular de Jaume i Berenguer Amargós. 1299-1335. Tr. 26. 1299, novembre, 16 – 1335, abril, 27. Tr. 26. ffsn.

Petrus de Boures, decanus domini Vicensis episcopi in Bagiis, attendentes quod Franciscus Ianuarii, olim decanus in Bagiis, pro domino Vicensis episcopo monuit seu moneri fecit per suam literam, cuius diem est Minorise idus ianuarii, anno a Natiuitate Domini .M^o. CCC^o, uicesimo .VIII°., Bernardum de Riuosicco, de uilla Munistrollo de Montiserrate, pro satisfaceret [sic] aduocato domine Sibilie, uxoris eiusdem Bernardi de Riuosicco, in quinquaginta solidos pro salario ratione; que inter ipsos coniuges utebatur coram dicto decano et Francisco de Ferraria, cui Minorise, procuratori dicte domine, in uiginti quinque solidos, et dicto decano et scriptori eiusdem in salario dicte ratione, prout in dicta litera plenius continentur; et quod postea, die sabbati intitulata idus februarii eisdem annis, dictus Bernardus de Riuosicco tornauit in posse nostri [...]entes¹ gerentis dicti decani quendam librum uocatum *Emforciatum*, qui erat discreti Arnaldoni de Superbalcio, iurisperito Minorise, quem quidem librum dictus Bernardus de Riuosicco tornauit et impignorauit de uoluntate dicti Arnaldoni de Superbalcio, in posse nostri pro satisfaccione salariorum in dicta litera contentorum, itaque nos possemus quandocumque uellemus dictum librum uendere pro satisfaccione

¹ *espai corresponent a tres lletres.*

predictorum, et dictis Bernardo de Riuosicco et Arnaldo de Superbalcio requisitis; ideo, attentis predictis nos, dictus decanus, ex potestate nobis, ut prefertur, data et tradita, pro satisfaccione predictorum facienda de qua instanter eramus requisiti, cum hoc presenti publico instrumento uendimus uobis, discreto Francisco Amargós, iurisperito Minorise, dictum librum uocatum *Emforciatum*, scriptum in pergamenis edulinis, *cum apparatu ordinario*. Et inceptit ipse liber in secundo folio ipsius² textus: “de dote agatur”, et finit in eodem folio, in textu: “que furore deten”, et incipit in penultimo folio ipsius libri: “pertinere ius antici est”, et finit in eodem folio, ipsius textus: “cohercetur sed et”. Hanc autem uendicionem predicti libri uobis et uestris perpetuo facimus sicut melius dici potest *et cetera*, pro precio centum quadraginta solidos Barchinone. Super quibus renunciamus *et cetera*. [...] Testes Raimundus de Area, iurisperitus, Guillelmus Perell et Iacobus de Sala, scriptores.

² ipse *interlineat*.

1329, febrer, 13

*Inventari dels béns relictos de Jaume Colteller, ciutadà de Manresa, fet a instància
d=Elisenda, vídua seva.*

AHPM. Llibre particular de Pere de Montcunill i Jaume Colteller (a) de
Montcunill 1347-1414. 1347, novembre, 7 B 1414, març, 15. Tr. 207. ffsn.

Item, en la cambra sobre lo carrer del dit alberch:

- [1] Item, .I. *Doctrinal*, de pergamí.
- [2] Item, unes *Parts*, de pergamí.
- [3] Item, un *Tobias*, de pergamí, sotil.
- [4] Item, unes *Parts, Recgles, Cató e Contemptus*, sotils, de pergamí <e> de paper.
- [5] Item, .IIII. cartapaços *de prouerbis a fer e de qüestions*.
- [6] Item, un carner, de cuyre uermell, en lo qual hauie *scriptures de compte e letres del senyor rey*.

Item, en una cambra del dit alberch, qui és entre la dita cuyna e meyador:

- [7] Item, una portadora ab .III. doblers en que hauie *cartes*.
- [8] Item, un *capbreu*, de paper, en queAs conté què prén de cens a Calders, ço és saber, en lo mas d=Almuçarra .II. sous .VII. diners.

Nota: El doc conté un extens resum del contingut de vint-i-dues cartes, les quals formaven part de l=arxiu personal.

1329, octubre, 2

Berenguer de Sobrebalç, ciutadà de Manresa, nomena procurador Beregueró Degà, fill d=Arnau Degà Bciutadà de ManresaB, per tal que vengui en nom seu el llibre dret Digestum uetus a la persona i pel preu que ell consideri convenient.

AHPM. Llibre particular de Francesc, Ramon i Francesc Jaffa i Berenguer de Sobrebalç 1298-1417. 1298, gener, 2 B 1417, març, 7. Tr. 201. ffsn.

Berengarius de Superbalcio, cuius Minorise, cum testimonio huius publici instrumenti¹ constituo, facio et ordino certum et specialem procuratorem meum uos Berengueronum Decani, filium Arnaldi Decani, cuius Minorise, licet absentem tanquam presentem, ad uendendum pro me et nomine meo cuicumque uel quibuscumque uolueritis, et pro quocumque precio uobis faciendum uidebitur, quendam librum² meum iuris uocatum *Digestum uetus*; constituo insuper uos, dictum procuratorem meum, ad predictum librum meum uendendum, ut predicatur, et etiam ad faciendum et firmandum instrumentum seu instrumenta de uendicione ipsius libri emptori seu emptoribus eiusdem, et pro euicione ipsius omnia bona mea obligandum *et cetera*, solucionem et soluciones³ recipiendum⁴, et absolucionem et definicionem et apocham⁵ de receptis faciendum⁶; possitis, etiam, emptorem seu emptores ipsius libri in corporalem

¹ cum testimonio huius publici instrumenti *interlineat*.

² *segueix cancel-lat i*.

³ *segueix cancel-lat recipe*.

⁴ recipiendum *interlineat*.

⁵ *segueix cancel-lat facere*.

⁶ faciendum *interlineat*.

possessionem uel quasi inducere per tradicionem eiusdem uel alia. Ego, enim, promito nunc semper habere ratum *et cetera*. [...] Testes, Petrus de Barriach et Petrus de Pulcrosolano⁷.

⁷ segueix una còpia del mateix document, amb data del 20 d'octubre del mateix any, però amb diferents testimonis: Franciscus de Monistrollo, Bernardus de Plancha et Periconus de Pulcrosolano.

1329, novembre, 18

Guillem de Valeriola, fill de Berenguer de Valeriola, de la ciutat de Manresa, promet a Berenguer Blanquer, prevere i mestre de gramàtica i lògica a la ciutat, que ensenyarà als escolans de la ciutat de Manresa gramàtica i lògica, que els ensenyarà a llegir els llibres anomenats Summa, Contemptum, Partes Orationum, Tobies, i altres llibres petits, i això fins la propera festa de Sant Joan Baptista; rebrà per aquesta tasca la quantitat de 70 sous.

AHPM. Liber XX 1329-1330. 1329, juliol, 16 B 1330, gener, 14. Tr. 124. ffsn.

Guillelmonus de Valeriola, filius Berengarii de Vayleriola [sic], quondam, de ciuitatis Minorise, gratis *et cetera*, promito firma atque legali stipulacionem uobis Berengario Blanquerii, presbitero, docenti scientiam gramatice et logice in ciuitate Minorise, quod ego hinc usque ad proximo uenturum festum sancti Iohannis Babbiste stabo ubicumque in scolis uestris, et inibi docebo scolares ubicumque adiscere uolentes legendo inibi ipsis scolaribus [1] librum uocatum *Summa*, [2] et librum etiam uocatum *Thobias*, [3] et *alios libros minutos* [...] ¹ *Partes Orationum* [4] et *Contemptum* prout melius potero secundum scientiam meam; promitens uobis quod super predicti² ero uobis et dictis scolaribus sollicitis et atentus, et etiam bonus, fidelis et legalis. Et pro hiis obligo *et cetera*. Renuncio *et cetera*. Versa uice ego Berengarius Blanquerii predictus, consentientes predictis, promito uobis, dicto Pericono [sic] de Vallariola, quod dabo et soluam uobis pro labore uestro predictorum .LXX. solidos, de quibus soluam uobis in festo Natalis Domini .XX. solidos, et in festo Pasche Domini .XXX. solidos et residuum

¹ segueix un mot.

² segueix cancel·lada una lletra il·legible.

in dicto festo Sancti Iohannis Babtiste. Obligo *et cetera*. Renuncio et cetera. Testes,
Iacobus de Planis et Iacobus de Turri.

1329, desembre, 3

Guillem, paborde de Manresa, i la seva comunitat, encomanen a Bernat d'Olzinelles, professor de dret, procurador i ecònom seu, la missió de reclamar al bisbe i capítol de Tarassona el llibre de dret canònic anomenat Decretum, el qual fou del difunt Pere, bisbe de Tarassona, ja que aquest en vida ordenà que el llibre fos entregat en propietat a la Seu de Manresa.

AHPM. *Liber LXX* 1329-1330. 1329, juliol, 16 –1330, gener, 14. Tr. 124. ffsn.

In presencia mei, notarii subscripti, et testium subscriptorum ad hec specialiter uocatorum et rogatorum, uenerabilis Guillemus, Dei gratia prepositus Minorise, una cum conuentum sui monasterii, more solito conuocato ad capitulum et congregato in camera ipsius uenerabilis prepositi, quam habet in dicto suo monasterio, constituerunt et ordinauerunt certum et specialem ac indubitatum procuratorem et yconomum suum uenerabilem et discretum uirum Bernardum de Ultzinellis, legum professorem, licet absentem tanquam presentem, ad petendum, exhigendum, habendum et recipiendum pro ipsis et eorum nomine a reuerendo domino Tirasonensis episcopo et a uenerabili capitulo ipsius ecclesie Tirasone, uel ab eius uenerabili uicario, seu uices eius gerenti, et a quocumque etiam detinente, quendam librum iuris canonici uocatum *Decretum*, ad eos et ad dictam ecclesiam pertinentem, et qui fuit domini Petri, bone memorie Tirasonensis episcopi, qui tempore mortis sue uel antea uoluit et ordinauit quod ipse liber ipsis uenerabili preposito et ecclesie sue traderetur et deliberaretur tanquam res sua et ad suam ecclesiam pertinens, ut dicitur¹.[...] Presentibus ad hec testibus Guillelmo de Fontaneto et Guillelmo de Poallo.

¹ ut dicitur, *interlineat*.

1330, març, 17

Francesc de Vilar, prevere de la ciutat de Manresa, reconeix a Guillem, paborde de Manresa, no haver rebut res del cens que ell mateix escrigué en un capbreu, i que és en mans d'aquest, però del qual en reté una còpia.

ASM. *Prepositi IIII* 1327-1339. 1327, març, 30 – 1339, març, 27. ff. LIIrº.

Franciscus de Villario, presbiter ciuitatis Minorise, confiteor uobis, uenerabili domino Guillelmo, Dei gratia preposito Minorise, quod ego, uel alius nomine nostri, non recepimus aliqui de toto illo censu nostro qui scriptum est in quodam *capibreuio siue libri papireo, manu mea scripto*, quod *capibreuium* uos tenetis et ego similiter teneo aliud consimile primo tocius census, et dicto *libro* scriptus est uestro. [...]

1330, agost, 23

Agnès, vídua de Pere d'Olzinelles, ciutadà de Manresa, i els seus fills Pere i Galceran, nomenen procurador a Guillem de Costafreda, mercader de Manresa, per a recuperar tots els llibres, tant els de dret civil com canònic, con qualssevol altres que foren del seu fill Berenguer d'Olzinelles, canonge de Manresa, el qual morí a la ciutat de Pamias, i que són en poder de Ramon Sartores i de Berenguer Pruners, estudiants a l'Estudi de Tolosa.

AHPM. Liber LXXII 1330. 1330, juliol, 5 B 1330, desembre, 24. Tr. 130. ffsn.

Agnes, uxor Petri de Ultzinellis, cuius Minorise, quondam defuncti, et nos Petrus de Ultzinellis et Gaucerandus de Ultzinellis, fratres, filii comunes dicti Petri¹ de Ultzinellis, quondam, et dicte domine Agneti, cum testimonio huius publici instrumenti constituimus et ordinamus certum et specialem procuratorem nostrum uos, Guillelmum de Costafrigida, mercatorem, ciuem Minorise, presentem et suscipientem, ad petendum, exigendum, habendum, recipiendum et recuperandum, pro nobis et nomine nostro et cuiuslibet nostrum, *omnes libros, tam iuris canonici quam ciuilis, quam etiam quoscumque alios libros* et quascumque etiam alias res mei, dicti Petri de Ultzinellis, et eos et eas etiam² qui et quem fuerunt Berengarii de Ultzinellis³, canonici Minorise, filii mei, dicte Agnetis, fratrisque nostri, dictorum Petri et Gaucerandi, qui Berengarius decessit in ciuitate Pamiarum, consistentes penes discretos Raymundum Sartoras, de uilla Celsone, baccallarium in legibus, et Berengarium de Pruneriis, de ciuitate Vicensis, in studio Tholosano studentes, uel alterum eorum, uel etiam penes quemcumque alium

¹ *al ms.* dicto Petro.

² etiam *interlineat*.

³ et eos et eas etiam [sic] qui et quem fuerunt Berengarii de Ultzinellis *interlineat*.

seu alios ipsos *libros* et alias res⁴ nostras detinentes; quosquidem *libros* et alias res mei, dicti Petri, mihi, eidem Petro, tradere et restituere tenentur et debent, et *libros* etiam et alias res quas dictus Berengarius de Ultzinellis habebat et tenebat tempore mortis sue, nobis prenominitis matris et fratribus suis, ut proximioribus eidem, et alias ipse detinentes, tradere et restituere ac deliberare tenentur et debent. Constituimus, inquam⁵, et ordinamus uos, dictum Guillelmum de Costafrigida, certum et specialem ac indubitatum procuratorem nostrum ad predictos *libros* et alias res, ut premitur, petendum, habendum, recipiendum et recuperandum necnon et ad faciendum ipsis eos et eis detinentibus absolucionem, definicionem et apocham de recepto. Nos, enim, et quilibet nostrum, promittimus nos et quemlibet nostrum habere perpetuo ratum, gratum et firmum quitquid per nos sic promisis actum, receptum, absolutum, difinitum gestum aut procuratum fuerit nulloque tempore reuocare sub obligatione⁶ bonorum nostrorum et cuiuslibet nostrum *et cetera*. Testes, Martinus Eximini de Alमाणo et Iacobus de Turri.

⁴ res *interlineat*.

⁵ *segueix cancel-lat* uos.

⁶ obligatione *interlineat*.

1331, desembre, 4. Navarcles

Visita pastoral del bisbe de Vic a l'església de Santa Maria de Navarcles, on trobà que hi mancava un leccioner i un responser.

ACV. [Visites pastorals] 1200 B. f. 70rº.

Item, eidem uisitauit ecclesiam Sancte Marie de Nauarcles:

[...]

Deficit [1] *leccioner* [2] et *responser*.

1332, abril, 24

Elisenda, vídua d=Arnau de Sobrebalç Bdifunt jurisperit i ciudadà de ManresaB, reconeix a Bernat de Pla (junior), que ha rebut de mans del seu germà Guillem de Pla 16 lliures, preu d=unes Decretals, i 78 sous, preu d=un Sextum Librum Decretalium, llibres que foren del seu difunt espòs i que el predit Bernat de Pla vengué a instància seva.

AHPM. *Coriateriorum* 1330-1337. 1330, març, 19 - 1337, març, 5.
AHCM/Gremis-34. f. 38vº.

Elicsendis, uxor Arnaldi de Superbalcio, quondam, iurisperiti, ciuis Minorise, confiteor uobis Bernardo de Plano, filio Bernardi de Plano, quondam, coraterii Minorise, licet absenti, et notarii *et cetera*, quod Guillelmus de Plano, coraterius, frater uestro, tradidit michi pro uobis et nomine uestro, sexdecim libras Barchinone quas per uos habitas fuerunt de [1] quodam libro uocato *Decretals*, quas ad meam instanciam uendidistis et soluistis michi; idem frater uestro, pro uobis et nomine uestro, septuaginta octo solidos Barchinone quos per uos habitos fuerunt de [2] quodam libro uocato *Sextum librum Decretalium*, quod similiter ad meam instanciam uendidistis, et qui libri fuerunt de dicti mariti mei, quondam. [...]

1333, juliol, 12

Jaume de Boures, de la vila de Santpedor, ven a Ramon Andreu, jurisperit de la ciutat de Manresa, un llibre que conté dues obres de dret: Repertorium super Decretalibus, Liber Feudorum cum apparatu ordinario, ambdós en el mateix còdex, pel preu de 85 sous.

AHPM. Llibre particular de la família Andreu 1317-1363. 1317, novembre, 29 - 1363, abril, 12. Tr. 62. ffsn.

Iacobus de Boures, filius Iacobi de Boures, quondam, de uilla Sancti Petri de Auro, gratis *et cetera*, per me et meos uendo uobis discreto Raimundo Andree, iurisperito Minorise, et uestris, perpetuo, quendam librum meum iuris uocatum *Repertorium super Decretalibus*, et est scriptum in pellibus agninis, et incipit in primo folio, in rubrica: AAlpha et O.≡, et in textu incipit: AReuerendo in Christo≡, et finit in ultima linea ipsius primi folii: Auel mulieres≡, et incipit in prima linea secundi folii: Aque negotia≡, et in tercio folio incipit in prima linea: Aet totum", et finit in ultima linea penultimi folii: Aque omnia≡, et finit in ultima linea ultimi folii: AEpiscopus≡. Vendo etiam uobis et uestris, perpetuo, quendam alium librum meum iure uocatum *Liber feudorum cum apparatu ordinario*, qui est scriptum in pellibus agninis, et est in uolumen seu implicatum in uolumine dicti libri uocati *Repertorium*, et incipit in glosa, in prima linea primi folii: Aqui .f.≡, et in textu incipit in prima linea primi folii: Aquia de feudis≡, et finit in ultima linea dicti primi folii, in textu: Afidelem¹≡, et in secundo folio incipit in prima linea, in textu: Aincrementi≡, et in tercio folio incipit in prima linea, in textu: Asimiliter≡, et in penultimo folio finit in textu: Aquare licet≡, et finit in

¹ fidelem, *lectura dubtosa*.

ultima linea ultimi folii: Aincursurum uestre²≡. Hanc autem ueditionem *et cetera*. Pro precio octuaginta quinque solidorum Barchinone de quibus *et cetera*. [...] Testes Petrus de Sala, scriptor, et Petrus de Pulcrosolano.

² uestre *lectura dubtosa*.

1336, novembre,27

Bernat Ricolf, fill i hereu universal de Jaume Ricolf Bdifunt jurisperit de ManresaB, en sortir de la seva minoria d'edat reconeix haver donat anteriorment als seus tutors Galceran Andreu i Pere Botí Baquest darrer oncle seuB 1000 sous per a la pròpia alimentació i de les seves dues germanes, i també que lliurà a Pere Botí un Decretum, el qual fou venut per 700 sous que foren destinats a la mateixa finalitat.

AHPM. Llibre particular de Galceran Andreu 1319-1368. 1319, gener, 25 - 1368, desembre, 22. Tr. 64. ffsn.

Bernardus Ricolfi, filius et heres uniuersalis Iacobi Ricolfi, quondam, iurisperiti Minorise, confitens et asserens, sub uirtute sacramenti a me inferius prestiti, mei etatem quatordecim annorum excessisse, minime uero esse uiginti quinque annis, et curatorem non habere; cum testimonio huius publici instrumenti confiteor et recognosco uobis Galcerando Andree, ciuis Minorise, olim tutor meo, una cum Petro Botini, auunculo meo, quod est michi satisfactum ad mei uoluntatem bene, plenarie et integre ac complete in omnibus illis mille solidos monete Barchinone de terno, quos dictus Petrus Botini, auunculus meus, olim contutor uester, nunc confessus fuit se habuisse et recepisse a uobis, nomine tutorio meo, cum publico uidelicet instrumento confacto in scribania publica Minorise, in kalendario idus nouembri anno Domini millesimo .CCC1. uicesimo quarto, quod instrumentum die presenti deleri et cancellari iussi. Et in predictis mille solidos est michi satisfactum per hunc modum: quod dictus Petrus Botini retinuit ipsos mille solidos sibi, de uoluntate mea et assensu, insolutum contraentis quantitatis eorum que¹ sibi dare et soluere tenebat ratione alimentorum prestitorum per

¹ segueix cancel·lat [...] mille solidos quos *i interlineat al damunt* contraentis quantitates eorum que.

ipsum de bonis suis² Margarite et Constancie, soribus meis; satisfacistis etiam michi in quodam libro iuris uocato *Decretum*, qui fuit dicti patris mei, quondam, quem uos tradidistis dicto Petro Botini, qui ipsum uendidit pro precio septigentorum solidorum Barchinone, quos septingentos solidos dictus Petrus Botini similiter sibi retinuit, de uoluntate et assensu mei, in solutum contraentis quantitatis eorum que sibi dare et tradere tenebat ratione alimentorum prouisionis dictarum Margarite et Constancie, sororum mearum. Et ideo sub forma premissa est per uos michi satisfactum in dictis mille solidos et in dicto libro iure uocato *Decretum*, facio uobis de ipsis mille solidos et de dicto *Decreto* finem perpetuum et pactum firmissimum de non petendo et de non agendo. [...] Testes, Petrus Botini predictus, Iacobus de Faro, iurisperitus, et Petrus de Pulcrosolano.

² *segueix cancel·lat meis i interlineat al damunt suis.*

1339, gener, 29

Perló Caramda, jueu, reconeix a Jacob de Ripoll, jueu, ambdós de Manresa, haver rebut d'aquest el llibre hebreu anomenat Magdassia, el qual li lliurà amb les següents condicions: que si el predit Jacob no proveís bé i decentment durant el tres propers anys a Astruga, esposa seva i filla d'Isaac Bonastruc, jueu de la vila de Castelló d'Empúries, tant en menjar, beure, vestit com altres necessitats, Perló podrà vendre o empenyorar el llibre a qui vulgui i amb el que rebi del preu proveir a la predita Astruga, i si en el cas de vendre's el llibre, passats tres anys restessin diners de la venda, aquests s'esmerçaran en la mateixa finalitat; però si passats els tres anys el predit Jacob proveeix bé a la seva esposa, Perló Caramda li haurà de restituir el llibre; a més a més, si Rovent Salomó, gendre de Jacob Ripoll, li manés de retornar el llibre, aquest li haurà de lliurar a canvi un trasllat autèntic de l'instrument de la donació que li feu Dolça, mare de Jacob, d'unes cases que són sota la plaça de Manresa, al carrer anomenat "dels jueus" i un altre instrument pel que fa al seient que té a la sinagoga major de Barcelona, com a seguretat del dot i esponsalici d'Astruga; finalment, si abans d'haver passat tres anys Perló Caramda voldrà vendre el llibre, ho podrà fer i els diners que en rebi els haurà de lliurar a Jacob Ripoll, els quals els destinarà al sosteniment d'Astruga.

AHPM. Liber iudeorum 1337-1340. 1337, setembre, 5 B 1340, març, 10. AHPM-J.13.
ffsn

Perlonus Caramda, iudeus Minorise, cum testimonio huius publici instrumenti, confiteor et recognosco uobis, Jacob de Riuipullo, iudeo Minorise, presenti et consentienti, quod ego teneo penes me quendam librum ebraycum, scriptum in pellibus edulinis, uocatum *Magdassia*, quem quidem librum michi tradidistis sub hac conditione: quod si forte uos, dictus Jacob, non prouideretis bene et decenter per triennium primum

uenturum Astruge, uxori uestre, filie Issachi Bonastruch, iudei de uilla Castilionis Impuriarum, bene et decenter in cibo, potu et uestitu et in aliis sibi necessariis ad nutum, notitiam et cognitionem ipsius Astruge, qua ex causa ego possim et libere ualeam ac etiam teneat ex pacto uendere uel impignorare librum predictum cuicumque uoluerit, et de precio quod inde habitum fuerit prouidere dicte Astruge in cibo, potu et uestitu et in aliis sibi necessariis ad nutum ipsius Astruge; et si interim, hoc est, ante efluxum seu lapsum dicti trienni primi uenturi oportuerit quod ego, ut premititur, teneatur prouidere predictae Astruge de precio dicti libri, ex causa, et iam lapso dicto triennio, possim et debeam retinere precium quod penes me extitit de precio libri ipsius usque quo precium ipsius libri in prouisione dicte Astruge conuersum fuerit, in alia uos, et dicta uxor uestra et dictus eius pater de retentione dicti libri seu precii ipsius amicabiliter conuenieritis; si autem hunc ad tres annos uos bene et decenter prouidebitis in predictis dicte uxori uestre ad nutum et uoluntatem ipsius, ex causa finito dicto triennio ego teneat uobis reddere et restituere dictum librum. Si tamen de hoc uisum fuerit Rouent Salomonis, socero meo, quo casu, si dictus Rouent uoluerit seu dixerit quod dictus liber per me uobis restituatur, ex causa uos teneamini dare et tradere sumptibus uestris Iucefo Cassen, iudeo Minorise, recipienti nomine dicti Issachi Bonastruch¹, translatum autenticum cuiusdam instrumenti donationis uobis facto per Dulciam, matrem uestram, de quibusdam domibus que sunt subtus platheam Minorise, uidelicet, in uico nominato “uicus Iudeorum”, necnon et de quodam alio instrumento facienti pro illo scanno siue sedili quod uos habetis in sinagoga maiori Barchinone, quod instrumentum consistit penes Petrum de Pulcrosolano, ciuem Minorise, auctoritate regia notarium publicum per totam Cathaloniam, pro saluetatis et securitatis dotis et sponsalicii dicte Astruge. Si uero uos ante lapsum dicti trienni uolueritis uendere uel alienare dictum librum, possitis hoc facere dum due partes precii quod per uos de dicto libro habitum fuerit sit et consistat penes me pro saluetatis et securitatis alimentorum dicte Astruge, per me in causa predicta de ipso precio prestande et tribuende, et quod de eo inde quod ad tuas manus peruenerit de dictis duabus precibus², retento [...] ³ et saluate michi in omni casu precii

¹ recipienti nomine dicti Issachi Bonastruch *interlineat*.

² et quod de eo inde ad tua manus peruenerit de dictis duabus precibus *interlineat*.

³ *espai corresponent a un mot*.

predicti possit mutuare et ducere id quod mihi expediens fuerit in nomibus siue debitis et in aliis negotiis ad comodum dicte Astruge, retentu quod de eo quod per me confessum fuerit in prouisione dicte Astruge, credatur michi solo simplici uerbo meo. [...] Testes, Petrus Barriach, Petrus de Pulcrosolano, ciues Minorise, et Issachus Baroni, iudeus.

1339, febrer, 22

Pere Botí, ciutadà de Manresa, reconeix haver rebut de Guillem de Pla, cuireter, també ciutadà de Manresa, i en nom de Dalmau de Trebals, sagristà del monestir de Santa Maria de Roses, cinquanta folis que són part de la lectura del Sisè Llibre de les Decretals amb glossa de Joan Andreu, escrits per Ramon de Pla, prevere, i de la qual aquest ja n'havia rebut quatre quaderns.

AHPM. *Liber corateriorum* 1338-1345. 1338, abril, 17 – 1345, juliol, 22.
AHCM/Gremis-35. ffsn.

Petrus Botini, ciuis Minorise, cum testimonio huius publici instrumenti, confiteor uobis Guillelmo de Plano, coraterio, ciui Minorise, quod uos tradidistis michi recipienti nomine et pro parte uenerabilis fratris¹ Dalmacii de Trebals, sacriste monasterii Sancte Marie Rodensis, quandam partem lecture *Sexti libri Decretalium* scriptam per Raimundum de Plano, presbiterum, ad opus dicti sacriste, in quinquaginta foliis pergamenis edulinis, et perfectam tam in textu quam in *glosa aparatu Iohannis Andree*, quidem *Sexti libri* dictus Raimundus de Plano, iam ut dicitur, dicti sacriste tradiderat quatuor quaternos. Quare renuncio et cetera. Promito uobis bona fide quod ego dictam partem dicte lecture *Sexti libri* tradam dicto sacriste, et quod numquam petetur a uobis uel uestris, aut a dicto Raimundo de Plano, nec uobis super predictis aut de predictis fiet contra uos, uel bona uestra uel uestrorum questio, aliqua peticio uel demanda in iure uel extra. Quod si fieret incontinenti promito me opponere defensioni uestri et uestrorum et respondere *et cetera*². [...] Testes, Berengonus, draperii, [sic] et Iacobus de Caneto, pelliparius, de ciuitate Minorise.

¹ fratris *interlineat*.

² et cetera *interlineat*.

1339, desembre, 24. Santa Maria de Manresa

Visita pastoral del bisbe de Vic a l'església de Santa Maria de Manresa, on trobà hi mancava una Summa Hostiensis i unes Decretals.

ACV. [Visites pastorals] 1200 C. f. 60rº.

Item, in dicto monasterio debent habere [1] *Summa Hostiensis* [2] et *Decretales*, siquis nescit ubi nunc sunt.

1342, juliol, 20

Nicolau de Solà, cambrer de la Seu, per raó dels molts serveis que ha rebut de Bernat de Sallent, ciutadà de Manresa, li fa donació d'un Breviari; aquest llibre el té en penyora Guillem Vilella, draper i ciutadà de Manresa, pel preu de 91 sous, els quals el receptor haurà de pagar.

AHPM. Llibre particular de Ramon Eimeric i la família Sallent 1314-1346. 1314, gener, 4 – 1346, juliol, 31. Tr. 83. ffsn.

Nicholaus de Solano, camerarius Minorisensis ecclesie, propter multa, grata, ydonea et accepta seruicia per uos, Bernardum de Saliente, ciuem Minorise, michi impensa, et que cotidie facere et impendere non cessatis, gratis *et cetera*, per me et omnes successores meos dono donatione pura, perfecta et irreuocabili inter uiuos uobis, eidem Bernardo de Saliente, tanquam bene merito, et uestris, perpetuo, quendam librum meum uocatum *Breuiarium*, scriptum in pellibus edulinis, et quem Guillelmus Vilella, draperius, cuius Minorise, a me, pro nonaginta uno solidos tenet pignori obligatum. Et qui etiam libri incipit in quinto folio scripto in rubrica: “In diebus dominicis”, et in prima linea textus eiusdem folii incipit: “Beatus uir”, et in penultimo folio scripto incipit: “et obseruasti”, et finit in eodem: “translatus”, et in ultimo folio incipit: “ad tumulum”. Quam siquidem donacionem dicti libri uobis, dicto Bernardo de Saliente, et uestris, perpetuo facio tanquam bene merito, ut predicatur, sicut melius *et cetera*. Et sine omni retentu *et cetera*. Vos, uero, dictus Bernardus de Saliente, soluatis et soluere teneamini dicto Guillelmo Vilella dictos nonaginta unum solidos pro quibus ipsum librum, ut predicatur, tenet pignori obligatum. [...] Testes Iacobus de Planis, presbiter, et Petrus de Pulcrosolano.

1342, juliol, 22

Berenguer de Poal, pare de Guillem de Poal, canonge i infermer de la Seu, lliurà al seu fill 15 lliures per a comprar un Sextum Librum Decretalium amb glossa de Joan Andreu, però aquest, com que no pot retornar-li la quantitat prestada, li fa donació dels drets que té sobre els emfiteutes que a ell, per raó del seu càrrec d'infermer, li deuen censos o pensions.

AHPM. Llibre particular de Berenguer del Poal i Ramon del Vilar 1333-1401. 133, novembre, 11 – 1401, juny, 22. Tr. 163. ffsn.

Guillelmus de Poallo, canonicus et infirmarius monasterii ecclesie Sancte Marie de Minorisa, attendens quod uos uenerabilis Berengarius de Poallo, pater meus, mihi mutuastis quindecim¹ libras Barchinone pro emendo quendam *Sextum Librum Decretalium cum operatu Iohannis Andree*, quemquidem *Sextum Librum* ego emi et penes me habeo, et pro quibusdam aliis negociis meis expediendis; attendens etiam quod ad presens non est michi peccunia de qua uobis satisfacere possem in dictis quindecim libris, quas a me recuperare et habere multis, ideoque insolutum et satisfactionem dictarum quindecim librarum per me uobis debitarum, dono et ex causa donationis cedo uobis et uestris totum ius, locum et accionem quod et quam ego habeo et michi competunt contra quoscumque censualorios seu emphiteotas aut terram tenentes qui, pro et dicto meo officio infirmarie aliquid tenent in emphiteosim uel sub annuo censu, in omnibus et singulis censibus seu pensionibus mihi debitos seu debitas per personas pretactas michi uel dicto meo officio infirmarie perinde obnoxias seu etiam obligatas. Et ex causa huiusmodi donacionis dono et cedo uobis et uestris omnia loca *et cetera*. [...] Testes, Bernardus de Turri de Salellis et Franciscus de Franquedine.

¹ *segueix cancel·lat* solidos.

1343, octubre, 15. València

Pere III reconeix haver donat quatre llibres de Dret a Arnau Morera, Joan Fernandez Muñoz, Blay Daysa i Jaume de Far, i tres a Bernat d'Ulzinelles [Olzinelles].

Arxiu de la Corona d'Aragó, reg. I, 306. f. 140v. [RUBIÓ I LLUCH, Antoni: *Documents per l'Historia de la Cultura Catalana Mig-eval*, volum I. Document n1 CXVIII].

Nos Petrus etc. tenore presentis fatemur uobis dilecto consiliario et thesaurario nostro Bernardo de Ulzinillis legum doctori, quod ex septem libris juris subscriptis qui penes uos erant pro parte curie nostre tradidistis et delibrastis de mandato nostro oretenus uobis facto sub distinctis personis quibus nos graciosse concessimus libros ipsos quatuor uidelicet: Arnaldo de Moraria uicecancellario, [1]*Digestum uetus*, et Johanni Ferdinandi Munione legum doctori [2]*Inforciatum*, et Blasio Daysa consiliario nostro [3]*Volumen*, ac Jacobo de Faro jurisperito Minorise, [4]*Codicem*. Residuos tres ex dictis septem libris uidelicet: [5]*Lecturam Odofredi super Codice*, [6]*Summam Açonis*, et [7] *Inuentarium iuris compositum per Berengarium Friuoli* retinuistis penes uos de voluntate et mandato nostro, cum nos illos uobis modo simili graciose duxerimus concedendos. In cuius rei testimonium iussimus fieri uobis presentem per quam mandamus magistro rationali curie nostre uel eius locum tenenti, quod uobis sibi restituente presentem dumtaxat dictos septem libros in uestro compoto admittere tenantur, nullum super hoc faciendo uobis notamentum, dubium uel eciam questionem. Datum Valencie idus octobris, anno predicto.

Iacobus Conesa, mandato regis.

1344, gener, 19

Bernat de Palol, paborde del [monestir de Santa Maria del] Vilar, de la diòcesi d'Elna, ven a Pere de Sala, prior del monestir de Predicadors de Manresa, unes Decretals cum apparatu ordinario pel preu de 280 sous.

AHPM. Llibre particular del convent de Predicadors 1335-1353. 1335, setembre, 29 – 1353, octubre, 6. AHCM/Ecles. C-25 (Dominics III). ff. 46r^o-46v^o.

Bernardus de Palaciolo, prepositus de Villari, Elnensis diocesis, gratia *et cetera*, per me et meos uendo et titulo pure et perfecte uenditionis trado uobis, uenerabili et religioso uiro fratrum Petro de Sala, priori domus fratrum Predicatorum Minorise, quendam librum uocatum *Decretales cum aparatu ordinario*, scriptas in pergamenis edulinis, ut prima facie aparebat quaternum primum folium, finit in textu: “specialiter”; et secundum folium incipit in rubro: “incipit”, et finit in textu: “impersonatur”; et tertium folium incipit in textu: “et unicas”, et antepenultimum folium finit in textu: “certo”, et penultimum folium incipit in textu: “rum”, et finit in eodem: “ciui”, et ultimum uolumen [sic] incipit in textu: “eleto et sunt ibi necesarie”. Hanc autem uendicionem uobis et uestris facio pro precio ducentorum octuaginta solidos Barchinone. [...] Testes, Petrus de Pols, canonicus monasterii de Letone, diocesis Gerundensis, et Petrus Barriach.

1344, gener, 23

Guillem de Guibergues, prevere i jurisperit, rector de l'església de Súria, fa donació d'un lot d'onze llibres, tots de dret, a Saurina de Riera, esposa de Jaume Ferrer, de la vila de Santpedor, per amor de Déu i com a ajut al seu matrimoni, amb la condició que si Saurina mor abans que el seu marit i sense infant legítim, o amb un infant de menys de 25 anys, que aquest llegat sigui distribuït i donat per a pies causes, excepte 200 sous, els quals podrà testar lliurament.

AHPM. *Comunis Berengarii de Tresserris* 1363-1365. 1363, desembre, 27 - 1365, desembre, 25. Tr. 294. ffsn.

Nouerint uniuersi quod ego Guillemus de Guibergues, presbiter, iurisperitus, rector ecclesie de Sorisa, attendens quod in scola perpetuo retinentur quoe amore Dei et in eius honorem propenditur, attendens etiam meritorum et ualide prium fore subuenire puellis pauperibus per dotem cum qua maritantur, idcirco, attendens predictis, gratis et ex certa scientia, cum testimonio huius publici instrumenti, per me et successores meos dono donatione perfecta, pura et irreuocabili inter uiuos¹ tibi Saure, filie Saure de Riaria, que nunc est uxor Iacobi Ferrarii, de uila Sancti Petri de Auro, presenti et recipienti², et cuius et cui seu quibus uolueritis, amore Dei et in adiutorium seu ad opus maritandi, libros iuris meos subscriptos, uidelicet:

[1] quasdam *Decretales*, in pergameno scriptas, cohopertas cum postibus, quare tercium folium incipit sic in textu: Acum sua partis indiuisibilis sit≡, et finit sic: Apropio motu consentimus≡, ultima uero folium earum incipit sic: Aprouentus ad nos≡, et finit sic: Alustitia et iure .L.I. in pretii≡.

¹ *segueix cancel·lat uo.*

² *presenti et recipienti interlineat.*

[2] Item, quendam alium librum uocatum *Digesta ueya*, in pergameno scriptum, cum postibus, cuius sextum³ folium incipit ita in textu: Aab honore predictorum sic nominatum≡, et finit in ipso textu sic: Apreuatis et fere”, et penultimum folium eisdem incipit: Aper hunc modum incipiunt tituli primi≡, et finit sic: Apro herede uel pro possessore≡.

[3] Item, alium librum pergameni, cum postibus, uocatum *Emforçada*. Cuius tertium folium sic incipit in textu: Anon possit excommunicationis≡, et finit: Adiligentius executus≡, et ultimum folium scriptum ipsius libri sic incipit: Acusatis reiectis”, et finit sic in textu: Asunt≡.

[4] Item, quendam alium librum pergameni⁴, cum postibus, uocatum *Codi*, cuius quartum folium incipit in textu: Aiam populorum notitiam≡, et finit: APaterque in uobis implectum⁵”, ultimi autem folium scriptum ipsius libri sic incipit: Auitati Romane restitutus≡, et finit: Asi data opera totum ad eum pertinebit≡.

[5] Item, alium librum pergameni, cum postibus, uocatum *Lo Sisè*, cuius tertium folium sic incipit: AInfinitas reseruetur”, et ita finit: Alocus ad quem eum traxerit≡, penultimum uero folium eiusdem libri ita incipit: Anec debeant recipere in canonicum”, et sic finit: ADeo gratias et uirgini Marie≡.

[6] Item, alium librum pergameni, cum postibus, uocatum *Clementinas*, cuius quartum folium sic incipit in textu: Atantus seu aliud locorum subdictorum”, et finit: Aueri similiter peruenire”, et eius antpenultimum folium sic incipit: Anisi aliud de partium uoluntatem≡, et finit sic: Amagis sit insanabilis quondam≡.

Dono etiam uobis et tuis⁶ et quibus uolueritis donationem⁷ predictam et ex causa predicta alios libros seu quaternos subscriptos, scilicet:

³ *segueix cancel-lat* quartum *i al* damunt *interlineat* sextum.

⁴ *segueix cancel-lat* uocatum.

⁵ *segueix cancel-lat* fore.

⁶ *segueix cancel-lat* uestris.

⁷ *segueix cancel-lat* pure.

[7] quendam librum papiri que sic incipit: A Bonifacius interpretatur quod bona faciens \cong , et finit in hunc modum: A Explicit lectura .VI. libri usque ad et de regis iure \cong .

[8] Item, sex quaternos pergameni sutos in quodam cohopena pergamenea quare primi folium primum ita incipit: A Pertinent sine dubitatione \cong , et sic finit: A Quia uero cum eundem ard[...]”⁸, penultimum uero folium dictorum quaternorum sic finit: A de edili [...]”⁹.

[9] Item, sex quaternos papiri scripti sine cohopena.

[10] Item, quendam librum papiri scriptum, cum cohopena pergameni scripta, cuius quidem libri primum folium sic incipit: A Iohannes Gratosum est hoc nomine \cong . Et sic finit: A .V. ¹⁰potuisses”¹¹, penultimum¹² autem folium ipsius libri sic finit: A cum uerbo exhibenda erit \cong .

[11] Item, alium librum papiri scriptum, cum cohopena pergamenea scripta, cuius libri primum folium sic incipit: A Iohannes interpretatur gratia siue in quo est gratia”, et sic finit: A .fi<init> in glo<sa> .fi. \cong

[12] Item, quoddam *folium pergamenum scriptum* cum quibusdam *scripturis* papiri.

Que omnia et singula supradicta tibi dicte Saure et tuis et cui seu quibus uolueritis dono donationem predictam, et ex causa predicta, sicut melius dici potest et intelligi, ad omnem tui et tuorum comodum et saluamentum et bonum et sanum intellectum sub tali tenore, pacto et retentione, quod casu quo tu decesseris prius quam uirum, duxeris uel obieris quandocumque sine infante legitime, uel cum tali infante ad etatem uiginti quinque annorum non ueniente, in quolibet ipsorum casuum predicta

⁸ *espai corresponent a tres lletres il·legibles.*

⁹ *espai corresponent a tres mots.*

¹⁰ *.V. amb abreviatura de er.*

¹¹ *segueix cancel·lat ule.*

¹² *segueix cancel·lat ult.*

quod tibi dono, seu pretium eorum dentur, distribuantur et erogentur in piis causis¹³ amore Dei, ad notitiam mei et dicte matris tue et heredis seu possessoris mansi Iacobi de Vilarechani, inferioris termini uille Sancti Petri de Auro, uel duorum ex nobis, exceptis et deductis, ac penes te uel heredem tuum retinentis de hac donatione dumtaxat ducentis solidos Barchinone, de quibus, in omni casu euentu possis testari et alias tuas liberas facere uoluntates. Verum tamen casu quod tu uel alius tui nomine predictos libros uel quaternos¹⁴ in totu uel in parte uendere uolueris, hoc facere possis libere et absolute, non obstante aliqua dictarum conditionum. [...] Testes huius rei sunt Petrus de Solerioferrarii, parator pannorum, et Bernardus Cudina, auenturerius, de ciuitate Minorise.

¹³ *segueix cancel·lat* ad not.

¹⁴ uel quaternos *interlineat*.

1344, abril, 29

Berenguer de Castell, jurisperit de Girona, ven a Ramon d'Esglésies, jurisperit de Manresa, dos llibres de dret: un conté el comentari de Cinus Pistoriensis Super Codice, i l'altre, en un mateix volum, el Sisè llibre de les Decretals i unes Clementines, amb comentari de Joan Andreu; ambdós pel preu de 1100 sous de Barcelona.

AHPM. Llibre particular de Ramon d'Esglésies 1331-1524. 1331, març, 9 - 1524, octubre, 23. Tr. 132. ffsn.

Berengarius de Castello, iurisperitus, ciuis Gerunde, gratis et cetera, per me et omnes succesoros meos uendo et titulo uendicionis pure, et libere et perfecte trado et concedo uobis, uenerabili Raimundo de Ecclesiis, iurisperito, ciui Minorise, presenti et consentienti, et uestris perpetuo duos libros meos iuris subscriptos, uidelicet: [1] quendam *Lecturam Cyni super Codice*, scriptam in pellibus edulinis, que incipit in secundo folio: Aenim in iure nostro reliquie operantur[≡], et finit in eodem folio: Anam quotiens duo[≡], et in penultimo folio incipit: Apabilis uel dolose[≡], et finit in eodem folio: Aergo istud operatur[≡]. [2] Et est quendam *Sextum librum Decretalium* et quasdam *Clementinas*, que sunt in eodem uolumine, cum apparatu Iohannis Andree, scriptos in pellibus edulinis, et incipit textus dicti *Sexti libri* in secundo folio¹: Aactoribus dubitatur", et finit in eodem: Aprofitetur edocet[≡], et in penultimo folio in textu incipit: Adelictum persone[≡], et finit in eodem: Adinoscuntur idem"; textus uero dictarum *Clementinarum* incipit in secundo folio: Afuimus actenus[≡], et finit in eodem: Apactum et dot[≡], et in textu incipit in penultimo folio: Aeum usum fructum[≡], et finit in eodem:

¹ segueix cancel·lat Auocatur sicut ius[≡], et finit in eodem: Amemoriā[≡].

Aex concedenti quam te \equiv . Hanc autem uenditionem dictorum librorum meorum uobis facio sicut melius *et cetera*, et sine omni retentu *et cetera*. Extraens predictos libros meos de iure, posse et dominio mei et meorum et ipsos in uestrum et uestrorum ius, dominium et posse mito et transfero irreuocabiliter pleno iure simul cum omnibus locis *et cetera*. Et quibus locis *et cetera*. Instituens *et cetera*. Precio autem huius uendicionis confiteor *et cetera*, me a uobis habuisse *et cetera*, mille centum solidos Barchinone de quibus *et cetera*. [...] Testes, Arnaldus de Solerio et Petrus de Pulcrosolano, ciuis Minorise, et Arnaldus de Maiorice, scutifer dicti Berengarii de Castelleto.

1344, abril, 29 (?)

Berenguer de Castell, jurisperit de Girona, ven a Ramon d=Esglésies, jurisperit de Manresa, dos llibres: una Lectura super Codicem de Cinus Pistoriensis, i, en un sol còdex, un Sisè llibre de les Decretals i unes Clementinas, pel preu de 55 lliures.

AHPM. Llibre particular de Ramon d=Esglésies 1331-1524, 1331, març, 9 - 1524, octubre, 23. Tr. 132. ffsn. full solt.

Fiat instrumentum.

Quod Berengarius de Castello, iurisperitus Gerunde, uendit uenerabili Raimundo de Ecclesiis, iurisperito Minorise, [1] quendam librum uocatum *Lecturam Cyni super Codice*, scriptum in pellibus edulinis, et incipit in secundo folio *et cetera*. [2] Item uendit sibi quendam *Sextum librum Decretalium*, et quasdam *Clementinas* in eodem uoluminem, et *cum opperibus Iohannis Andree*. Textus cuius *Sexti* incipit in secundo folio *et cetera*. Et textus dictarum *Clementinarum* incipit in secundo folio *et cetera*. [...] Testes, Arnaldus Maioricensis et Arnaldus de Solerio.

1344, abril, 29

Berenguer de Castell, jurisperit [de Girona], reconeix deure a Ramon d=Esglésies, [jurisperit de Manresa], 1000 sous per raó d=un préstec, i com a garantia empenyora a Ramon d=Esglésies dos llibres de dret: una Summa Hostiensis i un Speculum Iuris.

AHPM. Llibre particular de Ramon d=Esglésies. 1331-1524. 1331, març, 9 - 1524, octubre, 23. Tr. 132. ffsn.

Berengarius de Castello, iurisperitus predictus, confiteor debere uobis, uenerabili Raimundo de Ecclesiis predicto, mille solidos Barchinone ratione mutui quod michi gratis et bono amore fecistis. Et unde renuncio *et cetera*, soluere in festo sancti Michaelis septembris die [...] ¹ sine pignore sine aliqua dilacione *et cetera*. Pro quibus mille solidos per me uobis soluendis et per uos habendis in termino supradicto obligo, assigno et trado uobis de presenti duos libros meos iuris: [1] unum uidelicet uocatum *Summa Hostiensis* scriptum in pellibus edulinis ², que incipit in secundo folio: A uocatur sicut ius≡, et finit: Ain eodem memoriam tenenti≡, et incipit in penultimo folio: Aeos de decimis ex multiplici≡, et finit in eodem folio: Ad .III. canon≡. [2] Et alium uocatum *Speculum iuris* cum repertorio scriptum in pellibus edulinis et incipit in secundo folio: A tiis tractaturis≡, et finit in eodem: A illum admitere≡, et in penultimo folio incipit: Ade pres. nichil qua≡, et finit in eodem folio: A .ff. ad R. ro. de iac [sic]≡. Quos quidem libros iuris ego uobis soluero dictum nostrum debitum <et> in dicto termino possitis uestra propria auctoritate et sine requisitione mea et alterius

¹ *espai il·legible corresponent a dues paraules.*

² *scriptum in pellibus edulinis interlineat.*

cuiuscumque persone uendere et alienare cum curia curatore et sine ipsis cuiuscumque et cetera, et pro quocumque precio et cetera.

59

1344, abril, 29 (?)

Berenguer de Castell reconeix haver rebut de Ramon d'Esglésies, ciutadà de Manresa, 50 lliures, pagadores per la festa de Sant Miquel, i per a major seguretat li ha empenyorat una Summa Hostiensis i un Speculum Iuris.

AHPM. Llibre particular de Ramon d'Esglésies 1331-1524. 1331, març, 9 - 1524, octubre, 23. Tr. 132. ffsn. full solt.

Fiat aliud instrumentum

Quod dictus Berengarius de Castello, confiteor se mutuo recepisse a uenerabili Raimundo de Ecclesiis¹, cui Minorise, .L. libras quas sibi promisit soluere hinc ad festum sancti Michaelis², et per securitatem predictorum tradit sibi per pignore duos libros, [1] unum uidelicet uocatum *Summa Hostiensis*, que in secundo folio *et cetera*, [2] alium uocatum *Speculum Iuris*, que incipit in secundo folio *et cetera*. [...]

¹ segueix cancel·lat Petro Sarta.

² segueix cancel·lat Pasche Domini , i interlineat al damunt Sancti Michaelis.

1344, maig, 24

Arnau Desfar, ciutadà de Manresa, procurador de Jaume Desfar, jurisperit, germà seu, empenyora a Guillem Cunyat, ciutadà de Manresa, quatre llibres de dret propietat del seu germà, per raó d'un deute de 1250 sous contret per aquest.

AHPM. Llibre particular de Guillem i Bonanat Cunyat 1329-1385. 1329, gener, 22 - 1325, febrer, 21. Tr. 128. ffsn.

Arnaldus de Faro, cuius Minorise, procurator ad hec specialiter et insolidum constitutus a uenerabili Iacobo de Faro, iurisperito, fratre meo, institutus cum publico instrumento nomine procuratorio predicto, confiteor debere uobis Guillelmono Cunyat, cui Minorise, presenti <et> consentienti, mille ducentos quinquaginta solidos Barchinone, ratione mutui quod tunc fecistis gratis et bono amore ad opus negotiationum dicti fratris mei. Unde renuncio *et cetera*, soluere quando uelitis, pro quibus uobis habendis quando uobis placuerit. Obligo, assigno *et cetera*, trado uobis de presenti libros iuris subscriptos qui sunt dicti fratris mei, uidelicet:

[1] quendam librum uocatum *Codex*, qui incipit in textu, in secundo folio: ASi quas aduersus≡, et in eodem finit in textu: Anec ciuitas≡, et in penultimo folio incipit in textu: Asore suo≡, et finit in eodem: Adum m1 super≡.

[2] Et etiam quendam *Innocentium*, qui incipit in primo folio: ALegitur in Eçecxiele” [sic], et finit in eodem: Acanonicarum≡, et in penultimo folio incipit: A.q.ll.[...]”, et finit in eodem: Aoppinatum≡.

[3] Et etiam quendam *Enforciatum*, qui incipit in primo folio: AUlpianus≡, et finit in eodem: Alicet insolidum≡, et in penultimo folio incipit: Arelicta filia≡, et finit in eodem: Auoluntate adire≡.

[4] Et etiam quendam *Summam Açonis*, qui incipit in primo folio: ACum post inuentionem≡, et finit in eodem: Acatholica≡, et in penultimo folio incipit: Aad aliquam≡, et finit in eodem: Adelegantes≡.

In quibus quidem libris uobis, dicto minusfalimentum *et cetera*, usque ad dictam quantitatem mille .CC^{orum}.L. solidorum, et quos etiam libro [sic] nisi ego et dictus frater meus uobis soluerimus dictum uestrum debitum quando uobis placuerit, possitis uestra propria auctoritate et sine requisicione mei et dicti fratris mei et alterius cuiuscumque propositi uendere *et cetera*, cuicumque *et cetera*, et pro quocumque precio *et cetera*.
[...] Testes, Iacobus de Sala et Petrus de Pulcrosolano, ciues Minorise.

1344, juliol, 4

Fra Pere de Sala, prior del convent de Predicadors de Manresa, ven a Ramon Andreu, jurisperit de la mateixa ciutat, dos llibres de dret: un Volumen i un Comentari d'Accursio, pel preu de 103 sous. Aquests llibres havien estat possessió de Guillem Morera, jurisperit de Manresa, el qual, en el seu darrer testament, instituí hereus universals als frares del predit convent.

AHPM. Llibre particular de la família Andreu 1317-1363. 1317, novembre, 29 – 1363, abril, 12. Tr. 62. ffsn.

Frater Petrus de Sala, prior domus fratrum Predicatorum, ciuitatis Minorise, et frater Berengarius de Turri, lector nunc dicte domus fratrum Predicatorum, et Berengarius de Grevalosa, et Berengarius de Socarrats, ciues Minorise, manumissores et exeutores ultimi testamenti Guillelmi de Moraria, quondam, iurisperiti Minorise, qui quidem Guillelmus de Moraria, quondam, in suo ultimo testamento dictam domum fratrum Predicatorum Minorise et conuentum eiusdem sibi heredes instituit uniuersales, gratis et cetera, cum testimonio huius publici instrumenti uendimus uobis Raimundo Andree, iurisperito Minorise, et uestris, perpetuo [1] quendam librum iuris uocatum *Volumen*, scriptum in pellibus agninis, cum apparatu ordinario in libro *Institucionum*, qui liber erat de Guillelmi de Moraria, et incipit dictus liber in primo folio, in textu: “Imparatoriam magetatem”, et finit in eodem folio, in textu: “set omnium”, et incipit dictus liber in penultimo folio, in textu: “ut pares”, et finit in eodem folio, in textu: “Eufrate”, ultimum uero folium incipit in textu: “ensis”, et finit in eodem: “equaciter”. Vendimus etiam uobis et uestris [2] quendam alium librum iuris uocatum *Commentum Accursii*, et qui liber erat dicti Guillelmi de Moraria, quondam, et incipit ipse liber in primo folio: “In nomine Domini nostri”, et finit in eodem: “et cum domino”, penultimum uero folio incipit: “oracio [...]”¹sum”, et finit in eodem: “et de iure”. Quos

¹ espai corresponent a dues o tres lletres.

duos libros extrahimus de iure, posse et domino nostro ipsosque in uestrum ius et posse² et dominium mitimus et transfferimus irreuocabiliter simul cum omnibus locis *et cetera*. Quibus lacius *et cetera*. Et etiam mitimus uos de predictos duobus libris in corporalem possessionem per tradicionem ipsorum ad habendum, tenedum et in sana pace possidendum contra cunctas personas. Quam siquidem uendicionem dictorum duorum librorum uobis facimus sicut melius *et cetera*. Pro precio autem huiusmodi uendicionis confitemur et recognoscimus nos habuisse et recepisse a uobis centum et tres solidos Barchinone, super quibus renunciamus *et cetera*. [...] Testes, Raimundus de Montecunillo, ciuis Minorise, et Guillelmus de Luçanesio, sacrista³ Minorise.

² et posse *interlineat*.

³ *lectura dubtosa*.

1344, desembre, 5

Els marmessors de Berenguer de Castell, difunt jurisperit de Girona, reconeixen que Ramon d=Esglésies, jurisperit de Manresa, rebé en penyora del predit Berenguer dos llibres de dret: una Summa Hostiensis i un Speculum iuris per raó d=un deute de 1000 sous, i li retornen aquesta quantitat.

AHPM. Llibre particular de Ramon d=Esglésies 1331-1524. 1331, març, 9 - 1524, octubre, 23. Tr. 132. ffsn.

Raimundus Riaria, de Quarto, diocesis Gerundensis, procurator ad hec specialiter constitutus a Guillelmo de Castello et Petro de Scala, ciuibus Gerunde, manumissoribus et executoribus ultimi testamenti discreti Berengarii de Castello, quondam, iurisperiti Gerunde, contacti .VI. nonas octobris anno subscripto, in posse Bernardi de Rippa, notarii publici Barchinone, de qua quidem procuracione plene constat per publicum instrumentum confectum auctoritate Francisci Viadii, notarii publici, substituti auctoritate regia a Bernardo de Toyllano, publico Gerundensis notario, in kalendario kalendas decembri anno Domini¹ infrascripto, in quo quidem mei procuracionis instrumento est michi et a dictis manumissoribus² data, concessa et attributa potestas, apocham et finem de receptis faciendi et firmandi. Idcirco, nomine et auctoritate dicte mea procuracionis, confiteor uobis, uenerabili et discreto Raimundo de Ecclesiis, iurisperito predicto, quod uos tradidistis et deliberastis michi nomine quo super recipienti ad mei uoluntatem, duos libros iure: [1] unum, scilicet, uocatum *Summa Hostiensis*, scriptum in pellibus edulinis. Et incipit in secundo folio: Auocatur sicut

¹ *segueix cancel·lat* millesimo trecentesimo .XL1.IIIII.

² a dictis manumissoribus *interlineat*.

ius³, et finit in eodem: Amemoriam recenti³, et incipit in penultimo folio: Aeos de³
decimis ex multiplici³, et finit in eodem folio: A.D.III. canon³. [2] Et alium uocatum
Speculum iuris cum repertorio, scriptum in pellibus edulinis, et incipit in secundo folio:
Atiis tractaturis³, et finit in eodem: Aillum admitere³, et in penultimo folio incipit: Ade
pres nichil contra³, et finit in eodem folio: A.ff.. ad..R. .ro. de iac. [sic]³.

Quos quidem libros⁴ dictus Berengarius de Castello, quondam, uobis
obligauerat, assignauerat et tradiderat pro illo debito mille solidos Barchinone, quos
quidem Berengarius, quondam, uobis fuit confessus se debere cum publico instrumento
confacto auctoritate Petri Natalis, notarii publici Minorise, in calendario .IIII. kalendas
madii anno Domini infrascripto. Quos quidem mille solidos ego uobis tradidi et exsolui
nomine et pro parte manumissorum predictorum, et de quibus die presenti uos dictis
manumissoribus fecistis publicum albaranum. [...] Testes, Raimundus de Greualosa,
Arnaldus de Solerio et Franciscus Rubei, ciuis Minorise.

³ *segueix cancel·lat* multiplicis.

⁴ libros *interlineat*.

1345, gener, 5

Ramon de Pla, prevere de la ciutat de Manresa, ven a Guillem Cellers, canonge de la Seu, dos llibres de dret: unes Decretales, i unes Clementinas, ambdues amb glossa de Joan Andreu, pel preu de 14 lliures.

AHPM. [Comú] CI 1344-1345. 1344, desembre, 14 – 1345, març, 7. Tr. 197. ffsn.

Raimundus de Plano, presbiter ciuitatis Minorise, gratis *et cetera*, cum testimonio huius publici instrumenti¹ uendo uobis Guillelmo de Cellariis, filio Guillelmi de Cellariis, quondam², de dicta ciuitate, et uestris, duos libros iuris³, alterum s[...]⁴ uocatum: [1] *Sextus Liber Decretalium cum apparatu ordinario secundum Iohannis Andree*⁵, scriptum in pellibus⁶ agninis seu arietinis⁷, et incipit in textu⁸ in secundo folio: “mutatis”, et in secundo folio incipit in glossa: “.II. quare ab uno”, et in penultimo folio

¹ *segueix cancel-lat uendimus.*

² *segueix cancel-lat ciuis Minor.*

³ *segueix cancel-lat quarum.*

⁴ *el pergami és menjat pels cucs.*

⁵ *Iohannis Andree interlineat.*

⁶ *segueix cancel-lat edulinis.*

⁷ *agninis seu arietinis interlineat.*

⁸ *segueixen tres lletres cancel-lades.*

[...] ⁹, in textu: “dignitatum”, et in glosa: “pontificatus nostri”. [2] Et alterum uocatum *Clementines*, scriptum in pellibus agninis seu arietinis¹⁰, *cum apparatu ordinario Iohannis Andree*, et incipit in textu, in secundo folio: “millesimo”, et in ipso secundo folio, in ciosa incipit: “uerum est”, et in penultimo folio, in textu^{10 bis}, finit: “in canis”, et in ciosa: “.I.CVI¹¹.di.”. Quos quidem duos libros extraho de iure, posse et dominio mei et meorum ipsosque in uestri et uestrorum ius, posse et dominium mito et transfero irreuocabiliter, pleno iure simul cum omnibus locis, iuribus et accionibus *et cetera*, quibus locis *et cetera*, instituens *et cetera*. Hanc autem uendicionem dictorum duorum librorum uobis et uestris, ut premititur, facio sicut melius dici potest et intelligi, ad omnem uestrum et uestrorum comodum et saluamentum, ac bonum et sanum intellectum, et sine omni meo meorumque¹² retentu, pro precio, uidelicet, quatordecim librarum Barchinone de quibus *et cetera*. [...] Testes, Bernardonus Butini, filius Arnaldi Butini, ciuis Minorise, et Franciscus Rubei, ciuis Minorise.

⁹ *segueix cancel-lat un mot.*

¹⁰ *segueix cancel-lat edulinis.*

^{10 bis} *segueix cancel-lat incipit.*

¹¹ *al ms. .CVI. amb un guió al damunt.*

¹² *Segueix cancel-lat uinculo.*

1346, novembre, 21

Ramon d'Esglésies, jurisperit i ciutadà de Manresa, encomana a Pere de Riusec, monjo del monestir de Sant Benet de Bages, la tasca de vendre uns llibres de dret a la ciutat de Lleida.

AHPM.Llibre particular de Ramon d=Esglésies 1331-1524. 1331, març, 9 -
1524, octubre, 23. Tr. 132. ffsn.

Raimundus de Ecclesiis, iurisperitus, cuius¹ predictus, cum testimonio huius publici instrumenti, constituo et ordino certum et specialem procuratorem meum uos fratrem Petrum de Riuosicco, monachum monasterii Sancti Benedicti de Bagis, licet absentem, ad uendendum et distrahendum pro me et nomine meo *libros meos iuris*, quos uobis ad ciuitatem Ilerdensi misso uendendos et distrahendos cuicumque et quibuscumque uolueritis et pro quocumque precio seu preciis uobis uisum fuerit faciendum, et ad mitendum seu inducendum emptorem seu emptores eorundem librorum et cuiuslibet eorum per ipsorum tradicionem in corporalem possessionem uel quasi, de eisdem libris et quolibet eorum, et ad obligandum inde bona mea pro euiccione ipsorum, et ad recipiendum² ab eisdem emptore seu emptoribus precium seu precia eorundem et inde absolutionem, diffinitionem, et apocham seu apochas faciendum et firmandum, necnon et ad alia negocia mea procurandum et tractandum que meo nomine procuranda sint, et tractanda in dicta ciuitate Ilerdensi. [...] Testes, Franciscus de Franquedine, Poncius de Voltraria, ciues Minorise.

¹ cuius *interlineat*.

² *segueix cancel·lat ex tunc*.

circa 1346, desembre, 7

Na Beatriu, vescomtessa de Cardona, i en nom seu Arnau de Tresseres, rector de l'església de Seana, passen comptes a Pere de Cirera, majordom de la vescomtessa, i a Guiu Peret, de l'administració dels béns del vescomtat de Cardona durant el temps de l'absència dels senyors, segons es conté en els quaderns i capbreus o llibres corresponents.

AHPM. Comú 1347. 1347, gener, 4 - 1347, maig, 13. Tr. 208. ffsn.

In Dei nomine. Nouerint uniuersi quod ego, Arnaldus de Tresseres, rector ecclesie de Seana, habens de infrascriptis specialem mandatum et comissionem a nobili Beatrice, Dei gratia uicecomitissa Cardone, tutrice nobilis Ugueti, per eandem uicecomitis Cardone filii sui. [...] ¹ cum littera papirea ipsius nobile domine uicecomitisse patente, et sigillata in dorso sigillo eiusdem nobilis domine continente subsequens: ADe nós na Biatriu, per la gràcia de Déu uezcomtessa de Cardona, als amats nostres en Pere Cirera e en Guiu Peret, salut e gràcia. Com nós ayam assignat n=Arnau de Tresseres, rector de l'esgleya de Seana, qui en nom nostre e per nós oya e reeba comptes e raó de uosaltres, e de cascun de uós, de tot çò que tengut regir ne aministrar ayats tenent oficis nostres en qualque manera [sic], per açò manam-uos e uolem que al dit n=Arnau de Tresseres, en nom e persona nostra, redats compte de totes les dites coses, car nós, com al dit n=Arnau fos ayats reduts, los haurem e·ls tendrem de uosaltres e de cascú de uós per reebuts, axí quells dits *llibres dels dits comptes* com reduts los ayats, restituats e liurets al dit n=Arnau de Tresseres decontinent, car nós, après, uós farem *albarans de regonexença e absolució* e totes

¹ *espai corresponent a un mot.*

altres coses que a fer-uos ayam, e açò per res no mudets, car nós, a aquell Arnau de Tresserres, en hoir e reebre de uosaltres los dits comptes, e en recobrar aquells, e en fer *alberans* e *cartes de regonexença* e compte final d=aquells, hauem comanat nostre loch e nostres ueus. Dat a Cardona a .VII. dies de deembre, anno domini .M1. CCC1. quadragesimo sexto”².

Agens in hac parte nomine, potestate et auctoritate dicte mee comissionis et mandati cum testimonio huius publici instrumenti perpetuo ualituro, confiteor et recognosco uobis, Petro Cirera predicto, de uilla Cardone, dudum domestico et maiori domus dicte nobilis domine uicecomitisse, presenti et consentienti et recipienti, quod uos uenistis mecum in ciuitatem Minorisem presente uidente *et cetera*, quare redere ad hoc Iohannem çà Monegal, de dicta uilla Cardone, ad hoc destinato et associato mihi per nobilem uirum dominum uicecomitum eundem predictum, filium dicte nobilis domine uicecomitisse, ad bonum, uerum, rectum, iustum et legalem compotum. Sit omnibus hiis et singulis quod uos, ut maior domus dicte domine uicecomitisse, uel etiam alium nomine ipsius nobilis domine seu dicti domini uicecomitis filii sui, uel alterius eorum seu eorum curie et domus, habuistis, percepistis, collegistis seu leuastis, sicut quomodolibet et ubilibet ad uestri manus et posse deuenerunt tam de bonis, redditibus, iuribus, prouentibus et esdeuenimentis dicti uicecomitatus, quam etiam de bonis ipsorum domine uicecomitisse et dictum uicecomitis, seu alterius eorum, quocumque modo et quamcumque ratione seu causa per totum tempus infrascriptum pro inde uos rexistis seu aministrastis dictum officium maior domus in castro Cardona et hospicio ipsius, scilicet: a die lune inclusit que fuit prima die mensis ianuarii, anni quo legebatur millesimo .CCC1. XL. primo, scilicet, a Natiuitate Christi, usque ad uicesima octaua diem inclusiue mensis madii eiusdem anni, qua die dicta domine uicecomitissa recessit a dicto castro Cardone, et direxit gressus suos apud locum de Gocentayna, regni Valencie, in quo uiagio stetit uicesima .VIII. die dicti mensis madii usque ad diem iouis, que fuit quarta die mensis octobris anni predicti, qua die iouis ipsa domina redit a dicto uiagio et finit in castro de Castro Follito de Riuobragoso; et dicta die iouis quinta dies dicti³ mensis octobris, qua die uos dicto Castrofollito⁴ fuistis cum dicta domina, et

² segueix un espai en blanc corresponent a quatre línies.

³ dicti *interlineat*.

incepistis dictum uestrum officium maiordomus exercere et aministrare usque ad primam dicte mensis ianuarii exclusit tunc proxime sequentis, qua computabatur kalendas ianuarii anno a Natiuitate Christi .M1. CCC1. quadragesimo secundo, infra quod tempus sunt septem menses et decem septem dies, ac dictis quinque diebus per quos non fecistis sumptus seu expeditis, ut maiordomus predictus, postquam dicta domina uicecomitissa fuit in dicto castro de Castro Follito, tum licet uos dicta dies iouis .IIII. dies dicti mensis octobris incepistis dictum officium regere et exercere, ut premititur, actenus ipsa dies iouis et dies ueneris crastina fecistis sumptus et expensis dicte domine et eius domini necessarias, set postea dies sabbati, dies dominica, dies lunes, dies martis et dies mercurii proximo tunc sequentibus non expeditis seu sumptus fecistis in dicta domo, set dies iouis tunc crastina que fuit .XI. dies dicti mensis octobri et postea continue usque ad dictum prima die exclusit dicti mensis ianuarii dicti anni, quo legebatur .M1. CCC1. XL. secundo, fecistis et ministrastis sumptus et expensis in dicta curia prout continentur in [1] *libro* siue *capibreuio* dicti uestri officii facto per uos ratione ipsius infra temporis predictum, in quo *libro* sunt septem quaterni in quibus sunt ducentem septuaginta due carte siue folia papiri computatis in ipsis septem cartis siue folia non scripte, qui quidem liber incipit anno Domini .M1. CCC. XL. primo in linea prima, set in linea secunda sunt scripta hec uerba: AR<emembrança> sia que fa en Pere Cirera, maiordom de la molt noble madona[≡], et in tercia linea sunt scripta hec uerba: Ana Biatriu, per la gràcia de Déu uezcomtessa de Cardona, mare e tudriu”, et in quinta linea sunt scripta hec uerba: Aministradora de la persona e béns del noble senyor n=Huguet[≡], et finit in ultimo folio scripto: AE axí és cert encara que munta per tot ço que la dita madona uezcomtessa deu tornar al dit en Pere Cirera de tot aquest present compte ab la obra .V. mille .DC. LXXXV. sòlidos e .IX. diners.[≡]

[2] Est etiam certum et manifestum quod ultra dictum *capudbreuis* siue *librum* est alius *liber* siue *capud breue*, factum per uos ratione dicti uestri officii, de sumptibus extraordinarie per uos factis infra dictum tempus septem mensium et decem septem dierum, in quo *capibreuio* siue *libro* sunt quinque quaterni in quo sunt sexaginta octo cartae siue folia papiri computatis in ipsis uiginti octo cartis siue folia non scriptis, quod

⁴ *segueix cancel-lat* de Riubragoso.

capud breue siue *librum* incipit: AR^eebí en l=ayn .XLI. d=en Matheu Solà e en l'ayn .XLI.≡, et finit in ultimo folio scripto: ADonà per tot aquest quaern d=obra .CC. XL. IX. solidos, .IX. denarii.≡

[3] Et postea a dicta die prima dicti mensis ianuarii inclusiue dicti anni quo legebatur .M1. CCC. XL. secundo usque ad ultime die mensis decembris inclusiue, anno quo legebatur .M1. CCC1. XL. tercio, scilicet, a Christo Natiuitate, infra quod tempus est unus annus completus sic continentur in *libro* siue *capibreuio* per uos dicto anno facto et ordinato ratione dicti uestri officii maiordomus, in quo quidem libro sunt nouem quaterni in quibus sunt quadrigente cartae siue folia papiri computatis in ipsis sex cartis siue folia non scriptis, qua quidem liber incipit anno Domini millesimo .CCC. XL. secundo, primer dia de gener [sic]: AR<emembrança> sia <que>⁵ fa en Pere Cirera, maiordom de la molt nobla dona≡, et finit in ultimo folio scripto: Ae gerofla e flor de canela .II. onzes.≡

[4] Et ultra dictum *capud breue* siue *librum* est alius *liber* siue, *capud breue*, factum per uos, ratione dicti officii, de sumptibus extraordinariis per uos factis infra dictum annum in quo sunt duo quaterni in quibus sunt quadraginta due cartae siue folia papiri computatis in ipsis sexdecim cartis non scriptis, et incipit anno Domini .M0. CCC1. XL. secundo, et in linea secunda incipit: AR<emembrança> que fa en P<ere> Cirera, maiordom de la nobla madona na Biatriu≡, et finit in ultimo folio scripto: Aque atràs appar per menut.≡

[5] Et postea a dicta ultima die exclusiue dicti mensis decembris dicti anni quo legebatur .M1. CCC. XL. tercio continue usque ad primam die mensis ianuarii exclusiue anni quo legebatur .M1. CCC. XL. quarto a Natiuitate Christi, infra quod opus est unus annus completus, ut continetur in *libro* siue *capibreuio* per uos facto et ordinato dicto anno ratione officii uestri predicti maior domus, in quo quidem *libro* siue *capibreuio* sunt nouem quaterni papiri in quibus sunt quadrigente nouem folia siue cartae papiri computatis in ipsis .XVII. cartis non scriptis, qui quidem liber incipit: AR<emembrança> sia que fa en Pere Cirera, maior dom de la molt nobla madona na

⁵ *doc. menjat pels cucs; manca al manuscrit.*

Biatriu≅, et finit in ultimo folio scripto: Ae candeles de cere que foren d=en Matheu Solà .XIII, libras .I. onza≅.

[6] Et ultra dictum *capud breue* siue *librum* per uos dicto anno factum est quidem alius *liber* siue *quaternum* per uos ordinatus et factus ratione dicti officii, seu sumptibus extraordinariis eiusdem cuiusdam uiagii quod dictam nobilis dominam fecit dicto anno apud monasterii Montisserrati, in quo sunt quatordecim folia siue carte papiri computatis in ipsis quinque folia non scripta, et incipit ipse *liber* siue *quaternum*: A Libre de les despeses per la messió de la anada de Muntserrat e de la reebuda≅, et finit in ultimo folio scripto: Ae ab totes comptes feytes de anada≅.

[7] Et post hec, a dicta prima⁶ die inclusiue dicti mensis ianuarii dicti anni quo legebatur a Natiuitate Christi .Ml. CCC. XL. quarto⁷ continue usque ad ultimam die inclusiue mensis decembri, anni quo legebatur a Natiuitatem predictam .Ml. CCC. XL. quinto, infra quod tempus est unus annus completus ut continetur in *libro* siue *capibreuio* per uos, dictum Petrum Cirera, facto et ordinato dicto anno ratione dicti uestri officii maior domus, in quo sunt nouem quaterni papiri in quibus sunt quadrigente et decem et octo folii siue carte papiri computatis in ipsis octo folia siue cartis non scriptis, qui quidem liber incipit: AR<emembrança> sia que fa en Pere Cirera, maior dom de la molt nobla dona madona na Biatriu≅, et finit in ultimo folio scripto: Ae al acptador de Muntserrat un sester.≅

[8] Et ultra dictum *capud breue* siue *librum* est quendam alius *liber* siue *quaternus* per uos, dicto anno facto, ratione dicti officii de sumptibus et missionibus per uos dicto anno extraordinarie factis, in quo sunt uiginti sex folia siue carte papiri computatis in ipsis nouem folia siue cartis non scriptis qui incipit: ASón deutors d=aquest forment domino G1 de Iunyent e-n Pere Cirera≅, et finit in ultimo folio scripto: Ade la messió segons que a li appar≅.

[9] Et postea, a dicta prima die inclusiue dicti mensis ianuarii dicte anni quo legebatur a Natiuitate Christi .Ml. CCCl. XL. quarto continue usque ad diem lunem, uicessimam

⁶ prima *interlineat*.

⁷ *segueix cancel-lat* infra.

primam die mensis nouembri anni predicti quo legebatur millesimo .CCC1. XL. quinto, infra quod tempus sunt decem menses et uiginti unum dies ut continetur in quodam *capibreuio* siue *libro* per uos, dictum Petrum Cirera, dicto tempore facto et ordinato, in quo sunt trecente sexaginta nouem cartae siue folia papiri, computatis in ipsis sex folia siue cartis non scriptis qua incipit: AR<emembrança> sia que fa Pere Cirera, maior dom de la molt nobla dona madona”, et finit in ultimo folio scripto: Ae anets .III.≡

Et etiam sit omnibus hiis et singulis quod uos, tam in dicto hospicio dicti castri Cardone quam etiam alibi, expendistis et distribuistis, ut maior domus predictus seu etiam alia pro dictis nobilibus domino uicecomite et domine uicecomitissa, tutorio nomine antedicto seu altero eorum per tempora supradicta, tenuistis, exercistis et aministrastis dictum officii maior domus, quocumque modo et quocumque ratione seu tam secundum tenorem et mentem dictorum *librorum* siue *capibreuiorum* per uos factorum et ordinatorum, de compotis uestris temporum predictorum ratione dicti uestri officii, de quibus quidem *capibreuis* siue *libris* mihi tradidistis translatum fideliter comprobata que sigillata sunt, scilicet, quodlibet dictorum *capibreuiorum* in ultimo folio scripto sigillo meo proprio et sigillo dicti Iohannis de Monegal, et sigillo uestri, dicti Petri Cirera, in presentia uenerabilis Guillelmus de Altarippa, iurisperiti Minorise et notario infrascripti, qui quidem translatum iam penes me habeo et teneo. [...] Testes, discretus Guillelmus de Altarippa, iurisperitus, Raimundus de Grevalosa, et Petrus de Podio Bono, ciues Minorise, et Bernardus Masqueroni, fusterius, qui fuit de uilla Celsone.

1347, juny, 26

Ramon d=Esglésies, jurisperit i ciutadà de Manresa, per mediació de Pere de Riusec, monjo del monestir de Sant Benet de Bages, ven a Ramon Miquel, jurisperit de Lleida, el llibre anomenat Innocentium.

AHPM. Llibre particular de Ramon d=Esglésies 1331-1524. 1331, març, 9 -
1524, octubre, 23. Tr. 132. ffsn.

Raimundus de Ecclesiis, iurisperitus, ciuis Minorise, attendens quod ego, cum publico instrumento confacto a uenerabilis Francisci Rubei, notario publico Minorise, in calendario decimo kalendas decembris anno domini .M. CCCI. XLI. VII., constitui et ordinaui certum et specialem procuratorem meum uos, religiosum fratrem Petrum de Riuosicco, monachum monasterii Sancti Benedicti de Bagiis, ad uendendum pro me et nomine meo libros iuris meos, quos uobis misi ad ciuitatem Ilerdem; attendens etiam quod uos, uigore dicte procurationis, uendidistis meo nomine et pro me discreto Raimundo Michaelis, iurisperito Ilerdensis, quendam *Innocentium* meum, clarius confrontatum et nominatum in instrumento laudationis, approbationis, ratificationis et confirmationis facto per me de uenditione dicti libri, per uos meo nomine facta, quod instrumentum confectum est auctoritate dicti Francisci Rubei, notarii publici Minorise in calendario .XIII°. kalendas iulii anno dicto infrascripto. [...]

1347, agost, 6

Arnau de Sala, precentor de la seu de Barcelona, reconeix tenir diversos deutes, entre els quals hi ha el de dos Breviaris que Bernat Ferrer li empenyorà; atès que no posseeix cap bé per a pagar, sinó tan sols les robes que porta i poc més, nomena procuradors per a comparèixer davant l'oficial de Barcelona i aconseguir l'absolució dels deutes que té amb Ramon Bonosc i Bernat Francesc, de la seu de Barcelona, i Berenguer Ripoll, prevere de la diòcesi de Vic.

AHPM. [Comú] CVIII 1347. 1347, maig, 13 – 1347, setembre, 27. Tr. 209. ffsn.

Arnaldus de Sala, precentor ecclesie Barchinone, attendens quod ego sum pluribus et diuersis personis obligatus, uidelicet, Francisco Esquerit, ciuis et draperio Barchinone, in nouem libras Barchinone, parum plus uel minus, ratione pannorum quos ab eo emi, habui et recepi, et Bernardo Ferrarii, beneficiato in sede Barchinone, in quindecim libras dicte monete causa mutui, necnon eidem Bernardo Ferrarii in duobus libris uocatis *Breuiariis*, quos michi acomodauit ad hoc ut super ipsis recipere mutuo aliquam peccuniam quantitatem qua indigebam quacumque recepi, et etiam sum obligatus aliquibus aliis personis in diuersis quantitatibus per me a diuersis de causis; attendens etiam quod ego, ad instantiam Francisci Esquerit, fui et sum per uenerabilem officialem Barchinone uel eius uices gerentem aut locum tenentem, execucionis uinculo innodatus pro dicto debito, quod per me debetur dicto Francisco Esquerit; attendens insuper quod ego, quod dolens et maxima cordis amaritudine refero non habeo bona aliqua de quibus satisfacere possi dicto Francisco Esquerit aut cuicumque alii creditori meo in suis creditis antedictis, cum ad presens habeam bona nisim solummodo uestis corporis mei et raubas subscriptas, et hec iuro per Deum et eius sancta quattuor Euangelia a me corporaliter tacta fore uera; attendens etiam quod ego uolo, et cupio ac affero omnino ab innodatione dicte execucionis *et cetera*, a quibuscumque aliis

execucionis uniuersalis si plenas¹ sunt me absolui et saluti mee anime prouideri, et quod ecclesiam Dei non claudit gremium redeunti; ideo, attentis predictis quod sub uirtute a me presenti sacramenti in ueritate consistunt *et cetera*, testimonio huius presenti instrumenti constituo et ordino certos et speciales procuratores meos uos Raimundum Bonoscho, Bernardum Franciscum, in sede Barchinone, et Berengarium Riuipulli, presbiterum Vicensis diocesis, et cuicumque uestrum insolidum, ita quod occupatis ideo *et cetera*, ad comperendum pro me et nomine meo coram uenerabili officialem Barchinone uel eius locumtenenti et quocumque alio de infrascriptis potest habendum et confitendum meo nomine debere debita antedicta, et ad proponendum coram eis et quilibet eorundem curia que conuenit reuerencia, quod ego non habeo nec habere possum bona aliqua de quibus et presens satisfacere possem dictis creditoribus uel alia eorundem in suis creditis supradictis, cum ad hunc non habeat solummodo uestes meas predictas et aliquas raubas lecti et alias mihi in persone mee et meas, qua per dictos procuratores meo nominati uolo quod bonis meis cum nulla alia bona habeant de presenti, et etiam ad redendum meo et per me meos bonis predictis et sicut et quolibet eorum in animam prestandum et cuiuslibet generis iuramentum; et ad faciendum meo nomine, et firmandum iuratoriam uel ydoneam caucionem, per me et in animum meum in posse dicti uenerabilis officiale uel eius locumtenentis uel alterius inde potest habentis de satisfaciendo dictis creditoribus et cuilibet eorum de bonis meis si *et cetera* [...] Testes, Berengarius de Serra, habitator Minorise, et Guillelmus de Guibergues, de uille Sancti Petri de Auro.

¹ *lectura dubtosa.*

1347, setembre, 2

Alamanda de Vilafreser, abadessa del monestir de Sant Blai de Manresa, de l'orde de santa Clara, encomana a Guillem de Cervelló, notari de Barcelona, la missió de recuperar per al monestir el llibre anomenat Datari.

AHPM. Llibre particular de Santa clara 1332-1354. 1332, desembre, 7 – 1354, setembre, 27. AHCM/Ecles. C-46 (Santa Clara IV). ff. 45rº-45vº.

Nouerint uniuersi quod in presencia mei Francisci de Franquedine, scriptoris iurati scribanie publice Minorise, et in presencia etiam testium infrascriptorum ad hec specialiter uocatorum et rogatorum, uenerabilis et religiosa domina soror Alamanda de Vilafreserio, abbatissa monasterii Sancti Blasii, sororum minorum¹ ordinis Sancte Clare, ciuitatis Minorise, et conuentus eiusdem, conuocato more solito et congregate ad capitulum pro subscriptis in quadam domo dicti monasterii uocata preladorum, ratificantes et confirmantes primitus quitquid per Bernardum Ceruilionis, notarium Barchinone, actum et processum extitit usque nunc pro ipsis et dicto monasterio in exhigendo et recuperando quendam librum eorum, nondum ad hunc perfectum nec ligatum, uocatum *Datari*; gratis et ex certa sciencia constituerunt et ordinauerunt dictum Bernardum Ceruilionis, licet absentem, procuratorem, yconomum et actorem eorum certum et specialem, ad comparendum, pro ipsis et eorum nomine, coram quibuscumque curiis et iudicibus, et ipsas et bona dicti monasterii, pro predicto libro defendendum necnon agendum in iudicio et extra tunc quascumque personas asserentes se ius habere in dicto libro, et pro ipsis inde² respondendum, excipiendum et replicandum, et ius super bonis dicti monasterii firmandum, que pro firma seu firmis

¹ *diplografia de minorum, un mot cancel-lat.*

² *segueix cancel-lat iudicibus suis et aliud generis.*

iuris obligare possit sacramentum calumpnie prestandum pro inde iudicibus suis et aliud generis iuramentum defferendum, et sumptum sententias audienda, et apocha uel apochas de dicto libro faciendum et firmandum, et usque alia faciendum super predictis et ea tangentibus quecumque ipse constituentes possent, si ibi personaliter interessent, que ipsa domina abbatissa et conuentus promiserunt in dicto scriptori hec ab ipsis *et cetera*, contra *et cetera*, ratum et firmum *et cetera*, sub obli dicti monasterium omnium ypotheca. [...] Testes, Petrus de Nogaria et Berengario Caboti, habitatoribus Minorise.

1347, setembre, 14

Jaume de Pla, ciutadà de Manresa, reconeix haver rebut 100 sous dels marmessors del difunt Berenguer de Castell [jurisperit de Manresa], quantitat que li havia prestat i per la qual havia rebut en penyora el llibre de dret civil Digestum uetus. Jaume de Pla retornà el llibre i els marmessors el vengueren a Jaume Sala, escrivà de Manresa, per 430 sous.

AHPM. Llibre particular de la família Sarta 1313-1375. 1313, abril, 2 - 1375, abril, 18.
AHPM 4054. ffsn.

Iacobus de Plano, ciuis Minorise, confiteor uobis Guillemo de Montecunillo, Petro Sarta et Francisco de Acuta, manumissoribus predictis, quod soluistis michi centum solidos Barchinone quos [...] ¹ Berengarius de Castro, quondam, michi debebat, et quos quidem mutuaueram, et pro quibus michi in pignus tradiderat quendam librum iuris uocatum *Digestum uetus*, quem uobis restitui, et quem postmodum uendidistis Iacobo de Sala, scriptori, cui Minorise, pro quadrigentis triginta solidis Barchinone. [...]

¹ espai corresponent a quatre lletres ilAlegibles.

1347, setembre, 14

SibilAla, vídua de Berenguer de Castell, jurisperit de Manresa, reconeix als marmessors del seu marit haver rebut 105 dels 430 sous, preu de la venda del llibre de dret Digestum uetus, a Jaume de Sala, escrivà.

AHPM. Llibre particular de la família Sarta 1313-1375. 1313, abril, 2 - 1375, abril, 18.
AHPM 4054. ffsn.

Sibilia, uxor Berengarii de Castro, quondam, cuius iurisperiti Minorise, confiteor uobis Guillelmo de Montecunillo, Petro Sarta et Francisco de Acuta manumissoribus predictis, quod in ueritate consistit quod [...] ¹ penes me et [...] numerando et recepi centum et quinque solidos Barchinone de illis quadrigentis triginta solidis Barchinone, [...] fuerunt de quoddam libro iuris uocato *Digestum uetus*, quod erat dicti mariti mei, quondam, [...]. Venditus fuit post mortem dicti mariti mei, quondam, Iacobo de Sala, scriptoris, [...] pretio quadrigentorum triginta predictis. Et quem librum dictus maritus meus [...] tradiderat Iacobo de Plano, cui Minorise, quos centum solidos quos sub[...] solidos uos eidem Iacobo de Plano soluistis et mandadistis. [...]

¹ instrument molt menjat pels cucs; és indicat amb [...].

1347, setembre, 16

Berenguer Amargós, mercader i ciutadà de Manresa, reconeix a Guillem de Montcunill, Pere Sarta i Francesc d'Òdena, marmessors, haver rebut 49 sous que devien Berenguer de Castell i Bernat de Valls, difunts socis seus, en concepte de l'empenyament que el predit Berenguer Amargós i el difunt Bernat de Valls feren d'un llibre anomenat Decretum, el qual retornen.

AHPM. Libre particular de la família Sarta 1313-1375. 1313, abril, 2 -1375, abril, 18. AHPM 4054. ffsn.

Berengarius Amargos, mercator ciuis Minorise, confiteor uobis Guillelmo de Montecunillo, Petro Sarta et Francisco de Acuta, manumissoribus predictis, quod uos soluistis et tradidistis michi, ad mei uoluntatem, quadraginta nouem solidos Barchinone quos dicti Berengarius de Castro, quondam, et Bernardus de Vallibus, quondam, socii mei, debebant sine instrumento ratione mutui quod ego et dictus Bernardus de Vallibus in pignus tradidimus quendam librum iure uocatum *Decretum*, quemque uobis restituimus. Et ideo renunciando *et cetera*. Inde uobis finem *et cetera*. Ad hec nos Guillelmus de Montecunillo, Petrus Sarta et Franciscus de Acuta, manumissores predicti, consentientes predictis, confitemur nos habuisse et recepisse a uobis dictum librum uocatum *Decretum* super quo renunciamus *et cetera*. [...]

1347, setembre, 16

Elisenda, vídua d=Arnau de Sallent, ciutadà de Manresa, tutora de Constança, neta seva i filla i hereva universal de Pere de Roca, ciutadà de Manresa, reconeix a Guillem de Montcunill, Pere Sarta i Francesc d'Òdena, marmessors de Berenguer de Castell, haver rebut els 100 sous preu d'unes Decretals que foren dels predits Berenguer de Castell –difunt– i de Pere de Roca; alhora els marmessors reconeixen haver rebut en penyora el llibre de la predita Elisenda.

AHPM. Llibre particular de la família Sarta 1313-1375. 1313, abril, 2 - 1375, abril, 18. AHPM 4054.ffsn.

Elicsendis, uxor Arnaldi de Saliente, quondam, ciuis Minorise, tutrixque Constancie [...] ¹ neptis siue neta filieque et heredis uniuersalis uenerabilis Petri de Rocha, ciuis Minorise, confiteor uobis Guillelmo de Montecunillo, Petro Sarta et Francisco de Acuta, manumissoribus predictis, quod soluistis et tradidistis michi centum solidos Barchinone, quos dictus Berengarius de Castro, quondam, et dictus Petrus de Rocha in pignus tradiderunt <per> quendam librum iuris uocatum *Decretales* quemque uobis restitui. Et ideo renunciando *et cetera*, facio quod uobis finem *et cetera*. Ad hec nos Guillelmus de Montecunillo, Petrus Sarta et Franciscus de Acuta, predictis, consentientes confitemur nos a uobis, dicta domina Elicsende, habuisse et recepisse dictum librum iuris uocatum *Decretales* super quo [...] ² *et cetera*.

¹ *espai corresponent a un mot.*

² *idem.*

1347, octubre, 9

Arnau Boixó, [clergue¹], fill del difunt Pere Boixó –ciutadà de Manresa– constitueix procuradors a Bernat Mestre i el seu fill Pere Mestre, ciutadans de Lleida, per a vendre el llibre Decretalium a qui ells vulguin i pel preu que vulguin.

AHPM. Llibre particular de la família Boixó 1319-1372. 1319, octubre, 12 – 1372, maig, 2. Tr. 403. ffsn.

Arnaldus Boxoni, filius Petri Boxoni, quondam, ciuis Minorise, cum testimonio huius publici instrumenti, constituimus uos, Bernardum Magistri et Petrum Magistri, filium eius, ciues Ilerdensis², absentes, utrumque uestrum insolidum, ita quod conditio occupantis ad uendendum et distrahendum, meo nomine et pro me, quendam librum *Decretalium*, cohoptum de corio uiridi³, qui incipit in⁴ secundo folio: “substantiam patris”, et finit in eodem folio: “et tam”, principio uero penultimi folii [...] ^{4 bis} libri in textu incipit: “diuturnam”, et finit: “in eorundem in missa”, cuicumque uel quibuscumque uolueritis et pro quocienscumque precio seu preciis uobis uisum fuerit faciendum, et ad mitendum seu inducendum⁵ emptorem seu emptores ipsius libri per

¹ un document del 22 d'octubre del mateix any informa que Arnau Boixó fou clergue i capellà del benefici de l'altar de Sant Francesc a la Seu.

² segueix cancel·lat un mot.

³ cohoptum de corio uiridi *interlineat*.

⁴ segueix cancel·lat primo.

^{4 bis} espai corresponent a un mot.

⁵ segueix cancel·lada una lletra.

traditionem ipsius in corporalem possessionem, uel quasi, de eodem libro. Et ad obligandum inde bona mea per euiccionem. Et ad recipiendum ab eisdem emptori seu emptoribus precium seu precia eiusdem, et inde absolucionem, diffinicionem et apocham seu apochas faciendum et firmandum, necnon ad alia negocia mea procurandum et tractandum, que nomine meo procuranda sicut et tractanda in dicta ciuitate Ilerde. [...] Testes, Periconus de Gostemps et Poncius de Voltraria.

1348, març (?), 4

Ramon d'Esglésies, ciutadà i jurisperit de la ciutat de Manresa, ordena procuradors seus Arnau de Soler, ciutadà de Manresa, i Bernat de Trilla, escuder del dit Ramon d'Esglésies, amb la missió de vendre dos llibres de dret: un Cinus Pistoriensis, i un altre llibre que conté les Glosas super Sexto librum Decretalium de Joan Andreu i unes Clementines; el possessor fa constar que part del llibre del Cinus Pistoriensis fou escrit per ell mateix.

AHPM. Llibre particular de Ramon d'Esglésies 1331-1354. 1331, març, 9 - 1354, octubre, 23. Tr. 132. ffsn.

Raimundus de Ecclesiis, iurisperitus, ciuis Minorise, cum testimonio huius publici instrumenti, constituo et ordino certos et speciales procuratores meos uos Arnaldum de Solerio, ciuem Minorise, et Bernardum de Trilea, scutiferum meum, presentes et suscipientes, et utrumque uestrum insolidum, ita¹ quod non sit potior conditio occupantis ad uendendum et alienandum, pro me et nomine meo, cuicumque uel quibuscumque uolueritis et ubicumque uobis placuerit, et pro quocumque precio seu preciis uobis uisum fuerit faciendum libros meos iuris subscriptos infra²: [1] quendam librum meum iuris uocatum *Xinus*, scriptum in pellibus edulinis, qui quidem liber finit in primo folio: Aaut≅, et in secundo folio incipit: Anon ita cuius≅, in penultimo uero folio incipit ipse liber: Asi ut≅, et finit in eodem: Aper filium≅, in ultimo uero folio incipit: Arata≅. [2] Et est quendam alium librum meum iuris uocatum *Glosas Iohannis Andree Super Sexto Libro Decretalium*³ et *Clementinas* scriptum in pellibus edulinis,

¹ Ita, *interlineat*.

² libros meos iuris subscriptos infra, *interlineat*.

³ Iohannis Andree super, *interlineat*. Sexto libro Clementinas, *interlineat i cancel-lat*.

qui quidem liber finit in primo folio: Acomponi subsequenti[≅], uero folium [sic] incipit: Atores[≅], sed⁴ in penultimo folio incipit: Anec enim[≅], et finit in eodem: Apredicciones ut ibi dixi[≅], in ultimo uero folio incipit: Adefecisset[≅]. Et est quendam partem cuiusdam alterius *Xini* michi scriptum in pellibus edulinis, in aliquibus quinternis nondum perfectis seu completis. [...]

⁴ *al ms. Set.*

1349, abril, 8

Ramon Saera, jurisperit de Manresa, lliura a la Seu de Manresa dos llibres: un Decretum i el De Rerum Natura, d'Aristòtil, els quals havia comprat per al seu fill Guillem, difunt canonge de la Seu; fa aquesta donació amb les condicions que ambdós llibres siguin per al servei de tota la comunitat, que sempre restin a la canònica i que de cap manera puguin ser alienats.

ASM. *Prepositi VI* 1348-1356. 1348, agost, 11 – 1356, abril, 20. ff. XIV° - XIIr^o.

Raimundus de Area, iurisperitus Minorise, ob¹ remedium anime² Guillelmi de Area, quondam, canonici Minorise, filii mei, et in satisfactionem omnium eorum in quibus idem Guillelmus teneret et in quibus ego tenear, si in aliquo tenetur ecclesie Beate Marie de Minorisa, trado et dono eidem ecclesie et uobis uenerabili et religioso domino Romeo, Dei gratia preposito Minorise, et conuentui eiusdem monasterii [1] quendam librum uocatum *Decretum*, quem ego emeram, seu emi feceram, et in quo uolueram quod idem Guillelmus audiret et adisceret; qui quidem librum incipit in secundo folio, scilicet, in textu: “constitutio uel edictum est”, et finit in eodem folio, scilicet, in textu: “alaycorum conuersa conuersatione”; ita et incipit³ in penultimo folio, scilicet, in textu: “uerbis eum set corde orandus est Deus”, et finit in eodem folio, scilicet, in textu et de littera rubea: “quibuslibet spectabilis clericus”. Item trado et dono ob easdem causas eidem ecclesie, preposito et conuentui [2] alium librum uocatum *Nature Aristotilis*, quem similiter emeram, seu emi feceram, et in quo uolueram quod

¹ *segueix cancel·lat* hoc.

² *segueix cancel·lat* mee.

³ incipit, *interlineat*; *segueix cancel·lat* in textu uerbis eum set corde orandus.

idem Guillelmus audiret, adisceret et studeret, qui quidem librum incipit in secundo folio: “in conueniens est”, et finit in eodem: “omnes autem”; et incipit in penultimo folio: “et destruitur”, et finit in eodem: “quam quando⁴ substantia”. Quos quidem libros trado et dono dicte ecclesie et uobis, uenerabili et religiosos domino preposito et conuentui eiusdem monasterii, sub tali condicione et forma, quod semper sint ad usum et seruicium uestri, dicti domini prepositi et omnium et singulorum canonicorum uestri monasterii, presentium et futurorum, ita, eciam, quod numquam possint assignari uel tradi ad seruicium uel usum specialem prepositi, uel prioris, uel sacriste, uel camerarii, uel precentoris, uel infirmarii, uel alicuius alterius canonici dicti monasterii uel cuiusuis alterius persone; nec possint duci ad studium uel ad aliquem alium locum pro audiendo uel docendo in eis, uel aliqua alia de causa, immo semper habeant remanere infrascripta dicti monasterii infra septa dicti monasterii, nec inde possit abstrahi aliquo modo uel aliqua causa nec possint uendi, dari uel quouis modo alienari, uel impignorari, uel obligari, immo semper habeant esse et remanere infra dictum monasterium, ad comunem usum et seruicium prepositi et omnium et singulorum canonicorum dicti monasterii. Et si quis contra fecerit, maledictionem Dei intercedente, Beata Virginem Maria ad cuius honorem sunt dati, et porcionem cum Datam et Abiron, quos absoruit terra uiuos et cum Iuda traditore, Christo illico et protinus consequenter. Quibus omnibus dictus dominus prepositus et canonici dicti monasterii cosenserunt et ea seruare promiserunt et in se, pro se et suis successoribus predictas penas susceperunt si contrarium facerent a promissis. Et de predictis fuit mandatum fieri publicum instrumentum⁵, unum⁶ dicto Raimundo si uoluerit, et aliud dicto domino preposito, et aliud cuilibet canonico dicti monasterii et aliud cuicumque persone que instrumentum inde habere uoluerit. [...] Testes huius rei sunt Petrus Dulceti, Petrus de Villa et Iacobus de Castello.

⁴ quam quando, *lectura dubtosa*.

⁵ *segueix cancel·lat* bonum.

⁶ unum, *interlineat*.

1349, juny, 10

Alamanda de Vilafreser, abadessa del monestir de sant Blai i Sant Llàtzer, de l'orde de Santa Clara, de la ciutat de Manresa, lliura a Constança, vídua de Guillem d'Altarriba Bdifunt jurisperit de la ciutat de ManresaB el llibre anomenat Speculum Iuris, que aquest havia empenyorat a Simó de Costa, framenor i confessor seu, per 200 sous, per tal de poder pagar un deute que tenia amb Ferrer Bouet, de la vila de Cardona.

AHPM. Llibre particular de Santa Clara 1332-1354. 1332, desembre, 7 - 1354, setembre, 27. AHCM/Ecles. C-46 (Santa Clara IV). ff. 54vº-55rº.

Constancia, uxor Guillelmi d'Altariba, iurisperiti Minorise, quondam, confiteor et recognosco uobis, uenerabile et religiose domine Alamande, abbatisse monasterii Sanctorum Blasii et Lacçari, sororum minorum Minorise, ordinis sancte Clare, quod dedistis et librastis michi unum librum uocatum *Speculum Iuris*, quem dictus Guillelmus misit in pignora fratri Simoni de Costa, ordinis fratrum minorum, quondam, confessoris dicti Guillelmi, pro ducentos solidos quos dictus Guillelmus recognoui se teneri ad restitutionem Ferrario Boueti, quondam, de uille Cardone. [...]

1349, juny, 10

Margarida, filla natural de Guillem Bouet, de la vila de Cardona, i muller de Bonanat de Coma, ciutadà de Manresa, rep d'Alamanda de Vilafreser, abadessa del monestir de l'orde de Santa Clara, de la ciutat de Manresa, 200 sous que el difunt Guillem d'Altarriba tenia de fra Simó de Costa, framenor i confessor seu, ja que aquell li empenyorà el llibre de dret Speculum Iuris.

AHPM. Llibre particular de Santa Clara 1332-1354. 1332, desembre, 7 - 1354, setembre, 27. AHCM/Ecles C-46 (Santa Clara IV). ff. 54v^o-55r^o.

Margarita, filia naturalis Guillelmi Boueti, quondam, de uilla Cardone, filii Ferrarii Boueti, quondam, uxorisque Bonanati de Cumbis, cuius Minorise, confiteor uobis, uenerabili et religiose domine sorori Alamande de Villa Freserio, abbatisse monasterii Sanctorum Blasi et Lacçari, ordinis sancte Clare, ciuitatis Minorise, quod soluistis et tradidistis michi, ad meam uoluntatem, omnes illos ducentos solidos Barchinone quos uenerabilis Guillelmus de Altarippa, quondam, iurisperitus Minorise, recognouit se teneri in posse religiosi fratris Simonis de Costa, quondam, de ordine fratrum minorum, confessoris dicti Guillelmi de Altarippa, quondam. Quaquidem Guillelmus de Altarippa, quondam, tempore quo uiuebat, tradidit dicto fratri Simoni quendam librum uocatum *Speculum iuris*, quod dedit et soluit quoque ducentos solidos michi tradidistis ut proximior dicti Ferrarii Boueti, quondam. [...]

1349, agost, 16

Constança, vídua de Guillem d'Altarriba, jurisperit de Manresa, ven a Berenguer Torigues, de la mateixa ciutat, cinc llibres de dret pel preu de 51 lliures.

AHPM. Comú 1349. 1349, febrer, 16 - 1349, agost, 11. Tr. 44. ffsn.

Constancia, uxor quondam Guillelmi de Altariba, iurisperiti Minorise, gratis et ex certa scientia uendo uobis Berengario Turigues, [...] ¹ in ciuitate Minorise, et cui seu quibus uelitis ² uel uolueritis perpetuo quinque libros iuris meos, quorum:

[1] unus uocatur *Codi*, qui incipit in tertia quaterna: Aprincipum laudamus, et finit in eadem quaterna: Auel tempore aduicis;

[2] alius uocatur *Digesta noua*, qui incipit in secunda quaterna: AEt generaliter ei, et finit in eundem quaterna: Anoui nuntiatio;

[3] alius uocatur *Digesta uella*, qui incipit in secunda quaterna: Ainde cum est, et finit in eadem quaterna: Auellet referire e;

[4] alius alius [sic] uocatur *Emforçada*, qui incipit in tertia quaterna: Aesset ad uirum, et finit in eadem quaterna: Adacio filie;

[5] alius uocatur *Especulator iure*, qui incipit in secunda quaterna: Aiuxta illum recedant; et finit in eadem carta: Aaparte uolo.

Quos quidem libros extraho de iure, dominio et posse mei et meorum ipsosque in ius, dominium et posse uestri et uestrorum mito et transfero irreuocabiliter, ipsosque de presenti uobis trado et ex causa uenditionis cedo et trado uobis et uestris, et cui seu

¹ *espai corresponent a una paraula.*

² *segueix cancel·lat uolueritis.*

quibus uelitis uel uolueritis, perpetuo, omnes actiones et omnia iura que michi competunt et competere possunt et debeant aliquo modo, iure uel ratione in predictis libris quos uobis uendo. [...] ³ Hanc autem uenditionem facio uobis et uestris, perpetuo, per me et meos pro pretio quinquaginta et unius libris monete Barchinone de terno, quas quinquaginta et unam libram confiteor tibi me habuisse et recepisse ⁴ ad mei uoluntatem, et qua a uobis michi de predictis plenarie et integre satisfacere. [...] Testes, Arnaldus de Podiolo et Arnaldus de Trillea, cuius Minorise.

³ *espai corresponent a un llarg fragment amb clàusules notariales.*

⁴ *segueix cancel·lat uobis.*

1350, juliol, 25

Elisenda, vídua d=Arnau de Sallent, ven a Ramon de Gravalosa, ciutadà de Manresa, el llibre anomenat Decretalium i el Sisè llibre de les Decretals pel preu de 1270 sous.

AHPM. Llibre particular de Ramon de Gravalosa 1336-1380. 1336, juliol, 18 - 1380, novembre, 23. Tr. 161. ffsn.

Elicsendis, uxor Arnaldi Salientis, quondam, ciuis Minorise [...] ¹ meos uendo et titulo uendicionis de presenti trado uobis Raimundo de Graualosa, ciuis dicte ciuitatis, et uestris et cui seu quibus uolueritis, duos libros seu uolumina duorum librorum uocatorum *Decretalium* infrascriptorum, uidelicet, [1] uolumine mayor *Decretalium* quod incipit in secundo folio textus dicte maioris uoluminis *Decretalium*: “consumatum in unum”, et finit in dicto secundo folio dicti textus: “cum comuni”, et incipit in penultimo folio dicti textus: “que per annum”. [2] Et etiam alium librum uocatum *Sextum librum Decretalium*, quod incipit in secundo folio textus ipsius libri: Aueri que deberet≡, et finit in dicto secundo folio dicti textus: Apaternaliter spiritum≡, et finit in penultimo folio textus ipsius libris: Aqui legis uerba con≡. Hanc autem uenditionem et traditionem dictorum duorum librorum facio uobis, dicto Raymundo, et uestris et cui seu quibus uolueritis sicut melius et plenum dici potest et intelligi, ad omnem remedium bonum et sanum intellectum uestri et uestrorum pro precio ducentorum et septuaginta solidorum denariorum Barchinone, de quibus a uobis sum bene paccatus. [...] Testes, Guillelmus de [...] ² Solano, presbiter, et Arnaldus de Trillea

¹ espai corresponent a unes quatre paraules il·legibles pel mal estat del document.

² espai corresponent a un mot il·legible pel mal estat del document.

1350, octubre, 12

Inventari dels béns relictos de Ramon d'Esclésies, jurisperit de Manresa, fet pels seus marmessors.

AHPM. Llibre particular dels marmessors del testament de Ramon d'Esclésies i del Benefici de Santa Anna 1350-1410. 1350, octubre, 12 - 1410, març, 9. AHCM/Ecles. B-66. ffsn.

- [1] Item, quasdam *Ores de Sancta Maria*.
- [2] Item, *alias* illuminatas cum auro.
- [3] Item. unum cotulum (?) de corio paruum et *multas et diuersas scripturas*.

Item, in domo hospicii sui uocatam studium:

- [4] Item, unum *librum* uocatam *De moltes raons e qüestions*.
- [5] Item, unum *librum* cum postibus qui incipit in secundo folio: Aet hec dicimus≡.
- [6] Item, unum alium parui ualoris qui incipit: ABonifacius≡.
- [7] Item, unum paruum *de logicha*.
- [8] Item, *processos* et *alias scripturas multas* que sunt in studio.
- [9] Item, quendam *librum* uocatam *Tercia pars Summe Thome de Aquino*.
- [10] Item, alium uocatam *Reportationes super aliquibus libris Decretalium*.
- [11] Item, alium uocatam *Summula super regulam fratrum minorum*.
- [12] Item, alium *Usaticorum et Constitutionum*¹ *Cathalonie*.
- [13] Item, alium uocatam *Summa d'Aç*.
- [14] Item, alium uocatam *Paulus de Latzaris*.
- [15] Et alium uocatam *Summa Iurisdictoria*.
- [16] Item, alium papiri uocatam *Reportationes super Sexto libro Decretalium*.

¹ *al ms. cancel·lat* ba.

- [17] Item, alium uocatum *Repertorium Guillelmi Durandi*.
- [18] Item, alium uocatum *Liber Dialogorum Gregorii*.
- [19] Item, alium uocatum *Mandagot*.
- [20] Et alium uocatum *Concordia et discordia Canonum*.
- [21] Et alium uocatum *Lectura super Codice*.
- [22] Et alium uocatum *Decretals*.
- [23] Et alium uocatum *Lectura super Inforciata*.
- [24] Et alium uocatum *Archiaca [sic] super <.VI.> Decretalium*.
- [25] Et alium uocatum *Summula Iohannis Spani*.
- [26] Et alium uocatum *Goda*, scriptum cum literis ueteris.
- [27] Item alium uocatum *Margarita abbatis Palmensis*.
- [28] Et alium uocatum *Garcia Spanus*.
- [29] Et alium papiri *Aliquibus reportationibus Codicis*.
- [30] Et alium uocatum *Summa magistri Egidii*.
- [31] Item *.XVI. quaterna pergameni*.
- [32] Item alium uocatum *Gesta Apollonis*.
- [...] Testes, Iacobus de Granoya et Arnaldus Boxoni, ciuis Minorise.

Item, unum studi. Item unam tabulam que erat in studio, et duas catedras in quibus sedebat in studio.
Item unum scannum.

[1350, octubre, 16]

Els marmessors de Ramon d'Esglésies reben diversos béns del difunt, entre els quals hi ha uns llibres. [Els marmessors són: Pere Ricolf, Jaume Vilella, Guillem Vilella (senior), Guillem Vilella (junior), Francesc de Ferrer, Ramon de Grevalosa, i Ramon de Voltrera, tots ells ciutadans de Manresa].

AHPM. Llibre particular dels marmessors de Ramon d'Esglésies i del benefici de Santa Anna, a la Seu 1350-1410. 1350, octubre, 12 - 1410, març, 9. AHCM/Ecles. B-66. ffsn.

Attendentes etiam quod, ex alia parte, nos et alii manumissores predictis recipimus de bonis dicti uenerabilis Raimundi de Ecclesiis, quondam, plurimas res uel uti iocaliam, arnesiam, *libros*, pannorum lectorum, uasam argenteam, bladum et aliqua alia bona quod erant dicti uenerabilis Raimundi de Ecclesiis, quondam, quorum bonorum nec quantitas seu ualor eorum michi uel uobis ad nunc certa est, immo computum super predictis habuerit saepe et saepius distinguit et corriguit (?). [...].

1350, novembre, 5

Pere Ricolf, ciutadà i hereu universal de Ramon d'Esglésies –difunt jurisperit i ciutadà de Manresa–, rep dels marmessors d'aquest un lot de llibres.

AHPM. Llibre particular dels marmessors de Ramon d'Esglésies i del Benefici de Santa Anna, a la Seu 1350-1410, 1350, octubre, 12 - 1410, març, 9. AHCM/Ecles. B-66. ffsn.

Petrus Ricolfi, ciuis Minorise, heres uniuersalis Raimundi de Ecclesiis, quondam, iurisperiti, ciuis eiusdem, consanguinali germani mei, confiteor uobis Guillelmono Vilella, draperio, ciuis Minorise, manumissori uel testi dicti uenerabilis Raimundi de Ecclesiis, quondam, una cum Iacobo Vilella, fratre uestro, et aliquibus aliis ciuibus Minorise, quod uos, nomine uestro et aliorum conmanumissorum uestrorum, tradidistis michi infrascriptos libros qui penes uos erant, quos libros sunt cum alia bonia dicti uenerabilis Raimundi de Ecclesiis [...] ¹, manumissoris predicti cedantis [...] uobis satisfactos esset in septem mille solidos Barchinone quos dicti Raimundi de Ecclesiis sibi accepit in dicto suo ultimo testamento pro anima sua *et cetera*. Qua quidem libri sunt hii:

[1] Primo, uidelicet, quodam liber *Distinctionum magistri Petri de Gostemps*.

[2] Item, alter liber uocatus *Summula Açonis*.

[3] Item, alter uocatus *Tercia pars Summula sancti Thome de Aquino*.

[4] Item, alter uocatus *Isidorum De Summo Bono*.

[5] Item, alter uocatus *De ordine iudiciorum Rotfredi*.

[6] Item, alter uocatus *Lectura super primo libro Codicis*.

[7] Item, alter *Liber*, papiri, *Iudiciorum*.

¹ espai corresponent a una paraula il·legible a causa de la mala qualitat de la tinta; és indicat amb [...].

[8] Item, alter liber uocatus *Summula de matrimoniis*.

[9] Item, alter liber uocatus de *Aparatus [...] constitutionum* compositum per *Matheum Anglesii*.

[10] Item, alter liber uocatus *De cronica*.

[11] Item, alter uocatus *Ignocentius*.

[12] Item, alter uocatus *Enforciatum*.

[13] Item, alter *Liber Usaticorum et Constitutionum Cathalonie*.

1351, gener, 28

Salomó Rovent, jueu de Manresa, reconeix haver rebut de Benvenist Rossell i d'Astruc Salem, jueus de la ciutat de Vic, hereus universals del difunt Jucef Vidal, també de Vic, un llibre escrit en escriptura hebrea, el qual aquest havia empenyorat a Rovent Salamó, jueu de Manresa.

AHPM. CXV 1350-1351. 1350, octubre, 11 – 1351, maig, 19. Tr. 222. ffsn.

Salamó Rouent, iudeus Minorise, confiteor uobis, Benueniste Rosselli et Astrugo Çelem, iudeus ciuitatis Vicensis, heredibus uniuersalis Iucefi Vitalis, iudei ciuitatis Vicensis, quod restituistis michi *quoddam librum scriptum cum litteris abrahicis*, in pellibus edulinis, quem dictus Iucefus Vitalis, quondam, iudeus predictus, a Rouent Salamonis, iudeo Minorise, tenebat pignore obligatum quodque receptum per manum Bartholomeum de Vilarasa, de ciuitate Minorise. Et ideo, renunciando facio inde uobis finem *et cetera*. Testes, Iacobus Granoya et Berengarius de Tresserris.

1352, maig, 7

Fra Felip Mateu, de l'orde de Predicadors, procurador de Domènec de Somsex, vicari i notari de Bellpuig, rep de Constança, vídua de Guillem d'Altarriba Bjurisperit de Manresa, una caixa amb setze llibres i tres quaderns de paper.

AHPM. Llibre particular de Ramon, Ferrer i Galceran de Castellet i Ramon Miquel de Tord 1312-1383. 1312, ?, ? - 1383, setembre, 2. AHPM. 4051. ffsn.

Frater Philipus Mathei, de ordine fratrum predicatorum, procurator ad hec constitutus cum publico instrumento confacto auctoritate Dominici de Somsex, uicarii et notarii publici Pulcripodii, in kalendario nona die mensis aprilis anno inffrascripto, a nobili domina uicecomitissa Cardone, ideo auctoritate¹ dicte mee procurationis, confiteor et recognosco uobis, domine Constancie, uxori uenerabilis Guillelmi de Altarippa², quondam, iurisperiti Minorise, quod tradidistis michi, ad meam uoluntatem, et ego a uobis habui³ et recepi [1] *sexdecim libros* et [2] *tres quaternos papiri* et quendam ataut in qua erant dictos *libros*. Et ideo, renunciando exceptioni dictorum *librorum* per me non habitorum et non receptorum, et doli facio inde uobis⁴ et uestris finem bonum et pactum firmissimum de non petendo et de non agendo. Actum ut supra, testes Ferrarius de Castelleto et Berengarius de Corneto.

¹ *diplografia d=auctoritate, un mot és cancel·lat.*

² *Altarippa interlineat damunt Moraria cancel·lat.*

³ *diplografia d=habui, un mot és cancel·lat.*

⁴ *diplografia de uobis, un mot és cancel·lat.*

1353, agost, 6

Testament de Pere de Riera, jurisperit de Manresa, en el qual llega a la seva filla Sança cinc llibres.

AHPM. *Testamentorum I* 1352-1361. 1352, agost, ? - 1361, agost, 24. Tr. 464. ff. 21r°-22r°.

Item, uolo quod pro ratione dicti legati per me eidem Sancier filie <mee> apprehendat
incontinenti post mortem meam in pignore, uidelicet:

[1] unum librum uocatum *Lo Codi*;

[2] et etiam duos libros uocatos *Digestes noues*;

[3] et etiam unum alium librum uocatum *Decretals*, quod est cum cohoperta uirmilia;

[4] et alium librum uocatum *Infortiatum*. [...]

1354, gener, 21

Testament de Jaume Amargós, mercader de la ciutat de Manresa.

AHPM. *Testamentorum* I 1352-1361. 1352, agost, ? - 1361, agost, 24. Tr. 464.
ff. 35v^o-38r^o.

[...] Item, uolo specialiter quod sub pena dupli sit adquisita opere ecclesie noue Beate Marie de Minorisa, si contrariae faceret, per infra unum annum post mortem meam soluantur omnes iniurie in quibus ego et Petrus Amargos, frater meus, tenemus quibusdam personas, prout constat in quadam *cedula papiri* quam frater Bernardus Andree tenet [1] *scriptam manum meam*, et quod similiter sunt scripte [2] in quodam *libro* meo in fine ipsius libri.[...]

1354, abril, 3

Inventari dels béns relictos de Ramon d'Altarriba.

AHPM. Llibre particular de Pere Ricolf 1351-1404. 1351, setembre, 30 - 1404, març, 3. Tr. 254. ffsn.

Item, trobé en los dits béns que=ls era deguts, segons queAs trobé per scrit en lo seu *libre de deutes* [...]¹.

¹ segueix la còpia de tos els seus deutes i comptes.

1356, març, 21

Jaume Cardona, jurisperit i ciutadà de Vic, hereu i germà del difunt Berenguer Cardona, ciutadà de Manresa, reconeix a Francesc d'Era, ciutadà de Manresa, gendre del predit Berenguer Cardona, que aquest ha lliurat a Ramon de Sobrerroca, ciutadà de Manresa, entre altres béns unes taules d'escriure i uns Evangelis.

AHPM. Libre particular de Francesc de Vall, Ramon de Torres, Francesc i Bernat d'Era i Bernat Miquel 1318-1411. 1318, març, 16 - 1411, desembre, 22. Tr. 171. ffsn.

Sit omnibus notum quod ego Iacobus Cardoni, iurisperitus, cuius Vicensis¹, heres Berengarii Cardoni, quondam, cuius Minorise, fratris mei, confiteor et recognosco uobis Francisco de Area, cuius Minorise [...]², heredi filie uestre, uxor dicti Berengarii Cardoni, quod restituistis ad mei uoluntatem, Raymundo de Superrocha, cuius Minorise, recipienti pro me³ bona mobilia infrascripta:

Item, altre correga ab coltell e ab bossa e ab [1] unes *taules d'escriure* e ab [2] uns *.III. Auengelis*.

¹ segueix cancel·lat confiteor et recognosco.

² segueix cancel·lat pr; segueix un espai en blanc corresponent a un mot.

³ segueix cancel·lat raubas infra sue res.

1357, març, 28

Testament de Jaume Vilella, draper de la ciutat de Manresa, en el qual s'esmenten diversos llibres de comptes.

AHPM. *Testamentorum III* 1365-1372. 1357, març, 28 - 1373, febrer, 18. Tr. 466. ffsn.

[1] Item deys aAn Berenguer de Vilalta, de Barchinona, de .III. [...] ¹ o sia mist lo *libre* seu .XX. lliures. [2] Item deys aAn Bernat çes Valls e aAn Berenguer Amargós, axí com apar al *libre de la companyia* e am carta de .LXX. lliures, la qual li fiu comande [...] ² de poc més o menys en la dita carta .XXVII. lliures, .VIII. sòlids, .VII. diners.

[3] Item està en ueritat que les .XXXVII. lliures .X. sòlids que io he meses en comte el *libre de la marmessorie* d'en Ramon ces Esgleyes <e> que io he deposades en poder del prior del Carme, que io les he reebudes e que a mí les tornà lo dit prior.

[4] Item regonech aAn Esberto des Frexe un ligar de perles, lo qual té penyora a des Puyol com m=aja pagats .MD. sòlids barchinonesos més que=m deu am *cartes*.

[5] Item uull que si en Guillelmet Vilella, frare meu, auenia res a pagar aAn Arnau Boxó deles .CXV. lliures que presem d=ell axí com a tudor dela filla d'en Lluís Boxó, que ne als fills d'en Pere Vilella per rahó de la tudoria, ne encara per la fí que Pere Vilella nos fa en què li assegurà certa quantitat, e io prís-ne a mí mateix .L. lliures, que li sia tot satisfait; axí, emperò que=l dit Guillelmet abans que satisfacció li sia feita, torn al hereu meu tots los deutes que haurà cobrats de la heretat d=en Guillelmet Vilella, en la meytat en que són hereu, e totes les *cartes* de Segarra e tots los *libres iurats* queAn

¹ *espai corresponent a dos mots.*

² *espai corresponent a un mot.*

Guillem Vilella, para meu, tenia en lo obrador qui són aquests: [...] [6] *libre primer*, [7] *libre segon*, [8] *libre terç*, [9] *libre quart*, [10] *libre .V^e.*, [11] *libre .VIe.*, [12] *libre blau*, [13] *libre palós*, [14] *libre palosich*, lexà testes dels deutes de la megeria e de la ciutat de Menresa qui són pagats per castells e per quartons, les quals restes pugén més la sua part que no la mia a apassades .CCC. lliures barchinoneses, e no res menys com tot ço que ha reebut ne reebrà dels deutes qui són migers qui no són partits, ço és a saber, aquells de Segarra fóra la megeria e aquells deutes de rendes, de blats, de bestiar, d=oli, de ui e de totes altres rahons, fora draps qui sien de la dita heretat.[...]

1357, novembre, 24

Testament de Ramon Saera, jurisperit, de la ciutat de Manresa.

AHPM. *Testamentorum I* 1352-1361. 1352, agost, ? - 1361, agost, 24. Tr. 464, ffsn.

Consequenter dimitto ecclesie Beate Marie de Minorisa:

[1] duo *Missalia* mea meliora unum, uidelicet, *Feriale*, [2] et aliud *Sanctorale* qui deseruiant in dicto altari;

[3] dimitto etiam eidem ecclesie *Breuiarium* meum; [4] et etiam *Psalterium* meum ordinarium secundum officium diocesis Barchinone, que afigantur in cathenis in coro ecclesie ueteris, et in chorum, si fuerit mutatum, in coro ecclesie noue in illis uidelicet locis ipsorum cororum, quibus dicto manumissori meo uidebitur faciendum ut sic deseruiant ad dicendum horas canonicas clericis non habentibus *Breuiarium* et nescientibus *Psalterium* cordetenus.

Que omnia dimitto eidem ecclesie sub tali conditione, forma et modo ne alienetur quouis titulo uel impignoretur, uel comodentur, uel locentur, uel precario concedantur uel quouis alio modo extra dictam ecclesiam ueterem, aut nouam extra septa monasterii dicte ecclesie transferantur preterquam si processionaliter deportentur et ad dictam ecclesiam reportentur in ipsam processionem. Quem ea omnia et singula alienari, impignorarii comodari et locari et precario concedi et quouis modo extra dictam ecclesiam uel septa [...] ¹ monasterii transferri expresse prohibeo, praeterquam in casu dicte processionis, per quam tamen processionem ibidem reducantur sicut processio reueniet uel reuenire debbent. Quod si in aliquo contrafactum fuerit id et ea de quo uel quibus contrafactum fuerit, uolo esset predicta dicte ecclesie et id et ea reuoco a presenti legato, et uolo esse adquisitum et adquisita conuenti Predicatorum ciuitatis Minorise, cui in dicto casu ea lego.

¹ *el full és trencat.*

[5] Item, dimitto conuenti fratrum Predicatorum ciuitatis Minorise *Bibliam* meam *maiores* [6] et *Postillam fratris Nicholai de Lira super totam Bibliam* quam habeo in duobus uoluminibus, cohoptis de corio rubeo.

[7] Dimitto etiam eiusdem conuentui librum meum uocatum *Concordancie*, quem habeo cohoptum de corio rubeo.

[8] Et librum meum *Catholicon*.

[9] Et etiam dimitto eidem conuentui *Decretum* meum.

[10] Et librum meum uocatum *Ysidorum² ethimologiarum*.

[11] Et *Psalterium* meum glosatum.

[12] Et librum meum uocatum *Rationale*.

[13] Et librum meum uocatum *Augustinum, De Ciuitate Dei*, que habeo completum, et cohoptum de corio uiridi.

[14] Et librum meum uocatum *Ultima pars Summe beati Thome de Aquino*.

[15] Et librum meum uocatum *Liber Confessionum* qui fuit editus per *beatum Augustinum*.

[16] Et librum meum uocatum *Proprietatibus rerorum*, quod omnia dimitto eidem conuentui Predicatorum sub eidem conditione, forma et modo sub quibus dimisi superiore ecclesie Beate Marie de Minorisa, et etiam sub eidem penis seu amissionibus et reuocatione legatorum saluo quod in hoc casu, id et ea in quibus contrafactum esset, esset adquisita conuentui fratrum Beate Marie de Carmelo.

Item dimitto monasterio et conuenti Sororum Minorum, ciuitatis Minorise [...]:

[17] Dimitto etiam eidem monasterio librum meum uocatum *Liber Sententiarum* quem habeo cohoptum de corio rubeo.

[18] Et etiam librum meum uocatum *Augustinus De Ciuitate Dei*, quem habeo scriptum de litera antiqua et cohoptum de postibus sine corio, et in quo deficiunt sex libri particulares, scilicet quatuor circa medium et duo in fine³.

[19] Et etiam alium librum meum qui est *Euangelium Beati Iohannis apostoli*, et est cohoptum de corio uiridi engrutato sine postibus et est glosatum.

² *segueix cancel-lada una h.*

³ *al ms. firme.*

[20] Et alium librum meum uocatum *Ysidorus De summo bono* cum quibusdam *alii libris* eiusdem sancti in eodem uoluminis contentis, et est cohoptus de corio albo.

[21] Alium librum meum uocatum *Sacramentale*, que fuit compositum per *Guillelmum de Montelu<gduno>*, et est in papiro et cohoptum de corio albo.

[22] Et librum meum uocatum *Lapidarius*.

[23] Et librum meum uocatum *Summa fratris Raimundi de Penaforti*, et est glosata.

[24] Et etiam duos alios libros meos quos habeo in papiro scriptos quorum unus⁴ est *Expositio super Cantica canticorum* et [25] *Super Danielem*, et est cohopto de corio teroniato (?) super postes.

[26] Et alter uocatum *Euangelium Nichodemi*.

[27] Et est alium librum papi in quo est *Oficium sancti Felicis Gerunde et sancti Narcisi*.

[28] Et etiam alium librum meum in quo sunt *Liber Actum apostolorum* et *Epistole Canonice* et *Librum Apochalipsis glosati*, et est cohoptus de corio albo super postes, qui libri perpetuo deseruiant et sint ad usum et seruicium fratrum [sic] minorum nunc et pro tempore quandocumque in dicto monasterio deseruentium et ea omnia similiter prohibo alienari.

Item dimitto conuenti fratrum Beate Marie de Carmelo, ciuitatis Minorise:

[29] *Bibliam* meam minorem.

[30] Et *Summas Gotfredi*, et est cohopta de corio rubeo super postes, quos libros similiter prohibo alienari.

Item dimitto Guillelmo de Cellariis, canonico Minorise:

[31] librum meum uocatum *Ystorie scolastice*.

[32] Et librum meum uocatum *Flores sanctorum*,

[33] Et quendam alium librum meum quem habeo, in papiro, uocatum *Vitas patrum* ubi similiter est intus *Liber Dialogorum*.

[34] Et quendam *Librum Miraculorum*, qui libri post mortem dicti Guillelmi reuertantur dicto conuentui sororum minorum ad usum dicatorum fratrum minorum perpetuo.

⁴ *segueix cancel-lat* uocatur.

Dimito etiam eidem Guillermo de Cellariis

[35] *Missale* meum, minus;

[36] et quendam alium librum paruum, ubi sunt *Officia diuersorum*.

[...] Testes huius testamenti sunt uocati et rogati ac adhibiti per dictum testatorem discreti Petrus de Villa, Berengarius Luppeti, Berengarius de Soldeuila, Bernardus de Moraria, presbiteri, Guillelmus de Cellariis, canonicus, Petrus Ricolfi, Petrus de Podiobono, Berengarius d'Altarriba, ciues Minorise, et ego, Berengarius de Tresserris, notarius infrascriptus.

1357, novembre, 27

Francesca, vídua de Jaume Sala, escrivà de la degania de la ciutat de Manresa, per consell de Ramon Saera –jurisperit de Manresa–, ven el llibre de dret civil Digestum uetus a fra Bernat Andreu, capellà de l'honor del papa i de la seu apostòlica, pel preu de 50 sous.

AHPM. Llibre particular de fra Bernat Andreu i Francesca, la seva germana 1357-1400. 1357, març, 28 – 1400 gener, 10. Tr. 196. ffsn.

Sit omnibus notum quod ego Francisca, uxor Iacobi ça Sala, quondam, scriptoris scribanie decanie ciuitatis Minorise, gratis et ex certa sciencia uendo et concedo uobis, uenerabili et discreto fratri Bernardo Andree, capellano honoris domini nostri pape et sedis apostolice, quendam librum iuris ciuilis uocatum *Digestum uetus*, qui incipit in aparatu: “Imperator”, qui incipit hoc in primo folio, et in eius plagina primi finit: “nam ad nostram expositio”, et hoc in textu; in ultimo uero folio, incipit in textu: “si quam que[...]nium¹”, et finit in eadem columpna: “amplius putat”, et sequens columpna incipit: “nec in concubinato”, et finit ipsa columpna: “et [...]”² librum predictus maxime sit necessarium”. Hanc igitur uendicionem et concessionem libri antedicti facio uobis et uestris perpetuo de consilio [...]”³ discreti Raimundi de Area, iurisperiti Minorise, sicut melius dici potest et intelligi, ad saluamentum et bonum intellectum uestri et uestrorum. Et cum hoc presenti publico instrumento induco inde uos et uestros de dicto libro in corporalem possessionem uel quasi, uidelicet, per traditionem ipsius. Pro precio uero

¹ espai corresponent a dues lletres.

² espai corresponent a tres o quatre lletres.

³ espai corresponent a dues o tres lletres.

huius uenditionis et concessionis confiteor a me uobis habuisse et numerando recepisse
omni mea uoluntate quinquaginta solidos monete Barchinone de terno. [...] Testes
huius rei sunt Berengarius de Ulmo, presbiteri, Petrus de Pertegaç, de ciuitate Minorise,
et Petrus de Solerio, scriptor.

1357, desembre, 13

Guillem de Cellers, marmessor del difunt Ramon Saera –jurisperit– d'acord amb el testament del causant, fa donació de diversos béns a l'església de Santa Maria de Manresa, entre els quals hi ha quatre llibres.

AHPM. Llibre particular de Ramon (difunt) i Berenguer Saera 1357-1379.

1357, desembre, 13 - 1379, setembre, 21. AHPM 4147. ff. IIvº-IIIvº.

Nouerint uniuersi quod in presencia mei, Berengarii de Tresserris, notarii publici Minorise pro uenerabili preposito Minorise, et in presencia etiam testium subscriptorum ad hec specialiter uocatorum et rogatorum, honorabilis dominus Romeus, Dei gratia prepositus monasterii ecclesie Sancte Marie Sedis Minorise, et uenerabilis Petrus de Riaria, sacrista, Bernardus de Podio, camerarius, Petrus de Talamancha, prior, Petrus de Canyelles, precentor, Raymundus de Montecunillo¹, Raymundus Vitaloni, Arnaldus de Prima, Bernardus de Poallo, Guillelmus de Altariba, canonici dicte ecclesie seu monasterii congregati, ut est moris, ad capitulum in quadam camera dicti honorabilis prepositi, que est in dicto monasterio, habito inter eos colloquio et maturo consilio super infra scriptis, ex certa sciencia, cum testimonio huius publici instrumenti, confessi fuerunt et recognouerunt uenerabili Guillermo de Cellariis, canonico dicte ecclesie, qui ibidem erat presens, manumissori et exeutori ultimi testamenti seu ultime dispositionis uenerabilis et discreti Raymundi de Area, iurisperiti, ciuis Minorise, et Berengarius de Area, licet absente tanquam presente, scripto heredi dicti uenerabilis Raymundi de Area, quondam, et michi, dicto notario, hec ab ipsis legitime stipulanti, paciscenti et recipienti nomine dictorum manumissoris et scripti heredis et omnium et singulorum quorum interest et poterit interesse quod habuerunt et receperunt nomine dicte ecclesie, ad eorum uoluntatem, per manus Guillelmi de Cellariis, manumissoris predicti, quendam

¹ segueix cancel·lat pro.

pallium sutum de sirico cum imaginibus, et quoddam frontalem sutum de sirico cum imaginibus, et quendam capam de choro cum noscla argentea ad modum texeli facta, et quendam casulam, et duas dalmaticas de pannis aureis et siricis cum albis talaribus, et amictis de panno lineo factis, et cum tribus cingulis de sirico rubeo factis, et cum stolis et manipulis eiusdem pertinentibus, et quendam urceum argenteum, et quoddam cimimlem siue bacinum argenteum, et quendam crucem argenteam deauratam cum pede argenteo deaurato, ad opus ipsius crucis facto, quoddam turribulum argenteum, et maniculam argenteam et cloquear argenteum deseruientes eidem, et quendam calicem argenteum cum patena argentea et cum fusimula siue loceta argentea, eidem calici deseruientibus, item duo candelobra argentea et quendam capsam siue bustiam de ebore munitam de argento,

[1] et duo *missalia* meliora,[2] unum, uidelicet, *Feriale*;

[3] et quoddam *Breuiarium*;

[4] et quoddam *Psalterium ordinatum secundum officium diocesis Barchinone*. Que omnia dictus uenerabilis Raymundus de Area, quondam, dimisit seu legauit dicte ecclesie in suo ultimo testamento, sub tali condicione, forma et modo ne alienetur quouis modo, titulo uel impignoretur, uel comodentur, uel locentur, uel precario concendatur, uel quouis alio modo extra dictam ecclesiam ueterem, aut nouam, aut extra septa monasterii dicte ecclesie transferantur preterquam si processionaliter deportentur, et ad dictam ecclesiam reportentur cum ipsa processione, quoniam ea omnia et singula alienari, impignorari, comodari, et locari et precario concedi, et quouis modo extra dictam ecclesiam uel septa dicti monasterii transferri expresse prohibuit, prout hec et alia in dicto testamento in posse mei, dicti notarii, lacijs continentur [...] Presentibus etiam pro testibus uenerabilibus et discreto Iacobo de Faro, domini regis consiliario, Arnaldo de Turribus, Francisco Ferrarii et Iacmono de Faro, filio dicti uenerabilis Iacobi de Faro, ciuibus Minorise, Berengario Moxoni, de Castroeulino, in uilla Ceruarie domiciliato, et Iohanne Rouira, presbitero Minorise.

1357, desembre, 13

Guillem de Cellers, canonge de la Seu de Manresa, i Berenguer Saera, fill i hereu universal del difunt Ramon Saera, jurisperit de Manresa, fan donació al monestir de frares Predicadors de la ciutat de Manresa de diversos llibres que foren propietat del, tal com aquest disposà en el seu testament.

AHPM. Llibre particular de Ramon (difunt) i Berenguer Saera 1357-1379.
1357, desembre, 13 - 1379, set, 21. AHPM 4147. ff. IIIvº-IIIrº.

Nouerint uniuersi quod in presencia mei, Berengarii de Tresserris, notarii publici Minorise pro uenerabili preposito Minorise, et in presencia etiam testium subscriptoum ad hec specialiter uocatorum et rogatorum, uenerabiles et religiosi frater Romeus de Area, prior, frater Marchus de Area, subprior, frater Franciscus de Casanova, lector, frater Philipus Mathei, frater Bernardus de Falchonera, frater Berengarius de Matamala, frater Anthonius Manresa, frater Raymundus Cortit, frater Franciscus Gordi et frater Franciscus Soler, fratres conuentuales monasterii fratrum Predicatorum ciuitatis Minorise, ac facientes conuentum in eodem conuocati uoce campane siue squille, et congregati, ut est moris, in quadam domo dicti monasterii uocata capitulum, cum testimonio huius publici instrumenti, fuerunt confessi et recognouerunt uenerabili Guillelmi de Cellariis, canonico ecclesie Beate Marie de Minorisa, manumissori et exequutori ultimi testamenti seu ultime dispositionis uenerabilis et discreti Raymundi de Area, quondam, iurisperiti Minorise, et Berengarius de Area, scripto heredi dicti uenerabilis Raymundi de Area, quondam, patris sui, licet absentibus, que habuerunt et receperunt ad eorum uoluntatem, per manus Guillelmi de Cellariis, manumissoris predicti:

[1] illam *Bibliam* maiorem.

- [2] Et illam *Postillam fratris Nicholai de Lira super totam Bibliam*, que est in duobus uoluminibus cohoptis de corio rubeo.
- [3] Et illum librum uocatum *Concordancie*, cohoptum de corio rubeo.
- [4] Et illum librum uocatum *Catholicon*.
- [5] Et illum librum uocatum *Decretum*.
- [6] Et illum librum uocatum¹ *Ysidorum Etimologiarum*.
- [7] Et illum *Psalterium* glosatum.
- [8] Et illum librum uocatum *Rationalem*.
- [9] Et illum librum uocatum *Augustinum De Ciuitate Dei* completum, cohoptum de corio uiridi.
- [10] Et illum librum uocatum *Ultima pars Summe Beati Thome de Aquino*.
- [11] Et illum librum uocatum *Liber Confessionum*, qui fuit editum per *Beatum Augustinum*.
- [12] Et illum librum uocatum *De proprietatibus rerum*, quos dictus testator dimisit seu legauit dicto conuentui in suo ultimo testamento sub hac conditione, forma et modo ne alienentur quouis titulo uel impignorentur uel comodentur uel locentur, uel precario concedantur, uel quouis alio modo extra ecclesiam dicti monasterii aut extra septa monasterii predicti transferantur praeterquam si processionaliter deportentur et ad dictam ecclesiam reportentur cum ipsam processionem. [...] Et presentibus pro testibus Francisco Ferrarii, Romeo de Arters et Guillelmo Ferrarii, de ciuitate Minorise.

¹ segueix cancel·lat *Rationalem*.

1357, desembre, 13

Guillem de Cellers, canonge de la Seu i marmessor del difunt Ramon Saera –jurisperit de la ciutat de Manresa–, i el seu fill i hereu universal Berenguer Saera, lliuren, per disposició testamentària del causant, al convent del Carme de Manresa dos llibres: una Bíblia i una Suma de Gotfred sobre les Decretals.

AHPM. Llibre particular de Ramon (difunt) i Berenguer Saera 1357-1379. 1357, desembre, 13 - 1379, setembre, 21. AHPM. 4147. f. 7rº-7vº.

Nouerint uniuersi quod in presencia mei Berengarii de Tresserris, notarii publici Minorise, pro uenerabili preposito Minorise, et in presencia etiam testium subscriptorum ad hec specialiter uocatorum et rogatorum, uenerabiles et religiosi frater Iohannes de Bas prior, frater Berengarius de Vallcinerosa lector, frater Guillelmus Illagoti, frater Bonanatus Riauall, frater Bernardus de Casanoua, frater Michael Alberich, frater Natalis Bosquerii, frater Petrus Perelli, frater Romeus ça Closa, frater Bernardus Felici et frater Raimundus Clauerol, fratres conuentuales domus seu monasterii fratrum Beate Marie de Montecarmelo, ciuitatis Minorise, ac facientes conuentum in eodem conuocati uoce squille et congregati more solito in quadam domo dicti monasterii uocata reffectorium, cum testimonio huius publici instrumenti, concesserunt et recognouerunt uenerabili Guillelmo de Cellariis, canonico ecclesie Beate Marie de Minorisa, manumissori et exequatori ultimi testamenti seu ultime dispositionis uenerabilis et discreti Raimundi de Area, quondam, iurisperiti Minorise, et Berengario de Area, scripto heredi dicti uenerabilis Raimundi de Area, quondam, patris sui, in eius ultimo testamento, licet absentibus tanquam presentibus, quod habuerunt et receperunt ad eorum uoluntatem per manus Guillelmi de Cellariis, manumissoris antedictis [1] illam *Bibliam minorem*, [2] et illam *Summam Gotfredi* que est cohoptera

de corio rubeo super postes. Quos libros dictus testator dimisit seu legauit conuentui¹ dictorum fratrum, in eius ultimo testamento, sub certa conditione in ipso testamento contenta. [...] Que fuerunt acta domo predicta a die .XIII. octobris, anno a Natiuitate Domini millesimo .CCC. quinquagesimo septimo, presente me, dicto notario, et presentibus pro testibus Francisco Ferrarii et Guillemo Ferrarii, carnifice Minorise.

¹ *segueix cancel·lat nostri.*

1357, desembre, 14

Guillem de Cellers, canonge de la Seu i marmessor del difunt Ramon Saera –jurisperit de la ciutat de Manresa– i Berenguer Saera, fill i hereu del difunt, per disposició testamentària del causant fan donació al monestir de Sant Blai i de Sant Llàtzer, de Manresa, de l'orde de santa Clara, d'un lot d'onze llibres.

AHPM. Llibre particular de Ramon (difunt) i Berenguer Saera 1357-1379. 1357, desembre, 13 – 1379, setembre, 21. AHPM. 4147. f. VIrº- VIvº.

Nouerint uniuersi quos nos soror Romia de Ulzinellis, abbatissa monasterii sororum minorum sancte Clare de Minorisa, et nos soror Margarita de Area, soror Geralda de Salliente, soror Margarita Rolfa, soror Sibilia de Archubus [sic], soror Guillelmoneta de Minorisa, soror Margarita de Ulzinellis, soror Margarita de Campredon, soror Francischa Roure, soror Saura dez Sau, soror Matheua de Plano, soror Ermessendis ça Querral, soror Geralda Ricolfa, soror Sibilia de Letone, soror Margarita de Callerols, soror Brunissendis de Pichanyol, soror Bonanata de Riuosicho, sorores dicti monasterii et facientis conuentum in eodem, confitemur et recognoscimus uobis, uenerabili Guillelmo de Cellariis, canonico ecclesie Beate Marie de Minorisa, presenti, manumissori et exeutori ultimi testamenti seu ultime dispositionis uenerabilis et discreti Raimundi de Area, quondam, iurisperiti, cuius Minorise, et uobis Berengario de Area, cui Minorise, licet absent¹, scripto heredi per dictum testatorem patrem uestrum in eius ultimo testamento, quod habuimus et recepimus ad nostri uoluntatem per manus uestri, uenerabilis Guillelmi de Cellariis, manumissoris, predictam illam casulam factam de cathasamit albo et folratam de tafatano rubeo, et illam touayolam operatam de sirico et filo aureo opere sarracenicum, et illas lagenulas siue canadellas argenteas, [1] et illum librum uocatum *Liber Sentenciarum*, cohoptum de corio rubeo.

¹ segueix cancel·lat filio et.

[2] Et illum librum uocatum *Augustinus De Ciuitate Dei*, scriptum de litera antiqua, et cohoptum de postibus sine corio, in quo defficiunt sex libri particulares, scilicet, quatuor circa medium et duo in fine.

[3] Et illum librum² qui est *Euangelium Beate Iohannis apostoli*, cohoptus de corio uiridi engrutato sine postibus, et est glosatum.

[4] Et illum librum uocatum *Ysidorus De Summo Bono*, cum quibusdam aliis libris eisdem sunt in eisdem uolumen contentis, et est cohoptus de corio albo.

[5] Et illum librum uocatum *Sacramentalem*, quod fuit compositum per Guillelmum de Montelugduno, et est in papiro et cohoptum de corio albo.

[6] Et illum librum uocatum *Lapidarius*.

[7] Et illum librum uocatum *Summa fratris Raymundi de Penaforti*, et est glosata.

Et etiam illos duos libros qui sunt scripti in papiro quorum [8] unus est *Expositione super Cantica Canticorum et Super Danielelem*, et est cohoptus de corio terionato super postes, [9] et alter uocatur *Euangelium Nicodemi*.

[10] Et est alius liber papiri in quo est *Oficium Sancti Felicis Gerunde et Sancti Narcisi*.

[11] Et etiam alium librum in quo sunt liber *Actum Apostolorum*, et *Epistole Canonice* et liber *Apochalipsis glosati*, et est cohoptus de corio albo super postes.

Que quidem omnia dictus uenerabilis Raymundus de Area, quondam, dicto monasterio dimisit seu legauit in suo ultimo testamento sub certa conditione in ipso testamento contenta. [...] Testes huius rei sunt Franciscus Ferrarii et Petrus de Podiobono, cuius Minorise.

² *segueix cancel-lat* uocatum.

1357, desembre, 14

Guillem de Cellers, canonge de la Seu i marmessor de Ramon Saera –difunt jurisperit de Manresa–, reconeix tenir, entre altres objectes, sis llibres que foren del causant, els quals no foren inclosos en el corresponent inventari de béns relictos.

AHPM. Llibre particular de Ramon (difunt) i Berenguer Saera 1357-1379. 1357, desembre, 13 – 1379, setembre, 21. AHPM. 4147. f. VIIr^o - VIIv^o.

Sit omnibus notum quod ego Guillelmus de Cellariis, canonicus ecclesie Beate Marie de Minorisa, manumissor et exequutor ultimi testamenti seu ultime dispositionis uenerabilis et discreti Raimundi de Area, quondam, iurisperiti Minorise, confiteor et recognosco uobis Berengario de Area, filio dicti Raimundi de Area, quondam, ac scripto heredi uniuersali per eundem in suo ultimo testamento, quod antequam ego incipere facere inuentarium de quantitate prime que fuit inuenta in tecis et coffris dicti defuncti, habui, et recepi ac retinui penes me, nomine predicto, uobis tunc presentem, omnes illos duos mille solidos Barchinone, quos dictus defunctus sibi accepit pro anima sua in¹ eius ultimo testamento, qui quidem non fuerunt misi seu implicati in inventario antedicto. Item, retinui penes me et recepi ac habeo:

[1] illum librum uocatum *Ystorie scolastice*.

[2] Et illum librum uocatum *Flores Sanctorum*.

[3] Et illum librum, qui est in² papiro, uocatum *Vitas Patrum*, ubi similiter est iunctus *Liber Dialogorum*.

[4] et illum librum *Miraculorum*.

¹ segueix cancel·lat su.

² in *interlineat*.

[5] et illud *Missale* minus.

[6] et illum librum paruum ubi sunt *Officia diuersorum*, et illam casulam de panno linneo cum cruce sidonis rubea, et amictum, et albam talarem cum stola et manipulo, et cingulo eidem pertinentibus, et illas tabulas depictas, et illum calicem stagneum cum lagenulis siue canadeles stagneis et aliis uitreis, que omnia dictus defunctus michi dimisit seu legauit in suo ultimo testamento. [...] Testes huius rei sunt Franciscus Ferrarii et Guillelmus Ferrarii, cuius Minorise.

1357, desembre, 20

Inventari dels béns relictos de Ramon Saera, fet a instància del seu fill Berenguer Saera, hereu universal.

AHPM. 1353-1358. Tr. 475. ffsn.

- [1] Item, quendam librum uocatum *Mestre P<ere> de Gordo*.
- [2] Item, *Lecturam Hostiensis* in .IIII^{or}. uoluminibus.
- [3] Item, quendam librum uocatum *Innocentium*.
- [4] Item, quendam¹ alium librum uocatum *Iohannem de Blenosch*.
- [5] Item, lecturam de la *Emforçada*.
- [6] Item, quedam librum uocatum *Odofredus*.
- [7] Item, quasdam *Decretales*.
- [8] Item, quendam librum uocatum *Gotfré*.
- [9] Item, quendam librum uocatum *P<ere> de Samsó*.
- [10] Item, quendam librum uocatum *G<uillelmus> de Montelugduno*.
- [11] Item, quendam librum uocatum *Xinum* [sic].
- [12] Item, quendam alium librum uocatum lo *Volum*.
- [13] Item, quendam alium librum uocatum *Libellum Gotfredi*.
- [14] Item, quendam alium librum uocatum *Summa d=Aç*.
- [15] Item, quendam alium librum uocatum *P<ere> Samsó*.
- [16] Item, quendam alium librum uocatum *Summa Placentini*.
- [17] Item, quendam alium librum uocatum *Paulus de Latzar*.
- [18] Item, textum de *Sisè* et *Clementinas*.
- [19] Item, quendam alium librum uocatum *Lectura Archidiaconi*.
- [20] Item, *Constitutiones Cathalonie*.

¹ segueix cancel·lat alil.

- [21] Item, quendam librum uocatum *Iohan Andreu*.
- [22] Item, quendam librum uocatum *Nouella super .VII. et Clementinas*.
- [23] Item, *Lecturam super Codice*.
- [24] Item, *Euangelium beati Iohannis glosatum*.
- [25] Item, quendam librum uocatum la *Emforçada*.
- [26] Item, *Summas Hostiensis*.
- [27] Item, *Lecturam de Geralt*.
- [28] Item, *Dinum*.
- [29] Item, quendam librum uocatum *Vincent*.
- [30] Item, quendam librum uocatum *Casus Decretalium Geraldii*.
- [31] Item, quendam librum uocatum *Brocart*.
- [32] Item, quendam librum uocatum *Reportorium Guillemi Durandi*.
- [33] Item, *Digestam nouam*.
- [34] Item, quendam librum uocatum *Codi*.
- [35] Item, quendam librum uocatum *Questions Batholomei Bretgensis* [sic].
- [36] Item, quendam librum uocatum *Codi*.
- [37] Item, quendam librum uocatum *Digestam ueterem*.
- [38] Item, quendam librum uocatum *Rosarium*.
- [39] Item, quendam librum uocatum *Nouellam maiorem* in duobus uoluminibus.
- [40] Item, quendam librum uocatum *Speculum iuris*.
- [41] Item, quendam librum uocatum *Summam Iohannis Di*.
- [42] Item, quendam librum uocatum *Doctrinalem*.
- [43] Item, quendam librum uocatum *Precianum minorem*.
- [44] Item, quendam librum uocatum *Metaphisica*.
- [45] Item, quendam librum uocatum *Hebreardum*.
- [46] Item, quendam librum uocatum *Digestam ueterem*.
- [47] Item, quendam librum uocatum *Questions Domini* [...] ²
- [48] Item, quasdam *Constitutiones* in papiro
- [49] Item, lecturam *Clementinas* in papiro.
- [50] Item, duos *libros* in papiro.

² *espai corresponent a una paraula.*

- [51] Item, *Constitutiones sinodales et prouinciales*.
- [52] Item, quendam librum uocatum *Mandagot*.
- [53] Item, quendam librum uocatum *Tractatus*.
- [54] Item, *Expositiones regulae sancti Augustini et sancti Benedicti*.
- [55] Item, quasdam *Usaticos*.
- [56] Item, *Casus Decretalis* in papiro.
- [57] Item, *duos libros* papiri, in quibus nichil est scriptum.

Testes huius rei sunt uenerabiles Guillelmus de Cellariis, canonicus ecclesie Beate Marie de Minorisa, et Franciscus Ferrarii et Petrus de Podiobono, cuius Minorise.

1358, maig, 19

Berenguer Saera, ciutadà de Manresa, ven a Galceran Andreu, jurisperit de Manresa, quatre llibres de dret: Nouellae super Decretales, Sisè, un del Cinus Pistoriensis i un darrer del qual no esmenta el títol, tots pel preu de 118 lliures.

AHPM. Llibre particular de Galceran Andreu 1319-1368. 1319, gener, 25 - 1368, desembre, 22. Tr. 64. ffsn.

Nouerint uniuersi quod ego, Berengarius de Area, ciuis Minorise, gratis et ex certa scientia, cum testimonio huius publici instrumenti, per me et meos, uendo et titulo pure uendicionis concedo uobis, discreto Galcerando Andree, iurisperito, ciuis Minorise presenti, et uestris tres libros iuris uocatos:

[1] *Nouella super Decretales*, [2] et *Sisè*, quorum unus incipit in¹ principio secundi folii: Adum yconomica≅, et finit in eodem folio: Auidet≅, et incipit in principio penultimi folio: Asteti≅, et finit in eodem: Ahosti≅. Secundus uero liber incipit in secundo folio: Afabulis≅, et finit in eodem: Aa fratribus dona≅, et incipit in principio penultimi folii: Asoli≅, et finit in eodem: Arubrica≅. [3] Tertius uero liber incipit in secundo folio: Aut inter diuinum≅, et finit in eodem: Anosset≅, et penultimum folium ipsius incipit: Anititur≅, et finit in eodem: Afalsei≅.

[4] Item uendo uobis quendam librum iuris uocatum *Xi*, cuius secundum folium incipit: Acontra .l. cauetur≅, et finit: Aaliud≅, et penultimo uero incipit: Adeportatis≅, et finit: A.L. fi≅.

Hanc autem uendicionem dictorum librorum uobis facio sicut melius dici et intelligi potest, ad omnem uestri et uestrorum comodum et saluamentum et bonum et sanum intellectum, pro precio scilicet centum decem et octo librarum Barchinone

¹ *segueix cancel-lat* primo folio.

monete de terno, de quibus sum a uobis bene paccatus ad mei uoluntatem. [...] Testes huius rei sunt, Arnaldus de Riaria et Raymundus çes Corts, de ciuitate Minorise.

1359, març, 13. Barcelona

Berenguer Saera, ciutadà de Manresa, fill i hereu universal de Ramon d'Area, jurista i ciutadà de la mateixa ciutat, ven a Jaume de Vallseca, llicenciat en lleis i ciutadà de Barcelona, el llibre de dret canònic Speculum de Guillelmus Durantis.

AHPB. FRANCESC LADERNOSA, *llibre comú* 1359, febrer, 18 - 1359, agost, 8, ff. 26vº-27rº. [HERNANDO, J.: *Llibres i lectors a la Barcelona del s. XIV*. Barcelona 1995. Doc. 194 (p. 309)].

Ego, Berengarius de Area, cuius Minorise, filius et heres uniuersalis uenerabilis Raimundi de Area, quondam, iurisperiti, cuius dicte ciuitatis, uendo uobis uenerabili Iacobo de Vallesicca, licenciato in legibus, cui Barchinone, quendam librum Iuris uocatum *Speculum*, editum a Guillelmo Durandi. [...]

Testes.

1360, juny, 8

Inventari dels béns relictos de Ramon de Sant Martí, jurisperit de la ciutat de Manresa, fet a instància de Pere Poncet.

AHPM. Inventaris 1389-1391. 1389, maig, 19 - 1391, gener, 27. Tr. 484, ff. 51r^o-51v^o.

Primerament, atorch auer atrobat en los dits béns:

- [1] .I. *libre de qüestions criminals*,
- [2] et *Thesaurus pauperum*, ab posts, ab dues aspes (?).
- [3] Item, *altre libre*, ab posts ab cuyr uert, qui comença en lo test: AImperatoriam¹ magestatem≡.
- [4] Item, .I. libre ab cuberta groga appellat *Codi*.
- [5] Item, .I. *Speculador* ab cuberta groga.
- [6] Item, .I. *libre*, de paper, ab posts noues, e ha a la dereria dues fulles de pergami.
- [7] Item, .I. libre appellat *Rotlandi*, ab cuberta groga.
- [8] Item, .I. libre appellat *Sisè*.
- [9] Item, .I. libre, ab cuberta groga, qui apar *Constitucions*.
- [10] Item, .I. libre, ab cuberta blanca noua, appellat *Digesta noua*.
- [11] Item, .I. libre, de paper, apellat *Custums de Cathalunya*, [12] e *Repertori sobre les Decretals*.
- [13] Item, .VI. *qüerns de pregami scrits*, qui no son quarnats.
- [14] Item, .I. *libre*, de paper, ab cuberta uerda, qui comença: AIncipit sancti magistri Bartholomei≡.
- [15] Item, .I. *libre*, ab cuberta uert, de pergami, qui comença en lo test: ASuperius≡.
- [16] Item, .I. *libre*, de paper, ab cuberta uermeya, qui par que sia *Mandagot*.
- [17] Item, .I. *libre*, de paper ab cuberta de cuir cru.

¹ *al ms.* Imperaratoriam.

- [18] Item, .I. *libre*, de paper, ab cuberta de pergamí.
- [19] Item, .I. *libre*, de pergamí ab cuberta, en que ha de pinta una roda (?).
- [20] Item, .I. *Missall*, de pergamí, ab cuberta de albadina.
- [21] Item, .I. *libre*, de paper *uey* e *ay* en la cuberta scrit: *APrest an Barhomeu*≡.
- [22] Item, .I. *libre*, de paper, ab cuberta de pergamí, e *a-y* scrit en la cuberta: *AQui guarde be lo seu*≡.
- [23] Item, .I. *libre*, de paper, <ab> cuberta de pergamí escrita.
- [24] Item, .I. *libre*, de paper, qui comença: *AIn nomine patris*≡, ab cuberta de pergamí.
- [25] Item, .I. *altro libre*, de paper, ab cuberta de pergamí, qui és stada carta del senyor rei.
- [26] Item, .I. *altro libre*, de paper ab cuberta de pergamí, qui és estada carta quiAs fou Cerdunya.
- [27] Item, unes *Decretals*.
- [28] Item, .I. *libre*, de pergamí, ab posts noues, qui comença: *APremissis casibus*≡.
- [29] Item, .I. *libre*, de pergamí, ab cuberta toronyada, qui comença en lo test: *ASoluto matrimonio*≡.

Item, en lo dit cofra:

- [30] Item, .V. *plechs de cartas de diuersas contractas*.
- [31] Item, .I. *libret*, de posts, ab cuberta uermeya.
- [32] Item, .XI. *libres*, de paper, poch.

1360, juny, 16

Fra Bernat Andreu, capellà de l'honor del papa i de la Seu apostòlica, i Ramon de Pinós, ciutadà de Manresa, per raó d'algunes qüestions entre ells sobre unes penyores, arriben a un acord pel qual el primer retorna al segon, entre altres béns, dos llibres: un Speculum iuris i un Repertorium.

AHPM. Llibre particular de fra Bernat Andreu i Francesca, la seva germana 1357-1400. 1357, març, 28 – 1400, gener, 10. Tr. 196. ffsn.

Nouerint uniuersi quod in presencia mei Berengarii de Tresserris, notarii subscripti, et testium subscriptorum ad hec specialiter uocatorum et rogatorum, Raimundus de Grevalosa, ciuis Minorise, constitutus personaliter in hospicio quod religiosus frater Bernardus Andree, capellanus honoris domini nostri pape et sedis apostolice, suum fouet domicilium in cuitate Minorise, tornauit et tradidit dicto fratri Bernardo Andree et in posse ipsius, tanquam arbitri arbitratoris inter ipsius et uenerabile Raimundo Pinos, ciui Minorise, super quibusdam questionibus qui inter eos erant contra electi, pro pignoribus quod in compromisso inde facto continentur, tornare promisit hec qui sequitur, scilicet: [1] unum librum uocatum *Speculum iuris*, qui incipit in rubro: “In nomine Domini et gloriose”, et finit in primo folio: “quod uaria magister op”, et incipit in penultimo folio scripto: “ad [...]”¹ aquil”, et finit in ipso: “quare peto [...]”. [2] Et alium librum uocatum *Repertorium*, qui incipit in rubro primi folii: “Alpha et .O<mega>.”, <et finit> in ipso: “cum diuersis”, et incipit in penultimo folio: “licencia docendi”, <et> finit in eisdem: “qualiter de”. Et etiam quendam gramasiam supertunicalem coloris de foch cum pecia de uays. Item, quoddam lentiamen [...] telarum. Item unam uanouam primam de duas telas et unam uanouam grossam. Que omnia dictus frater Bernardus Andree dixit et confessus fuit se habuisse et tenere posse

¹ espai il·legible pel mal estat del paper; és indicat amb [...].

[...] debita et congruenti et se tenere per contentum pro predicti Raymundo de Greualosa. Praeterea, uenerabilis Raymundus de Pinos [...] tornauit in posse dicti fratris Bernardi Andree, pro parte sua, ratione dicti compromissi, duos mulos, unum de pilo albo et alterum de pilo bagio, et duos pannos grochs depictos, de uoluntate, scilicet, et concessio uenerabilis Iohannis de Segalers, ciuis Minorise. Et dictus frater Bernardo Andree, confessus fuit se dicta pignora habuisse et recepisse et se tenere contentum pro parte dicti Raymundi de Pinos de pignoribus supradictis. [...] Quod est actum .XVI. die iunii, anno a Natiuitate Domini millesimo .CCC. sexagesimo, presente me, dicto notario, et presentibus pro testibus Berengarius de Canalibus, Petro Sobirana et Bernardo de Pallars, de ciuitate Minorise.

1360, juliol, 1

Pere Poncet, ciutadà de Manresa i curador de Ramon de Sant Martí, ven en encant públic una Digesta noua, la qual és comprada per Bernat Andreu, capellà de l'honor del papa i de la seu apostòlica, per la quantitat de 85 sous, diners destinats a l'alimentació o provisió del predit Ramon de Sant Martí.

AHPM. Llibre particular de fra Bernat Andreu i Francesca, la seva germana, 1357-1400. 1357, març, 28 – 1400, gener, 10. Tr. 196. ffsn.

Nouerint uniuersi quod ego Petrus <Ponceti>¹, curator datus et assignatus per uenerabilem baiulum Minorise persone et <de> bonis Raymundi de Sancto Martino, ciuis Minorise, de m[...]², attendentes quod in [...]³ per alimentacionem seu prouisionem persone⁴ dicti Raimundi⁵ non [...]⁶ habeam peccuniam nec habeam ad presens ob quod [...]⁷ est ut uendam aliqua de bonis ipsius et non [...]⁸ aliqua in

¹ *full menjat pel cucs.*

² *full menjat pel cucs; espai corresponent a tres o quatre lletres.*

³ *full menjat pels cucs; espai corresponent a dues o tres lletres.*

⁴ *segueix cancel·lat mee.*

⁵ *dicti Raimundi interlineat.*

⁶ *espai corresponent a un mot.*

⁷ *idem.*

⁸ *idem.*

eisdem⁹ quorum uenditio ita minus dampnosa sit quam cuiusdam libri iuris infrascripti uocati *Digesta noua*, ob quod ipsum librum feci seu fieri feci subastari publice per Petrum Ortolani, curritorem publicum Minorise, qui ipsum librum publice et palam, in plathea publica Minorise et alibi ut in similibus est assuetum fieri per triginta dies et ultra longe, subastauit. Et si aliquid emptores ad emendum dictum librum accessissent, attamen nullus apparuit seu accessit emptori qui in dicto libro tantum pretium¹⁰ daret, seu offeret aut dare seu offere uellet pretium uos, religiosus frater Bernardus Andree, capellanus honoris domini nostre pape et sedis apostolice, qui in dicto libro obtulistis uos daturum et soluturum in effectum octuaginta quinque solidos Barchinone, siquidem dictus curritor, de mandato meo expresso, concessit uobis dictum librum precio supradicto. Idcirco, attendens et considerans omnibus et singulis supradictis, et aliis que per me in hac parte uidentia et attendenda fuerint nomine curatorio supradicto, uendo et ex causa pure uenditionis concedo uobis, dicto fratri Bernardo Andree, et uestris et quibus uolueritis, perpetuo, predictum librum iuris uocatum *Digesta noua*, qui incipit in primo folio textus in glosa: “De noui operis nunciationem”, et finit in eadem columpna glose: “in loco qui erat .XX. pedum”, et finit in ipsium folium, in glosa: “et .L. si nunciare”, et incipit in ultimo folio, in textu: “sentiret sibi imputare debet”, et finit in ipsa columpna: “cipitur capitur decus”. Et sunt .XXVI. quaterni. Hanc autem uenditionem predicti libri uobis et uestris facio nomine antedicto pro precio, scilicet, octuaginta quinque solidorum Barchinone antedicto, de quibus a uobis sum bene paccatus ad mei uoluntatem. [...] Testes huius rei sunt Franciscus Pericani et Petrus Sob[...]¹¹, ciues Minorise.

⁹ *segueix cancel-lat* qui ita minus.

¹⁰ tantum pretium *interlineat*.

¹¹ *full menjat pels cucs; espai corresponent a unes cinc lletres*.

1360, octubre, 6

Gerardona, vídua de Pere de Bellsolà, difunt notari de la ciutat de Manresa, reconeix a Francesc de Franquesa, notari i ciutadà de Manresa, que aquest té en poder seu protocols i escriptures que el seu marit havia escrit en tant que notari reial, i pels quals havia rebut 300 sous, segons consta en una escriptura; Gerarda també li reconeix haver rebut 110 sous de les 11 lliures que havien de ser pagades al seu marit pel difunt Ramon de Cardona, en concepte de la redacció dels predits instruments.

AHPM. Ramon i Galceran de Travessa i Francesc Franquesa 1342-1366. 1342, agost, 29 – 1366, gener, 28. Tr. 179. ffsn

Sit omnibus notum quod ego Geraldona, uxor Petri de Pulcrosolano, quondam, notario¹, cuius Minorise, tenens et possidens omnia bona et singula que fuerunt dicti uiri mei, ratione obligatione dotis et sponsalicii meorum, et alia iuste et iure meo procuratrixque ad hec et ad alia constituta a dicto Petro, filio meo, et dicti uiri mei ab herede uniuersalis dicti patris suis, quondam, <no>minibus predictis, confiteor et recognosco uobis, Francisco de Franquedine, notario, cui Minorise, quod tenetis et habetis penes uos [1] *protocolla* et [2] alias *scripturas* qui et quas dictus maritus meus recepit ut² auctoritate regia notario, quod dedistis michi, ad mei uoluntatem, centum decem solidos Barchinone qui michi, eisdem nominibus, pertinent et spectant de et ex illis undecim libris dicte monete, quod habuistis ab heredibus³ nobilis Raimundi de

¹ notario *interlineat*.

² ut *interlineat*.

³ *segueix cancel·lat uenerabili*.

Cardona, quondam, domini castri de Auinione, pro quibus instrumentis quod dictus maritus meus recepit super quasdam questiones seu controuersia que erat inter ipsius nobilem Raimundum de Cardona et uenerabilem Raimundum de Callers et Bernardum de Talamancha, de⁴ et pro quibus quidem *instrumentis* dictus⁵ maritus meus habuerat in trecentos solidos, prout apparet per quendam *scripturam*, manu sua propria factam in dorso cuiusdam instrumenti de predictis. Et ideo, renunciando [...]. Testes huius rei sunt Iacobus de Letone et Berengarius de Tresserris.

⁴ *segueix cancel·lat in.*

⁵ *segueix cancel·lat Pe.*

1361, desembre, 3

Caterina, vídua de Pere Boixó, ciutadà de Manresa, reconeix a Bernat de Palou, ciutadà de Manresa, que aquest, a precs del seu marit, lliurà a mans de Bernat Andreu capellà de l'honor del papa i la seu apostòlica, entre altres béns un Breviari, per raó del litigi que hi hagué entre el difunt, d'una part, i Bernat de Figuerola, de l'altra, i, així, està d'acord en el retorn dels béns al seu propietari.

AHPM. Llibre particular de Francesc i Berenguer de Palou 1332-1397. 1332, setembre, 19 B 1397, juliol, 9. Tr. 172. ffsn.

Sit omnibus notum quod ego Caterina, uxor Petri Boxoni, quondam, minoris dierum, de ciuitate Minorise, attendens quod dictus Petrus Boxoni, quondam, maritus meus, cum instrumento publico inde facto duodecima die nouembris anno subscripto, confessus fuit et recognouit uobis Bernardo de Palodio, cui Minorise, quod uos, ad maximam sui precantiam, nomine suo et pro eo, misistis et posuistis in posse uenerabilis et religiosi fratris Bernardi Andree, capellani honoris domini nostre pape et sedis apostolice, arbitri electi comuniter inter dictum Petrum Boxoni, ex una parte, et discretum magistrum Bernardum de Figuerola, medicum phisicum ciuitatis Minorise, ex altera, super diuersis questionibus quod inter eos erant pro pignoribus quod dictus uirus meus tornare¹ tenebat in posse dicti uenerabilis arbitri; quendam deuendam mulieri, cum duobus floribus argenti deauratis, in quibus est signum uestrum et Guillelmi Otina², patris domine uxoris uestre, item quoddam *Breuiarium*. Quam deuendam et quod *Breuiarium* tenet nunc dictus discretus magister Bernardus, quare prestitit dictus

¹ segueix cancel·lat de.

² segueix cancel·lat un mot il·legible.

uir meus uobis, que predictam deuendam mulieris cum dictis duabus floribus argenti dauratis et predictum *Breuiarium* uobis redderetur ad omnem uestram uoluntatem. [...]
Testes huius rei sunt Petrus Draperii, ciuis Minorise, et Franciscus Bisbals, notarius eiusdem.

1362, juny, 19

Llibre de rebudes de la Confraria de Sant Nicolau, a l'església de la Seu de Manresa.

ASM. Llibre particular de la Confraria de Sant Nicolau. ffsn.

En nom de Déu sia, e de madona Sancta Maria, e del gloriós Sent Nicolau, començam a regir en Pere de Solà, canonge, en Berenguer de Bellsolà, preuera, en Guillem de Vilarano, en Pere Guillem çes Cases, de Menresa, la confraria del dit beneït Sent Nicholau, primerament, fem [1] *libre de rebudes* de la dita confraria axí con se seguex:

[2] Primerament rebem dels confreres, ço és, en Pruna de Sent Pedor, en Arnau Morató .XI. lliures, .XIX. sous, .VIII. diners. Item, nos liuraren los dits regidors .I. *libre* lo qual¹. [...]

[3] Item, nos liuraren los dits regidors .I. *libre de madacina*, lo qual és del dit paborde, deusi .XXX.VIII. sous. [...]

[4] Item, a .III. d'agost, nos prega lo camerer que dix a-n Berenguer de Bellsolà, preuera, e a mi Pere Guillem Cases, que li prestassem les penyores desús dites per tal que les pogués trer, i ara que no [...] ² axís fou e el encontinent [...] ³ de les dites penyores mès en la caixa .I. *Breuiari*. Item, li cambiam les penyores, tregueu lo *Breuiari* e mès en la caixa .I^a. capa negra sua de cor e exeló uert; fo a .XVIII. d'agost.

¹ *aquest ítem fou cancel·lat per l'escrivà.*

² *espai corresponents a un mot.*

³ *idem.*

1364, maig, 22

Els nous regidors de la confraria de Sant Nicolau, de l'any 1364, reben comptes dels regidors de l'any anterior, els quals lliuren d'un llibre de medicina que fou del difunt paborde de la Seu, Romeu, que és tingut en penyora.

ASM. Llibre particular de la Confraria de Sant Nicolau. ffsn.

Memòria sia a tots que a .XXII. dies del mes de maig del any .M^o. CCC^o. LX°. quarto, fom elegits per regir la Sancta Confraria del gloriós Sent Nicholau: nós, en Ramon de Montcunyl, canonga, Guillem de Ferrer, preuera, Bernat Morató, scriuà, Francesch des Solà, picaperes; perquè nosaltres, damunt dits elets, fem memòria que està en ueritat que lo dit dia rehavem compta d'en Bernat ça Morera, canonga, e d'en Francesc Lobet, preuera, e d'en Francesc Carner e d'en Bernat Çoliua, los quals eren stats regidors del any prop passat de la dita confraria, e après lo dit compta stech em ueritat que res no hauen a tornar a la dita confraria, sinó tres sòlids menys .I. diner, los quals nos liuraren. Item, .I. *libre de medecina* que'ls damunt dits regidors axí mateix hauen rehabut¹ per penyora per .XXXVIII. sòlids, del honrat Romeu Maçó, paborde, quondam. [...].

¹ segueix cancel·lat los quals.

1365, novembre, 8

Inventari dels béns de la capella de Sant Marc, entre els quals hi ha quatre llibres.

AHPM. Inventaris 1389-1391. 1389, maig, 19 – 1391, gener, 27. Tr. 484. ff. 79rº-80vº.

[1] Item, unum *librum* papiri qui incipit: “Adiutorium meum *et cetera*”, et finit: “unigenti a patre plenus gratias et ueritatis”.

[2] Item, unum *librum* pergameni qui incipit: “Deus qui de indignis *et cetera*”, et finit: “beatitudine per dominum”

[3] Item, unum *librum* papiri, qui incipit: “Adiutorium *et cetera*”, et finit: “honore sepeliunt”.

[4] Item, unum *librum* qui incipit: “Altelemeni animam uestram *et cetera*”, et finit: “protectione gaudere”.

Nota: veure 1384, abril, 27.

1366, gener, 19

Inventari dels béns relictos de Pere de Garalla, fet en presència de Pere de Riudor, procurador de Guillemeta, vídua del difunt, i del sotsbatlle Arnau Roig.

AHPM. Llibre particular de Guillem Feliu i Arnau Roig 1332-1383. 1332, maig, 4 - 1383, abril, 6. Tr. 136. full solt.

- [1] Item, unum *librum* pergameneum, ad [...] ¹ de [...] ².
- [2] Item, unum *librum* papiri que sunt *Glosse Decretalium*.
- [3] Item, alium *librum* uocatum *Reportationes*.
- [4] Item, alium *librum* uocatum *Reportationes cui libri Decretalium*.
- [5] Item, unum *librum* ubi sunt *Constitutiones Minorise*.
- [6] Item, unum *libret de cant*.
- [7] Item, unum *librum* de pergameno uocatum *Liber Fugitus*.
- [8] Item, unum *librum*, de pergameno, paruuum.
- [9] Item, unum *Compter*.
- [10] Item, unum *Doctrinal*, papiri.

¹ *espai corresponent a un mot*

² *idem*.

1366, abril, 20

Inventari dels béns relictos de Pere de Vila, prevere, fet a instància del seu fill i hereu universal Guillem de Vila.

AHPM. Inventaris 1389-1391. 1389, maig, 19 – 1391, gener, 17. Tr. 484. ff. 134rº-137rº.

- [1] Item, unum *Doctrinal* parui ualoris.
- [2] Item, quosdam *Ores de Sancta Maria*.
- [3] Item, unes *Parts* pergameni.

Segueix l'encant públic dels béns de Pere de Vila.

- [5] Item, a na Vila, unum *Doctrinal*, precio duorum solidorum.
- [6] Item, a na Vila, unes *Ores*, precio sex denariorum.
- [7] Item, a na Illa, unes *Imnes*, precio unius solidus et unius denari.

Nota: a l'Inventari consta: Item, una rahora de paper; item, unes tesoretetes.

1366, setembre, 8

Inventari dels béns relictos de Ramon, fill de Bernat Gerard, cerer.

AHPM. Inventaris 1389-1391, 1389, maig, 19 - 1391, gener, 27. Tr. 484, ff. 113rº.

Item, duos *libros de dret*.

1367, febrer, 18

Ramon de Ferrerols, de la vila de Monistrol de Montserrat, reconeix a fra Bernat Andreu, capellà de l'honor del papa i la seu apostòlica, haver rebut 30 sous, preu del llibre de dret Digestum nouum, el qual fou venut en encant públic a la ciutat de Manresa.

AHPM. Llibre particular de fra Bernat Andreu i Francesca, la seva germana 1357-1400. 1357, març, 28 – 1400, gener, 10. Tr. 196. ffsn.

Sit omnibus notum quod ego Raymundus de Ferrerols, uille Monistrolis Montiserrati, confiteor et recognosco uobis, uenerabili et religioso fratri Bernardo Andree, capellano honoris domini nostri pape et sedis apostolice¹, presenti, et uestris, quod soluistis michi numerando, ad mei uoluntatem, omnes illos triginta solidos Barchinone quos michi dare et soluere promisistis pro pretio et ratione illius uenditionis quam uobis feci de quodam libro iuris uocato² *Digestum nouus*, scripto in pergameno cum postibus et cohopena alba, cuius libri textus incipit in secunda folia, primi quaterni: “ad hoc interdit pape datur”, et finit: “ad ipsas edes proponere”; et penultima folia incipit: “quod ad libertatem”, et finit: “que rerum natura prohibentur nulla lege”. Que uenditio facta fuit mediante Petro Ortolani, curritor publico, qui ipsum publice in plathea publica Minorise et per alia loca assueta legitime subastauit et uobis, de speciali mandato meo tanquam plus oferenti et danti. [...] Testes huius rei sunt Bernardus Rosselli et Iacobus de Condamina, scriptores Minorise.

¹ segueix cancel·lat quod.

² segueix cancel·lat di.

1367, març, 16

Felip Mateu, frare de l'orde de Predicadors, estén àpoca a favor de fra Bernat Andreu, capellà de l'honor del papa i de la seu apostòlica, de 20 sous, preu de la venda d'unes Decretals.

AHPM. Llibre particular de fra Bernat Andreu i Francesca, la seva germana 1357-1400.
1357, març, 28 – 1400, gener, 10. Tr. 196. ffsn.

Sit omnibus notum quod ego, frater Philipus Mathei, de ordine fratrum Predicatorum, cofiteor et recognosco uobis, uenerabili et religioso fratri Bernardo Andree, capellano honoris domini nostri pape et sedis apostolice, presenti, quod soluistis michi illos uiginti solidos Barchinone, quos michi soluere promisistis pro precio illarum uendicionis quam uobis feci de quodam libro, cum postibus, uocato *Decretals*, prout in instrumento publico de ipsa uendicione confacto in scribania publica Minorise, die et anno subscriptis, lacius continentur. [...] Testes huius rei sunt Bartholomeus de Gamiçans et Iacobus de Condamina, scriptores Minorise.

1367, juny, 4

Francesc Mateu, frare de l'orde de Predicadors, ven en subhasta a fra Bernat Andreu, capellà de l'honor del papa i de la seu apostòlica, unes Decretals pel preu de 35 sous.

AHPM. Llibre particular de fra Bernat Andreu i Francesca, la seva germana 1357-1400. 1357, març, 28 – 1400, gener, 10. Tr. 196. ffsn.

Nouerint uniuersi quod ego, frater Philipus Mathei, de ordine fratrum Predicatorum, ex certa scientia uendo uobis, uenerabili et religioso fratri Bernardo Andree, capellano honoris domini nostri pape et sedis apostolice, et cui uelitis, quendam librum cum postibus uocatum *Decretals*, cum cohopena groga, qui incipit in primo folio textus: “Gregorius episcopus seruus seruorum Dei”, et finit in ipso folio in textu: “uerbum inducit quod”, et incipit in secundo folio predicto: “corrigere”, et finit in eo: “regiminis est”, et incipit in penultimo folio in textu: “apparet insertum”, et finit in eo: “suscipit”. Quem librum feci subhastari per Petrum Ortolani, curritorem publicum Minorise. Hanc autem uendicionem de predicto libro uobis facio, sicut melius dici potest, competentes et competere debentes in triginta quinque solidos Barchinone restantibus tunc ad soluendum de illis quadraginta quinque solidis dicte monete, quos Geraldus de Grosa et Romia, uxor eius, de parrochia Sancte Marie de Maçana, michi fuerunt confessi debere cum instrumento publico facto septimo idus septembris, anno¹ Domini millesimo .CCC°. quadragesimo quarto clausoque per Petrum Çabaterii, presbiterum, notarium publicum ecclesie de Castellario, et in illis nonaginta solidos Barchinone, quos Guillelmus çà Tria et Romia, uxor eius, de parrochia Sancte Marie de Maçana, michi fuerunt confessi debere cum instrumento publico facto septimo idus

¹ *segueix cancel·lat* a Natiuitate.

septembris anno predicto, clauso per dictum notarium. [...] Testes huius rei sunt Bernardus Rosselli et Iacobus de Condamina, scriptores Minorise.

1367, setembre, 27

Guillem d'Altarriba, canonge del monestir de Santa Maria de Manresa, amb el consentiment del seu prior homònim, ven a Berenguer de Solanes, mercader i ciutadà de Manresa, dos llibres: un Sextum Decretalium i unes Clementines, ambdós glossats, pel preu de 10 lliures i 15 sous.

AHPM. Llibre particular de Tomàs i Berenguer Solanes 1348-1370. 1348, maig, 15 – 1370, maig, 8. Tr. 255. ffsn.

Sit omnibus notum quod ego Guillelmus de Altariba, canonicus¹ monasterii Sante Marie de Minorisa, de consensu et uoluntate Guillelmi de Altariba, canonici et prioris dicti monasterii, ex certa scientia uendo et titulo pure et perfecte uenditionis trado, delibero et concedo uobis Berenguerio de Solanes, mercatori, ciui Minorise, et uestris et quibus uelit, perpetuo, [1] quendam librum meum uocatum *Sextus Decretalium*, scriptum in cartis pergameneis contentumque infra nouem quaternos et duo folia, et incipit dictus liber in textu primi folii: “Bonifacius episcopus *et cetera*”, et finit in dicto textu: “penitus refecatis reli *et cetera*”, in glosa autem incipit dicto folio²: “Quia prepositus *et cetera*”, et finit in eodem: “placuit”, et in penultimo folio incipit: “declaramus”, et finit in eodem: “a tanto bo”. Item, etiam uendo titulo predictae uendicionis: [2] quendam alium librum meum uocatum *Septimus* uel *Clementines*, et incipit in textu primi folii: “Iohannes episcopus *et cetera*”³, et finit: “in consilio vestri, et in glossa primi folii predicti incipit: “Iohannes Graciosum habet”, et finit: “de fi ad precium *et cetera*”, in ultimo autem folio in textu incipit: “et quia portiones *et cetera*”,

¹ segueix cancel·lat et prior conuentus.

² segueix cancel·lat Bonifacius.

³ segueix cancel·lat et finit.

et finit dictus textus in dicto folio: “aut etiam irritandus”⁴, et in⁵ glosa dicti ultimi folii⁶ incepit: “in actis .i. describi *et cetera*”, et finit: “collocet cum electis”. Hanc autem uendicionem predictorum librorum uobis⁷ et uestris et quibus uelitis, perpetuo, facio sicut melius dici potest et intelligi ad omnem uestri et uestrorum comodum et bonum et sanum intellectum, et sine omni mei et meorum uinculo et retentu, pro precio decem librarum et quindecim solidorum Barchinone de quibus a uobis sum bene paccatus ad mei uoluntatem. [...] Testes huius rei sunt Bernardus Rosselli et Iacobus de Condamina, escriptores Minorise.

⁴ *segueix cancel-lat* et cetera.

⁵ *segueix cancel-lat* dicto.

⁶ *segueix cancel-lat* inci.

⁷ *segueix cancel-lat* facio.

1367, setembre, 27

Àpoca de la venda que féu Guillem d'Altarriba, canonge del monestir de Santa Maria de Manresa, a Berenguer de Solanes, mercader i ciutadà de Manresa, de dos llibres: un Sextum Decretalium i unes Clementines, ambdós pel preu de 10 lliures i 15 sous.

AHPM. Llibre particular de Tomàs i Berenguer Solanes 1348-1370. 1348, maig, 15 – 1370, maig, 8. Tr. 255. ffsn.

Sit omnibus notum quod ego Guillelmus de Altariba, canonicus monasterii¹ Minorisensis ecclesie², de asensu et uoluntate uenerabilissimi Bernardi, Dei gratia prepositi predicti monasterii, et Guillelmi de Altariba, canonici et prioris predicti monasterii, confiteor et recognosco uobis Berengario de Solanes, mercatori, ciui Minorise, presenti, et uestris, quod soluistis et tradidistis michi numerando ad meam uoluntatem omnes illas decem libras et quindecim solidos³ Barchinone de terno, quas michi dare et soluere promisistis ratione et pro precio illius uendicionis quam uobis et uestris feci de duobus libris michi quorum unus [1] uocatur *Sextus Decretalium*, [2] et alter *Clementinas*, prout de dicta uenditione patet per publicum instrumentum et receptum in scribania publica Minorise die et anno infrascriptis uti lacius continetur. [...] Testes huius rei sunt Bernardus Rosselli et Iacobus de Condamina, escriptores Minorise.

¹ monasterii *interlineat*.

² ecclesie *interlineat*.

³ et quindecim solidos *interlineat*.

1368, abril, 15

Encant públic dels béns d'Arnau de Joncadella, fet a instància de Francesca, vídua de Francesc de Cases, cuireter.

AHPM. Inventaris 1389-1391, 1389, maig, 19 - 1391, gener, 27 .Tr. 484, ff. 52rº-54vº.

[1] Item, Iacobo de Casaldaguila, quasdam *Tobies*, [2] et quasdam *Ores*, [3] et unum *Cathonum* papiri, precio quatuor solidorum et quinque denariorum.

1368, juliol, 8

Memòria que fan els regidors de la confraria de Sant Nicolau, de diversos béns entregats a Guillem Piquer, prevere, Berenguer de Bellsolà, domer, Ramon de Poal i Pere Andreu; entre els béns hi ha un llibre de medicina propietat del paborde de la Seu.

ASM. Confraria de Sant Nicolau. ffsn.

Memòria que fem io Arnau ça Pruna, canonge, Pere de Rouiralta, preuera, Bernat Çoliua, mercader, Guillem de Vilaramó, cuyrater, regidós de la confraria del gloriós Sent Nicholau, del any de .MCCCLX. e .VIII. comprenent de l'any de .M. CCC. LX. IX. que auem donat acò qui-s seguex a daual als honrats en Guillem Piquer, preuere¹, a-n Berenguer de Bellsolà, domer, a Ramon de Poal e a-n Pere Andreu, altres de éser regides per nosaltres desús dits regidós la dita confraria del dit gloriós Sent Nicholau:

[...]

Item, un *libra de madicina*, qui és del sènyer paborde, lo qual està penyora per .XXXVIII. sous, ab cuberta groga.

[...]

¹ *segueixen cancel·lats dos mots.*

1368, juliol, 10

Encant públic dels béns de Jaume Bolló, fet a instància de Jaume d'Illa, sabater, i Guillem Bolló.

AHPM. Inventaris 1389-1391, 1389, maig, 19 - 1391, gener, 27. Tr. 484, ff. 148r°-149v°.

Item, Arnaldo de Palacio unum *librum* papiri, precio uiginti duorum denariorum.

1368, juliol, 15

L'infant Joan demana un llibre francès.

Arx. Cor. Aragó, reg. 1736, f. 35 [RUBIÓ Y LLUCH, A. *Documents per a la història de la cultura catala mig-eval*, vol. II, pàg. 157, doc. CLVIII].

Lo primogènit etc.

Manam uos que·ns trametats de continent ab lo portador de la present dos capsas de alosa e un *libre francès*, lo qual té Sancho de la nostra (sic). Axí mateix nos trametets uin grech per a obs de la nostra persona. Datum en Menresa, sots nostre anell, a .XV. de juliol l'any .mccclxviii.

Item, nos trametats melons e alborgons. Item nos trametets taronges e limons.

Fuit directa al feel sots dispenser nostre Guerau de Vilatorta e en sa absència a·n Guerau Zespluga.

1368, juliol, 28

*Compte de les despeses que ha fet la Confraria de Sant Nicolau, de la Seu de Manresa.
per a pintar i embellir la capella de la confraria a la predita església.*

ASM. Confraria de Sant Nicolau. ffsn.

R<membrança> que fa n' Arnau ça Pruna, canonge he enfermer del monestir de madona Sancta Maria de Menresa, regidor de la sancta confraria del gloriós Sent Nicholau, ab en Pere de Rouiralta, preuera, Guillem de Vilaramó, cuyrater, Bernat Çoliua, mercader, tots de la confraria, regidós de tot ço que lo dit Arnau ça Pruna ha fet he bastat e payat per la clau de la capela del dit Sent Nicolau a pintar:

Primerament:

- [1] Item, *paper* a obs de les mocles (?) e de les despeses a scriure, .IIII. diners.
- [2] Item, lo *libre* en qui uench lo dit pintor, .VI. diners.
- [3] Item, lo *libre* en qui uench, .VI. diners.

1368, setembre, 22

Inventari dels béns relictos de SibilAla, filla d=Arnau de Trull.

AHPM. Inventaris 1389-1391, 1389, maig, 19 - 1391, gener, 27. Tr. 484, ff. 56rº-58vº.

[1] Item, unum *libre*, de pergami.

[2] Item, *altro*, de paper.

[3] Item, unum *libret*.

1368, setembre, 22

Inventari dels béns relictos de Galceran Mauri, fet a instància de Guillelmoneta.

ASM. Lligall d=inventaris dels segles XIV-XV. ASM 76. ffsn.

[1] Item, .I. *libre*, de pergamí.

[2] Item, *altro*, de paper.

[3] Item, .I. *libret*.

[4] Item, .IO. caxeta ab *cartes* e ab altres frasques.

1369, setembre, 22

Andreu Torigues, ciutadà de Manresa, ven a fra Bernat Andreu, capellà de l'honor del papa i la seu apostòlica, el llibre anomenat Rotfre pel preu de 45 sous.

AHPM. Llibre particular de fra Bernat Andreu i Francesca, la seva germana, 1357-1400. 1357, març, 28 – 1400, gener, 10. Tr. 196. ffsn.

Nouerint uniuersi quod ego Andreas Torigues, ciuis Minorise, ex certa scientia uendo uobis, religioso fratri Bernardo Andree, capellano honoris domini nostri pape et sedis apostolice, presenti, et quibus uelitis, perpetuo, quendam librum uocatum *Rotfre*, scriptum in pergamenis. Et incipit [...] ¹ in rubrica prima carte sue²: “Incipit Libellus de ordine iudiciorum”, et in textu nigro “Considerante ingenium”, et finit prima pagina: “imperpetuum”, et finit: “[...]usulum³ componentis”. Hanc autem uendicionem predicti libri uobis et⁴ uestris et quibus uelitis perpetuo facio sicut melius dici potest et intelligi ad omnem bonum et sanum intellectum, pro precio, uidelicet, quadraginta quinque solidorum Barchinone, de quibus a uobis sum bene paccatus ad mei uoluntatem. Et ideo renunciando [...]. Testes huius rei sunt Franciscus Caneti, pelliparius, et Petrus de Solerio, ciuis Minorise.

¹ full menjat pels cucs; espai corresponent a dos mots.

² sue interlineat.

³ espai corresponent a dues lletres.

⁴ segueix cancel·lat quibus uel.

1369, gener, 26

Inventari dels béns relictos d'Arnau d'Om, ciutadà de Manresa, fet a instància de la seva vídua Francesca i de llur filla homònima.

ASM. Lligall d'inventaris dels segles XIV-XV. ASM 76. ffsn.

Item, en .IO. cambra uers lo carrer dauall:

- [1] Item, .I. *Doctrinal* qui pot ualer tro a .V. sous.
- [2] Item, .IO. caxolina de *romanços*.
- [3] Item, unes pars d'*Oratori*.

1369, gener, 29

*Inventari dels béns relictos de Ramon Palau, draper, fet a instància de la seva vídua,
SibilAla.*

AHPM. Inventaris 1389-1391, 1389, maig, 19 - 1391, gener, 27. Tr. 484, ff. 71r^o-73v^o.

[1] Item, .I. *Doctrinal*, qui pot ualer tro a .XV. sòlids.

[2] Item, .I. *Alaixandri*, de paper, de pocha ualor.

[3] Item, unes parts d'*Oratori*.

1369, març, 7

Inventari dels béns relictos de Pere Poncet, ciutadà de Manresa, fet a instància de Ferrer Poncet, fill seu.

AHPM. Inventaris 1389-1391, 1389, maig, 19 - 1391, gener, 27. Tr. 484, ff. 88vº-91vº.

[1] Item, unam caxam qui est domine Geraldone, uxor predicti Petri Ponceti, cum aliquibus *scripturis*.

[2] Item, unum *librum*, qui est in pignora, pro uno floreno, qui est uener [?] per matrem Ferrari.

1369, octubre, 23

Inventari dels béns relictos de Guillem Puig, fet a instància de Ramon de Puig, prevere beneficiat de la Seu de Barcelona.

AHPM. Inventaris 1389-1391, 1389, maig, 19 - 1391, gener, 27. Tr. 484, ff. 100vº-101rº.

Item, in dicto hospicio:

[1] Item, alios [...] ¹ *libros* paruos [2] et algunas *scripturas*, parui ualoris.

¹ *espai corresponent a un mot il·legible.*

1369, desembre, 28

Testament de Berenguer de Solanes, mercader i ciutadà de Manresa.

AHPM. *Testamentorum III* 1365-1372. 1357, març, 28 - 1373, febrer, 18. Tr.
466. ffsn.

[1] Item, lego dicte capelle sancti Michaelis eiusdem ciuitatis quoddam *Missalem* pretii seu ualoris trecentorum solidorum, quod uobis esse et stare penes procuratores qui sunt et pro tempore erunt missarum ipsius capelle.

[2] Item, dimitto Berengario de Solanes canonicus ecclesie Minorise, filio meo, eodem iure institutionis et pro parte hereditate et legitima et quocumque alio iure et pertinentie et pertinere debet in bonis meis, illam primam quantitatem quam michi debet per quandam capam sacerdotali, quam emi percipi [sic] quod decostauit quadraginta libras Barchinone de terno et plus, et quendam librum meum uocatum *Clementines*, [3] et quendam alium librum uocatum *Sisè*, [4] et quendam alium librum uocatum *Decretals*, quos libros emi a diuersis personis.

[5] Item quoddam *Breuiarium* meum, quod emi a sacrista dicte ecclesie et omnia etiam et singula quod idem filius meus michi debebat, quod uistraxerunt pro ipso in studio suo.

1370, març, 13

Inventari dels béns relictos de Bernat de Terra, ciutadà de Manresa, fet a instància de la seva vídua, Elisenda.

AHPM. *Inventariorum III* 1391-1393, 1387, gener, 17 - 1394, gener, 29. Tr. 485, ff. 81v^o-85r^o.

Postea vicesima die marcii anno predicto, per dita Elisenda atorch auer atrobat los béns deual scrits, qui eren en una cambra:

[1] Item, una caxeta ab algunes *cartas de proprietats*.

[2] Item, .I. d[...]¹loret ab .I. *sach d=escriptures*.

[3] Item, .I. *Brauiari*, de paper, ab cuberta de cuir.

[4] Item, altro *Brauiari*, de paper, ab posts.

[5] Item .I. *romanç*.

[6] Item I^{es} *Salms*, de pocha ualor.

Nota: Item, .IO. guitarres.

¹ *espai corresponent a tres lletres ilAlegibles.*

1370, juny, 10

Bernat Morató, escrivà de la cort del degà de Manresa, ven a Bernat Andreu, capellà de l'honor del papa i de la seu apostòlica, el llibre Codex, en pergamí, pel preu de 100 sous.

AHPM. Llibre particular de Bernat Andreu i Francesca, la seva germana 1357-1400. 1357, març, 28 - 1400, gener, 10. Tr 196. ffsn.

Notum sit cunctis quod ego Bernardus Moratoni, scriptor curie decanie Minorise, ex certa scientia, cum testimonio huius publici instrumenti, uendo et concedo uobis uenerabili et religioso fratri Bernardo Andree, capellano honoris domini nostri pape et sedis apostolice, presenti, et quibus uelitis, quendam librum pergameneum uocatum *Codi*, qui incipit in glosa primi folii ipsius libri: Ain nomine Domini *et cetera*≡, et finit in colundello ipsius glose: Aremanent re≡, et in rubeo: Ain nomine Domini *et cetera*≡, et in penultimo folio ipsius libri in glosa¹ incipit: Ain autentica bona condempnatorum≡, et in colundello ipsius finit: A.ff. e. l. cum≡, et in textu ipsius folii incipit: Ahabeat≡, et finit in ipso colundello: Aquam *et cetera*≡. Hanc autem uenditionem et concessionem de dicto libro uobis facio, sicut melius dici potest et intelligi intelligi [sic], ad saluamentum uestri et uestrorum et bonum et sanum intellectum, pro pretio centum solidos Barchinone monetarum de terno, de quibus sum a uobis bene pacatus ad mei uoluntatem. [...] Testes huius rei sunt Petrus Laurencii, fusterius, et Guillelmus Raurelli, de Minorisa.

¹ in glosa *interlineat*.

1370, juliol, 11

Guillem de Torre, frare de l'orde del Carme, reconeix a Guillem Perell, fill del difunt Bernat Perell, ciutadà de Manresa, que és en possessió d'un lot de vuit llibres de dret, propietat del primer.

AHPM. Llibre particular de Pere Riera, Berenguer Serra, Pere Mir i Guillem Perell 1295-1370. 1295, febrer, 11 – 1370, juliol, 11. Tr. 18. ffsn.

Sit omnibus notum quod ego, frater Guillelmus de Turri, de ordine fratrum Beate Marie de Montecarmelo, confiteor et recognosco uobis Guillelmo Perelli, filio Bernardi Perelli, quondam, ciuis Minorise, presenti et consentienti, quod teneo et habeo penes me et in posse meo libros iuris uestros subscriptos, scilicet: [1] unum *Decretum*; [2] quasdam *Decretales*; [3] unum *Speculum Iuris*; [4] quendam *Emforçada*; [5] duas *Digestas Nouas*, qui quidem libri predicti sunt de pergameno. [6] Item, unum librum papiri uocatum *Iohan Andreu*; [7] et alium librum uocatum *Sisè*. Quos quidem libros predictos teneo et recepi a uobis ut ipsos uendam pro precio quod inde habere potero. [...] Testes huius rei sunt Franciscus de Ecclesiolis et Berengarius de Ecclesiolis, ciuitate Minorise.

1370, agost, 13

*Inventari dels béns relictos d=Arnau Roig, mercader, fet a instància de la seva vídua,
Francesca.*

[A] AHPM. Llibre particular de Guillem Feliu i Arnau Roig 1332-1383. 1332, maig, 4 -
1383, abril, 6. Tr. 136. ffsn.

[B] ASM. Lligall d=inventaris s. XIV. ASM 77. ffsn.

[1] Item, .I. *libre*, uert, de pergamí¹.

[2] Item, .I. *libre*, de paper.

[3] Item, unes *Ores*.

¹ a [B] és anotat: [1] Item, .I. uell *libra*, de pergamí.

1372, juliol, 25

Pronunciació feta entre Caterina, vídua de Francesc Degà, de la ciutat de Manresa, i Berenguer de Lluçà, savi en dret, per la qual la primera retorna al segon el llibre anomenat Emforçada, previ pagament de certa quantitat; Caterina havia rebut el llibre de Bernat Andreu, qui el tenia en penyora del prebit Berenguer de Lluçà.

AHPM. Llibre particular de fra Bernat Andreu i Francesca, la seva germana 1357-1400. 1357, març, 28 - 1400, gener, 10. Tr. 196. ffsn.

Dilluns a XXV de iuyoll del any de la Natiuitat de nostro Senyor .MCCCLXX. dos.

En presència de mi e Bernat Rossell, scriuà iurat dela scriuania pública de Menresa, l=onrat frara Bernat Andreu, arbitre arbitrador elet, segons que el dix, entre el discret en Berenguer de Luçà, saui en dret, e la dona na Caterina, qui fou muller d=en Francesch Degà, *quondam*, dela ciutat de Menresa, lo dit honrat frara Bernat liurà .I. libre apelat *Enforçada*, lo qual *libre* lo demunt dit discret Berenguer Luçà auia liurat al dit honrat frara Bernat, segons que dix, en penyora. E per esta apronunciació enfre les dites parts, pus que lo dit àrbitre e arbitrador a pronunciat en scrits e ha condempnat lo dit Berenguer, segons que en la dita pronunciació apar segons que dix, e açò segons que per la condempnació feta apar segons que lo dit honrat frara Bernat dix, presens testimonis per Galceran e Francesch Sallent¹, fills d=en Francesc Salent, en Guillem Ferrer, en altra manera apelat Ferrerich, ciutadans dela ciutat de Menresa, encontinent la dita dona Caterina atorga auer reebut lo demunt dit libre apelat *Enforçada*, e feta a aquella paga contenguda en la dita pronunciació feta en scrits, restituir al dit Berenguer Luçà lo dit libre, presens los testimonis demunt dits.

¹ segueix cancel·lat Guillem.

1372, agost, 26

Guillem d'Altarriba, nou sagristà del monestir de Santa Maria de la ciutat de Manresa, reconeix a Ramon de Montcunill, antic sagristà i ara prior del mateix monestir, haver rebut diversos béns en motiu de l'inici del seu nou càrrec, entre els quals hi ha els següents llibres:

ASM. *Prepositi VIII* 1364-1373. 1364, febrer, 2 – 1373, març, 2. ff. CCLXXVII rº-CCLXXVIIvº.

- [1] Item, .II. *missals* et [2] .III. *euangelistés*.
- [3] Item, .VII. *psaltiris* fermats ab cadenes.
- [4] Item, un *proser* fermat ab cadene.
- [5] Item, .II. *responsers*, .I. *ferial*, altre *sanctoral*.
- [6] Item, .II. *enfeners*, .I. *ferial*, altre *sanctoral*.
- [7] Item, .III. *leccioners*, .II. *sanctorals* e .II. *ferials*.
- [8] Item, .III. *proser*s, .I. nou, .II. ueys. [sic]
- [9] Item, .IIes. *consuetes d'oracions*.
- [10] Item, .II. *mortologis*.
- [11] Item, .III. *oficiers*, .II. nous e .I. uey.
- [12] Item, .I^a. *consueta d'ofici a fer*.
- [13] Item, .I. *Gènesi*.
- [14] Item, la *Regle de sent Agustí*.
- [15] Item, un *psaltiri* glosat uey.
- [16] Item, .I. libre appellat *quoerns*.
- [17] Item, .I. libre appellat *Parabolis Salomonis*.
- [18] Item, .I. *sanctoral* uey.

- [19] Item, .I. libre uey¹ appellat² *Kariolus*.
- [20] Item, .I. *epistoler* uey.
- [21] Item, .I. *missal* uey.
- [22] Item, .I. *libre gros de tots oficis*.
- [23] Item, .I. libre ueyl appellat *.XLè*.
- [24] Item, .I. libre appellat *Liber Regum*.
- [25] Item, .I. libre uey appellat *Pati*³
- [26] Item, Item, .I. *Libre dels Profetes*.
- [27] Item, .I. *leccioner* gran.
- [28] Item, un *enfener* uey.
- [29] Item, .I. libre de *Exposició d'Euangelis ferials*.
- [30] Item, .I. *oficier* uey.
- [31] Item, .I. *quoern d'Ofici de Sent Bernat, e de les Verges e de Sancta Eulàlia*.
- [32] Item, .I. *quoern de sancta Martha*.
- [33] Item, .I. *quoern de Invitatoris*.
- [34] Item, .I. *quoern de Sent Pere màrtir*.
- [35] Item, altres *de les Verges*.
- [36] Item, .II. *de Corpus Christi*.
- [37] Item, .I. *de sancta Anna*.
- [38] Item, .I. *quoern de proses*.
- [39] Item, .I. *libre gros menys de posts*.
- [40] Item, .I. libre *De corpore et anima*.
- [41] Item, .I. *epistoler*.

Testes huius rei sunt discreti Raymunus Vitaloni, Franciscus Vilella, canonici, et Raymundus de Prato, presbiter Minorise.

¹ uey *interlineat*.

² *segueix cancel·lat* uey.

³ el mot *Pati*, amb una abreviatura de nasal al damunt.

1373, octubre, 22

Guillem d'Altarriba, canonge i sagristà de la Seu de Manresa, reconeix tenir en comanda del paborde de la Seu, Bernat [Puig], un Breviari segons l'orde de sant Agustí, on hi ha comprès al principi un Calendari i el Psaltiri, i finalitza amb una oració. Li fou entregat, a petició seva, per a estudiar a la ciutat de Barcelona i per tal que l'utilitzés en el culte diví; el possessor promet retornar-lo quan li sigui requerit.

ASM. *Prepositi IX* 1373-1380. 1373, setembre ?, 29 – 1380, febrer, 16. f.XVIrº.

Sit omnibus notum quod ego Guillelmus de Altariba, canonicus et sacrista ecclesie seu monasterii Sancte Marie ciuitatis Minorise, confiteor et recognosco me teneri in comanda uestri, honorabilis domini Bernardi, Dei gratia prepositi pro dicte ecclesie seu monasterio, quoddam [1] *Breuiarium ordinis beati Augustini*, scriptum in cartis edinis. Intus *Breuiarii* principio est scriptum [2] *Compterium* et postea [3] *Psalterium*¹, et finit in *orationem* incipientem: “Fidelium omnium Deus conditor et redemptor *et cetera*”, et rubrica ipsius orationis est ut sequitur: “pro omnibus fidelibus oratio”. Quam comandam dicti libri mei ad preces et supplicationes meas² fecistis quia debeo³ de et licencia uestra [...] de presenti causa studendi et adiscendi ad ciuitatem Barchinonem⁵, et ad hoc etiam ut dictum *Breuiarium* michi deseruiat in cultu diuino per

¹ *al ms.* phalterium.

² *segueix cancel·lat* michi.

³ *segueix cancel·lat* pe.

⁴ *segueixen dues lletres.*

⁵ ciuitatem Barchinone, *interlineat damunt* aliquid studium *cancel·lat*.

me celebrando durante tamen tempore studii supradicti. Unde renunciando exceptioni predicti *Breuiarii* non habiti et non recepti et doli, promito ipsum uobis reddere et restituere super quindecim dies ex quo inde fuerit requisitus. Et pro hiis tradendis et complendis, obligo uobis et uestris et dicto monasterio successoribus iure et omnia bona mea et dicti mei officii mobilia et immobilia habita et habenda ubique, renuncians quantum ad hunc omni iuri, rationi et consuetudini contra hec uenientibus. [...] Testes huius rei sunt Raymundus de Altariba et Bartholomeus de Gamiçans, notarius, ciuis Minorise.

1374, agost, 28

Testament i Inventari dels béns de Bernat Castellons, batxiller en lleis i rector de l'església de Castelltallat, de la diòcesi de Vic. Els béns són llegats a la seva germana Guillelma, muller de Pere Soler.

AHPM. *Testamentorum V* 1373-1375. 1360, setembre, 16 - 1375, agost, 16. Tr. 467. ffsn.

[1] Item, quoddam *Decretales* quod michi dimisit dominus Bernardus Michaelis [...] ¹.

[2] Item, quoddam *Summa Hostiensis*.

[3] Item, quoddam librum uocatum *Innocent*.

[4] item, quoddam librum uocatum *Codi*, quod est d=en Castellet.

[5] Item, duas *Clementines*.

[6] Item, habeo in posse meo quoddam librum uocatum *Sisè*, qui competerit Guillelmo et Bernardo Michaelis, fratribus nepotibus meis siue nabots, quicumque fuit dicti Bernardi Michaelis, quondam, doctoris.

[7] Item, habeo penes me quoddam *Breuiarium secundum consuetudinem ecclesiam Vicensis*, scriptum, quod est dicti Guillelmi Michaelis, et est de bonis que sibi et dicto Bernardo Michaelis peruenerunt ex hereditate prefati doctoris.

[8] Item, dico, assero et facio quod *quinque libri iuris* qui sunt in dicto hospicio in quo habito qui sunt et esse debent dicti Bernardi Michaelis, nepotis mei siue nabot.

[9] Etiamque sunt et esse debent ipsius Bernardi quoddam *Decretales* albe quod in posse meo existunt, quod eas sibi dedi.

¹ *espai corresponent a una paraula.*

[10] Item, habeo penes me quoddam *Digestam ueterem* quod est uenerabilis Iacobo de Coponibus, iurisperiti, quamque teneo in pignore per en Guibergues per uiginti solidos.

[11] Item, habeo penes me quasdam *Decretales* coopertas de uert, qui sunt Iacobi Sarta.

Nota: Item, quoddam apparatus fusti uocatum studi cum sua roda.

1374, novembre, 19

Pere Bohil, cavaller, i Francesc Garcès, escuder, de l'exèrcit reial, entreguen a Caterina, vídua de Joan Calbó (senior), donzell, i a llurs fills i filles els béns relictos del seu fill Joan Calbó (junior), donzell, domiciliat a Xèrica, al regne de València, el qual morí de la pesta a Manresa; entre aquests béns hi ha un llibret d=oracions.

AHPM. Comú 1374. 1373, desembre, 28 B 1378, desembre, 28. Tr. 327. ffsn.

Pateat uniuersis presentem paginam inspecturis quod die dominica qui erat nonadecima dies mensis nouembris, hora, uidelicet, meridiy eisdem diey, anno a Natiuitate Domini millesimo trecentesimo septuagesimo quarto, in presencia mei Petri Bartholomei de Franquedine, scriptoris iurati scribanie publice Minorise, et in presencia eciam testium infrascriptorum ad hec specialiter uocatorum et rogatorum, nobilis dominus Petrus Buhil, miles, constitutus personaliter cum certa equitum et peditum comitiua, ciuitate Minorise, attendens quod ipse nobilis, tanquam capitaneus sue comitiue predicte, qui desiderans serenissimo domino regi et defensionem regnorum et terrarum suarum seruare, dudum a proprio domicilio recessit pro obuiando ac¹ totis conatibus obstando gentibus extraneis armorum, que nunc terram dicti domini regis apud partes Ceritanie inuadunt et dampnificant, et suum continuans iter aduersus partes predictas, ubi dicte gentes extraneas armorum existunt, dum esset in dicta ciuitate Minorise, morbus pestelencialis glandule arripuit et peruenit uenerabilem Iohannem Calbo, domicellum, quondam, qui domiciliatus erat in loco de Xerica, regni Valencie, quique unus erat de equitibus qui dictum nobilem sociabant, quo morbo mediante idem uenerabilis Iohannes Calbo, die predicta, mortis articulo constitutus, dispositionem

¹ ac interlineat damunt una lletra cancel·lada ilAlegible.

diuina suum spiritum Altissimo³ tradidit creatori, de cuius morte prefatus nobilis et omnes comunitate de eius comitiu admodum doluerunt et complanxerunt; attendens etiam idem nobilis capitaneus, quod prout ipse ueridica informacione precepit predictus uenerabilis Iohannes Calbo, hec morte preuentus, suum testamentum in posse notario publici condere nequiderit tamen eius erat intencionis inter alia dimittere sibi, pro anima sua, decem libras monete Barchinone de terno distribuendas per uenerabilem Iohannem Buhil, domicellum, et Franciscum Garzesii, scutiferum de Marzella, prout eis uidetur; et etiam dictis manumissoribus intendebat idem Iohannes plenum condere potestatem accipiendi pecuniam et omnia alia et singula bona quod ipse Iohannes de Calbo, tempore dicte sue egritudinis, habebat in dicta ciuitate ipsisque manumissoris, solutis per ipsos dictis decem libris, totum residuum tradidit domine Caterine, matri dicti Iohannis Calbo, uxorque uenerabilis Iohannis Calbo, quondam, patris Iohannis, et Francisco et Ludouico, Caterine, et Violanti fratribus et soribus [sic] eiusdem Iohannis, quam matrem et fratres ac sorores⁴ ipsius, ipse Iohannes suos heredes uniuersales equis partibus instituere uolebant [sic]; idcirco attendens predictis aliisque circa hec attendendis idem nobilis capitaneus, uolens debite procedere in predictis pecunia et bona quod dictus Iohannes Calbo, filius, habebat dicto tempore finis sue in ciuitate Minorise, tradidit et comendauit predictis uenerabilibus Iohanni Buhil et Francisco Garzesii tradendas per ipsos dictis matri, fratribus et soribus dicti Iohannis Calbo quemquidem pecunia, res et bona predicta sunt hec que inferius designantur: Primerament, cinquanta set florins d=or d=Eragó comuns; item, una correga d=argent de una uolta ab cap francés esmaltat ab figuras de .V. homens, la .I. armat e los .IIII. desarmats, et ab .XXV. plotons daurats e en mig de cascun smaltat de arzur e en parxe de seda uermel ab una lista d=or per mig del parxe; item, .I. libret d=oracions ab cubertes uermelles e ab cinch plotons d=argent gallonats en cascuna cuberta e ab tancadors d=argent, en lo qual libret ha cinquanta sis cartes de pergami entre scrits e no scrits⁵. Quam comandam factam incontinenti predicti uenerabiles Iohannes Buhil et

³ segueixen cancel·lades dues lletres il·legibles.

⁴ Al ms. sorolyres, amb ly cancel·lat.

⁵ segueix interlineat el dibuix d'una creu.

Franciscus Garzesii receptis per ipsos predictos, confesi fuerunt et recognouerunt penes se tenere predictos florenos, a quos armaturas et alia predicta superius continentur. Et sic renunciantes exceptione peccunie. [...]. Presentibus eciam testibus Petro de Cuya, Iohanne Vilella, de ciuitate Minorise

[Completen les possessions del cavaller]: Item, dos roçins, .I. de pell bru e l'altre de pèl vermell; item, un ase de pèl blanch; item, camberes, e cuxeres, e braçals, e guantellets, e bacinet e cuyraces; item, .I. stoch; item, uns jaqués uolant e .I. jupó, e una scofa de xamallot uermell; item, un jupó de valut vert; item, dos parells de calces, les unes negres e las altres blaves; item, un glavi; item, uns sperons; item, una [...] de mesclat; item, uns stiuals; item, dos parells de çabates; item, dues seles de rosins; item, dues briles de roçins, los quals los roçins se tanien.

1375, juny, 10

Inventari dels béns de Jaume de Copons, jurisperit de Manresa.

AHPM. *Testamentorum V* 1373-1375. 1360, setembre, 16 - 1375, agost, 16. Tr. 467.
ffsn.

- [1] Item, quendam librum iuris uocatum *Enforçada*.
- [2] Item, alium librum uocatum *Xi*.
- [3] Item, unum *librum legum* qui incipit: AUlpinianum≡.
- [4] Item, quendam librum iuris uocatum *Volumen*.
- [5] Item, quendam *librum legum* incipientem rubrica: AExplicit≡.
- [6] Item, alium *librum iuris* incipientem: AImperator est≡.
- [7] Unum librum iuris uocatum *Sisè*.
- [8] Item, unum *librum iuris* incipientem in rubrica: ADomini Iustiniani≡.
- [9] Item, quasdam *Decretales*.
- [10] Item, quasdam *Clementines*.
- [11] Item, *Primam partem Decreti* incipientem: AHumanum≡.
- [12] Item, quendam librum iuris uocatum *Innocent*.
- [13] Item, quasdam *Decretales*.
- [14] Item, quendam *librum iuris* incipientem: AImperator≡.
- [15] Item, quendam librum uocatum *Summam Hostiensis*.
- [16] Item, *Secundam partem Decreti. XXI0. questione prima*.
- [17] Item, alium *librum* incipientem: AOmnem rei publice≡.
- [18] Item, *Glosam Decretalium*, in cohopena papiri uirmilia.
- [19] Item, *lecturam* quendam <*librum*> papiri, cum postibus.
- [20] Item, quendam *lecturam* incipientem: ASi considerarem ingenium≡.
- [21] Item, quendam *librum* qui incipit in rubrica: ASumma de feudis≡.
- [22] Item, quendam *Lecturam beatus Raimundi*.

- [23] Item, quendam *Lecturam Decretalium* incipientem: Aba[...]nus¹ ut loquor≡.
- [24] Item, quendam librum uocatum *Los Usatges*.
- [25] Item, quendam *lecturam* sine capletra incipientem: Aenerabilibus≡
- [26] Item, quendam *Lecturam Iohannis de Blenosco*.
- [27] Item, *Lecturam Odofredi*.
- [28] Item quosdam *Usaticos seu librum Usaticorum Barchinone*.
- [29] Item, *tres lecturas* papiri.

¹ *espai corresponent a dues lletres.*

1375, agost, 3

Guillem d'Altarriba, rector de l'església de Sant Miquel de Manresa, i Bernat de Salesnoves, ciutadà de Manresa, ambdós marmessors de Bernat de Gual, difunt jurisperit de la predita ciutat, vénen en encant públic un llibre del causant que conté les Decretals, el Sisè llibre de les Decretals i les Clementines a Jaume Ferrer, fill del difunt Guillem Ferrer, mercader de la mateixa ciutat, pel preu de 19 lliures, les quals reté per raó dels 500 sous que li corresponien dels béns del causant per vincle familiar.

AHPM. Llibre particular de la família Ferrer 1346-1424. 1346, maig, 28 – 1424, març, 27. Tr. 200. ffsn.

Nouerint uniuersi quod nos Guillelmus de Altariba, rector ecclesie Sancti Michaelis de Minorisa¹ subrogatus, et Bernardus de Salesnoues, ciuis Minorise, testamentarius manumissores ultimi testamenti discreti Bernardi de Vado, quondam, iurisperiti, ciuis Minorise, attendentes quod² uobis Iacobo Ferrarii, filio Guillelmi Ferrarii, quondam, mercatoris, ciuis Minorise, pertinent et spectant quingenti solidos Barchinone in bonis dicti Bernardi de Vado, ex causa uinculi apponiti et uobis directi super dote quod data fuit dicto Bernardo de Vado cum domina uxore sua, sorore uestra; attendentes etiam quod pro soluendo uobis ipsos³ quingentos solidos, seu concretem quantitatem de eisdem, fecimus exponi uenalem quendam librum iuris inferius

¹ Minorisa *interlineat*.

² *segueix cancel·lat* pro solue.

³ *segueix cancel·lat* uigi.

declaratum⁴, qui fuit dicti Bernardi de Vado, per Petrum Ortolani, curitorem publicum Minorise, qui ipsum librum, per triginta dies et amplius, in platheam publicam⁵ et aliis locis assuetis dicte ciuitatis publice et legitime subhastauit. Et cum aliqui emptores ad emendum dictum librum accessissent, attamen nullus apparuit seu accessitur emptor qui in ipso libro tantum precium daret seu offerret, aut dare seu offerre uellet quantum uos, dictus Iacobus Ferrarii, qui in ipso libro obtulistis uos daturum et soluturum cum efectum decem et nouem libras Barchinone de terno, sicque dictus curritor, de mandato nostro expresse concessit uobis dictum librum pro pretio antedicto. Idcirco, attentis et consideratis omnibus et singulis supradictis, et aliis que per nos in hac parte attendenda et consideranda fuerunt et sunt, agentes in hiis nomine manumissorie supradicte et ex potestate per dictum defunctum in dicto testamento atributa nobis⁶, gratis et ex certa sciencia, cum testimonio huius publici instrumenti, per nos et omnes nostros in dicto officio successores, uendimus et ex causa pure uendicionis concedimus⁷ uobis, dicto Iacobo Ferrarii, presenti, et uestris et cui seu quibus uelitis dictum librum iuris⁸ qui fuit dicti Bernardi de Vado⁹, factum de¹⁰ pergameneis¹¹, cum cohopena postium que sunt¹² cohopenis cum corio uiridi¹³, in quo sunt scripte *Decretales*, et *Sextus liber Decretalium*

⁴ inferius declaratum *interlineat* damunt uocatum *Decretales cancel-lat*.

⁵ *segueix cancel-lada una lletra*.

⁶ et ex potestate per dictum defunctum in dicto testamento atributa nobis *interlineat*.

⁷ concedimus *interlineat*.

⁸ *segueix cancel-lat* uocatum *Decretals*.

⁹ *segueix cancel-lat* cum postibus.

¹⁰ factum de *interlineat*.

¹¹ *segueix cancel-lat* scriptum.

¹² cohopena postium que sunt *interlineat*.

¹³ *segueix cancel-lat* qui.

et *Clementines*, [1] qui liber¹⁴ incipit in secundo folio, in textu: “cum serm (?) diuinitatem”, et finit in eodem folio, in textu: “maius omnibus”, et incipit in penultimo folio ipsarum *Decretalium*, in textu: “uel portantur ad illam”, et finit in ipso folio, in textu: “scriptum est ex fructibus”. [2] Et liber predictus uocatus *Sisè* incipit in secundo folio: “si in huiusmodi gratia”, et finit in eodem: “in eligendo contra”, et in penultimo folio ipsius libri incipit: “ri ex seu penitus”, et finit in: “deuocio populi”. [3] Et dictus liber uocatus *Clementines* incipit in rubrica: “Bulla papalis prohemium”, et incipit in secundo folio ipsius: “per appellacionem ab ipsa”, et finit: “protestacione a te scien”, et incipit in penultimo folio ipsius libri: “moti ad peragendum”, et finit: “uel quasi ab”. Hanc itaque uendicionem et concessionem de predicto libro facimus predicto nomine uobis, dicto Iacobo Ferrarii, presenti et recipienti tanquam plus offerenti, et uestris et quibus uelitis, pro precio uidelicet antedicto decem et nouem librarum Barchinone monete de terno, de quibus a uobis sumus bene pacati et contenti ad nostri uoluntatem in hunc uidelicet modum: quod ipsos retinuistis in solutum pro rata contraentis peccunie quantitatis de quingentos solidos antedictis. [...]. Testes huius rei sunt, discretus Iacobus de Conomina, presbiter, et Iohannes Coltellerii, de ciuitate Minorise.

¹⁴ in quo sunt scripte Decretales et Sextus liber Decretalium et Clementines, qui liber *interlineat*.

1376, abril, 21

Bernat de Salesnoves, apotecari de la ciutat de Manresa i marmessor de Bernat de Gual, difunt jurisperit de Manresa, entrega als marmessors del difunt Guillem d=Altarriba, canonge de la Seu, i a Guillem Bonfill, beneficiat de la mateixa església, 21 llibres que foren del causant.

AHPM. Llibre particular de Bernat de Gual 1352-1377. 1352, novembre, 10 - 1377, març, 8. Tr. 237. ffsn.

[...] Cum testimonio huius publici instrumenti et cum firma, licentia, uoluntate et auctoritate¹ ac consensu reuerendi domini² Vicensis episcopi, reddo et restituo uobis, eiusdem manumissoribus surrogatis, bona sequentia quod erant et sunt dicte manumissorie, et ego teneo penes me seu pro me detinuit³, uidelicet:

Item, tres rotas super studii.

[1] *octo libros iuris* quos uobis tradi <et> uolo per discretum Gilabertum de Prato qui eos tenet per causam uendendi in ciuitate Ilerde.

[2] *Tres libros paruos* de pergameneo.

[3] *Decem libros*, de papiri, inter paruos et magnos.

[4] Item *scripturis* cum quodam scriptorio. [...]

Testes huius rei sunt discretus Iacobus de Condamina, presbiter, et Bernardus Rosselli, scriptor Minorise.

¹ *segueix cancel·lat* reuerendi.

² *segueix cancel·lat* episcopi.

³ seu pro me detinuit *interlineat*.

1376, octubre, 29

Ramon de Castellet, monjo del monestir de Santa Maria de Ripoll, reconeix tenir en comanda de Ramon Miquel de Gurb, donzell, quatre llibres de dret, això és: Decretals, Clementines, Decret i Sisè, els quals retornarà quan se li demani.

AHPM. Esborrany 1376. 1375, desembre, 27 – 1376, desembre, 29. AHPM. m-23. ffsn.

Frater Raimundus de Castelleto, monachus monasterii Sancte Marie de¹ Riupullo, confeso me teneri in comanda pura *et cetera*, uestri uenerabili Raimundi Michaelis de Curb, domicelli², quatuor libros³ librum [sic] iuris infrascriptis, scilicet⁴, uocatum [1] *Decretals*, [2] et alium uocatum *Clementines*, [3] et alium uocatum *Decret*, [4] et alium uocatum *Sisè*, quos uobis <promito> reddere quando uelitis. Obligo *et cetera* [...]. Testes, Iacobus de Condamina, presbiter, et Raimundus Eymerici.

¹ *segueix cancel·lat riup.*

² *segueix cancel·lat quendam.*

³ *quatuor libros interlineat.*

⁴ *uestris infrascriptis, scilicet interlineat.*

1377, setembre, 26

Inventari dels béns relictos de Pere Gassa, sastre, fet a instància de la seva vídua Margarida.

ASM. Lligall d=inventaris s. XIV. ASM 77. ffsn.

Item, en .I0. cambra ues lo carrer:

[1] Item, .I0. caxa menys de peus, ab *cartes del alberch*, e laurons e d=altres, e ab .II^{os}.
[...]¹ e ab .I. cadanat.

Item, en altra cambra ues la carrera:

[2] Item, .I. *capbreu de deutes*, lo qual és en la scriuania [sic].

¹ *espai il·legible corresponent a un mot.*

1377, octubre, 6

Testament de Domènec Vidal, draper de la ciutat de Manresa, el qual ordena que dels deutes que són continguts en els seu capbreu, només siguin cobrats els que ell escrigué personalment, i que aquest capbreu sigui mostrat als deutors si així ho desitgen.

AHPM. *Testamentorum IIII* 1374-1380. 1368, agost, 14 - 1382, abril, 8. Tr. 469, ffsn.

[...] Ulterius, cum michi debeatur pecunia, cum instrumentis et obligationibus conceptis tam in persona dicti domini patris mei, quondam, quam in personam meam, et in quibusdam ex ipsis continetur plus debere quod debeatur, que postquam ipse scripte facte fuerunt recepti ex aliquibus pecuniam de qua in *libris seu capibreuis* meis mencio habetur, uolo et iubeo a nullo exigire uel capire ex dictis debitis ultra quod in dictis meis libris, seu *capibreuis*, inueniatur *esse manum meam scriptum*. Quosquidem *libros seu capibreuis* uolo et iubeo edi seu exhibire in iudicio et extra, et deducti ad notitiam debitorum et cuiuslibet eorum, qui eos et eas uidere et inspicere uoluerint, omnem contradictionem cessantem per heredem meum uniuersalem. [...].

1377, novembre, 6

Inventari dels béns relictos de Domènec Vidal, draper i ciutadà de Manresa, fet a instància de la seva vídua, Agnès.

AHPM. Llibre particular de Domènec i Joan Vidal 1361-1397. 1361, setembre, 30 - 1397, juny, 5. Tr. 286. ffsn.

Item, en la cambra noua qui és sobre lo carrer:

[1] Item, una caixa menys de peus encaxonada en la qual hauia .I. libre enomenat *Volum glosat*.

Item, una caixa gran menys de peus encaxada, en la qual són les coses següents:

[2] Item, moltes *cartes e scriptures* de paper.

[3] Un sach de la qual caixa no té la clau, en la qual ha .I. *libre*, de pergamí, qui comença: *AIgnocentius episcopus seruus seruorum Dei*≡.

[4] Item, trobé en lo dit obrador un *libre*, de paper, de forma maior, en lo qual se contenen moltes e diuerses deutes qui eren deguts al dit Domingo, en lo qual libre són stades *de mà del dit Domingo*¹, e en la primera fulla comença: *AEn nom de nostre Senyor Deus, de madona Sancta Maria, amén*≡, en la primera linea: “e comença”, e en la segona linea: *Aacò és*≡, e la terça linea comença: *Ae del libre*≡, e la quarta linea comença: *Ae del libre terç*≡, e la quinta linea comença: *Ae del libre quart*≡, e la sisena linea comença: *Adel libre quint*≡, e feneix: *Aqui mAés degut*≡; e segueixen-se après dues fulles no escrites, e la quarta fulla comença: *Aanno Domini millessimo .CCC1. XX1.*, *Ramonet ça Morera, fill d=en Romeu ça Morera Çanrera deu per raó de draps et cetera*, e feneix *l=altre plàgena*: “*Ramon de Argelaguers lliures .XII sous*” [sic]; e seguexen-se escrites *.CLV.*, e en *.CLVI.* comença: *APere Martor*≡, e *aAy .XI.* lineas, e

¹ *segueix cancel-lat .CLXIII.* cartes menys de la primera.

feneix en la derrera linea: Aa la mia uolentat≅; e seguexen-se en lo dit libre cartes no scrites .CLXXXIX.

[5] Item, altre *libre*, de paper lombart, lo qual comença: Adimarts a .XV. de uuytubry del any .MCCCLXIII., e fenex en la primera pàgena: Atres solidos e sis≅; e aAy .CCC. fulles, e comença la derrera fulla: APere Roset≅, e feneix: Apaga .VII. sòlidos≅.

[6] Item, altre *libre*, de paper lombart, qui comença: Adilluns a .XIII. dies de setembre del any .MCCCLXXII.≅, e feneix en la primera pàgena: A.XXI sòlidos≅; e són en lo dit libre .CLXXXIII. fulles, e comença en .CLXXXII fulles: Adilluns a .V. de uuytubri≅, e feneix la dita fulla: A.VI. sòlidos≅, e en la dita .CLXXXIII. fulles comença: APere Sarta≅, e ha·y tres linees tan solament, e segueixen-se .XIII cartes no scrites.

[7] Item, .I. altre *libre*, de paper lombart, en lo qual ha .CXXVIII. cartes escrites o quax, e comença: AEn nom de Déu sia e de madona Sancta Maria, amén≅, e fenex en la dita fulla de .CLXXVIII.: “.MCCCLXXVII≅, e en la subsegüent fulla qui és .CLXXIX. són .III. lineas tan solament scrites, e comença la primera linea: Adexe≅, e fenex la derrera linea: Aflorins≅; e seguexen-se en lo dit libre .XXI0. cartes no scrites.

1377

Comptes de la Confraria de Sant Nicolau, de la Seu de Manresa.

ASM. Confraria de Sant Nicolau. ffsn.

[1] Item, costaren miga doçena de *pragamins* ha obs del *Missal*, .VI. sous, .VIII. diners.

[2] Item, donam a-n Fexes per lo *Missal* an-i alberà, .XI. florins.

1378, juliol, 1

Els marmessors de Guillem de Morera, difunt jurisperit de Manresa, i el monestir de frares predicadors de Manresa, hereus universals, recobren el llibre de dret Volumen, que el causant empenyorà a Ramon de Montcunill per la quantitat de setanta-cinc sous.

AHPM. Llibre particular del convent de Predicadors 1335-1353. 1335, setembre, 29 - 1353, octubre, 6. AHCM/Ecles. C-25 (Dominics III). ff 43v°-44r°.

Raimundus de Montecunillo, ciuis Minorise, confiteor uobis uenerabili et religioso confratri Petri de Sala, prioris domus fratrum Predicatorum Minorise, et uobis uenerabili et religioso fratri Berengario de Turri, lectori nunc dicte domus fratrum Predicatorum, uobis Berengario de Greualosa et Berengario de Socarrats, ciuitate Minorise, manumissoribus executoribus ultimi testamenti Guillelmi de Moraria, quondam, iurisperiti Minorise, quod Guillelmus de Moraria dictum domum siue monasterium fratrum Predicatorum in eius ultimo testamento sibi heredis uniuersales instituit, quod uos soluistis michi septuaginta quinque solidos Barchinone, quos dictus Guillelmus, quondam, michi debebat et pro quibus michi redidit perpetuum obligatum quendam librum iuris qui erat dicti Guillelmi de Moraria, uocatum *Volumen*, quemque uobis tradidi et restitui. [...]

1379, abril, 17

Ramon de Feixes, prevere de Manresa, reconeix a Guillem de Cellers, canonge de Manresa, procurador de Pere de Sobrerroca i beneficiat del benefici de l'altar de Sant Bernat [de la Seu], haver rebut 10 lliures i 5 sous i 6 diners, 8 de les quals han estat lliurades per Guillem de Cases, per haver escrit un Missal per a aquest altar.

AHPM. Esberrany 1378-1379. 1378, agost, 16 – 1379, desembre, 28. AHPM.m-29. ffsn.

Raimundo de Fexiis, presbiter Minorise, confiteor uobis, uenerabili Guillelmo de Cellariis, canonico Minorisensis ecclesie, procuratori Petri de de Superocha, beneficiati beneficii instituti in altari Sancti Bernardi, constructo in dicta ecclesia, quod computatis omnibus solutionibus michi de infrascriptis factis per Petrum Guillelmum de Casis, substitutum uestrum, quod uos soluistis michi decem libras, quinque solidos et sex denarios Barchinone, pro salario nostro, quare scripsi quoddam *Missale* ad opus et seruicium dicti beneficii, quam sich uobis fieri hoc modo: quod dictum substitutum uestri dedit michi inter diuersas solutionis [...] ¹, octo libras, et nos, dictus Guillelmus, residuum donec .X. libras, quinque solidos et sex denarios. Ideo [...].

¹ segueixen dos mots.

1379, abril, 24

Jaume d'Inгла, alberguer de Vic, difunt, en el seu darrer testament llegà a la Seu de Manresa tres llibres: una Bíblia, un Flors sanctorum i un Manipulus Florum; per això els canonges de la Seu decideixen celebrar cada any, en la data del seu decés, una missa per a la seva ànima.

ASM. *Liber I anniversariorum* 1364-1394. 1364, octubre, 14 – 1394, març, 15. ffsn.

Nouerint uniuersi quod nos Bernardus, Dei gratia prepositus, et nos Petrus de Solano, camerarius, Valentinus de Turri, prior, Raimundus Vitaloni, precentor, Guillelmus de Altariba, rector ecclesie Sancti Michaelis, Guillelmus de Cellariis, Franciscum Vilella et Petrus de Casanoua, canonicus ecclesie seu monasterii Beate Marie de Minorisa, et nos Petrus de Riudescales et Franciscus Vila, ebdomadarii, Berengarius de Cumba, Berengarius de Soldevila, Guillelmus Boffiy, Arnaldus de Angulo, Berengarius Lupeti, Petrus de Fonte, Iacobus Conomina, Guillelmus Piquer, Petrus de Rouiralta, Iacobus Planeta, beneficiati eiusdem ecclesie, nosque Petrus Galcerandi, Petrus Perpiniiani, Guillelmus Artau et Saluator de Anglada, presbiteri, in ipsam ecclesiam moram trahentes; attendentes quod uenerabilis Iacobus ça Inгла, quondam, alberguerius Vicensis, dimisit in suo ultimo testamento¹ conuentui nostri dictorum canonicorum tres libros, scilicet: [1] *Bibliam*, [2] et *Flors sanctorum*, [3] ac *Manipulus Florum*, ut deseruient omnibus dicte ecclesie in eis legere uoluentibus, idcirco uolentes compensationem uobis facere et uicem rependere de spiritualibus, ex certa scientia promitimus et conuenimus² bona fide et firma ac solemnii stipulatione, per nos et successores nostros, quod celebrabimus quolibet anno perpetuo .XVII. die

¹ *segueix cancel·lat mon.*

² *segueix cancel·lat uobis.*

nouembris, qua die ipse Iacobus ça Inгла decessit, unum aniuersarium generalem pro anima ipsius Iacobus ça Inгла, et absoluemus pro anima sua; et si aliquis² clericorum uel clericorum dicte ecclesie deferiret celebrationi ipsius aniuersarii amitat de primo aniuersario, que primo postea in dicta ecclesia interfuerit secundum, quod in illo defentur, que pena operi dicte³ ecclesie Beate Marie de Minorisa sit adquisita. [...] Testes huius rei sunt Berengarius Salamo et Petrus Ortolani, de dicta ciuitate Minorise.

² *segueix cancel·lat* clericorum.

³ dicte *interlineat*.

1379, maig, 6

Berenguer Salamó i Bernat d'Oliva, regents de la sagristia de l'Església de Santa Maria de Manresa, reconeixen a Bernat, paborde de la Seu, haver rebut diversos béns, entre els quals dos Missals que foren lliurats per Ramon Saera, jurisperit i ciutadà de Manresa, per al servei de l'esmentada església.

ASM. *Prepositi X* 1378-1388. 1378, setembre, 24 – 1388, octubre, 12. ff. XLIII°-XLIII^vo.

Sit notum cunctis quod nos, Berengarius Salamonis et Bernardus de Oliua, de ciuitate Minorise, tanquam regentes sacristiam ecclesie Beate Marie dicte ciuitatis, pro uniuersitate ipsius ciuitatis¹ confitemur et recognoscimus uobis, honorabili domino Bernardo, Dei gratia preposito ipsius ecclesie, quod presentibus uenerabilibus canonicis eiusdem ecclesie tradidistis nobis, predicto nomine, bona seu iocalia subscripta per nos recondenda in sacristia dicte ecclesie, quemquidem bona uenerabilis Raymundus de Area, quondam, iurisperitus, ciuis Minorise, dimisit ad seruicium dicte ecclesie, et sunt ipsa bona scripta in quadam cedula papirea in romancio tenoris sequentis: [...] Item, dos *missals*, [1] un *ferial* complit, [2] e altro *sanctoral* complit, [...] ². Testes huius rei sunt Petrus de Rouiralta, presbiter, et Iohannes Figuera, de ciuitate Minorise.

¹ per uniuersitatem ipsius ciuitatis *interlineat*.

² segueix el llistat de béns contingut en el testament de Ramon Saera (vid. doc. 94).

1379, octubre, 7

Inventari dels béns relictos de Francesc Ferrer, ciutadà de Manresa, escrivà i procurador reial, fet a instància de la seva vídua, Constança.

AHPM. Llibre particular de Francesc i Jaume Ferrer 1363-1415. 1363, gener, 9 - 1415, juliol, 17. Tr. 338. ffsn.

Item, en la cambra noua:

Item, una caxeta pocha on ha alguns *libres de paper*.

1379

Inventari dels béns relictos de Constança, vídua de Francesc Ferrer, ciutadà de Manresa, escrivà [i procurador reial], fet a instància del seu germà Jaume Ferrer, hereu universal.

AHPM. Llibre particular de Francesc i Jaume Ferrer 1363-1415. 1363, gener, 9 - 1415, juliol, 17. Tr. 338. ffsn.

Item, en la cambra qui bade sobre lo carrer:

Item, una caixa plene *de cartes e de scriptures e de llibres de comptes.*

Item, en la casa apalade del scriptori:[...]

1380, abril, 7

Encant públic dels béns de Bernat de Pallars, fet a instància de Pere Barriac, regent de la confraria de la Santa Trinitat de l'església del Carme, i de la confraria de Tots Sants, de l'església de la Seu.

ASM. Lligall d'inventaris s. XIV. ASM.77.

[1] Item, un libre d'*Ores de madona Sancta Maria* a-n Jacme Marquilles, .II. sous, .I. diner.

[2] Item, .II. *librets* a-n Marc, .VIII. diners.

1380, novembre, 14

Inventari dels béns de l'altar o capella de Santa Susanna, a la ciutat de Manresa, de la qual n'és degà i prevere Francesc Ferran, i Pere Roviralta n'és prevere i rector.

AHPM. Esberrany 1380. 1379, desembre, 28 – 1380, desembre, 24. AHPM.m-31. ffsn.

Franciscus Ferrando, decanus Sancte Susanne, presbitero Minorise, confiteor uobis, Petro de Roviralta, presbitero rectori dicte ecclesie, presente, quod habeo penes me bona suscripta que sunt dicte capelle et non alia, uidelicet:

- [1] Item, .III. *missals*, ab posts.
- [2] Item, .I. *oficier*.
- [3] Item, .I. *libre*, desquornat, *missal*.
- [4] Item, .II. *oratoris*.

Testes, Bernardus Rossell et Arnaldus Martor.

Nota: altres béns de la predita capella consignats en l'Inventari: un uestiment usat ab folradura uert. Item, .I. uestiment scacat de fustany nou. Item, .II. coxins obrats de seda. Item, .I. sobrepeliç squinçat. Item, .I. drap de seda groch. Item, .I. drap de seda reyal. Item, .I. canadella d'estany. Item, .I. capça de hòsties a tenir. Item, .I. cuberta d'altar de cuyr. Item, en l'altar de Sent Antoni .VIII. draps d'oli, ab .I. frontal de fustany. Item, .I. corporal. Item, .I. squella petita. Item, .I. calze d'estany ab stoig de palma. Item, .V. draps d'oli d'altar de Sancta Susanna. Ite,, .I. frontal de fustany. Item, .I. frontal de li. Item, .I. corporal.

1380, desembre, 6

Bernat Duran, habitant de Manresa, promet a Pere de Camps, prior[?] de Rubió, que li escriurà un llibre que contingui l'epistoler, el santoral i el dominical segons el costum de l'església de Vic, amb lletra grossa i rodona, pel preu de 110 sous, dels quals ja n'ha rebut 1 florí; li entregará el llibre per la propera festa de Pentecosta.

AHPM. Esberrany 1380. 1379, desembre, 28 – 1380, desembre, 24. AHPM. m – 31.
ffsn.

Bernardus Durandi, qui fui de Sanardino, nunc habitator Minorise, gratis *et cetera*, promito uobis Petri de Campis, priori de Robione, licet absenti *et cetera*, quod hunc ad festum¹ Pentecostes proxime futurum scripsero quendam *librum in quo contineatur epistolarium, sanctoralem et dominicalem ad consuetudinem ecclesie Vicensis*, de littera grossa siue redona, in bonis pergamenis et ipsum illuminatum et ligatum cum postibus meis sumptibus; tradidero uobis hunc ad dictum festum²; pretium uero predictorum est centum decem solidos, de quibus soluistis michi unum florenum. Ideo, *et cetera*. Residuum michi tradatis cum librum predictis uobis tradidero inter formam predictam. Obligo *et cetera*. Renuncio *et cetera*. Testes, Bernardus Squerit, testes [sic] Romeus de Grado et Andreas Turigues.

¹ segueix cancel·lat Pasque Domini.

² segueix un mot cancel·lat.

*****154 bis**

1381, gener, 5. Cervera

Ramon de Feixes, prevere de la ciutat de Manresa, promet a Ramon Serra, mercader, habitant de la vila de Cervera, que en el temps d'un any li lliurarà un Missal, igual que el que escrigué a Antoni Tolrà, de la mateixa vila; el preu és de 24 lliures i 15 sous, pagat de la següent forma: 110 sous en el moment present, i la resta, 19 lliures i 5 sous,

AHCC. Fons notarial, Cervera, 7. Pere Cortès, Llibre, 1381, f. 1. [LLOBET I PORTELLA, Josep M.: *Notícies de llibres als documents de Cervera (segles XIV i XIV)*, doc. n° 8, p. 688-689].

Nouerint universi quod ego, Raimundus Fexes, presbiter ciuitatis Mino<rise>, presenti instrumento promito et conuenio bona fide uobis, uenerabili Ra<imundo> Serra, mercatori, ma>iori dierum, habitatori uille Ceruarie, quod ego hinc ad unum an<num> [...] ¹deliberabo uobis aut cui uolueritis loco uestri quoddam Missale [...] inffra dictum tempus scribere promito simile et cum simili [...] <eo>dem modo et forma quo scripsi quoddam aliud Missale mixtum quod [...] et scripsi uenerabili Anthonio Tolrani, uille predicte Ceruarie, quodque facere et com<plere> [...] tonar et sui astrictus et etiam illuminare meis propriis sumptibus et [...] et cum meis pergamenis, etiam coperire et postibus et badana cum omnibus rebus necessariis et ligare. Vos tamen ten<e>amini michi solvere pro pretio et salario mei pro faciendis et compledis predictis uiginti quatuor libras, quindecim solidos barchinoneses, quas ten>e>amini michi solvere per terminos inffra scriptos, uidelicet, de presenti centum decem solidos et residuum, quod

¹ el foli és estripat; s'indica amb [...].

est decem nouem libras, quinque solidos, teneamini michi soluere cum dictum Breuiarium uobis tradiderit completum et factum modo et forma predictis. Et pro hiis complendis et firmiter attendendis, renuntians omni legi, iuri et rationi premisis obuiantibus, obligo uobis et uestris et notario inffra scripto legitime stipulanti, paciscenti et recipienti me et omnia bona mea, mobilia et immobilia, habita et habenda. [...] Factum est hoc Ceruarie, quinta die ianuarii, anno a Natiuitate Domini millesimo >trecentesimo octuagesimo primo>. Sig + num Raimundi Fexes, presbiteri. Sig + num Raimundi Serra, <mercatori>, qui hoc firmo et concedo. Testes huius rei sunt Rimundus de Vilanoua et Bernardus de Palafols, presbiteri Ceruarie.

Nouerint uniuersi quod ego Raimundus Fexes, presbiter, ciuitatis Minorise, cum hoc presenti instrumento, confiteor et recognosco uobis, uenerabili Raimundo Serra, mercatori Ceruarie, maior dierum, et uestris, quod deidstis et soluistis michi centum decem solidos barchinoneneses terni, quos michi soluere tenebamini et debebatis de presenti ex illis uiginti quatuor libris, quindecim solidis, quos michi soluere dare debetis pro salario cuiusdam Breuiarii quod uobis tradere et scribere debeo, prout in quodam instrumento hac presenti die per inffra scriptum notarium recepto continetur, super quibus renuntio exceptioni peccunie predicte non habite, non numerate et non recepte et doli. Factum est hoc Ceruarie, quinta die mensis ianuarii, anno a Natiuitate Domini millesimo trecentesimo octuagesimo primo. Sig + num Raimundi Fexes, presbiter, qui hoc firmo et concedo.

Testes predicti.

1381, novembre, 12

Inventari dels béns relictos de Bernat de Casasayes, teixidor, fet a instància de la seva vídua, Romiona.

ASM. Lligall d'inventaris, segles XIV-XV. ASM 76. ffsn.

Item, .I. libre d'*Ores*.

1383, març, 9

Inventari dels béns relictos de Pere de Grevalosa, senyor del castell de Castellar, fet a instància de Blanquina, tutora de llur fill Pericó.

AHPM. Llibre particular de Pere de Grevalosa 1355-1419. 1355, juny, 22 -
1419, gener, ?. Tr. 262. ffsn.

Inuentari dels béns e robes que io, Blanquina, muller del honrat Pere de Greualosa, trobé a Castellar com prís la tudoria de mon fill:

Item, en la cambra on io iachI. *libre francès.*

1383, maig, 18

Ramon de Pedriça, prevere, fa donació al convent del Carme d' un Missal, però amb la condició que no pugui ser empenyorat ni alienat; també reconeix tenir dos llibres i unes Concordancias: un Textus Sententiarum, els quals seran propietat del convent a la seva mort.

AHPM. Esborrany 1383. 1382, desembre, 29 – 1383, desembre, 28. AHPM.m-37. ffsn.

Frater¹ Raimundus de Pedriça, presbiterus, cum licentia et consensu ac firma dicti reuerendi prioris generalis, dono donationem puram *et cetera*, uobis dictis priori et conuentui, ad usum dicte capelle² [sic], [1] quoddam *Missale*, in pergameni³, meum, in ipse capelle⁴, cum licentia domini prioris obtine, quod incipit in secundo folio: “in uestra alii auctoritate uidebant [...]nos⁵”, et finit in penultimo folio: “ascendens Christus hanc *et cetera*”, sub retentione quod numquam possit uenderi, impignorari uel alia alienari a proprietatis dicte capelle seu dicti monasterii⁶, per nos uel successores nostros, aut aliquem uestri nomine, quod si fieret eo casu ex tunc sit conuentus Barchinone dicti ordinis ex donacione, quam sibi ipsi caso inde facio reuocando ipsam, ex causa

¹ a l'angle superior dret hi ha escrit: Facto in libro Carmeli.

² ad usum dicte capelle *interlineat*.

³ in pergameni *interlineat*.

⁴ in ipse capelle *interlineat*.

⁵ espai corresponent a tres o quatre lletres.

⁶ segueix cancel·lat confi facere.

instituens et inducens *et cetera*. Per traditionem eius reuerendus presbiterus confiteor uobis quod teneo penes me [2] quendam librum pergameneum⁷ quod dicitur *Concordancias* magnas, que incipit in secundo folio: “.XVII. b. stensa est de abisso”; et finit in penultimo: “.II. cor .III. b.”, [3] et alium librum pergamenei uocatum *Textus Sententiarum*, qui incipit in secundo folio: “quod Deus cum sit simplex”, et finit in penultimo: “circa caros suos”. Qui libri sunt uestri et conuentus ex causa hac, uidelicet, et in compositionem illarum uiginti quinque libras quas domina Elicsendis, uxor uenerabili Dalmacii de Riaria, michi in suo testamento <de>distit hoc modo: quod inde emerentur libri qui deseruient michi et post mei obitum essent dicti conuentui. [...]. Et nos dicti prior et predictos fratres laudamus, *et cetera*.

⁷ pergameneum *interlineat*.

1383, juny, 15

Inventari dels béns relictos de Guillem de Lledó, mercader i ciutadà de Manresa, fet a instància de la seva vídua Margarida.

AHPM. Llibre particular de la família Lledó 1327-1416. 1327, desembre, 3 - 1416, abril (?), 12. Tr. 119. ffsn.

Item, en la cambra del dit alberch ... Item, .II. *libres de comptes*.

1383, setembre, 24

Bernat Oller, teòleg i prior general de l'orde del Carme, féu el llegat testamentari de la seva biblioteca –de cent quaranta-tres volums– al convent del Carmel de Manresa. Els frares del predit convent, accepten i reconeixen la donació que efectuen els seus marmessors.

AHPM. Llibre particular del convent del Carme 1381-1395. 1381, juny, 26 – 1395, gener, 30. AHCM/Ecles. C-97 (Carmelites XXXIV). ffsn.

Nouerint uniuersi quod nos frater Natalis Bosquerii, prior domus seu monasterii fratrum Beate Marie de Monte Carmelo, ciuitatis Minorise, frater Iohannes de Bas, lector, frater Petrus Ros, frater Bonanatus de Riauell, frater Petrus Tudela, frater Iohannes de Gauarressa, frater Laurentius de Coll de Sança, frater Geraldus Marfany, frater Petrus Castell et frater Raymundus dez Terrat, fratres conuentuales dicte domus ac in eo conuento facientes conuocati per sonum campane et more solito congregati in sacristia nostri monasterii supradicti presentibus ac dicto reuerendo domino fratre Philippo Riboti, in sacra pagina professore prioreque prouinciali prouincie Cathalonie, ac etiam fratre Berengario Oliuerii, fratre Iohanne Solerii, fratri Francisco Noguierii, fratre Anthonio Campanerii et fratre Michaele Martelli, de ordine nostro, confitemur et recognoscimus uobis religiosis fratri Raymundo Pedriça et fratri Petro Rouyra, de meo ordine, exequutoribus ordinationis ultime reuerendi patris et domini fratris Bernardi Ollarii, bone memorie, et in sacra pagina professoris, prioris generalis nostri ordinis, quod dedistis et tradidistis nobis nomine nostri conuentus ad nostri uoluntatem omnes libros de quibus infra mentio habet, et quos dictus reuerendus prior generalis, quondam, dimisit seu legauit dicto nostro conuentui in sua ordinatione predicta, uidelicet:

[1] unam *Bibliam* satis magnam que incipit in secundo folio: “principes populi”, et finit in penultimo folio: “in lution [?]”.

- [2] Item, *Tabulam originalium*, que incipit in secundo folio: “Habram”, et finit in penultimo folio: “peciam”.
- [3] Item, *Hugonem, De sacramentis et de Archa de Nohe*, que incipit in secundo folio: “tes et res”, et finit in penultimo: “sursum uersa”.
- [4] Item, *Petrum Alexandri, Super Petrum Sententiarum*, qui incipit in secundo folio: “ad Petrum”, et finit in penultimo folio: “domine uoluntatis”.
- [5] Item, scriptum *Gartonis*, quod incipit in secundo folio: “licet ut boni”, et finit in penultimo: “habentiam”.
- [6] Item, textum *Sententiarum*, qui incipit in secundo folio: “inter”, et finit in penultimo: “tabule”.
- [7] Item, *Concordancias*, qui incipiunt in secundo folio: “ibi”, et finiunt in penultimo: “uxore”.
- [8] Item, *Ugutionem*, qui incipit in secundo folio: “antesignatum”, et finit in penultimo: “de accentum”.
- [9] Item, *Questiones philosophie*, qui incipiunt in secundo folio: “est huius”, et finit in penultimo: “explicit”.
- [10] Item, *Albertum, De animalibus*, qui incipit in secundo folio: “scienciam”, et finit in penultimo: “naturam”.
- [11] Item, *Quartum Boneuenture*, qui incipit in secundo folio: “decuit”, et finit in ultimo: “Amen”.
- [12] Item, *Augustinum, De simbolo et alios diuersos libros eiusdem*, qui incipiunt in secundo folio: “omnis Pater”, et finit: “per omnia”.
- [13] Item, *Tertium et Quartum Durandi De secundo opere*, et incipit in secundo folio: “quando factus”, et finit: “purgationem”.
- [14] Item, scriptum *Heruaeus super Petrum Secundum et Tertium Sententiarum*, qui incipit in secundo folio: “possunt”, et finit: “quod nobis concedat”.
- [15] Item, librum *De Regiminem principum*, qui incipit in secundo folio: “signum”, et finit: “in tertio”.
- [16] Item, scriptum *De questiones Gerardi Odonis super librum Ethicorum*, qui incipit in secundo folio: “apparet”, et finit in penultimo: “est”.
- [17] Item, *Collationes Iohannis, Insellensis abbatis*, que incipiunt in secundo folio: “corpus suum”, et finiunt in penultimo: “quod non”.

- [18] Item, librum *De perfectione uite, domini Guidonis*, qui incipit in secundo folio: “surus”, et finit in penultimo: “et nauibus”.
- [19] Item, *Scintillarum*, in papiro, qui incipit in secundo folio: “capitula”, et finit in penultimo: “obtractor”.
- [20] Item, scriptum *Ade, Super librum phisicorum*, qui incipit in secundo folio: “aut”, et finit in penultimo: “mouentur”.
- [21] Item, librum *De similitudinibus Anser* [sic], qui incipit in secundo folio: “qualem”, et finit in penultimo: “condempnatus”.
- [22] Item, librum *Alani*, qui incipit in secundo folio: “anima”, et finit in penultimo: “temporum”.
- [23] Item, *Scripta Beati Bernardi*, qui incipiunt in secundo folio: “quod”, et finiunt in penultimo: “exemplum”.
- [24] Item, *Algorismum*, qui incipit in secundo folio: “at”, et finit in penultimo: “retrogradatio”.
- [25] Item, *tractatus diuersos*, in papiro, *Francisci de Mayronis*, qui incipiunt in secundo folio: “ab”, et finiunt in penultimo: “nullo”.
- [26] Item, *Tabulam De ciuitate Dei*, in papiro, *cum aliis tabulis*, que incipit in secundo folio: “morum”, et finit in penultimo: “de”.
- [27] Item, *Miracula et Breuiloquium Boneuenture*, in primo uolumine, que incipiunt in secundo folio: “uolumen”, et finiunt in penultimo: “condidit”.
- [28] Item, librum *Hugonis de Sancto Victore*, qui incipit in secundo folio: “re”, et finit in penultimo: “spiritu”.
- [29] Item, *Tabulam super Decretum*, qui incipit in secundo folio: “dies”, et finit in penultimo: “dominus”.
- [30] Item, *Secundam secunde* [sic] *Beati Thome*, incipientur in secundo folio: “post comunem”, et finit: “amen”.
- [31] Item, *Innocentium, Super canonem misse*, qui incipit in secundo folio: “cruce”, et finit in penultimo: “mundi”.
- [32] Item, *Godofredum, Super Decretales*, qui incipit in secundo folio: “continunt”, et finit in penultimo: “interpretatio”.
- [33] Item, *Exposicionem uocabulorum super Bibliam*, que incipit in secundo folio: “tamen licet”, et finit in penultimo: “uirtus”.

- [34] Item, *Oficium misse*, quod incipit in secundo folio: “est”, et finit in penultimo: “uni”.
- [35] Item, unum uolumen *Questionum Theologie*, quod incipit in secundo folio: “ad”. Finitque in penultimo: “per”.
- [36] Item, *Expositionem, Crisostomi, super Epistolam ad Galatas*, in quaternis, qui incipit in secundo folio: “depreciarentur”, et finit in penultimo: “nostri”.
- [37] Item, duos quaternos *Super librum heticorum*.
- [38] Item, unum magnum *Missale*, quod incipit in secundo folio: “nos”, et finit in penultimo: “deseruiat”.
- [39] Item, unum librum ubi sunt *Flores diuersorum doctorum*, qui incipit in secundo folio: “uita”, et finit in penultimo: “sanctificatio nostra est”.
- [40] Item, *Expositiones Macrobianae*, que incipiunt in secundo folio: “attendentes”, et finiunt in penultimo: “de plenitudine”.
- [41] Item, quendam librum uocatum *Thesaurus pauperum*, qui incipit in rubro: “fit”, et finit in penultimo: “de plenitudine” [sic].
- [42] Item, *Flores medicine*, que incipiunt in secundo folio: “franchorum”, et finiunt in penultimo: “expulsi”.
- [43] Item, unum *librum de medicina*, qui incipit in secundo folio: “capite”, et finit in penultimo: “mediocriter”.
- [44] Item, *Phisicorum [...]*¹ que incipit in secundo folio: “quam”, et finit in penultimo: “parte”.
- [45] Item, unum quaternum qui intitulum *Liber penitencialis*, et incipit in secundo folio: “ne diachonus”, et finit in penultimo: “ne remanserit”.
- [46] Item, librum *De natura deorum*, qui incipit in primo folio: “licet iam”, et finit in penultimo: “maxime”.
- [47] Item, *Policraticon*, qui incipit: “Iocundissimus”. Et in penultimo: “in morte”.
- [48] Item, unum *Librum Sermonum*, in papiro, qui incipit: “[...]”², et finit in penultimo: “non monebor”.

¹ *espai corresponent a un mot*

² *espai corresponent a tres mots abreuiats.*

- [49] Item, unum quaternum *De mirabilibus ultramarinis*, qui incipit: “licet multa”, et finit in penultimo folio: “multum”.
- [50] Item, *Tabulam capitulorum libri beati Ysidori*, que incipit primus: “liber”, et finit in folio penultimo: “unicus”.
- [51] Item, aliquos *quaternos* in papiro et pergameno.
- [52] Item, quendam librum papireum ubi sunt aliquas *distinctiones*, qui incipit: “ad inquirendas”, et finit: “adduceret”.
- [53] Item, quendam *Tabulam diuersorum librorum*, que incipit: “Aaron”, et finit: “ad Damasum”.
- [54] Item, *Dialogum Okam*, qui incipit: “in omnibus”, et finit: “recusabo”.
- [55] Item unum tractatum *Boneuenture, De opere sex dierum*, qui incipit: “in medio ecclesie”, et finit: “ueritas”.
- [56] Item, *Opus sermonum diuersorum*, quod incipit in secundo folio: “ortum”, et finit in penultimo: “dominice as”.
- [57] Item, unum librum, in papiro, *De regimine christiano*, qui incipit in secundo folio: “ut sint”, et finit in penultimo: “pleni”.
- [58] Item, *Scintillarum*, in papiro, qui incipit in secundo folio: “quod autem frigidus”, et finit: “iudei”.
- [59] Item, *Tabulam super Decretales et Decretum*, que incipit in secundo folio: “sacra”, et finit: “in peste ad si”
- [60] Item, unum *librum ubi sunt figure moralizate super Bibliam*, qui incipit in secundo folio: “paupertas”, et finit in penultimo: “siue ignorantie”.
- [61] Item, *Epistolas³ Ieronimi*, qui incipiunt in secundo folio: “dignat”, et finit in penultimo: “cometerit”.
- [62] Item, *Librum de heresibus domini Guidonis*, qui incipit in secundo folio: “ea sunt”, et finit in penultimo: “errores”.
- [63] Item, *Auctoritates philosophie*, que incipiunt in secundo folio: “duales”, et finit in penultimo: “uideant”.
- [64] Item, *Expositionem quorundam uersiculorum Psalterii*, que incipit in secundo folio: “dicandi”, et finit in penultimo folio: “facta”.

³ *segueix cancel-lat Petr.*

- [65] Item, *Sermones*, qui incipiunt in secundo folio: “uobis finiunt”. Et in penultimo: “sole”.
- [66] Item, *Compendium theologie*, quod incipit in secundo folio: “custodiens”, et finit in penultimo: “quales”.
- [67] Item, *Librum de erudicionem religosorum*, qui incipit in secundo folio: “discretionis”, et finit in penultimo: “naufragi”.
- [68] Item, aliquos *libros Aristotilis*, qui incipiunt in secundo folio: “Zenocrates”, et finit in penultimo: “est uerum”.
- [69] Item, *librum medicine*, qui incipit in secundo folio: “immo”, et finit in penultimo: “eorum”.
- [70] Item, unum librum *Collationum*, qui incipit in secundo folio: “sciencia grecorum”, et fini in penultimo: “uidelicet”.
- [71] Item, *Mariale*, quod incipit in secundo folio: “Iob”, et finit in penultimo: “sacerdotum”.
- [72] Item, decem et octo pecias sexternorum *Petri Alfonsi, Contra Iudeos*, que incipiunt in secundo folio: “baptismum”, et finiunt in penultimo: “oculi”.
- [73] Item, octo sexternos libri intitulatur *Defensor pacis*, et incipiunt in secundo folio: “omni”, et finiunt in penultimo: “huius”.
- [74] Item, septem sexternos libri *magistri Guillelmi de Aluernia*, qui dicitur *Cur Deus et homo*, et incipiunt in secundo folio: “ubique”, et finiunt in penultimo: “non”.
- [75] Item, tres sexternos libri [...] ^{3 bis} *de cessacionem legalium*, qui incipiunt in secundo folio: “quod dicit”, et finiunt in penultimo folio: “cum tu”.
- [76] Item, *Librum Cirilli cum Expositionem abbatis Ioachim*, qui incipit in secundo folio: “quo empt”, et finit in penultimo: “huius”.
- [77] Item, *Comune leguium Anteaclaudranum et maxime theologie*, quod incipit in secundo folio: “quo”, et finit in penultimo: “composite”.
- [78] Item, librum *Bernardi, De diligendo Dominum*, qui incipit in secundo folio: “tum”, et finit in penultimo folio: “Dei”.
- [79] Item, *Tractatus Iohannis de Braconort super sententias cum tabula*, qui incipiunt in secundo folio: “cum mode”, et finiunt un penultimo: “eorum”.

^{3 bis} *espai corresponent a un mot.*

- [80] Item, quatuor sexternos [...] ⁴, que incipiunt in secundo folio: “omnes”, et finit in penultimo: “ponant”.
- [81] Item, *Ampho[...]* ⁵ *uisionis* (?), que incipit in secundo folio: “spili” [sic], et finit in penultimo: “distantia”.
- [82] Item, *Sermones et Collationes* que incipiunt in secundo folio: “a diabolo”, et finiunt in penultimo: “leonem”.
- [83] Item, *Figuras Ystoriarum*, que incipiunt in secundo folio: “fuit”, et finiunt in penultimo: “ecce gratia”.
- [84] Item, *Tabulam super Moralia Iob et super alios libros*, que incipit in secundo folio: “ondulationem”, et finit in penultimo: “partes eius”.
- [85] Item, *Summas de uitiis et uirtutibus*, que incipit in secundo folio: “et de omni”, et finit in penultimo: “et troylus”.
- [86] Item, *Exempla Sacre Scripture*, que incipiunt in secundo folio: “mulieri”, et finiunt in penultimo: “tempus”.
- [87] Item, *Compendium moralis filosofie*, quod incipit in secundo folio: “de modo standi”, et finiunt in penultimo: “constat”.
- [88] Item, *Librum exemplorum et distinctionum insimile*, que incipit in secundo folio: “non sumus”, et finit in penultimo: “sperandum in domino .LXI”⁶.
- [89] Item, [...] ⁷ qui incipit in secundo folio: “quo ad nos”, et finit in penultimo: “mitit”.
- [90] Item, *Summas dictaminis magistri Guidonis*, que incipit in secundo folio: “rethorice”, et finit in penultimo: “sub distincto .t.”.
- [91] Item, unum *Tractatum de diuersis materiis*, qui incipit in secundo folio: “quarum”, et finit in penultimo: “cor”.
- [92] Item, *Tractatum de uirtutibus*, que incipit in secundo folio: “redderent”, et finit in penultimo: “sibique”.
- [93] Item, unum librum, in papiro, *Super Apocalipsis*, qui incipit in secundo folio: “prologus”, et finit in penultimo: “nouissimo”.

⁴ *espai corresponent a un mot.*

⁵ *espai corresponent a tres lletres.*

⁶ *diplografia de .LXI°., una de les xifres cancel·lades.*

⁷ *espai corresponent a un mot.*

- [94] Item, quendam *librum ubi continentur multa dicta sanctorum et poetarum*, que incipit in secundo folio: “neque memor mali”, et finit in penultimo: “uigilantur”.
- [95] Item, *Notabilia super Decretales*, que incipiunt in secundo folio: “litera”, et finiunt in penultimo: “sunt”.
- [96] Item, *Marmotretum*, qui incipit in secundo folio: “arxeciam”, et finit in penultimo: “agna”.
- [97] Item, *Postillam, Nicholai de Lira, super libros sapienciales et super prophetas*, que incipit in secundo folio: “et non ad literam”, et finit in penultimo: “conten”.
- [98] Item, *Postillam abbatis super Euangelia Diuina*, que incipit in secundo folio: “non fret”, et finit in penultimo: “ex”.
- [99] Item, *Collationes quadragesimales*, in papiro, que incipiunt in secundo folio: “amica mea”, et finiunt in penultima: “in omnibus regi”.
- [100] Item, *Postillam Super Genesim*, qui incipit in secundo folio: “uiros”, et finit in penultimo: “nati sunt tibi filii”.
- [101] Item, *Anselmum, De excellencia Beate Marie, et cum aliis seromnibus Beate Marie*, incipientem in secundo folio: “inquam”, et finientem in penultimo: “non solum”.
- [102] Item⁸, *Penultimam Primam partem philosophie*, que incipit in secundo folio: “res”, et finit in penultimo folio: “longitudinem”.
- [103] Item, *Postillam Nicholai de Lira Super Pentateucum et Tractatus de oculo morali*, qui incipiunt in secundo folio: “non complebitur”, et finiunt in penultimo: “assimilantur”.
- [104] Item, *Questiones theologales*, que incipiunt in secundo folio: “additionem”, et finiunt in penultimo: “est suum”.
- [105] Item, *Declarationes super libros Sententiarum*, que incipiunt in secundo folio: “magister”, et finiunt in penultimo: “postam gerit”.
- [106] Item, *Summas confessorum*, que incipit in secundo folio: “bona emansita”, et finit in penultimo: “ligatur”.
- [107] Item, *librum Contra hereses archiepiscopi Lugdunensis*, qui incipit in secundo folio: “et per archem”, et finit in penultimo: “male tractatus”.
- [108] Item, *Summas de uitii et uirtutibus*, que incipit in secundo folio⁹: “[...]”¹⁰, et finit in penultimo: “.XXXIII”.

⁸ *segueix cancel-lat Penultimam.*

- [109] Item, *Augustinum, De concordia Euangelistarum*, qui incipit in secundo folio: “enigmate”, et finit in penultimo: “qua propter”.
- [110] Item, *Tabulam iuris fratris Iohannis de Saxonia*, que incipit in secundo folio: “diuersis monasteriis”, et finit in penultimo: “assertandum”.
- [111] Item, *Primam partem secunde beati Thome*, que incipit in secundo folio: “que non sit”, et finit in penultimo: “tactus”.
- [112] Item, *Textum ethicorum*, qui incipit in secundo folio: “operatorium”, et finit in penultimo: “ser et”.
- [113] Item, *Summas de casibus magistri Guillelmi*, que incipit in secundo folio: “[...]”¹¹ et finit in penultimo: “decedit”.
- [114] Item, *Decretum sine glosa*, quod incipit in secundo folio: “finguemus”, et finit in penultimo: “et in”.
- [115] Item, *Tabulam philosophie*, que incipit in secundo folio: “scienciam”, et finit in penultimo: “et qualiter modo est”.
- [116] Item, *Minorem deriuatorem*, qui incipit in secundo folio: “potissimum”, et finit in penultimo: “de hac litera”.
- [117] Item, *Questiones theologicales*, que incipiunt in secundo folio: “que in omni actu”, et finit in penultimo: “obuiam”.
- [118] Item, *Auctoritates glosatas super Bibliam*, que incipiunt in secundo folio: “bilius”, et finiunt in penultimo: “Deo gratias. Amen”.
- [119] Item, *Scintillarum*, quod incipit in secundo folio: “natura”, et finit in penultimo: “eucaristie”.
- [120] Item, *Rosam philosophie*, in sexternis, que incipit in secundo folio: “ad actum”, et finiunt in penultimo: “ab”^{8 bis}.
- [121] Item, *Sermones dominicales*, in primo uolumine, que incipiunt in secundo folio: “attendatur”, et finit in penultimo folio: “ad”.
- [122] Item, *Tabulam super Petrum Sententiarum*, que incipit in secundo folio: “uel”, et finit in penultimo folio: “originalibus”.

⁹ segueix cancel·lat bona ecclesiastica; segueix un mot.

¹⁰ espai corresponent a un mot.

¹¹ espai corresponent a un mot.

^{8 bis} espai corresponent a un mot.

- [123] Item, *Expositionem, Brunonis, super Pentateucum*, que incipit in secundo folio, “ponatur”, et finit in penultimo: “uniuersi”.
- [124] Item, *Notulas super Quartum Sententiarum*, que incipit in secundo folio: “Christus assumpsit”, et finit in penultimo: “est porcio”.
- [125] Item, *Postillam super libros ethicorum sancti Thome*, que incipit in secundo folio: “egrestis”, et finit in penultimo: “que forte”.
- [126] Item, *Sermones dominicales*, que incipiunt in secundo folio: “omnem datum”.¹²
- [127] Item, *Tabulam super Collationes Casiani*, que incipit in secundo folio: “hereses”, et finit in penultimo: “factum est”.
- [128] Item, *Tractatum de misteriis rerum gestarum*, que incipit in secundo folio: “odiosi”, et finit in penultimo: “factum est” [sic].
- [129] Item, *Formulam honeste uite*, que incipit in secundo folio: “suadeat”, et finit in penultimo: “infidelitate”.
- [130] Item, *Augustinum, Super Genesi*, in litera antiqua, sine postibus, que incipit in secundo folio: “fiat lux”, et finit in penultimo: “actus”.
- [131] Item, *Sermones Bernardus Super Cantica*, qui incipit in secundo folio: “temptatio”, et finit in penultimo folio: “sunt alii”.
- [132] Item, librum *Bernardi, De contemptum mundi*, qui incipit in secundo folio: “occasum”, et finit in penultimo: “querite [sic] dominum”.
- [133] Item, *Decretales*, que incipiunt in secundo folio: “firmiter”.
- [134] Item, *Librum iudiciorum astrorum tebit* [sic], qui incipit in secundo folio: “ianuarii”, et finit in penultimo: “alacritas”.
- [135] Item, *librum sermonum*, qui incipit in secundo folio: “humilitas”, et finit in penultimo: “dedi uobis”.
- [136] Item, *Abstractiones asterologum super naturalibus*, que incipiunt in secundo folio: “si en”, et finiunt in penultimo: “diuini”.
- [137] Item, in unum *librum sermonum*, qui incipit in rubrica: “ad theologos”, et finit in penultimo: “congrue dicere”.
- [138] Item *Algorismum*, qui incipit in secundo folio: “fieri sucastractio”, et finit in penultimo: “anno tercio”.

¹² *segueix cancel·lat* et finiunt in penultimo.

[139] Item, *Rethorica et Tullum De officiis*, incipientes in secundo folio: “accederent”.
Et finientes: “ipse .C.”

[140] Item, *Tractatus de uirtutibus*, incipientes in secundo folio: “diferunt”.

[141] Item, unum quaternum ubi continentur *Cantica*, qui incipit in secundo folio:
“puniti”.

[142] Item, *Disuasium Valerii ad Rufinum*, quod incipit in secundo folio: “res”.

[143] Item, textu *libri phisicorum*.

Et ideo renunciando exceptioni¹³ dictorum librorum non habitorum et non receptorum et doli facimus uobis de eisdem libris presentem apocham de recepto.

Actum est hoc Minorise .XXIII. die septembris anno a Natiuitate domini millesimo .CCC°. LXXX°. tercio. Sig+num fratris Natalis Bosquerii, prioris; S+num Iohannis de Bas, lectoris; S+num fratris Petri Ros; S+num Bonanati de Riaual; S+num fratris Petri Todela; S+num fratris Iohannis de Gauerresa; S+num fratris Laurentius de Coll de Sança; S+num fratris Galcerandi Marfany; S+num fratris Petri Castell; S+num fratris Raymundi de Terrat predictorum, qui hec laudamus et firmamus. Testes huius rei sunt uenerabiles Bernardus de Ferraria, iurisperitus, et Petrus de Pulcrosolano, cuius Minorise.

¹³ *segueix cancel·lat* peccunie non numerate.

1384, març, 10

*Inventari dels béns relictos de Joan de Pontons, mercader, fet a instància del seu pare
Guillem de Pontons i tutor de la seva neta, Constança.*

ASM. Lligall d=inventaris segles XIV-XV. ASM 76.ffsn.

Item, .I. obrador en la plaça en lo qual ha:

Item, .I. Sa<l>ms penetencials.

Nota: Item, .I. tinter de pera.

1384, abril, 27

Inventari dels béns de la capella de Sant Marc i de Santa Bàrbara.

[A] AHPM. *Inventariorum I* 1384-1387. 1384, abril, 15 – 1387, octubre, 14. Tr. 482. ff. 26rº-26vº.

[B] TORRAS I SERRA, M.: *La capella de Sant Marc en el segle XIV*, p. 694-695.

Primerament, la capella de Sent March et de Sancta Barbara, e primer coses que tenen ab la dita capella:

[1] Item, .I. *Missal*, de pergamí.

[2] Item, .I. *Missal*, de paper.

[3] Item, .I. libre, de paper, en lo qual ha *Auangelis e oracions*.

Nota: veure 1365, novembre, 8.

1384, juliol, 10

Inventari dels béns relictos de Berenguer Salamó, tintorer, fet a instància de la seva vídua, Maria.

AHPM. Llibre particular de Berenguer Salomó, Maria, la seva esposa i el benefici de l=Alba a la Seu de Manresa 1367-1502. 1367, novembre, 29 - 1502, juliol, 21. Tr. 302. ffsn.

Item, en la cambra:

- [1] Item, .I. *libre*, de pergamí, *de medicina*, ab posts cubertes de uermell, qui comença en la primera fulla, en la letra uermella: Aanichonia en .I. art de Galiè≡, e feneix en la penultima fulla: Anos de ciprés≡.
- [2] Item, .I. *libre*, de paper, de forma maior, ab posts cubertes de uert, e comença en la primera fulla escrita en lo uermel: Aací comença la primera paraula dels forismes≡, e feneix en la penultima fulla: Adel mestra és per retini≡.
- [3] Item, .I. *libre*, de paper, de forma maior, en lo qual no hauia res escrit, ab cuberta de pergamí.
- [4] Item, .I. *libre* poch, de paper, ab posts, en lo qual ha scrites algunes *uides de sants*.
- [5] Item, .IIII. *libres*, de paper, en los quals lo dit defunt scriué çò qui li era degut del tint.
- [6] Item, .I. *libre*, sotil, de paper, ab cuberta negra de pergamí, en que ha alguns *uersos* <de> *madona sancta Maria*.

1384, agost, 8

Inventari dels béns del monestir de Sant Cristòfor i Santa Caterina, de la ciutat de Manresa, en motiu de la mort de la prioressa Ròmia de Far.

AHPM. *Inventariorum I* 1384-1387. 1384, abril, 15 – 1387, octubre, 18. Tr. 482. ff. 35vº-36vº.

- [1] Item, .I. *Missalet*, de pergamí.
- [2] Item, .I. *Afaret*, petit.
- [3] Item, .I. *Missal*, petit, *dominical*.
- [4] Item, .I. libre petit apellat *Proser*.
- [5] Item, .I. *libre*, petit, *de beneir salpassators*, de pergamí.

1384, setembre, 19

Inventari dels béns relictos de Guillem Bonfill, prevere de la ciutat de Manresa, el qual els llega a Sibil·la d'Arcs, monja del monestir de Sant Blai i de Sant Llàtzer, de Manresa, de l'orde de santa Clara; l'Inventari és fet a instància de Pere de Vinyes i Jaume de Conomina, preveres de la mateixa ciutat.

AHPM. Llibre particular de Francesc de Sallent i els preveres de la Seu 1353-1390.
1353, octubre, 16 – 1390, gener, 16. Tr. 245. ffsn.

- [1] Item, .I. sach on haue moltes *cartes e scriptures* faents per madona Sibilia de Luna e del ditz G. Bonfity, e d'altres qui és segellat ab sagell de bou [sic].
- [2] Item, .I. *Diornal* scrit de mà d'en Guillem Bonfity, de pergami, ab ses giradores ab botó d'or.
- [3] Item, .I. *Dominical*, de paper.
- [4] Item, .I. *libra*, de paper, *de Seneca e de Salamó*.
- [5] Item, .I. *libra*, de paper, appellat appellat [sic] *In summis festis*.
- [6] Item, .I. *libre*, de paper, *de apparellar viandes*.
- [7] Item, altre libre, de paper, de *Cronomatiam*.
- [8] Item, .I. libre dit *Cinonima*.
- [9] Item, .I. *libre*, de paper, *de comptes de les festes de Lagostera e d'altre lochs de¹ reebudes*.
- [10] Item, *altre de² despeses³* fetes per lo dit Gascó, són fets en l'any de .M.CCC.LXXVII.

¹ segueix cancel·lat reeb.

² de, *interlineat*.

³ segueix cancel·lat: de dessess.

[11] Item, .I. *libre*, de paper, ab cuberta uerda, *qui tracta de steles e de planetes*.

[12] Item, .I. *libre de notes de Talamancha e de Castellbell*.

[13] Item, *comptes del fet d'en Gascó*, scrit de mà d'en Perich.

[14] Item, altre *libre de comptes*, de paper, *del dit Gascó*, comença l'any de .CCC.LXXVII. [sic].

[15] Item, unes *Ores de Sancta Maria e defuncts*, de pergamí.[...]

Testes huius rei sunt discretus Petrus de Casanoua, canonicus ecclesie Beate Marie de Minorisa, Guillelmus de Casanoua, faber, Romeus de Casanoua, dierum minorum, et Petrus de Solano, filius Guillelmi de Solano, scholaris de dicta ciuitate Minorisa.

Nota: L'Inventari conté tot l'arnès d'un cavaller, un joc d'escacs, una flauta, "item, .II. stores de paret, item, .III. planetes petites. Item, un cofre blanc ab senyals de luna de flors de liri. Item, .II. paueses ab senyal de Muncada.

1384, novembre, 29

Inventari dels béns de Bernat Cases, escrivà (?) de la ciutat. Fet a instància del seu fill homònim i hereu universal.

AHPM. *Inventariorum I* 1384-1387, 1384, abril, 15 - 1387, octubre, 18. Tr. 482, ff. 59rº-61vº.

[1] Item, una capsa de pocha ualor en que hauia .I. matapa, en lo qual hauia unes *Ores de Sancta Maria*, ab cuberta obrada de seda, ab tinter d=argent e ab dos botons de perles.

[2] Item, .I. libre, de pergami, <ab> post, cubert de cuir uermel, ab tanchadors de lautó, appellat *Liber institutionum cum apparatu*. E comença: AImperatoriam magestatem non solum armis *et cetera*.≡

[3] Item, .I. libre, de pergami, ab posts, cubert de cuyr uert, ab tancador de lautó, qui comença: AIncipit aparatus [...]¹ magistri Guillelmi de *Mandagoto et cetera*.≡

[4] Item, .I. libre, de paper, cubert de cuyr uert, apelat *Rotlandi*.

[5] Item, .I. libre, de paper, prim, de forma maior, cubert de cuir uert, i és *de gramàtica* qui comença: AInua rudibus primam cupientibus aurum *et cetera*.≡

[6] Item, un libre, de forma manor, de paper prim, cubert de cuyr uert e de sobre a-n cubert de pergami saneto (?): ADei gratias illustrissimo Anglorum regi≡.

[7] Item, .I. libre, de paper gros, de forma manor, qui comença: AQuoniam ignorantie nubilo *et cetera*.≡

[8] Item, .I. libre, de forma manor, de paper gros, ab cuberta de cuir uert.

[9] Item, .I. altra libre, petit, en paper, ab cubertes uerdes, appellat *Formulari de art de notaria*.

¹ espai corresponent a tres paraules.

[10] Item, .I. altre *libre*, scrit en paper, ab cuberte de pergamí, en lo qual ha *planes de arts de notaria*.

[11] Item, .I. altre *libre*, scrit en paper prim, ab cuberte de pergamí, en lo qual ha *formes de letres*.

[12] Item, altre libre apellat *Manual*, de una mà de paper, ab cuberta de pergamí, lo qual lo Bernardus Cases fayha de les cartes que prenia per actoritat reyal.

[13] Item, altro libre, de forma en notes, petit, en paper, ab cuberta de pergamí, en lo qual ha alcun *Tractat de uicis e de uertuts*, e en l'altra part ha en lo dit libre *Prouerbis de Senecha*. Item ha en lo dit libre les *Miracli de sent Benet*; item hi són *Prouerbis de Senecha*.

[14] Item, la *Pístola de sent Benet*, qui no és compresa en lo dit libra.

[15] Item, .I. libra, en que ha una mà de paper, ab cuberta de pergamí, lo qual era *capbreu*, en que lo dit Bernardus Casis menà les cartas qui prenia per auctoritat reyal.

[16] Item, altra libre, de paper, ab cuberta de pergamí, ab posts cubertat de uert, ab dos gafets, apelat *Gest de Rotlandi*.

[17] Item, altro libre de paper, de forma de cartes, ab cubertas de pergamí, en que ha *alcuns Euangelis e Alcunes propietats de erbes e sobre fets de malalties*.

[18] Item, .I. *capbreu*, de forma longa, en que ha alguns comptes de fets propis del dit Bernat

[19] Item .I. matapa petit, de fust, en que era la *carta de la actoritat Reyal* la qual lo dit Bernardus hauia.

Item, unes stesores ab .I. ganiuet de temprar plomes de foure. Item, .I. tinter qui es tot d'Argent ab ses calgueres

1384, desembre, 7

Inventari dels béns relictos de Jaume de Morera, mercader, ciutadà de Manresa, fet a instància de la seva filla i hereva universal, Angelina.

AHPM. Llibre particular de Jaume de Morera 1379-1386. 1379, març, 4 - 1386, desembre, 7. Tr. 350. ffsn.

Item, he trobat en la dita heretat del dit senyor para meu los béns mobles següents:

[1] Item, un libret enomanat *Set salms penitencials*.

Nota: Item, [...] un tinter de plom.

Segueix l'encant públic dels béns¹:

[2] Item, unes *tauletes d'escriure* ab unes balancetes ab peses, aAn Sent Pere d=Or .III. diners.

Nota: Item, un tinter de plom aAn Bernat d=Orriols .VIII. diners.

¹ amb data de 1385, gener, 13.

1384, ?

Inventari dels béns relictos de Francesc de Gamiçans (senior), notari de la ciutat de Manresa, fet a instància de la seva muller, Elisenda, madrastra de Francesc de Gamiçans (junior), notari de Manresa, fill i hereu universal.

AHPM. Llibre particular de Francesc i Francesc Joan de Gamiçans 1385-1454. 1385, novembre, 14 - 1454, març, 5. Tr. 387. ffsn.

Primerament, en la cambra on lo defunt iahia:

[1] Una caixa en la qual ha un stoig e .V. sòlidos, .VIII. en diners manuts e .X. croats blanchs e .II. florins en or, e una salsereta de tenir salsa, e un libre appellat *Sisè dels Decretals*, en paper; [2] e un stoig ab *scriptures*; [3] e un *libre de comptes*, de paper, qui comença: ADiuendres a .VIII. d=abril del any .MCCCLXIII≅, e feneix çò qui he scrit: A.XXXIII. lliures .XII. sòlidos≅.

[4] Item, altre *libre*, de paper, qui comença primerament: Areabem≅.

[5] Item, altre libre, de pergamí, ab cuberta de posts, anomenat *Distinctions de mestre P<ere> Samsó*.

[6] Item, un libre, de paper, ab posts, anomenat *Instituta*.

[7] Item, un libre, de paper, on és scrit *Lo ioch dels scachs* e [8] *De la sp<h>era del món*.

[9] Item, diuerses *coherns de comptes*. E totes les dites coses són en la dita caixa.

[10] Item, una candalera ab *scriptures*.

[11] Item, un carnarot ab *scriptures* de paper e de pergamí, que fou mès en la dita caixa.

[12] Item, altre stoig ab *scriptures*.

[13] Item, una candalera ab diuerses *scriptures*.

[14] Item, un pahiç ab *scriptures* e .X. greallets e una scudella de fust.

Item, en la cuyna:

[14] Item, *dues taules d=escruiure.*

[15] Item, un carner ab unes *Ores de Passió* on són los *Euangelis* que lo dit defunt portaua.

Item, en la casa iusana primera:

[16] Item, .III. couens ab *scriptures*, e una panera de palma ab *scriptures*.

[17] Item, moltes e diuerses *cartes de procuracions*, e d=altres diuerses *contractes fahents per la heretat* demunt dita e per diuerses altres persones e altres *processos de diuerses e molts albarans de censos e alguns de comptes*, e los *comptes de marmassories e d=altres aministracions*, e moltes altres e diuerses *scriptures e papers* qui <són> en diuerses finestres e posts del dit alberch e cases d=aquell, les quals cartes, emperò, regonegudes, no hi hauia debitòrias qui faessen per la dita heretat, sinó les qui·s seguexen. Primerament [...].

Nota: Item, unes ulleres ab son stoig. Item, unes calgueres, ab tinter, ab tesorettes e ab ganiuet.

1385, febrer, 17

Inventari dels béns relictos de Bernat de Salesnoves, apotecari, fet a instància de la seva vídua, Gerardona.

AHPM. Llibre particular de Bernat de Salesnoves, Pere Barriac i Tomàs de Solà 1354-1415. 1354, agost, 4 - 1415, desembre, 16. Tr. 253. ffsn.

Item, en un obrador del dit alberch:

- [1] Item, *paper gros*, miya rayma.
- [2] Item, *paper prim*, miya rayma.
- [3] Item, .III. *libres*, de paper, *de romanços*.

Nota: a l=Inventari hi ha un llarg llistat de totes les espècies i substàncies que tenia l=apotecari. Entre aquests béns no consta cap llibre de farmàcia.

1385, maig, 28

Inventari dels béns relictos de Bernat Rossell, escrivà de la ciutat de Manresa, fet a instància del seu fill homònim, notari de la ciutat de Barcelona i hereu universal.

AHPM. *Inventariorum I* 1384-1387, 1384, abril, 15 - 1387, octubre, 18. Tr. 482, ff. 100rº-104rº.

[1] Item, una caxeta dins la qual haue *cartes e altres scriptures* fahent per la heretat del dit defunt, les quals regonegudes no hi haia nenguna debitòria.

[2] Item, un *Cató* e [3] un *Contentus* scrits en paper.

[4] Item, un *Contentus* scrit en pergamí, de poca ualor.

[5] Item, unes *Regles de missa*, scrites en pergamí.

[6] Item, .II. libres patits, la .I. dels quals comença: *ACelum sanctum*≡, e l=altre *Apeperit Ioachim et*≡.

1385, octubre, 13

Inventari dels béns relictos de Bernat Valls, ciutadà de Manresa, fet a instància de la seva vídua, Constança, i el seu fill homònim.

AHPM. *Inventariorum I* 1384-1387, 1384, abril, 15 - 1387, octubre, 18. Tr. 482, ff. 110vº-119rº.

[1] Item, una caxeta xica ab *scriptures*.

[2] Item, uns armaris ab *scriptures*.

[3] Item, una caxa ab *cartes*.

[4] Item, un coue ab *scriptures*.

[5] Item, una *Oretes de Sancta Maria*.

[6] Item, una caxa ab *scriptures*.

Nota: Item, .III. anells d=or. Item, un anell d=or ab turquesa. Item, un cofret de culleres d=argent.

1386, maig, 11

Joan Monfar i Bernat Guises reconeixen a Guillem Eximenis, prior del Carmel, haver rebut d'ell un Breviari segons el costum de l'orde del Carmel, de part de fra Galceran Monfar, monjo carmelita.

AHPM. Esberrany 1385. 1384, desembre, 28 – 1385, desembre 22. AHPM.m-41. ffsn.

Iohannes Monfar et Bernardus de Guises confitemur uobis, uenerabili fratri Guillelmo Exemenea, priori Carmeli, quod dedistis et tradidistis nomine fratris Galcerandi Monfar, uestri ordinis, uigore litere per ipsum uobis misse, quendam librum uocatum *Breuiarium secundum consuetudine uestri ordinis*, et est in pergameneo scriptum, cum cohoperta postium, cum corio uirmileo et cum tancadors argenti, in quo *Breuiario* in inicio est *compterium*, et subsequenter incipit: “Primo dierum omni”, et finit in eodem colondello: “te postulatus”, et in secundo folio incipit: “ueterus .X.”, et finit in eodem colondello: “qui iudicans”, item, incipit in penultimo folio: “scripto ubi umbra”, et finit in eodem colondello: “capta”. [...]

1386, juny, 25

Inventari dels béns relictos de Francesc de Terra, apotecari, fet a instància de la seva vídua, Romiona.

AHPM. *Inventariorum I* 1384-1387, 1384, abril, 15 - 1387, octubre, 18. Tr. 482, ff. 131vº-142rº.

En la casa deuant l=obrador:

- [1] Item, unes *taules d=escruiure*.
- [2] Item, una *Summa Bernardina*, de pergamí, ab posts.
- [3] Item, un *libre de tenir panys d=or* qui són .VII. coherns.
- [4] Item, *romanços de cartapates (?)* de pocha ualor pro .XL.

Item en la cambra del erma [sic]:

- [5] Item, un *libret de cant*, ab posts.
- [6] Item, un saquet ab *cartes de propietats*.

Item en la cuyna primerament:

- [7] Item, .II. libres *Antidotaris*.
- [8] Item, unes *Parts, Regles, Cato et Contentus*, de pergamí.
- [9] Item, una caxeta ab .V. celadors de cànem e .II. *librets d=Ores*.
- [10] Item, .I. *libret d=Ores*.
- [11] Item, una caxeta ab un *Doctrinal*, [12] e un *Tobias*, ab posts, escrits en pergamí,
- [13] e un *Alexander*, de paper ab posts.
- [14] Item, una *Instituta*, de pergamí, ab posts.
- [15] Item, alguns coherns de *libres de medicines*.

Item, en l=obrador:

[16] Item, en altre caxó .II. *librets d=Uracions*, de paper.

[17] Item un *libre de receptes*, [18] et un *manual d=albarans*

[19] Item, un maçapa de bassalua una unce et unes *Ores* de pergami.

Nota: Item, un tinter ab poch de tinta. Item un tinter de plom.

1386, octubre, 16. Barcelona

El rei Pere el Cerimoniós escriu perquè es retorni el llibre anomenat Speculum iuris, que Jaume de Mitjavila, beneficiat de Montserrat, donà en testament un llibre anomenat Speculum Juris al convent del Carme de Girona, ab la condició que anyalment celebressin un aniversari per la seva ànima. En Bernat Enric de Manresa deté el llibre il·lícitament, i el rei mana que l'entregui al prior de l'esmentat convent.

Arx. Cor. Aragó, reg. 855, f. 168vº. [Rubió i Lluch, A: *Documents per l'història de la cultura catalana mig-eval*, vol II, , doc. CCCIX, pp. 300-301].

Petrus etc. Dilectis et fidelibus nostris uicario et baiulo Minorise ac uniuersis et singulis officialibus nostris uel eorum locatenentibus ad quos pertineant infrascripta, salutem et dilectionem. Assercione uenerabilis et religiosi ac dilecti nostri fratris Philippi Riboti, in sacra pagina professoris, prioris prouincie Cathalonie, ordinis beate Marie de Montecarmelo, percepimus querelose quod Jacobus de Mediauilla, presbiter beneficiatus in ecclesia beate Marie de Monteserrato, quondam, in remedium anime sue, in suo ultimo testamento confecto in posse Berengarii de Treserris, notarii Minorise, legauit conuentui et monasterio dicti ordinis ciuitatis Gerunde quendam librum uocatum *Speculum juris*, sic tamen quod fratres dicti conuentus teneantur celebrare annuatim pro anima sua unum aniuersarium ut in legato predicto est plene contentum; sed Bernardus Eymerici miles habitator Minorise, seu eius uxor, in detrimentum et periculum animarum suarum, dictum librum detinent penes se indebite occupatum, quapropter supplicato nobis humiliter super hiis debite prouideri operibus pietatis intenti, uobis et cuilibet uestrum dicimus et precipiendo mandamus sub pena mille morabatinorum auri nostro erario applicandorum, quatenus uisa presenti, facta nobis fide de dicto legato, precipiatis et penam imponatis ex parte nostri mille morabatinorum predicto militi et eius uxori, et etiam cuicumque tenenti dictum librum, quod ipsum tradant incontinenti

dicto priori prouinciali aut dicto conuentui seu eorum procuratori, quandocumque inde fuerint requisiti, ipsis tamen priore seu conuentu cauentibus et obligantibus idonee dictum celebrare aniuersarium annuatim *et cetera* alia complentibus, si qua sunt in dicto legato ad eos spectantia quouis modo. Ubi uero predicti miles et eius uxor ac quiuis alii detinentes seu habentes dictum librum ipsum tradere noluerint aut renuerint, mandamus uobis et uestrum cuilibet sub pena predicta, quod penam quam eis imposueritis integre exigatis, et ut liber predictus facilius haberi possit, mandamus uobis quod in locis assuetis faciatis predicta publice nuntiare ut inde nullus ualeat ignorantiam allegare. Ceterum mandamus uobis ut si forsan predicti prior et conuentus aut eorum procurator petierint copiam dicti legati, ipsam eis tradi faciatis, taliter in predictis omnibus et singulis uos habendo, quod dictus liber haberi ualeat, predictosque priorem et conuentum non uideamus pro predictis amplius querelantes. Aliter certificamus uobis quod ultra penam predictam, omnia damna, sumptus et interesse que predictum priorem et conuentus facere oportuerit uestri culpa, a bonis uestris integre exigemus. Datum Barchinone, .XVI. die mensis octobris, anno a Natiuitate Domini millesimo .CCCLXXXVI. Rex Petrus.

Dominus rex mandauit mihi Barthomeo de Auellaneda.

1387, febrer, 7

Inventari dels béns relictos de Guillem Canet, cuireter i ciutadà de Manresa, fet a instància del seu fill i hereu universal Jaume Canet.

AHPM. Llibre particular de la família Canet 1345-1407. 1345, desembre, 28 B 1407, maig, 21. Tr. 198. ffsn.

Item, en la cambra iusana:

Item, un libre appellat *Summa Bernardina*.

Nota: Segueix una relació detallada d'un nodrit arxiu personal.

1387, març, 8

Inventari dels béns relictos de Guillem de Camp, mercader i ciutadà de Manresa, fet a instància de la seva vídua, Francesca.

AHPM. Llibre particular de la família Camp 1349-1411. 1349, agost, ? - 1411, octubre, 19. Tr. 217. ffsn.

Item, en la cambra:

- [1] Item, .III. *libres*, ço és, un *Doctrinal*, de pergamí, et dos altres *libres* de paper.
- [2] Item, un *libre*, de pergamí, ab posts cubertes ab pell uerda, en que ha *Parts, Regles, Cato, Contentus e Tobies*.
- [3] Item, un *Doctrinal*, de pergamí, ab posts.